

การวิเคราะห์การจัดการรายการวิทยุชุมชน "สร้างสรรค์จันทบุรี"



นางสาวประภากร ดลกิจ

สถาบันวิทยบริการ

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาโทศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต
สาขาวิชานิติศาสตร์พัฒนการ ภาควิชาการประชาสัมพันธ์

คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ปีการศึกษา 2544

ISBN 974-17-0537-9

ลิขสิทธิ์ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ANALYSIS OF THE MANAGEMENT OF A COMMUNITY RADIO PROGRAM,
"SANGSANCHANTHABURI"

Miss Prapaporn Dolkit



A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for the Degree of Master of Arts in Development Communication
Department of Public Relations

Faculty of Communication Arts

Chulalongkorn University

Academic Year 2001

ISBN 974-17-0537-9

ประเภท : ดลกิจ : การวิเคราะห์การจัดการรายการวิทยุชุมชน "สร้างสรรค์จันทบุรี".
(ANALYSIS OF THE MANAGEMENT OF A COMMUNITY RADIO PROGRAM,"SANGSANCHANTHABURI") อ. ที่ปรึกษา : ผศ.ดร.ปาริชาติ สถาปิตานนท์
สโรบล, 154 หน้า. ISBN 974-17-0537-9.

การวิจัยเรื่องนี้ มีวัตถุประสงค์การวิจัยเพื่อศึกษาโครงสร้างการดำเนินงาน กระบวนการทำงาน และปัจจัยที่นำไปสู่การยุติการดำเนินงานรายการสร้างสรรค์จันทบุรี

ผลจากการศึกษาพบว่า รายการสร้างสรรค์จันทบุรีเป็นรายการที่อยู่ภายใต้โครงสร้างของสถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย จังหวัดจันทบุรี โครงสร้างการดำเนินงานของรายการสร้างสรรค์จันทบุรี จำแนกได้ 3 ระยะ คือ ระยะทดลอง ดำเนินงานรายการโดย 3 ส่วน คือ คณะกรรมการบริหารวิทยุกระจายเสียงชุมชนที่เป็นตัวแทนชาวบ้าน ซึ่งส่วนใหญ่เป็นผู้นำแบบทางการ และผู้ทดลองจัดรายการ คณะกรรมการที่ปรึกษา และงานช่างเทคนิคของสถานี ระยะดำเนินงานจริงช่วงแรก มีตัวแทนภาครัฐเข้าร่วมเป็นคณะกรรมการบริหารฯ และคณะกรรมการที่ปรึกษา และงานรายการของสถานีเข้าร่วมดำเนินงานรายการเพิ่มจากระยะทดลอง ส่วนระยะดำเนินงานจริงช่วงสุดท้ายนั้น ดำเนินงานรายการโดยตัวแทนภาครัฐ 2 คน และงานช่างเทคนิคของสถานีเท่านั้น

กระบวนการทำงานของรายการ ได้แก่ 1) งานด้านการบริหารจัดการ ซึ่งเป็นการประชุมระดมความคิดเห็น 2) งานด้านการผลิตรายการ มี 3 ขั้นตอน คือ ขั้นตอนเตรียมการก่อนการผลิต ได้แก่ การวางแผนการผลิต และการเก็บข้อมูล ขั้นตอนผลิตซึ่งมีการผลิตรายการทั้งในลักษณะบันทึกเทป และรายการสด และขั้นหลังการผลิตรายการ ได้แก่ การตรวจสอบคุณภาพเทปรายการก่อนออกอากาศ และ 3) งานด้านการประชาสัมพันธ์รายการได้ใช้สื่อวิทยุกระจายเสียง สื่อเฉพาะกิจ และสื่อบุคคล ซึ่งมีเนื้อหาเชิญชวนให้ติดตามรับฟังรายการ ส่งข่าวสาร และแสดงความคิดเห็นต่อรายการ

ปัจจัยที่นำไปสู่การยุติ มี 3 ปัจจัย คือ 1) ปัจจัยด้านนโยบายสถานี คือ การที่สถานีไม่ได้สนับสนุนการดำเนินงานอย่างแท้จริง 2) ปัจจัยด้านการบริหารจัดการ อันได้แก่ ปัจจัยด้านบุคคล คือ การขาดความรู้สึกรักในการเป็นเจ้าของรายการ การขาดความรู้และทักษะด้านวิทยุกระจายเสียง และการขาดพี่เลี้ยง และปัจจัยด้านงบประมาณที่ขาดแคลนงบประมาณสนับสนุน และ 3) ปัจจัยด้านการมีส่วนร่วม คือ การขาดการรวมกลุ่มของคณะกรรมการบริหารฯ และการไม่สนับสนุนและกระจายโอกาสให้ประชาชนกลุ่มอื่น ๆ มีส่วนร่วม

ภาควิชา การประชาสัมพันธ์
สาขาวิชา นิเทศศาสตร์พัฒนาการ
ปีการศึกษา 2544

ลายมือชื่อนิติ.....
ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา.....
ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษาร่วม.....

4185102628 : MAJOR DEVELOPMENT COMMUNICATION

KEY WORD: COMMUNITY RADIO / MANAGEMENT / SANGSANCHANTHABURI / CHANTHABURI PROVINCE

PRAPAPORN DOLKIT : ANALYSIS OF THE MANAGEMENT OF A COMMUNITY RADIO PROGRAM, "SANGSANCHANTHABURI". THESIS ADVISOR : PARICHART STHAPITANONDA SAROBOL Asst. Prof. Ph.D., 154 pp. ISBN 974-17-0537-9.

The research aims to study the organizational structure, the operational process, and the factors that led to the cancellation of the program.

The results show that "Sangsanchanthaburi" was under the supervision of Radio Thailand, Chanthaburi Province. The organizational structure of the program was divided into 3 phases. At the first phase, the experiment, the program was organized by the community radio broadcasting executive committee, the consulting committee, and the station technical department. At the second phase, the operation, the program was organized by representatives in the executive committee and the station program department. At the final operation phase, only two state representatives plus the station technical department organized the program.

The operational process of the program consists of 3 aspects; the management, production, and public relations. The management organized a number of meetings to brainstorm various management issues. The program production come in 3 stages -- pre-production stage with planning and collecting data, production stage with tape and live program production, and post-production stage with tape quality control. The public relations of the program employed personal media, radio broadcast media, and specific media to persuade public to listen to the program, to supply information and to share opinions.

The program cancellation is the result of 3 factors. The first factor is about the policy of the station that does not support the operation of the program. The second factor is about the management, namely; the absence of sense of belonging, knowledge and skills of radio production and supporter, as well as the lack of financial support. The last factor is about participation, including the absence of teamwork due to the heavy occupational responsibilities of the committee members, and the lack of support and sharing opportunity to other groups.

Department : Public Relation

Student's

Field of study : Development Communication

Advisor's

Academic year : 2001

Co-advisor's

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์เล่มนี้ ไม่อาจสำเร็จได้หากขาดการสนับสนุนจากหลายฝ่าย

ผู้วิจัยขอขอบพระคุณครูอาจารย์ ผู้ประศาสน์วิชาความรู้ในทุกระดับการศึกษา

ขอขอบคุณผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ปาริชาติ สถาปิตานนท์ สโรบล ที่กรุณาเป็นอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ และให้คำแนะนำ ตลอดจนถึงติดตามดูแลเอาใจใส่ด้วยดีมาโดยตลอด รองศาสตราจารย์ ดร.ธนวดี บุญลือ ผู้จุดประกายความคิด “วิทยุชุมชน” ให้กับผู้วิจัย ซึ่งกรุณาเป็นประธานกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ และให้คำชี้แนะสำหรับการศึกษาครั้งนี้ รองศาสตราจารย์ จุมพล รอดคำดี และ อาจารย์วีรพงษ์ พลนิกรกิจ ที่ได้กรุณาเป็นกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ และให้คำแนะนำ ตลอดจนถึงกำลังใจที่แสนมีคุณค่ายิ่ง

ขอขอบคุณคณะกรรมการวิทยุชุมชนรายการสร้างสรรค์จันทบุรี เจ้าหน้าที่สถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย จังหวัดจันทบุรี ที่สละเวลาให้ข้อมูลและข้อคิดเห็นอันเป็นประโยชน์ยิ่งต่อการวิจัย

ขอขอบคุณอาจารย์วีรพงษ์ พลนิกรกิจ ผู้เป็นทั้งครูและมิตรของผู้วิจัย คุณชานนท์ ตาลวงษ์ คุณจางงศ์ พึ่งพงษ์ และอีกหลายท่านที่ไม่ได้เอ่ยนาม ที่คอยช่วยเหลือผู้วิจัยในการวิจัยครั้งนี้

ขอขอบคุณพี่ต๋น พี่แหลม และเพื่อนๆ Dev.Comm. สำหรับกำลังใจและความช่วยเหลือที่มีให้ อย่างสม่ำเสมอ

ขอขอบคุณอาจารย์สุทัศน์ บุรีภักดี อาจารย์ภัทรีพิมล เสนีย์ และเพื่อนร่วมงานทุกท่านที่เปิดโอกาสและสนับสนุนให้ผู้วิจัยจัดทำวิทยานิพนธ์เล่มนี้จนเสร็จสมบูรณ์

ขอขอบคุณสำหรับกำลังใจและความห่วงใยจากพี่ฝน น้องอ้อ และญาติๆที่มีให้มาโดยตลอด และทำที่สุด ขอกราบขอบพระคุณพ่อกับแม่ ที่เป็นทุกสิ่งทุกอย่างและทำให้ผู้เขียนมีวันนี้

ประกาศ ณ ดลกิจ

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
สารบัญ.....	ช
สารบัญตาราง.....	ช
สารบัญแผนภูมิ.....	ฉ
บทที่	
1. บทนำ.....	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
วัตถุประสงค์ของการวิจัย.....	4
ปัญหาคำถามการวิจัย.....	4
ขอบเขตของการวิจัย.....	5
คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย.....	5
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	6
2 แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	7
แนวคิดเรื่องวิทยุชุมชน (Community Radio).....	7
แนวคิดเรื่องกระบวนการสื่อสารแบบมีส่วนร่วม (Participatory Communication)	25
ทฤษฎีการเข้ามีส่วนร่วมในสื่ออย่างเป็นประชาธิปไตย (Democratic-participant media theory).....	28
แนวคิดเรื่องการผลิตรายการวิทยุกระจายเสียง.....	30
แนวคิดเรื่องการบริหารจัดการองค์การสื่อมวลชน.....	32
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	42

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
บทที่	
3. ระเบียบวิธีวิจัย.....	48
กลุ่มเป้าหมายในการวิจัย.....	48
วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล.....	48
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.	50
การทดสอบเครื่องมือในการวิจัย.....	51
การวิเคราะห์ข้อมูล.....	52
การนำเสนอข้อมูล.....	52
4. ผลการวิจัย.....	53
5. สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ.....	119
รายการอ้างอิง.....	144
ภาคผนวก.....	146
ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์.....	154

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สารบัญตาราง

ตาราง	หน้า
1 แสดงสถานภาพทางสังคมของคณะกรรมการบริหารฯ ระยะทดลอง.....	58
2 แสดงสถานภาพทางสังคมของคณะกรรมการบริหารฯ ระยะดำเนินงานจริงช่วงแรก.....	66
3 แสดงสภาพการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการบริหารฯ ระยะดำเนินงานจริงช่วงสุดท้าย.....	7



สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สารบัญแผนภูมิ

แผนภูมิ

หน้า

1 แสดงแบบจำลองโครงสร้างการบริหารของสถานีวิทยชุมชน ที่เน้นการมีส่วนร่วม และไม่ค้ำกำไร.....	12
2 แสดงโครงสร้างการบริหารงานของสถานีวิทยชุมชน KOOP.....	15
3 แสดงโครงสร้างองค์การที่จัดหน่วยงานโดยใช้หน้าที่เป็นเกณฑ์.....	38
4 แสดงโครงสร้างสถานีวิทยฯ แห่งประเทศไทย จังหวัดจันทบุรี.....	54
5 แสดงโครงสร้างของรายการสร้างสรรค์จันทบุรีที่อยู่ภายใต้ สวท.จันทบุรี.....	55
6 แสดงโครงสร้างการดำเนินงานของรายการสร้างสรรค์จันทบุรี ระยะทดลอง.....	57
7 แสดงโครงสร้างการดำเนินงานของรายการสร้างสรรค์จันทบุรี ระยะดำเนินงานจริงช่วงแรก..	65
8 แสดงโครงสร้างการดำเนินงานของรายการสร้างสรรค์จันทบุรี ระยะดำเนินงานจริงช่วงสุดท้าย	74
9 แสดงปัจจัยที่นำไปสู่การยุติการดำเนินงานรายการสร้างสรรค์จันทบุรี.....	112



สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ที่ผ่านมา การบริหารจัดการสื่อวิทยุกระจายเสียงของประเทศไทย มีวิธีดำเนินการในรูปแบบของการรวมศูนย์อยู่ในส่วนกลาง โดยที่รัฐเป็นเจ้าของและเป็นผู้ควบคุมคลื่นความถี่ทั้งหมด ซึ่งมอบหมายให้กรมไปรษณีย์โทรเลขจัดทำแผนความถี่วิทยุและจัดสรรคลื่นความถี่วิทยุ โดยมีคณะกรรมการประสานงานการจัดและบริหารคลื่นความถี่วิทยุแห่งชาติ (กบถ.) เป็นผู้อนุมัติตรวจสอบและประเมินการใช้คลื่น และคณะกรรมการกิจการวิทยุกระจายเสียงและวิทยุโทรทัศน์แห่งชาติ (กทช.) เป็นหน่วยงานที่ทำหน้าที่อนุญาตให้ตั้งและดำเนินการ (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2542) ซึ่งมีหน่วยงานที่ได้รับอนุญาตจากรัฐให้จัดตั้งสถานีและดำเนินการกระจายเสียงได้ ได้แก่ วิทยุกระจายเสียง 202 สถานี กรมประชาสัมพันธ์ 146 สถานี องค์การสื่อสารมวลชนแห่งประเทศไทย (อ.ส.ม.ท.) 62 สถานี สำนักงานตำรวจแห่งชาติ 44 สถานี สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร 16 สถานี ทบวงมหาวิทยาลัย 12 สถานี กรมไปรษณีย์โทรเลข 12 สถานี สถานีวิทยุเคลื่อนที่เฉพาะกิจ 11 สถานี กรมอุตุนิยมวิทยา 6 สถานี กรมประมง 4 สถานี สำนักพระราชวัง 3 สถานี กระทรวงศึกษาธิการ 3 สถานี กระทรวงการต่างประเทศ 1 สถานี กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ 1 สถานี กรมเจ้าท่า 1 สถานี กรุงเทพมหานคร 1 สถานี BBC.(นครสวรรค์) 1 สถานี และ VOA.(อุดรธานี) 1 สถานี (กรมประชาสัมพันธ์, แผนแม่บทการพัฒนาวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย พ.ศ. 2542-2544)

จากข้อมูลข้างต้นจะเห็นได้ว่า สถานีวิทยุกระจายเสียงถูกผูกขาดความเป็นเจ้าของด้วยหน่วยงานราชการและรัฐวิสาหกิจ ซึ่งหน่วยงานเหล่านี้จะทำการประมูลเวลาออกอากาศให้เอกชนเช่าดำเนินการ โดยคำนึงถึงค่าตอบแทนที่จะได้รับเป็นหลัก จึงทำให้เนื้อหาสาระที่เผยแพร่ออกมาในรูปแบบการให้ข้อมูลข่าวสารทั่วไปและมุ่งเน้นความบันเทิงเป็นหลัก เนื่องจากการผลิตรายการมุ่งผลประโยชน์ทางธุรกิจและขึ้นอยู่กับกลไกตลาดเป็นสำคัญ (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2542)

จากสภาพดังกล่าว ประกอบกับแหล่งที่ตั้งของสื่อกระจายเสียงส่วนมากอยู่ในเมืองใหญ่หรือพื้นที่ที่มีความเจริญทางเศรษฐกิจ ส่งผลให้ประชาชนที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ชนบทห่างไกลหรือ

กลุ่มผู้ด้อยโอกาส ได้รับข้อมูลข่าวสารที่ไม่สอดคล้องกับวิถีการดำเนินชีวิตตามสภาพสังคมที่เป็นอยู่ ซึ่งนอกจากไม่สามารถนำไปใช้ให้เป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตความเป็นอยู่แล้ว ยังก่อให้เกิดพฤติกรรมเลียนแบบที่ฟุ้งเฟ้อ เพราะไม่เข้าใจสภาพที่แท้จริงของตนและถูกรอบงำทางความคิด ทศนคติและค่านิยมจากสังคมภายนอก ทำให้เอกลักษณ์ของวัฒนธรรมท้องถิ่นถูกทำลายลงยังสิ้นเชิง (สุรินทร์ แปลงประสพโชค, 2534; สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2542)

นอกจากนี้ ยังเป็นที่ยอมรับว่าสื่อมวลชนเป็นเครื่องมือสำคัญที่สนับสนุนให้คนและสังคมพัฒนาได้เร็วขึ้น แต่อย่างไรก็ตาม เพื่อให้เกิดการพัฒนาที่ยั่งยืนนั้น จำเป็นอย่างยิ่งที่ประชาชนต้องได้รับการพัฒนาไปในทิศทางที่สอดคล้องกับวิถีชีวิตและสภาพสังคมที่เป็นอยู่จริง ซึ่งก็หมายความว่า การที่สื่อมวลชนจะสามารถทำหน้าที่ส่งเสริมให้ประชาชนพัฒนาได้อย่างยั่งยืนนั้น สื่อมวลชนจำเป็นต้องเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารที่สอดคล้องกับวิถีชีวิตและสภาพสังคมของประชาชนด้วยเช่นกัน หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งได้ว่า ประชาชนในท้องถิ่นต่าง ๆ ต้องมีสื่อมวลชนไว้ใช้สำหรับเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารของตน ซึ่งที่ผ่านมา สื่อกระจายเสียงไม่สามารถทำหน้าที่นี้ได้เนื่องจากสาเหตุสำคัญคือการผูกขาดความเป็นเจ้าของสื่อและการดำเนินงานที่หวังผลกำไรเป็นหลัก

จากการประกาศใช้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 เมื่อวันที่ 11 ตุลาคม 2540 มีผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงต่อกิจการวิทยุกระจายเสียงเป็นอย่างมาก โดยเฉพาะในมาตรา 40 ที่บัญญัติไว้ว่า

“คลื่นความถี่ที่ใช้ในการส่งวิทยุกระจายเสียง วิทยุโทรทัศน์ และวิทยุโทรคมนาคม เป็นทรัพยากรสื่อสารของชาติเพื่อประโยชน์สาธารณะ

ให้มีองค์กรรัฐที่เป็นอิสระทำหน้าที่จัดสรรคลื่นความถี่ตามวรรคหนึ่ง และกำกับดูแลการประกอบกิจการวิทยุกระจายเสียง วิทยุโทรทัศน์ และกิจการโทรคมนาคม ทั้งนี้ตามที่กฎหมายบัญญัติ

การดำเนินการตามวรรคสองต้องคำนึงถึงประโยชน์สูงสุดของประชาชนในระดับชาติและระดับท้องถิ่น ทั้งในด้านการศึกษา วัฒนธรรม ความมั่นคงของรัฐ และประโยชน์สาธารณะอื่น รวมทั้งการแข่งขันโดยเสรีอย่างเป็นธรรม”

จากบทบัญญัติดังกล่าว ส่งผลให้อนาคตอันใกล้นี้ เมื่อได้จัดตั้งองค์กรอิสระแล้ว ต้องยกเลิกระบบผูกขาดการถือครองความเป็นเจ้าของสื่อกระจายเสียง แล้วจัดสรรใหม่ให้กระจายไปสู่ภาคธุรกิจเอกชนและภาคประชาชน รวมทั้งกระจายการเติบโตไปยังท้องถิ่นมากขึ้น และทำหน้าที่ให้กับท้องถิ่นอย่างแท้จริง โดยคลื่นความถี่ส่วนหนึ่งจะถูกจัดสรรให้เป็นคลื่นความถี่ของสถานีวิทยุกระจายเสียงชุมชน (ศุทธิชัย บุนนาค, 2542 อ้างถึงใน พิเศษฐ์ ขวาลาภวัช, 2542)

วิทยุชุมชน เป็นรูปแบบหนึ่งของการใช้สื่อกระจายเสียงเพื่อประโยชน์สาธารณะ และดำเนินการโดยไม่แสวงหากำไร เงินทุนที่นำมาเป็นค่าใช้จ่ายในการดำเนินงาน ได้มาโดยการบริจาคจากประชาชนและการช่วยเหลือจากรัฐหรือองค์กรต่าง ๆ การดำเนินงานวิทยุชุมชนมุ่งเน้นการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารตามความต้องการของประชาชนเป็นสำคัญ ซึ่งทำให้วิทยุชุมชนมีลักษณะที่แตกต่างจากสื่อกระจายเสียงทั่วไป คือ เป็นวิทยุที่มีกำลังส่งสัญญาณกระจายเสียงต่ำ เพื่อจำกัดขอบเขตพื้นที่ให้บริการเฉพาะกลุ่มผู้ฟังเป้าหมาย โดยที่กลุ่มเป้าหมายมีลักษณะบางประการที่คล้ายคลึงกัน เช่น วัฒนธรรม วิถีชีวิต หรือ สภาพทางเศรษฐกิจและสังคม เป็นต้น และเปิดโอกาสให้กลุ่มผู้ฟังเป้าหมายมีส่วนร่วมในการดำเนินงานทุกขั้นตอน รวมทั้งสามารถกำหนดเนื้อหาของรายการด้วยตนเองได้ จากลักษณะที่ได้กล่าวมาจึงทำให้ข้อมูลข่าวสารที่เผยแพร่ออกไปนั้นตรงตามความต้องการของประชาชน และสามารถนำไปใช้ประโยชน์ในชีวิตประจำวันได้อย่างแท้จริง ดังนั้น การกระจายเสียงในรูปแบบวิทยุชุมชนจึงเป็นการส่งเสริมให้ประชาชนได้พัฒนาตนเองและสังคมของตนในทิศทางที่พวกเขาเป็นผู้กำหนดเอง ซึ่งจะนำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนต่อไป (David , 1993; Arnaldo, 1997)

เพื่อให้การใช้สื่อกระจายเสียงเกิดประโยชน์กับประชาชนตามที่รัฐธรรมนูญบัญญัติไว้ หน่วยงานที่เป็นเจ้าของสถานีวิทยุในปัจจุบัน เช่น อ.ส.ม.ท. และ กรมประชาสัมพันธ์ จึงมีนโยบายให้สถานีวิทยุท้องถิ่นในสังกัด จัดรายการวิทยุชุมชนในช่วงเวลาออกอากาศส่วนหนึ่งของสถานี โดยเปิดโอกาสให้ประชาชนในท้องถิ่นเข้าร่วมดำเนินงานในรูปแบบของคณะกรรมการวิทยุชุมชน ซึ่งก่อนหน้านี้นี้คือประมาณปลายปี พ.ศ. 2533 นายสุรินทร์ แปลงประสพโชค ได้ทดลองจัดทำรายการวิทยุชุมชนในช่วงเวลาออกอากาศส่วนหนึ่งของสถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย จังหวัดจันทบุรี โดยมีวัตถุประสงค์ส่วนหนึ่งเพื่อศึกษาแนวทางการใช้วิทยุกระจายเสียงชุมชนในลักษณะสื่อเพื่อการพัฒนา ซึ่งการทดลองจัดทำรายการวิทยุชุมชนครั้งนั้น ใช้เวลาทดลองออกอากาศเป็นเวลา 2 เดือน ตั้งแต่วันที่ 1 ธันวาคม 2533 ถึงวันที่ 3 กุมภาพันธ์ 2534 ในช่วงเวลา 11.30-12.30 น. ของทุกๆ วัน โดยใช้ชื่อรายการว่ารายการสร้างสรรค์จันทบุรี มีวิธีดำเนินการบริหารรายการโดยคณะกรรมการวิทยุชุมชนซึ่งเป็นตัวแทนของกลุ่มผู้ฟังเป้าหมาย และเปิดโอกาสให้คนในพื้นที่

เป็นอาสาสมัครเข้าร่วมผลิตและจัดรายการ ในส่วนของเนื้อหารายการ ถูกกำหนดขึ้นจาก คณะกรรมการวิทยุชุมชนที่ได้รับฟังความคิดเห็นและความต้องการของกลุ่มผู้ฟังเป้าหมาย จึงทำให้เนื้อหาที่น่าสนใจในรายการตรงกับความต้องการของประชาชน (สุรินทร์ แปลงประสพโชค, 2534) และหลังจากที่การทดลองจัดรายการเสร็จสิ้นลงแล้ว นายประดิษฐ์ อูราสุข ซึ่งเป็นนายสถานีในขณะนั้น เห็นว่ารายการดังกล่าวนำเสนอเนื้อหาสาระที่เป็นประโยชน์ต่อประชาชนในท้องถิ่นอย่างแท้จริง จึงอนุญาตให้ดำเนินรายการต่อไปตามแนวทางที่เคยปฏิบัติอยู่เดิม จนกระทั่งเมื่อประมาณปี พ.ศ. 2538 รายการสร้างสรรค์จันทบุรีก็ได้ยุติดำเนินการ หลังจากที่ได้จัดทำรายการมานานถึง 5 ปี (จำนงค์ พึ่งพงษ์, สัมภาษณ์ 22 มกราคม 2543)

จากสภาพการณ์ในปัจจุบัน ที่หน่วยงานเจ้าของสถานีส่งเสริมให้จัดรายการวิทยุชุมชน ประกอบกับการดำเนินงานวิทยุชุมชนมีบทบาทของสื่อเพื่อการพัฒนา และมีรูปแบบการดำเนินงานที่แตกต่างจากสื่อกระจายเสียงทั่วไป จึงทำให้ผู้วิจัยสนใจที่จะศึกษาถึงการจัดการรายการวิทยุชุมชน ทั้งในส่วนของโครงสร้างการดำเนินงาน และการปฏิบัติงาน โดยเลือกทำการศึกษาในรายการสร้างสรรค์จันทบุรี เพราะนอกจากจะสามารถศึกษาในเรื่องดังกล่าวแล้ว ผู้วิจัยยังสามารถที่จะการศึกษาถึงปัจจัยที่นำไปสู่การยุติการดำเนินรายการ ทั้งนี้เพื่อเป็นบทเรียนตัวอย่างให้กับผู้ดำเนินงานรายการวิทยุชุมชนในปัจจุบัน ที่จะนำผลการศึกษาไปประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมกับการจัดรายการในสภาพสังคมของตน และสามารถหาทางป้องกันหรือหลีกเลี่ยงไม่ให้เกิดเหตุการณ์ที่อาจนำไปสู่การยุติการดำเนินรายการได้ ด้วยเหตุผลดังกล่าวจึงทำให้เกิดงานวิจัยนี้ขึ้น

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาโครงสร้างการดำเนินงานของรายการสร้างสรรค์จันทบุรี
2. เพื่อศึกษากระบวนการทำงานในรายการสร้างสรรค์จันทบุรี
3. เพื่อค้นหาปัจจัยที่นำไปสู่การยุติการดำเนินรายการสร้างสรรค์จันทบุรี

ปัญหานำการวิจัย

1. โครงสร้างการดำเนินงานของรายการสร้างสรรค์จันทบุรีเป็นอย่างไร
2. ผู้มีส่วนร่วมในรายการสร้างสรรค์จันทบุรีมีวิธีการทำงาน และแก้ไขปัญหาและอุปสรรคที่เกิดขึ้นอย่างไร
3. ปัจจัยใดที่นำไปสู่การยุติการดำเนินงานรายการสร้างสรรค์จันทบุรี

ขอบเขตของการวิจัย

ในการศึกษาครั้งนี้เป็นการวิเคราะห์การจัดการรายการวิทยุชุมชน “สร้างสรรค์จันทบุรี” ตั้งแต่เริ่มก่อตั้งรายการในปี พ.ศ. 2533 จนกระทั่งยุติรายการลงในปี พ.ศ. 2538

คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย

รายการวิทยุชุมชน หมายถึง รายการวิทยุที่ดำเนินการกระจายเสียงเพื่อสาธารณะประโยชน์ และดำเนินงานโดยไม่แสวงหากำไร รวมทั้งมุ่งเน้นการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารตามความต้องการของประชาชนเป็นสำคัญ โดยเปิดโอกาสให้ประชาชนที่เป็นกลุ่มผู้ฟังเป้าหมายมีส่วนร่วมในการดำเนินงานทุกขั้นตอน

รายการสร้างสรรค์จันทบุรี หมายถึง รายการวิทยุที่นำหลักการวิทยุชุมชนมาใช้เป็นหลักการดำเนินงาน ซึ่งดำเนินการออกอากาศทางสถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย จังหวัดจันทบุรี ในช่วงปี พ.ศ.2533 – พ.ศ. 2538

โครงสร้างการดำเนินงาน หมายถึง องค์ประกอบสำคัญในการดำเนินงานของรายการสร้างสรรค์จันทบุรี ซึ่งอธิบายถึงผู้มีส่วนร่วม และบทบาทของผู้มีส่วนร่วมในการดำเนินงานของแต่ละองค์ประกอบ

กระบวนการทำงาน หมายถึง วิธีการปฏิบัติงาน รวมทั้งปัญหาและอุปสรรคที่เกิดขึ้น และวิธีการแก้ไขในการปฏิบัติงานทุก ๆ ด้าน ของผู้มีส่วนร่วมในการดำเนินงานรายการสร้างสรรค์จันทบุรี

คณะกรรมการวิทยุชุมชน ระยะทดลอง หมายถึง กรรมการบริหารรายการและกรรมการที่ปรึกษาที่ได้รับการแต่งตั้งโดยคณบดี คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

คณะกรรมการวิทยุชุมชน ระยะดำเนินการจริง หมายถึง กรรมการบริหารรายการและกรรมการที่ปรึกษาที่ได้รับการแต่งตั้งจากผู้อำนวยการสถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย จังหวัดจันทบุรี

ตัวแทนชาวบ้าน หมายถึง ประชาชนที่เป็นกลุ่มผู้พึงเป้าหมายที่เข้ามามีส่วนร่วมดำเนินงานใน
รายการสร้างสรรค์จังหวัดบุรีรัมย์ในบทบาทของกรรมการบริหารรายการ

ตัวแทนภาครัฐ หมายถึง เจ้าหน้าที่รัฐที่เข้ามามีส่วนร่วมดำเนินงานในรายการสร้างสรรค์จังหวัดบุรีรัมย์
ในบทบาทของกรรมการบริหารรายการ

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

การศึกษาครั้งนี้เป็นการสรุปบทเรียนการจัดการรายการวิทยุชุมชน “สร้างสรรค์จังหวัดบุรีรัมย์”
ซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อกลุ่มหรือองค์กรที่ดำเนินงานวิทยุชุมชน ที่จะนำผลที่ได้จากการศึกษาไป
ประยุกต์ใช้กับการทำงานในสภาพสังคมของตนได้อย่างเหมาะสม ตลอดจนสามารถหาทาง
ป้องกันและหลีกเลี่ยงไม่ให้เกิดปัญหาและอุปสรรคที่อาจนำไปสู่การยุติการดำเนินรายการวิทยุ
ชุมชน ดังเช่นที่ประสบในรายการสร้างสรรค์จังหวัดบุรีรัมย์



สถาบันวิทยุบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทที่ 2

แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาเรื่อง การวิเคราะห์การจัดการรายการวิทยุชุมชน “สร้างสรรค์จันทบุรี” มีแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

1. แนวคิดเรื่องวิทยุชุมชน (Community Radio)
 - พัฒนาการและวิธีการดำเนินงานวิทยุชุมชนนานาชาติ
 - ปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงานวิทยุชุมชน
2. แนวคิดเรื่องการสื่อสารแบบมีส่วนร่วม (Participatory Communication)
3. ทฤษฎีการเข้ามีส่วนร่วมในสื่ออย่างเป็นประชาธิปไตย (Democratic-participant media theory)
4. แนวคิดเรื่องการผลิตรายการวิทยุกระจายเสียง
5. แนวคิดการบริหารจัดการองค์การสื่อสารมวลชน
6. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

รายละเอียด ดังนี้

แนวคิดเรื่องวิทยุชุมชน (Community Radio)

Hudson (1977) กล่าวว่า “สถานีวิทยุชุมชน” เป็นองค์กรสื่อที่ทำการกระจายเสียงโดยไม่หวังผลกำไร เนื้อหาที่นำเสนอในรายการวิทยุชุมชนต้องคำนึงถึงประโยชน์ที่ประชาชนในชุมชนจะได้รับเป็นสำคัญ แต่อย่างไรก็ตาม ความเป็นเจ้าของสถานี โครงสร้างการดำเนินงาน การจัดหาเงินทุน และการจัดตั้งรายการนั้นมีรูปแบบที่หลากหลาย นอกจากนี้ยังมีข้อจำกัดในเรื่องระยะเวลาออกอากาศต่อวัน ผังรายการจะมีความยืดหยุ่นมากกว่าการนำเสนอรายการในรูปแบบตายตัว อีกทั้งผลิตรายการโดยชาวบ้านที่ไม่มีความชำนาญด้านสื่อมาก่อนเป็นส่วนใหญ่

องค์กร World Association of Community Radio Broadcasters กล่าวถึง “วิทยุชุมชน” ว่าเป็นสื่อกระจายเสียงที่เผยแพร่เนื้อหาที่สนองตอบต่อความต้องการและเป็นประโยชน์ต่อผู้อาศัยในชุมชน ซึ่งเป็นการสนับสนุนให้เกิดการพัฒนาสังคม ในทิศทางที่ชุมชนเป็นผู้กำหนดเอง

วิทยุชุมชนมีรูปแบบการสื่อสารที่เป็นประชาธิปไตย โดยการให้โอกาสประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในสื่อ ส่วนระดับของการเข้าร่วมจะมีมากน้อยเพียงใด ขึ้นอยู่กับรูปแบบการดำเนินงานตามลักษณะเฉพาะของบริบทของแต่ละชุมชน

ในทางปฏิบัติ สิ่งที่ทำให้วิทยุชุมชนแตกต่างจากวิทยุกระจายเสียงทั่วไปก็คือ เป็นวิทยุที่มีกำลังส่งต่ำ จำกัดขนาดกลุ่มผู้ฟังเป้าหมาย โดยที่กลุ่มเป้าหมายมีลักษณะบางประการที่คล้ายคลึงกัน เช่น วัฒนธรรม สถานะทางเศรษฐกิจและสังคม เป็นต้น อีกทั้งให้โอกาสผู้ฟังได้เข้าถึงสื่อ มีส่วนร่วมในการผลิตและดำเนินรายการ ตลอดจนร่วมบริหารงานวิทยุชุมชน ในส่วนของเนื้อหารายการต้องเป็นไปตามที่กลุ่มเป้าหมายคาดหวังไว้ ขณะที่รูปแบบรายการต้องเปิดโอกาสให้ผู้ฟังมีส่วนร่วมในการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและประสบการณ์ซึ่งกันและกันได้ (David, 1993)

Deloreme(1990 อ้างถึงใน David,1993) กล่าวว่า วิทยุชุมชนเป็นสื่อที่ใช้เพื่อการแสดงออกของประชาชน มิใช่เพื่อการแสดงออกของศูนย์กลางความเจริญ หรืออำนาจทางการเมือง เครื่องมืออุปกรณ์สื่อสารต่างๆถูกนำมาใช้เพื่อการแสดงออกและแลกเปลี่ยนความคิดเห็นของประชาชน จึงไม่เน้นอุปกรณ์ราคาแพงที่ยากต่อการใช้งาน และไม่เน้นความเป็นมืออาชีพ เพื่อให้ประชาชนทุกระดับสามารถเข้ามามีส่วนร่วมได้

Amaldo (1997) กล่าวว่า วิทยุชุมชนเกิดขึ้นจากปัจจัย 2 ประการ คือ

1. จำกัดกำลังส่งสัญญาณกระจายเสียง
2. การใช้สื่อวิทยุกระจายเสียงอย่างสร้างสรรค์ โดยให้สมาชิกในชุมชนทำงานร่วมกันเพื่อปรับปรุงสภาพสังคมและเศรษฐกิจของชุมชนให้ดีขึ้น

จุมพล รอดคำดี (2542) ได้สรุปแนวคิดของวิทยุชุมชน และลักษณะวิทยุชุมชน สำหรับแนวคิดของวิทยุชุมชนนั้น ได้เสนอเป็นหลักการ ดังนี้

- 1) ต้องเกิดขึ้นจากความต้องการของชุมชน โดยถือหลักว่าคนส่วนใหญ่ แสดงความคิดเห็น ความต้องการร่วมกัน
- 2) วิทยุชุมชนต้องได้รับการยอมรับของกลุ่มต่าง ๆ ในชุมชน
- 3) วิทยุชุมชนย่อมไม่มีการแบ่งแยกเชื้อชาติ ศาสนา ประเพณีวัฒนธรรมของคนในชุมชน
- 4) วิทยุชุมชนต้องยึดถือแนวทางการเสนอรายการและข่าวสารของชุมชนเป็นหลัก ภายใต้นโยบาย ความเชื่อ วัฒนธรรมท้องถิ่น ภูมิปัญญาท้องถิ่น สิ่งแวดล้อม และเหตุการณ์ในท้องถิ่นเป็นหัวใจของการนำเสนอข่าวสารและรายการ

- 5) วิทยุชุมชนจะต้องเปิดโอกาสให้ประชาชนในชุมชนร่วมคิด ร่วมวางแผน ร่วมจัดรายการ และสามารถเข้าไปบริหาร จัดการ หรือเป็นผู้ปฏิบัติในสถานีได้ ยูเนสโกได้เน้นว่า “Participatory radio means a radio station that self-managed by those participating in it” นอกจากนี้ การเปลี่ยนแปลงใด ๆ ในสื่อวิทยุให้เป็นไปตามแนวคิดและความต้องการของประชาชนในชุมชน โดยยึดหลักการกระบวนการทางประชาธิปไตย
- 6) วิทยุชุมชนเป็นสถานีวิทยุที่มีรัศมีการออกอากาศครอบคลุมเฉพาะพื้นที่เท่านั้น (มีลักษณะเป็น narrowcasting ไม่ใช่ broadcasting) กำลังส่ง 1 กิโลวัตต์
- 7) วิทยุชุมชนเป็นสื่อมวลชนตามแนวคิดประชาธิปไตย (Democratic Media) เพื่อประชาชน โดยประชาชน ของประชาชน

ส่วนลักษณะวิทยุชุมชน ได้พิจารณาเป็นระดับของการเป็น “วิทยุชุมชน” ซึ่งแบ่งได้เป็น 6 ระดับ คือ

1. **ระดับรายการ** จำแนกได้เป็น 3 แนวคิดคือ
 - 1.1 เป็นการจ้ดรายการเพื่อบริการประชาชน รายการเป็นของสถานีหรือเป็นของผู้จัดรายการ โดยที่ประชาชนหรือผู้ฟังจะส่งจดหมายหรือโทรศัพท์มาบอกข่าวสารต่าง ๆ จากนั้นผู้จัดรายการจะเป็นผู้เลือกเนื้อหาและพูดด้วยตนเอง ผู้ฟังหรือประชาชนไม่มีสิทธิในการเลือกเนื้อหาหรือวิธีการนำเสนอ ตลอดจนเป็นเจ้าของรายการได้
 - 1.2 แนวคิดการจัดรายการ โดยเนื้อหาเป็นการรายงานโดยตรงจากประชาชน เช่น รายการของ จส.100, สวพ.91, รายการร่วมด้วยช่วยกัน เป็นต้น ผู้ฟังจะเป็นผู้กำหนดเนื้อหา และวิธีการนำเสนอ (รายงานการจราจร, แจ้งของหายเหตุด่วนเหตุร้ายด้วยตนเอง) ตามที่สถานีกำหนดกรอบรายงาน แต่ประชาชนยังไม่สามารถเป็นเจ้าของรายการ สถานีหรือผู้จัดรายการยังเป็นผู้ควบคุมหรือเป็นเจ้าของรายการ หรือประชาชนหรือผู้ฟังจะเป็นผู้เสนอเนื้อหาหรือเล่าเหตุการณ์ด้วยตนเองเท่านั้น
 - 1.3 แนวคิดการจัดรายการในช่วงเวลาหนึ่งของสถานี ซึ่งสถานียินยอมให้จัดเนื้อหาและวิธีการนำเสนอจะมาจากความคิดเห็นจากตัวแทนของประชาชนที่ได้รับการคัดเลือกขึ้นมาอยู่ในรูปของ “คณะกรรมการวิทยุชุมชน” จะเป็นผู้ตัดสินและให้ความเห็นชอบว่าจะจัดรายการอย่างไร กรรมการชุดนี้จะเป็นผู้กำหนดนโยบาย กำหนดเรื่องราวหรือเนื้อหาที่จะเสนอ ในขณะที่เดียวกันจะสะท้อนความต้องการของผู้ฟังให้ทราบ ผู้จัดรายการ ซึ่งเป็นนักจัดรายการอาชีพ หรือเป็น

เจ้าหน้าที่ของสถานีนั้น ๆ ก็จะได้รับมติหรือเอาความเห็นของคณะกรรมการไปปฏิบัติ ในกรณีนี้ จะสังเกตได้ว่าประชาชนได้เข้ามามีส่วนร่วมเป็นเจ้าของรายการและบริหารรายการโดยสามารถกำหนดเนื้อหา และวิธีการนำเสนอรายการตามแนวทางของตนได้ มิใช่สถานีหรือผู้จัดรายการเป็นผู้กำหนดแต่ประการใด สถานีจะทำหน้าที่ดูแลให้คำปรึกษาเฉพาะทางด้านระเบียบ กฎหมายที่เกี่ยวข้องต่าง ๆ และอำนวยความสะดวกในด้านการออกอากาศและผลิตรายการตามวัตถุประสงค์ของ “คณะกรรมการวิทยุชุมชน” เท่านั้น

2. ระดับสถานี จำแนกได้เป็น 2 แนวคิด ดังนี้

- 2.1 ในระดับนี้จะอาศัยอาสาสมัครเข้ามาเป็นผู้ปฏิบัติในหน้าที่ต่าง ๆ ในสถานีบริหารรายการทั้งหมด โดยกลุ่มอาสาสมัครที่เป็นตัวแทนของกลุ่มต่าง ๆ การกำหนดเนื้อหาในชุมชน การจัดรายการจะทำด้วยตนเองทั้งสิ้น โดยมีเจ้าหน้าที่ประจำสถานีคอยให้คำแนะนำและช่วยเหลือ แต่สถานียังเป็นหน่วยงานของรัฐงบประมาณมาจากรัฐ และการบริจาค ประชาชนไม่ใช่เจ้าของ
- 2.2 เป็นสถานีที่มีใบอนุญาตเป็นเจ้าของคลื่นความถี่ ในแนวคิดนี้ประชาชนในชุมชนสามารถรวมตัวกันยื่นขอคลื่นความถี่จากรัฐ และลงทุนจัดตั้งสถานีวิทยุเป็นของชุมชนตนเอง แล้วตั้งตัวแทนเข้าไปบริหารสถานีในรูปคณะกรรมการวิทยุชุมชน คณะกรรมการฯ จะทำหน้าที่กำหนดนโยบายการบริหารสถานี แต่งตั้งผู้จัดการสถานี (station managing director) และว่าจ้างผู้ผลิตรายการมืออาชีพ (professional radio producers) และนักข่าวมืออาชีพ (professional journalists) ตลอกจนกว่าจ้างพนักงานธุรการ และอาสาสมัครหรือสมาชิกในชุมชนที่สามารถทำงาน การเงินการบัญชีเข้ามาทำงานให้สถานี การทำงานของพนักงานสถานี ตั้งแต่ผู้จัดการลงไปจนถึงพนักงานระดับล่าง จะอยู่ภายใต้ นโยบายของคณะกรรมการฯ การจัดรายการจะเป็นไปในแนวทางที่กรรมการฯ กำหนดหรือให้นโยบายไว้

3. ระดับเจ้าของสถานีและมีใบอนุญาตเป็นเจ้าของคลื่นความถี่ ในระดับนี้

ประชาชนรวมตัวกันจัดตั้งสถานี และขอใบอนุญาตเป็นเจ้าของคลื่นความถี่จากรัฐ เช่นเดียวกับระดับที่ 2.2 แต่การดำเนินงานของสถานี ตั้งแต่ระดับกรรมการวิทยุชุมชนไปจนกระทั่งเจ้าหน้าที่ทุกคน ทุกระดับจะเป็นอาสาสมัครทั้งสิ้น อาสาสมัครเหล่านี้จะได้รับการอบรมจากผู้เชี่ยวชาญในด้านการบริหารสถานี การจัดรายการ การสื่อข่าว เขียนข่าว และหน้าที่อื่น ๆ ที่จำเป็น ซึ่งชุมชนว่าจ้างให้มาอบรม หรือสถาบันการศึกษา

หน่วยงานที่เกี่ยวข้องจากภาคเอกชน ภาครัฐ อาจจะเข้ามาให้ความช่วยเหลือก็เป็นได้

เอื้อจิต วิโรจน์ไตรรัตน์ (2542) เสนอ ลักษณะร่วมที่สำคัญในการดำเนินงานวิเทศชุมชนของต่างประเทศ ดังนี้

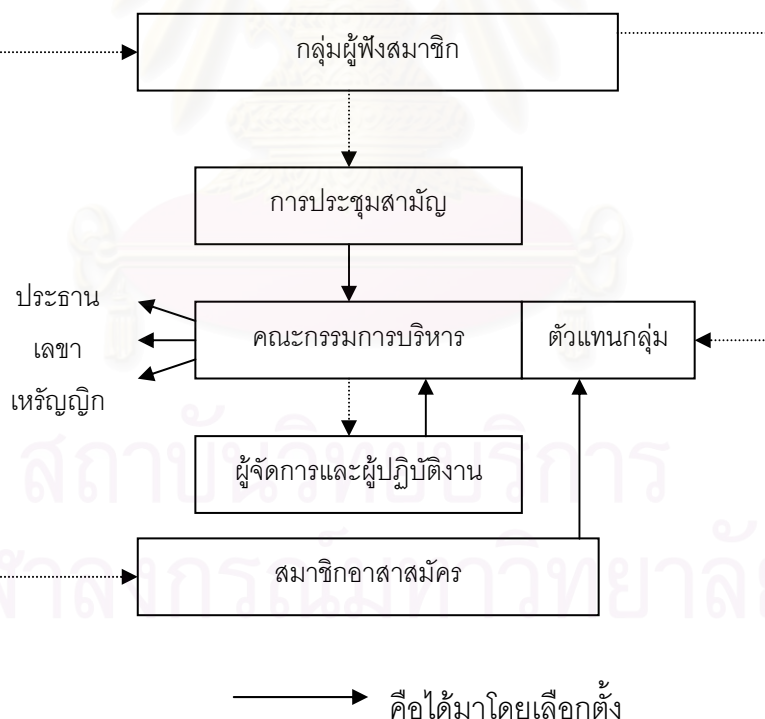
ด้านรายการ

- คำนึงถึงมาตรฐานในระดับวิชาชีพด้านรายการ
- เน้นการมีส่วนร่วมของชุมชน ทั้งในการผลิต การร่วมรายการ เปิดโอกาสเป็นพิเศษให้กลุ่มคนที่ถูกละเลยจากสื่อมวลชนอื่น เช่น ชนกลุ่มน้อย คนยากจน ผู้สูงอายุ และต้องจัดให้มีการพัฒนาทักษะแก่ผู้ที่เข้ามามีส่วนร่วมในการผลิตรายการ
- ถ้าผู้นำชุมชน หรือองค์กรในชุมชนต้องการใช้เป็นช่องทางสื่อสารกับสาธารณะ ให้เป็นไปตามข้อกำหนดของกฎหมาย และให้โอกาสอย่างเท่าเทียม
- มีการกำหนดวัตถุประสงค์ในการนำเสนอรายการ แต่ละรายการ
- หลีกเลี่ยงการเสนอเพลงเหมือนสถานีวิทยุกระแสหลัก ยึดหลักกระแสรองและกระแสทางเล็กลง เสนอเพลงที่ผู้ฟังไม่มีโอกาสฟังจากสถานีวิทยุอื่น เช่น เพลงต่างประเทศ เพลงท้องถิ่น เพลงแบบดั้งเดิม ควรให้ศิลปินท้องถิ่นที่ไม่ได้ดำเนินธุรกิจเทปเพลง ได้นำเสนอการแสดงหรือเพลงโดยออกอากาศสด
- การเสนอรายการเพื่อให้ข้อมูล ให้การศึกษา หลีกเลี่ยงความเข้มแข็งวิชาการ นำเสนอให้ฟังง่ายเข้าใจง่าย
- เสนอข่าวในรูปแบบที่แตกต่างจากแนวคิดที่ให้ความสำคัญกับคนสำคัญ มาเป็นเรื่องที่สำคัญต่อชุมชน โดยคนธรรมดา
- ไม่เซ็นเซอร์ ตัดทอนคำพูด ข้อเสนอแนะ ความคิดเห็นต่อประเด็น/ปัญหาสาธารณะของผู้พูดในชุมชน
- เสนอรูปแบบรายการที่มีคุณค่า เช่น สารคดี โดยเนื้อหาเป็นเรื่องของชุมชน ท้องถิ่น และต่างประเทศ
- ควรมีการถ่ายทอด หรือ การจัดตั้งห้องส่งนอกสถานี เพื่อถ่ายทอดสดเหตุการณ์ หรือวิถีชีวิตชุมชน

ด้านการบริหาร

- มักเป็นองค์กรไม่ค้ากำไร (non – profit organization) ที่ไม่มีการโฆษณาสินค้า หรือที่มีกัเน้นเรื่องการทำนาคณะระเบียบ และการจำกัดความยาวเวลาในการนำเสนอ
- บริหารในรูปคณะกรรมการที่ประกอบด้วยผู้แทนจากกลุ่มต่างๆในชุมชน ที่ได้มาโดยการเลือกตั้ง คณะกรรมการบริหารจะดูแลเรื่องนโยบายทั่วไป(general policy) ด้านงบประมาณ การว่าจ้างตำแหน่งสำคัญ
- มีลักษณะการทำงานแบบเป็นที่มงานร่วมกัน (team co-ordinator) แต่ทีมรายการกับทีมเทคนิค มีการแบ่งแยกอำนาจการตัดสินใจ ตามความชำนาญเฉพาะ
- ผู้ปฏิบัติงานส่วนใหญ่จะเป็นอาสาสมัคร และมีส่วนที่เป็นผู้ถูกว่าจ้างด้วย
- แหล่งที่มาของรายได้ เช่น เงินสนับสนุนของรัฐ หรือจากกองทุนกลางของประเทศ ค่าสมาชิกรับฟัง เงินบริจาคจากมูลนิธิ องค์กร ธุรกิจเอกชน กลุ่ม บุคคล รายได้จาก ค่าเช่าเวลาโฆษณา หรือการจัดกิจกรรม

การจัดโครงสร้างการบริหารของสถานีวิทยุชุมชนตามลักษณะนี้ แสดงในแผนภูมิที่ 1



แผนภูมิที่ 1 แบบจำลองการจัดโครงสร้างการบริหารของสถานีวิทยุชุมชน ที่เน้นการมีส่วนร่วม และไม่ค้ากำไร

แต่ละองค์ประกอบมีบทบาทหน้าที่ ดังนี้

การประชุมสามัญ (general meeting) เพื่อกำหนดนโยบายทั่วไป เพื่อดำเนินการเลือก ส่วนหนึ่งของคณะกรรมการบริหาร จากตัวแทนของผู้ฟัง เพื่อตรวจสอบด้านการเงิน

คณะกรรมการบริหาร ดูแลการทำงานของผู้จัดการทั่วไป และ ผู้ปฏิบัติงานเต็มเวลา ตัดสินข้อโต้แย้งระหว่างบุคลากรผู้ปฏิบัติงาน กับชุมชน รับผิดชอบให้เกิดการดำเนินการตาม นโยบายที่กำหนด

ผู้จัดการและผู้ปฏิบัติงาน จัดการ ดูแลการปฏิบัติงานประจำวันของสถานี / องค์กร รับผิดชอบด้านการผลิตรายการ การบำรุงรักษาเครื่องมือ วัสดุ อุปกรณ์ การพัฒนาทักษะผู้ผลิต รายการที่เป็นอาสาสมัคร การจัดการเลือกตัวแทนคนกลุ่มน้อยให้เข้าร่วมเป็น คณะรับผิดชอบ ด้านการบริหาร การจัดและผลิตรายการ

สมาชิกอาสาสมัคร มีส่วนร่วมในการผลิตรายการ และอาจมีตัวแทนอยู่ในคณะกรรมการ บริหารด้วย

ตัวแทนของกลุ่มเฉพาะหรือชนกลุ่มน้อย กำหนดโดยคณะกรรมการบริหารที่มาจากการ เลือกตั้ง ประกอบด้วยตัวแทนของกลุ่มคนด้อยโอกาสต่างๆ ของชุมชน

โดยการกำหนดโครงสร้าง ตลอดจนระบบการบริหารงานวิทยุชุมชน ย่อมเป็นไปตาม สภาพแวดล้อมและความเห็นพ้องร่วมของสมาชิก หรือ ตัวแทนชุมชน สิ่งที่สำคัญที่สุดคือ การยึด มั่นในอุดมการณ์ พันธกิจ ที่กำหนดร่วมกัน และการดำเนินการอย่างโปร่งใส ตรวจสอบได้ทุก ขั้นตอน

สถานีวิทยุชุมชน KOOP (1999) ในเมืองออสติน เท็กซัส ประเทศสหรัฐอเมริกา เสนอ แนวทางการดำเนินงานที่สถานีฯ ได้ใช้ในปัจจุบัน ซึ่งสอดคล้องกับ “ลักษณะร่วม” ที่ได้กล่าวมา ดังนี้

การบริหารงานด้านรายการ ในการกำหนดผังรายการ ต้องคำนึงถึงสิ่งต่อไปนี้

- นำเสนอรายการด้านการศึกษา

- นำเสนอรายการของสมาชิกกลุ่มใหม่ๆ ให้มากขึ้น
- นำเสนอรายการที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรมมากกว่าที่เป็นอยู่
- นำเสนอรายการที่ใช้ภาษาอื่นให้มากขึ้น
- เป็นรายการที่ผลิตโดยชุมชนหรือกลุ่มต่างๆในชุมชน
- ให้มีรายการสำหรับเด็กและผลิตโดยเด็กมากขึ้น
- ให้มีรายการสำหรับผู้สูงอายุและผลิตโดยผู้สูงอายุมากขึ้น
- ให้มีรายการสำหรับกลุ่มผู้ด้อยโอกาสและผลิตโดยผู้ด้อยโอกาสมากขึ้น
- ให้มีรายการที่ผลิตโดยนักดนตรีในชุมชนมากขึ้น
- ให้มีรายการจากกลุ่มศาสนา
- นำเสนอรายการในรูปแบบบันเทิงคดีมากขึ้น
- ส่งเสริมการทำงานร่วมกัน
- ประเมินผลรายการ
- พิจารณาสมาชิกเข้าฝึกอบรมการผลิตรายการ โดยคำนึงถึง “ความหลากหลาย”

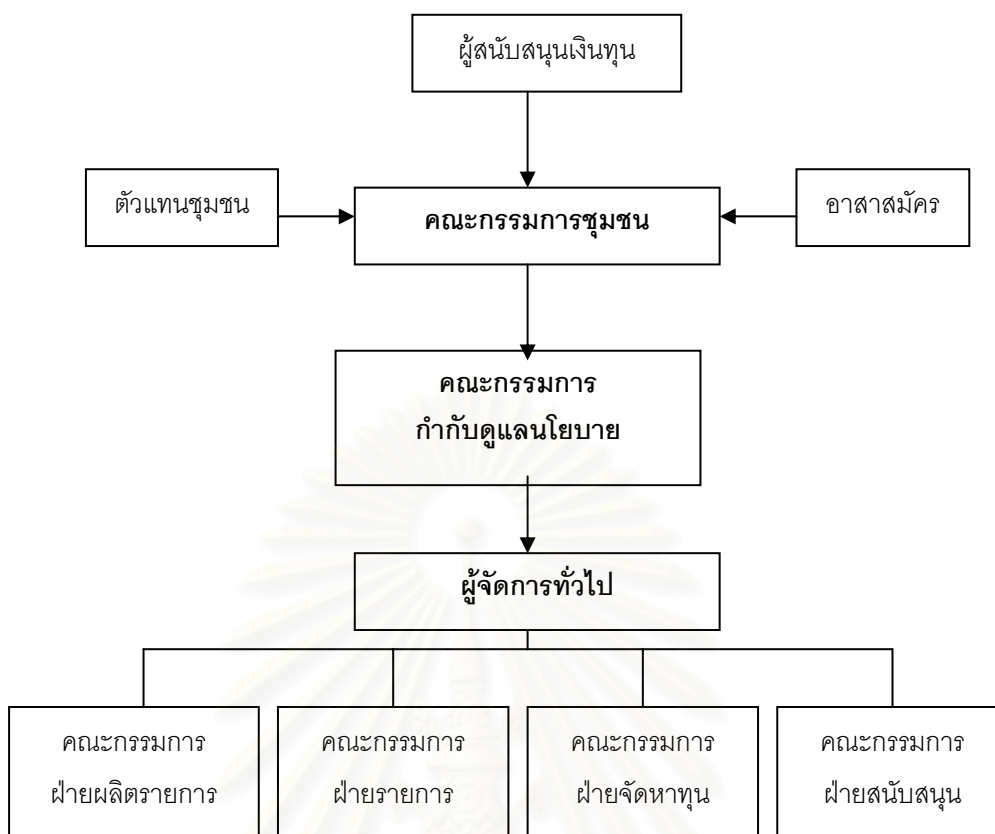
การดำเนินงานด้านจัดหาทุน

สถานีฯ ดำเนินงานด้วยงบประมาณเพียงเล็กน้อย เช่น ในปี ค.ศ. 1997 ใช้งบประมาณไป 75,000 \$ งานส่วนใหญ่ทำโดยอาสาสมัครที่ไม่ต้องจ่ายค่าตอบแทน มีเพียงผู้จัดการสถานีฯ เพียงตำแหน่งเดียวเท่านั้นที่ได้รับค่าจ้าง

คณะผู้บริหารสถานีอนุญาตให้มีการโฆษณา เพื่อหารายได้มาใช้ในการดำเนินงาน ในรูปแบบกล่าวขอบคุณผู้สนับสนุนในช่วงเริ่มและจบรายการ โดยสถานีฯ ได้กำหนดจำนวนผู้ให้การสนับสนุนไว้สูงสุด 2 ราย/ชั่วโมง ซึ่งผู้ต้องการโฆษณาต้องทำสัญญากับสถานีฯ โดยจ่ายเงิน 250 \$ สำหรับการประกาศขอบคุณ 25 ครั้ง (เงินส่วนนี้ ผู้โฆษณาสามารถนำไปหักภาษีได้)

โครงสร้างองค์กร

สถานีวิทยุชุมชน KOOP ดำเนินการบริหารงานในรูปแบบของคณะกรรมการ และดำเนินงานโดยเน้นให้สมาชิกในชุมชนมีส่วนร่วม ดังจะเห็นได้จากผังโครงสร้างสถานีฯ ดังที่นำเสนอในแผนภูมิที่ 2



แผนภูมิที่ 2 แสดงโครงสร้างการบริหารงานสถานีวิทยชุมชน KOOP

- คณะกรรมการชุมชน จำนวนทั้งสิ้น 20 คน ได้มาจากการเลือกตั้งตัวแทนชุมชน 10 คน ผู้สนับสนุนเงินทุน 6 คน และอาสาสมัคร 4 คน หน้าที่หลักของคณะกรรมการชุมชนคือ เลือกคณะกรรมการกำกับดูแลนโยบายของสถานี และเป็นคณะกรรมการให้คำปรึกษา
- คณะกรรมการกำกับดูแลนโยบาย จำนวน 6 คน ซึ่งเป็นผู้ได้รับเลือกจากคณะกรรมการชุมชน เพื่อทำหน้าที่กำหนดนโยบายและควบคุมการบริหารงานของสถานี
- ผู้จัดการทั่วไป 1 ตำแหน่ง ซึ่งเป็นตำแหน่งว่าจ้างทำงานแบบ Part Time
- สถานีได้แบ่งหน่วยงานออกเป็น 4 ฝ่ายด้วยกัน คือ ฝ่ายรายการ ฝ่ายผลิตรายการ ฝ่ายจัดหาทุน และฝ่ายสนับสนุน ซึ่งทั้ง 4 ฝ่ายจะต้องทำรายงานการปฏิบัติงาน เสนอต่อคณะกรรมการกำกับดูแลนโยบาย

คณะกรรมการฝ่ายรายการ จำนวน 4 คน ซึ่งในจำนวน 2 คน เป็นคณะกรรมการที่เป็นตัวแทนของประชาชนกลุ่มต่างๆ ที่สนใจในการดำเนินงานของสถานี เช่น กลุ่มชื่นชอบเพลง Hip-Hop กลุ่มชาวลาติน กลุ่มที่สนใจเหตุการณ์สาธารณะ เป็นต้น โดยคณะกรรมการชุดนี้จะรับผิดชอบทางด้านการจัดผังรายการของสถานี ซึ่งจะประชุมปรึกษาหารือกันอาทิตย์ละ 1 วัน ที่สถานี

บทบาทหน้าที่ และความรับผิดชอบของคณะกรรมการฝ่ายรายการ มีดังนี้

1. คณะกรรมการฝ่ายรายการ 1 คน เข้าร่วมเป็นคณะกรรมการกำกับดูแลนโยบาย และทำรายการการจัดผังรายการเสนอต่อคณะกรรมการกำกับดูแลนโยบาย เพื่อให้ตรวจสอบก่อนออกอากาศจริง
2. คณะกรรมการฝ่ายรายการต้องกำหนดวาระการประชุม เพื่อจัดทำผังรายการ
3. คณะกรรมการฝ่ายรายการต้องสร้างเวทีสาธารณะ เพื่อรับฟังความคิดเห็นและหาข้อมูลจากสมาชิกในเมืองออสติน
4. คณะกรรมการฝ่ายรายการและคณะกรรมการกำกับดูแลนโยบาย สามารถตรวจสอบการทำงานซึ่งกันและกันได้
5. คณะกรรมการฝ่ายรายการไม่สามารถแสดงกริยาใดๆ ที่แสดงถึงการกีดกันไม่ให้สมาชิกเข้ามีส่วนร่วม
6. คณะกรรมการฝ่ายรายการต้องไม่ตกอยู่ภายใต้การครอบงำของผู้ใด
7. ปัญหาที่เกิดขึ้นในการทำงานร่วมกันและไม่สามารถแก้ไขได้ ระหว่างคณะกรรมการฝ่ายรายการและสมาชิก ต้องรายงานต่อคณะกรรมการกำกับดูแลนโยบาย

นอกจากนี้ สถานีเปิดรับบทวิจารณ์รายการจากประชาชนทั่วไป และรับสมัครอาสาสมัครที่มีความสามารถในการพิมพ์อักษรเบรลล์ แปลภาษาสเปนและภาษาอื่นๆ ประเมินผลวิจารณ์ ฯลฯ เข้าร่วมทำงานในสถานี

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยจะใช้แนวคิดเรื่องวิทยุชุมชน เป็นกรอบในการวิเคราะห์ระดับของความเป็นวิทยุชุมชน และลักษณะการดำเนินงานวิทยุชุมชนของรายการสร้างสรรค์จันทบุรี

พัฒนาการและวิธีดำเนินงานวิทยุชุมชนนานาชาติ

การกระจายเสียงรูปแบบวิทยุชุมชนเกิดขึ้นในสหรัฐอเมริกาเมื่อปี ค.ศ.1948 โดยกลุ่มผู้รักสันติ และกลุ่มที่ไม่ชอบอยู่ในกฎระเบียบ คนกลุ่มเหล่านี้ได้สนับสนุนการจัดตั้งสถานีวิทยุเพื่อ

ท้องถิ่นในรูปแบบสถานีที่ไม่แสวงหากำไรขึ้นเป็นครั้งแรกที่เมืองเบอร์คเลย์ รัฐแคลิฟอร์เนีย มีรายได้เพื่อใช้ดำเนินงานจากสมาชิกในชุมชนเป็นส่วนใหญ่โดยเก็บเงินจากผู้ฟังรายละ 10-15 เหรียญ และการบริจาคของมูลนิธิ องค์กรการกุศลต่างๆ ส่วนรายการที่ออกอากาศจะบริการเฉพาะชุมชนเท่านั้น

ต่อมาแนวคิดนี้ได้ขยายออกไปอย่างกว้างขวาง มีสถานีเกิดขึ้นอีกหลายแห่ง จนกระทั่งในปี ค.ศ. 1978 กลุ่มนักจัดรายการของสถานีวิทยุกระจายเสียงที่ไม่แสวงหากำไร ได้รวมตัวกันตั้งสมาพันธ์วิทยุชุมชนแห่งชาติขึ้น ซึ่งมีสมาชิกถึง 60 สถานี เอกลักษณ์ของสถานีในกลุ่มนี้คือประชาชนได้มีส่วนร่วมในการดำเนินงานของสถานีอย่างแท้จริงในรูปแบบอาสาสมัคร และดำเนินงานภายใต้นโยบายของคณะกรรมการวิทยุชุมชน คณะกรรมการชุดนี้ครั้งหนึ่งมาจากคนในชุมชน อีกครั้งหนึ่งมาจากเจ้าหน้าที่สถานี สถานีจะเปิดโอกาสให้ประชาชนในชุมชนใช้สิทธิแสดงความคิดเห็นตามที่รัฐธรรมนูญให้หลักประกันไว้ (สุรินทร์ แปลงประสพโชค, 2534)

ในขณะเดียวกัน แนวคิดการกระจายเสียงวิทยุชุมชน ก็ได้เกิดขึ้นในประเทศอื่นอีกหลายประเทศ ซึ่ง P.O. Keirstead และ S. Keirstead (1993) ได้รวบรวมเนื้อหาเกี่ยวกับสภาพการณ์ของวิทยุชุมชนในประเทศต่างๆ ดังนี้

วิทยุชุมชนในเกาะอังกฤษ

มีการกล่าวถึงวิทยุชุมชนในเกาะอังกฤษอย่างชัดเจนในปี ค.ศ.1985 หลังจากการประกาศให้มีการยื่นใบสมัครขออนุญาตเป็นเจ้าของคลื่นความถี่ 3 รูปแบบ คือ คลื่นความถี่ระบบ FM ที่กระจายเสียงในรัศมี 5 กิโลเมตร สำหรับการบริการกระจายเสียงในบริเวณพื้นที่ใกล้เคียงขนาดเล็ก (small neighbourhood) คลื่นความถี่ระบบ FM ที่บริการกระจายเสียงในพื้นที่ใกล้เคียงกันขนาดใหญ่ (large neighbourhood) และคลื่นความถี่ระบบ AM ที่สามารถกระจายเสียงในรัศมี 10 กิโลเมตร สำหรับพื้นที่บริการขนาดใหญ่ เช่น เมืองแมนเชสเตอร์ และลอนดอน

สถานีจะพิจารณาให้ใบอนุญาตกับผู้ยื่นคำขอเป็นเจ้าของคลื่นความถี่ที่ไม่หวังผลกำไรจากการทำรายการเท่านั้น กลุ่มต่างๆ เช่น เจ้าของสถานีวิทยุหรือสถานีโทรทัศน์ที่สนใจกิจการวิทยุชุมชน ผู้มีอำนาจในท้องถิ่น พรรคการเมือง กลุ่มเคลื่อนไหวทางการเมืองและกลุ่มเคร่งศาสนา จะไม่ได้รับพิจารณาให้เป็นเจ้าของคลื่นความถี่เพื่อดำเนินงานวิทยุชุมชน ข้อตกลงนี้ถูกโจมตีจากคนกลุ่มต่างๆ ในชุมชนซึ่งรวมตัวเรียกร้องให้มีการรับใบสมัครที่หลากหลาย และในขณะที่องค์กรรัฐได้

ดำเนินการคัดเลือกโบสถ์ครออยู่นั้น มีผู้สมัครรายหนึ่งขายสิทธิการครอบครองคลื่นความถี่ให้กับ Greater London Council เป็นเงินถึง 86,400 เหรียญสหรัฐ

การประกาศรายชื่อผู้ได้รับอนุญาตเป็นเจ้าของคลื่นความถี่ที่คาดว่าจะประกาศในเดือน มกราคม ปี ค.ศ.1986 ต้องเลื่อนออกไป เนื่องจากมีโบสถ์ที่ต้องพิจารณาเป็นจำนวนมาก และเกิดการต่อต้านจากผู้จัดรายการวิทยุเพื่อธุรกิจที่ต้องเสียค่าใช้จ่ายสูงในการดำเนินงาน ไม่ว่าจะ เป็นค่าเช่าอุปกรณ์ ช่วงเวลาออกอากาศ เงินเดือนพนักงาน ซึ่งต่อมาปัญหาดังกล่าวได้ขยายตัว กลายเป็นปัญหาการเมือง

ในเดือนมิถุนายน ปี ค.ศ.1986 มีรายงานที่นำเสนอต่อ Home Secretary ให้หยุดและเลิก ล้มโครงการวิทยุชุมชน เนื่องจากพิจารณาว่าถ้าไม่ยกเลิกโครงการนี้จะมีผลเสียต่อเครือข่ายวิทยุ BBC ดังนั้นวิทยุชุมชนในเกาะอังกฤษจึงมีสภาพที่เรียกได้ว่า “ตายก่อนเกิด”

วิทยุชุมชนในไอร์แลนด์

ในประเทศไอร์แลนด์ได้มีการดำเนินรายการรูปแบบวิทยุชุมชนมาตั้งแต่เดือนเมษายน ปี ค.ศ.1972 แผนการดำเนินงานเมื่อครั้งเริ่มโครงการคือ ต้องการพัฒนาพื้นที่ชนบทที่ใช้ภาษาไอริช โดยเฉพาะที่ Country Donegal , County Galway และ County Kerry การตัดสินใจดำเนินงาน ครั้งนี้เกิดขึ้นจากการปลุกระดมสิทธิประชาชนใน Gaeltach ซึ่งเป็นพื้นที่ที่ใช้ภาษาไอริชในการ สื่อสาร

ความตั้งใจดั้งเดิมนั้นต้องการให้ใช้เครื่องส่งสัญญาณกำลังต่ำ แต่สถานีวิทยุ Raidio na Gaeltachta เติบโตเร็วมากจนกลายเป็นศูนย์เครือข่ายและได้ใช้เครื่องส่งสัญญาณกำลังสูงของ ท้องถิ่นแทน หลังปี ค.ศ.1970 ได้เพิ่มเครื่องส่งสัญญาณกำลังต่ำเพื่อบริการกระจายเสียง และในปี ค.ศ.1979 ได้มีการกระจายเสียงไปยังท้องถิ่นที่อยู่ห่างไกล โดยใช้คนในท้องถิ่นเป็นผู้ผลิตรายการ ภายใต้การควบคุมของผู้กำกับจากสถานีวิทยุ Raidio na Gaeltachta

ขณะที่การกระจายเสียงเป็นภาษาไอริชกำลังขยายตัวอยู่นั้น Radio Telefis Eireann (RTE) ซึ่งเป็นหน่วยงานกระจายเสียงของรัฐประสบปัญหาว่า “ทำอย่างไรจึงจะสามารถให้บริการ กระจายเสียงแก่ชุมชนชาวไอริชขนาดเล็กที่มีอยู่เป็นจำนวนมากได้” จากรายงานของ RTE กล่าวไว้

ว่า “เป็นการลงทุนที่ไม่คุ้มค่า ที่จะจัดตั้งสถานีวิทยุเพื่อบริการให้กับชุมชนที่มีผู้อยู่อาศัยอยู่น้อยกว่า แส่นคน”

RTE ตอบสนองความต้องการของชุมชนอย่างทำทหาย ด้วยการสร้างสถานีวิทยุเคลื่อนที่ที่ระบบ FM และ AM ที่สามารถกระจายเสียงครอบคลุมพื้นที่ในรัศมี 3-5 ไมล์ ไว้สำหรับบริการชุมชนประมาณ 60 แห่ง ซึ่งโดยเฉลี่ยแล้ว วิทยุชุมชนเคลื่อนที่จะดำเนินรายการวันละ 5 ชั่วโมง ในระยะเวลา 1 สัปดาห์ที่ให้บริการกับชุมชนแต่ละแห่ง

ในส่วนของกรดำเนินงาน RTE จะเป็นผู้จัดหาเครื่องส่งสัญญาณ รวมทั้งผู้กำกับรายการ และเจ้าหน้าที่ปฏิบัติงานด้านเทคนิคไว้ประจำห้องจัดรายการ โดยที่สมาชิกในชุมชนเป็นผู้กำหนดเนื้อหาและรูปแบบรายการด้วยตนเอง ซึ่งผู้กำกับรายการจะไม่เกี่ยวข้องกับการตัดสินใจในส่วนนี้

ต่อมา RTE ให้คำแนะนำแก่รัฐบาลว่า ควรจัดสร้างห้องดำเนินรายการขนาดเล็กให้กับชุมชนที่มีประชากร 3,000 คนขึ้นไป เนื้อหาของรายการควรเป็นประโยชน์ต่อประชาชน และบริการกระจายเสียงด้วยเครื่องส่งสัญญาณในท้องถิ่นนั้น

อนาคตการกระจายเสียงชุมชนของประเทศไอร์แลนด์ยังไม่ชัดเจนนัก เนื่องจากในปี ค.ศ.1986 รัฐบาลได้อนุมัติโครงการพัฒนาวิทยุเพื่อธุรกิจ โดยให้ RTE เป็นผู้จัดการที่ถูกต้องตามกฎหมายแต่เพียงผู้เดียว ซึ่งสภาพการณ์เช่นนี้เหมือนกับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในเกาะอังกฤษ

วิทยุชุมชนในสวีเดน

ประเทศสวีเดนจัดตั้งโครงการวิทยุชุมชนขึ้น โดยให้ชื่อว่า “วิทยุเพื่อนบ้าน” (Neighbourhood Radio) สถานีวิทยุในโครงการนี้ กระจายเสียงด้วยเครื่องส่งสัญญาณกำลังต่ำ และมีนโยบายดำเนินงานโดยไม่แสวงหากำไร โดยที่กลุ่มต่างๆ เช่น กลุ่มเคร่งศาสนา องค์กรการค้า สามารถเช่าเวลาออกอากาศได้จาก Narradionamnden ซึ่งเป็นหน่วยงานที่ได้รับอนุญาตให้เป็นเจ้าของสถานี อัตราค่าเช่าถูกกำหนดไว้ในราคาต่ำ คือ ประมาณ 10 เซนต์ / 15 นาที (ในปี ค.ศ.1984) เมื่อโครงการได้เริ่มประกาศรับสมัคร มีหน่วยงานท้องถิ่น 540 แห่ง และองค์กรรัฐ 70 แห่ง ที่แสดงความสนใจเช่าเวลาเพื่อจัดทำรายการ

ผู้เช่าเวลาส่วนใหญ่เป็นองค์กรศาสนาจักร พรรคการเมือง(ก่อนมีการเลือกตั้ง) คนวัยหนุ่มสาวที่หวังจะได้ฟังเพลงในแบบฉบับที่พวกเขาต้องการ และกลุ่มคนที่ย้ายถิ่นมาจากเมืองใหญ่

วิทยุชุมชนในเดนมาร์ค

ในประเทศเดนมาร์คมีโครงการ “สาธารณชนเข้าถึงสื่อวิทยุ” (Public Access Radio Project) มาหลายปีแล้ว โดยที่รัฐบาลได้จัดหาผู้เชี่ยวชาญด้านเทคนิคให้กับประชาชนที่ต้องการจะผลิตรายการเอง และรายการที่ผลิตได้ดีที่สุดจะถูกนำมาออกอากาศทางวิทยุเครือข่ายของประเทศ

รัฐบาลได้อนุมัติให้มีการทดลองกระจายเสียงวิทยุชุมชนในปี ค.ศ.1981 โดยใช้เครื่องส่งขนาด 10 วัตต์ ซึ่งสถานีได้ออกใบอนุญาตดำเนินการให้กับกลุ่มต่างๆในชุมชน เช่น องค์กรศาสนา องค์กรการศึกษา องค์กรหนังสือพิมพ์ พรรคการเมือง กลุ่มที่มีความสนใจร่วมกัน สหภาพและสภาท้องถิ่น เป็นต้น ในช่วงสุดท้ายของการทดลอง วิทยุชุมชนได้กลายเป็นส่วนหนึ่งของสำนักงาน “media mix” และในปี ค.ศ.1985 วิทยุชุมชนในเดนมาร์คก็ได้รับการยอมรับอย่างถาวรและถูกต้องตามกฎหมาย

วิทยุชุมชนในยูโกสลาเวีย

วิทยุท้องถิ่นในยูโกสลาเวียเริ่มดำเนินการช่วงที่เกิดสงครามโลกครั้งที่ 2 และถูกใช้อย่างลับๆในพื้นที่ที่ถูกปลดปล่อยให้เป็นอิสระ หลังจากสงครามโลกครั้งที่ 2 จบสิ้นลง มีสถานีกระจายเสียงเพียงไม่กี่สถานีที่ดำเนินการกระจายเสียงต่อ ในปี ค.ศ.1965 รัฐบาลได้แก้ไขกฎหมายด้านการกระจายเสียง โดยอนุญาตให้องค์กรด้านสังคมการเมืองและกลุ่มประชาคมจัดตั้งสถานีวิทยุกำลังส่งต่ำได้

ในปี ค.ศ. 1984 ยูโกสลาเวียมีสถานีวิทยุชุมชน 198 สถานี และคาดว่าจะเพิ่มจำนวนจนถึง 300 สถานี จากการดำเนินงานวิทยุชุมชนของกลุ่มประชาคมที่ผ่านมา ได้เผยแพร่เรื่องราวที่น่าสนใจต่อชนกลุ่มน้อย กลุ่มคนทำงานและนักเรียน

รายได้ส่วนใหญ่ของสถานีมาจากการบริจาค แต่อย่างไรก็ตามกฎหมายได้อนุญาตให้สถานีขายเวลาเพื่อการโฆษณาบางอย่างได้

วิทยุชุมชนในเบลเยียม

วิทยุชุมชนในประเทศเบลเยียมจัดตั้งขึ้นมาเพื่อควบคุมสถานีวิทยุที่ทำการกระจายเสียงละเมิดสิทธิผู้อื่น หรือวิทยุเสรีสุดขั้ว (pirate radio) หลังจากทีวิทยุเสรีเติบโตขึ้นอย่างรวดเร็วในปี ค.ศ. 1970 โดยส่วนใหญ่จัดตั้งขึ้นในพื้นที่ที่ใช้ภาษาฝรั่งเศส

ต่อมาในปี ค.ศ. 1981 รัฐบาลได้ออกกฎหมาย “วิทยุเสรี” และมีกรรมาธิการตั้งสมาคม Association pour la Liberation de Ondes Belgique โดยกลุ่มวิทยุเสรีซึ่งเป็นสมาคมที่ดำเนินงานวิทยุโดยไม่แสวงหากำไรแต่จะได้รับเงินสนับสนุนจากองค์การการค้า พรรคมการเมือง และมหาวิทยาลัย มีสถานีวิทยุเสรีบางแห่งที่ฝึกอบรมการปฏิบัติงานด้านรายการวิทยุให้กับประชาชนในชุมชน เพื่อสนับสนุนให้ประชาชนสามารถเข้ามามีส่วนร่วม ในการจัดทำรายการวิทยุชุมชนได้

วิทยุชุมชนในปากีสถาน

ในทางปฏิบัติ วิทยุชุมชนในปากีสถานไม่ได้เป็นไปตามหลักการของวิทยุชุมชน รัฐบาลไม่อนุญาตให้ติดตั้งเครื่องส่งกำลังต่ำในชุมชน วัตถุประสงค์ของรัฐบาลคือ ใช้วิทยุเป็นสื่อเพื่อการพัฒนาด้านการเกษตร โดยจัดรายการเกี่ยวกับการเกษตรเป็นภาษาท้องถิ่น ซึ่งคณะผู้ผลิตจะเข้าไปผลิตรายการในท้องถิ่นด้วยการพูดคุยกับชาวนา แล้วจะเป็นผู้ตัดสินใจเองว่าข้อมูลใดที่จำเป็นต้องใช้เพื่อนำมาออกอากาศ ในส่วนของจดหมายที่ได้รับจากชาวนาและผู้ฟังต่างจังหวัดนั้น เป็นข้อคิดเห็นที่สำคัญที่จะนำมาพิจารณาต่อไป

ข้อมูลที่จะนำมาใช้ออกอากาศในรายการเก็บรวบรวมมาจากหมู่บ้านโดยนักจัดรายการมืออาชีพ และเขียนบทรายการโดยผู้กำกับมืออาชีพ ซึ่งจะเห็นได้ว่าประชาชนไม่มีส่วนร่วมในการผลิต ดังนั้นรายการที่น่าเสนอจึงถือว่าไม่ใช่ผลผลิตของชุมชน

วิทยุชุมชนในอินเดีย

ปี ค.ศ. 1984 อินเดียได้จัดตั้งสถานีวิทยุท้องถิ่นที่เมือง Nagercoil โดยใช้เครื่องส่ง 1 กิโลวัตต์ เจ้าหน้าที่สถานีจะพยายามกระตุ้นชาวบ้านให้มีการสื่อสารแบบสองทาง ด้วยการเข้าไปบันทึกเสียงชาวบ้านทั้งในเขตเมืองและชนบทแล้วนำมาออกอากาศในรายการ หรือถ้ามีโอกาสดี ๆ

คำถามจากคนในหมู่บ้านจะได้รับคำตอบจากผู้เชี่ยวชาญ ซึ่งเนื้อหาที่น่าเสนอส่วนใหญ่เป็นเรื่องเกี่ยวกับสุขภาพอนามัย วัฒนธรรม และการเรียนรู้หนังสือ

วิทยุชุมชนของชนเผ่าอะบอริจินในออสเตรเลีย

วิทยุชุมชนของชนเผ่าอะบอริจินในออสเตรเลียไม่เกี่ยวข้องกับระบบกระจายเสียงสาธารณะทั่วไป สิ่งสำคัญในการดำเนินงานคือ นำเสนอข่าวสารข้อมูล และเป็นช่องทางที่ใช้แสดงออกทางวัฒนธรรมของชุมชนชาวอะบอริจิน โดยในปี ค.ศ. 1985 สถานี 8-KIN (ส่วนเหนือ) ได้เริ่มกระจายเสียงเป็นภาษาอังกฤษและภาษาของเผ่าอะบอริจิน 6 ภาษา

สถานี 6NR เป็นผู้ได้รับอนุญาตดำเนินการกระจายเสียงในพื้นที่ตอนใต้ โดยมีอาสาสมัครจากชุมชน 450 คน เข้ามาร่วมจัดทำรายการของสถานี ผู้กำกับ 5 คนจะต้องรับผิดชอบต่อการกระจายเสียงสำหรับชุมชนเผ่าอะบอริจิน 4 ชั่วโมง/สัปดาห์ และเมื่อได้ดำเนินการต่อไปปรากฏว่าจำนวนอาสาสมัครจากกลุ่มเชื้อชาติต่างๆเพิ่มมากขึ้น ซึ่งคนเหล่านี้จะได้รับการฝึกอบรม และดำเนินการที่ได้เป็นผู้ผลิตขึ้นเอง

P.O. Keirstead และ S. Keirstead กล่าวสรุปว่า การกระจายเสียงวิทยุชุมชนมีแนวคิดหลักเกี่ยวข้องกับการพัฒนา ในยุโรป วิทยุชุมชนเกิดขึ้นจากการก่อดันรัฐบาลโดยคนกลุ่มต่างๆในสังคม ประกอบกับรัฐมีนโยบายสนับสนุน วิทยุชุมชนในประเทศสวีเดน เดนมาร์กและเบลเยียม มีรูปแบบการดำเนินงานตามหลักการในระดับสูง คือวิทยุชุมชนเป็นสื่อของประชาชน โดยประชาชนและเพื่อประชาชน ส่วนวิทยุชุมชนในเกาะอังกฤษและไอร์แลนด์ แสดงบทบาทในการกีดขวางความก้าวหน้าของการดำเนินงานวิทยุเพื่อผลทางธุรกิจการค้า

สำหรับประเทศที่กำลังพัฒนา วิทยุชุมชนเป็นเสมือนตัวเร่งให้เกิดผลการพัฒนาเร็วขึ้น อีกทั้งสนับสนุนหรือรักษาไว้ซึ่งวัฒนธรรม วัตถุประสงค์หลักทั้ง 2 ข้อที่กล่าวมาไม่เป็นพิษเป็นภัยต่อการรวมอำนาจของรัฐ วิทยุชุมชนในประเทศที่กำลังพัฒนาจึงไม่ค่อยมีบทบาทในการแสดงออกของประชาชนที่มีความคิดต่อต้านรัฐบาล

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยจะนำบทเรียนที่เป็นพัฒนาการและวิธีการดำเนินงานวิทยุชุมชนของประเทศต่างๆดังกล่าวข้างต้น มาใช้ในการวิเคราะห์เปรียบเทียบกับกรณีการดำเนินงานรายการสร้างสรรค์จันทบุรี

ปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงานวิเทศชุมชน

David (1993) สรุปถึงปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงานวิเทศชุมชน ดังนี้

ปัญหาและอุปสรรคที่เกิดจากการเมือง

รัฐบาลในหลายๆประเทศมีความคิดว่าการคงไว้ซึ่งอำนาจนั้น รัฐบาลจะต้องเป็นผู้ควบคุมสื่อในระบบการสื่อสาร ความคิดนี้ได้สร้างข้อจำกัดที่เด่นชัดเกี่ยวกับกระบวนการสื่อสารแบบมีส่วนร่วม คือ การเข้าถึง การมีส่วนร่วม และการจัดการด้วยตนเองของประชาชน ซึ่งเป็นหลักการสำคัญของการดำเนินงานวิเทศชุมชนหรือสื่อชุมชนประเภทอื่นๆ วิเทศชุมชนเป็นการให้อำนาจแก่ประชาชน โดยที่ประชาชนสามารถสนทนาและวิพากษ์วิจารณ์นโยบายรัฐที่พวกเขาคิดว่าไม่ถูกต้อง ซึ่งผู้นำทางการเมืองอาจไม่พอใจต่อคำวิจารณ์นี้ นอกจากนี้ในการเมืองระดับท้องถิ่น วิเทศชุมชนอาจกลายเป็นเครื่องมือแสวงหาประโยชน์ในการสร้างภาพลักษณ์ของนักการเมืองท้องถิ่น ด้วยเหตุผลดังกล่าวจึงทำให้รัฐและนักการเมืองระดับชาติไม่เต็มใจสนับสนุนการดำเนินงานวิเทศชุมชน

ปัญหาและอุปสรรคที่เกิดจากนโยบายการบริหาร

นโยบายที่ไม่เห็นด้วยของผู้บริหารอาจเป็นข้อจำกัดในการดำเนินงานวิเทศชุมชน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในกรณีที่วิเทศชุมชนของท้องถิ่นเป็นส่วนหนึ่งของสถานีสื่อมวลชน ผู้บริหารสถานีสื่ออาจไม่เต็มใจที่จะกระจายอำนาจหน้าที่การบริหารงาน หรือให้อิสระในการปกครองตนเองซึ่งเป็นสิ่งจำเป็นในการดำเนินงานวิเทศชุมชน เนื่องจากท้องถิ่นที่อยู่ห่างไกลนั้นยากต่อการติดตามตรวจสอบและควบคุมจากศูนย์กลาง ซึ่งอาจนำไปสู่การสูญเสียอำนาจในการควบคุมการบริหารงานกระจายเสียง

นอกจากนี้ นโยบายของรัฐอาจไม่สนับสนุนการดำเนินงานวิเทศชุมชน ในกรณีที่วิเทศชุมชนได้สนับสนุนกลุ่มหัวรุนแรง หรือกลุ่มเคร่งศาสนา ซึ่งอาจนำไปสู่ความขัดแย้งและความไม่สงบ

จะเห็นได้ว่า วิเทศชุมชนถูกมองราวกับเป็นสิ่งอันตรายต่อความมั่นคง เพราะเมื่อมีการดำเนินงานในท้องถิ่นที่อยู่ห่างไกลก็ยากที่จะติดตามตรวจสอบได้ และในช่วงที่เกิดรัฐประหาร วิเทศชุมชนอาจถูกใช้เป็นเครื่องมือของกลุ่มต่อต้านรัฐได้

ปัญหาและอุปสรรคที่เกิดจากมืออาชีพ

การดำเนินงานวิเทศชุมชนอาจเผชิญกับข้อจำกัดและปัญหาที่เกิดจากเจ้าหน้าที่กระจายเสียง หรือนักสื่อสารมืออาชีพ เนื่องจากนักสื่อสารมืออาชีพอาจชอบการกระจายเสียงเผยแพร่สู่ผู้ฟังกลุ่มใหญ่มากกว่าผู้ฟังกลุ่มเล็กซึ่งเป็นกลุ่มเป้าหมายของการดำเนินงานวิเทศชุมชน ในส่วนของรายการ ผู้จัดรายการส่วนมากเคยชินกับการตัดสินใจด้วยตัวเอง และการที่วิเทศชุมชนเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมนั้นอาจทำให้ผู้จัดรายการมืออาชีพรู้สึกสูญเสียอำนาจการควบคุมรายการ และไม่พอใจกับหลักการของวิเทศชุมชน ในส่วนงานเทคนิค วิศวกรที่ดูแลการกระจายเสียงอาจรู้สึกไม่พอใจกับการใช้อุปกรณ์ที่ไม่เป็นระเบียบแบบแผน หรือการใช้อุปกรณ์ราคาถูกลง ซึ่งเป็นหลักการอีกข้อหนึ่งของวิเทศชุมชน

ในกรณีที่ได้มีการดำเนินงานวิเทศชุมชนลงตัวแล้ว การทำงานจะต้องคำนึงถึงความสามัคคี และมีการประสานงานร่วมกันอย่างใกล้ชิดระหว่างผู้ดำเนินงานกับองค์กรอื่นๆในชุมชน เมื่อไรก็ตามที่องค์กรหรือประชาชนในชุมชนเกิดทัศนคติที่ไม่ดีต่อวิเทศชุมชนก็อาจทำให้เกิดปัญหาขึ้นได้เช่นกัน

ปัญหาและอุปสรรคที่เกิดจากงบประมาณในการดำเนินงาน

การดำเนินงานวิเทศชุมชนมักประสบกับปัญหาและข้อจำกัดด้านการเงินอยู่บ่อยครั้ง Laflin (1989) กล่าวว่า ในประเทศที่ยากจนมาก ไม่มีแม้กระทั่งเงินที่จะใช้ทุนสนับสนุนกิจการกระจายเสียงของชาติ รัฐจะพิจารณาว่าวิเทศชุมชนเป็นสิ่งสิ้นเปลือง และที่แย่ไปกว่านั้นก็คือในบางประเทศที่ประชาชนแสดงความต้องการจัดตั้งวิเทศชุมชน แต่พื้นที่ที่จะต้องติดตั้งเครื่องส่งสัญญาณอยู่ห่างไกล หรือมีอุปสรรคในการติดตั้งเครื่องส่ง เช่น พื้นที่ติดตั้งเป็นภูเขาที่มีแร่เหล็กอยู่มากจะรบกวนคลื่นสัญญาณที่ส่งออกไป ทำให้รัฐต้องเสียค่าใช้จ่ายมากขึ้นเพื่อตอบสนองความต้องการของประชาชนในพื้นที่นั้น

ในบางกรณี วิเทศชุมชนอาจถูกผลักดันให้ต้องพึ่งพาการขายโฆษณาเพื่อนำเงินมาใช้ในการดำเนินงาน ซึ่งวิธีการนี้เป็นวิธีที่เสี่ยงต่อการถูกครอบงำจากผู้ซื้อโฆษณาและอาจมีผลต่อการนำเสนอเนื้อหาที่ผิดวัตถุประสงค์ของการดำเนินงานวิเทศชุมชน

ค่าใช้จ่ายในส่วนฝึกอบรมเจ้าหน้าที่ปฏิบัติการให้มีทักษะในการใช้เครื่องมือและอุปกรณ์ต่างๆก็เป็นสิ่งที่จะต้องคำนึงถึงเช่นกัน

ถึงแม้ว่าการดำเนินงานวิเทศชุมชนจะต้องประสบกับปัญหาและข้อจำกัดทางการเงินมากมาย แต่ก็ยังมีวิธีการที่จะใช้แก้ไขปัญหาได้หลายรูปแบบ เช่น วิเทศชุมชนในกรุงอัมสเตอร์ดัม ได้จัดหาทุนเพื่อนำมาใช้ดำเนินงาน ด้วยการจัดการแข่งขันวิ่งร่วมกับร้านอาหารในชุมชน และในประเทศโบลิเวีย เจ้าหน้าที่วิเทศชุมชนของคอนงานเหมืองแร่ใช้กลยุทธ์ต่างๆ เช่น รับสมัครอาสาสมัครท้องถิ่นเพิ่ม จัดการแข่งขันประมูลราคาช่วงเวลาออกอากาศ เพื่อรักษาวิเทศชุมชนเอาไว้ จากความต้องการของทหารที่จะยึดครองสถานี ซึ่งสิ่งเหล่านี้จำเป็นอย่างยิ่งต่อชุมชนที่จะช่วยกันทำให้วิเทศชุมชนสามารถดำเนินงานต่อไปได้

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยจะการประมวลปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงานวิเทศชุมชนข้างต้น มาใช้เป็นกรอบในการวิเคราะห์เปรียบเทียบกับกรดำเนินงานรายการสร้างสรรค์ชุมชนบุรีในประเด็นปัญหาอุปสรรคในการดำเนินงาน และปัจจัยที่นำไปสู่การยุติการดำเนินงาน

แนวคิดเรื่องกระบวนการสื่อสารแบบมีส่วนร่วม (Participatory Communication)

จุมพล รอดคำดี (2542) ได้กล่าวไว้ว่า องค์การยูเนสโกได้สรุปว่า การใช้สื่อวิเทศชุมชนถือเป็นส่วนหนึ่งที่อยู่ในกระบวนการสื่อสารแบบมีส่วนร่วม (Participatory Communication) การสื่อสารในแนวนี้นี้ได้เน้นหลักเกณฑ์ที่สำคัญ ดังนี้

1. **การเข้าถึงสื่อ (Access)** หมายถึง การเข้าถึงสื่อที่ให้บริการแก่ประชาชน สื่อยอมเปิดโอกาสให้ประชาชนเลือกรายการหรือเข้าไปจัดทำในสิ่งที่จะเป็นประโยชน์แก่ตัวเองได้ トラバเท่าที่ไม่ขัดกับกฎหมาย นอกจากนี้ ยังเป็นช่องทางที่จะทำให้ประชาชนได้มีโอกาสแสดงความคิดเห็นต่อรายการ หรือแสดงความต้องการการเปลี่ยนแปลงรายการ รวมทั้งการเสนอให้มีการปรับเปลี่ยนได้ แม้แต่คณะผู้ผลิตรายการ หรือผู้ควบคุมการทำงานของสื่อนั้นก็ยังสามารถเปลี่ยนได้

2. **การมีส่วนร่วม (Participation)** หมายถึง การมีส่วนร่วมในทุกๆระดับในระบบการสื่อสาร ไม่ว่าจะเป็นเรื่องการวางแผนการสื่อสารในชุมชน ตั้งแต่เริ่มคิดไปจนกระทั่งการผลิต การจัดการ การใช้สื่อในชุมชนต่างๆ ประชาชนในชุมชนจะต้องมีส่วนร่วมหรือมีโอกาสเข้าร่วมได้ทุกชั้นตอน

3. **การจัดการด้วยตนเอง (Self-management)** การมีส่วนร่วมที่สำคัญยิ่งกว่าสิ่งใดก็คือ การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจด้วยตนเองตามวิถีทางกระบวนการประชาธิปไตย และการตัดสินใจ นั้น ประชาชนในชุมชนมีอำนาจตัดสินใจตั้งแต่เริ่มคิด วางแผน ไปจนกระทั่งการกำหนดนโยบาย การบริหารและการลงมือผลิตสื่อด้วยตนเอง ยูเนสโกยอมรับว่าการจัดการด้วยตนเองจะต้องกระทำอย่างค่อยเป็นค่อยไป ส่วนการเข้าถึงสื่อ และการมีส่วนร่วมในการสื่อสาร ความเป็นไปได้มากและสามารถทำได้ง่ายกว่า

การศึกษาการสื่อสารแบบมีส่วนร่วม ได้ยึดถือแนวคิดการสร้างความเข้าใจ การยอมรับ ความมีเกียรติมีศักดิ์ศรีของประชาชน การยอมรับอยู่บนพื้นฐานของความหลากหลาย (Diversity) ความไม่เป็นเพียงหนึ่งหรือความมีมากกว่าหนึ่ง (Plurality) ซึ่งหมายความว่ามนุษย์ย่อมมีความแตกต่างกันในด้านความเชื่อในสิ่งต่างๆ การยอมรับการมีความหลากหลายทางความคิด การใช้ชีวิตความเป็นอยู่ของแต่ละบุคคลหรือกลุ่มบุคคลย่อมไม่เหมือนกัน การยอมรับว่าทุกคนบนโลกมีหลายเผ่าพันธุ์ หลายเชื้อชาติ ไม่จำเป็นต้องให้มีเพียงเผ่าพันธุ์เดียว เชื้อชาติเดียว หรือมีประเพณีเดียว วัฒนธรรมเดียวเท่านั้น เพราะฉะนั้นการสื่อสารแบบมีส่วนร่วมย่อมต้องอยู่บนพื้นฐานการยอมรับในสิ่งเหล่านี้

นอกจากนี้ กาญจนา แก้วเทพ และคณะ (2543) ได้แบ่งระดับการมีส่วนร่วมของชุมชน เป็น 3 ระดับ โดยเรียงลำดับจากระดับที่น้อยที่สุดไปจนถึงมากที่สุดดังนี้

- 1) การมีส่วนร่วมในฐานะผู้รับสาร/ผู้ใช้สาร (audience/receiver/users)
- 2) การมีส่วนร่วมในฐานะผู้ส่ง/ผู้ผลิต/ผู้ร่วมผลิต/ผู้ร่วมแสดง (sender/produce/coproducer/performance)
- 3) การมีส่วนร่วมในฐานะผู้วางแผนและกำหนดนโยบาย (policy maker/planner)

การมีส่วนร่วมในแต่ละระดับจะเรียกชื่อประเภทของกิจกรรมและเงื่อนไขต่าง ๆ แตกต่างกันในรายละเอียดดังนี้

(ก) การมีส่วนร่วมในฐานะผู้รับสาร/ผู้ใช้สาร

เป็นขั้นตอนของการมีส่วนร่วมในระดับล่างที่สุด ที่ผู้รับสารก็ยังคงมีฐานะเป็นเพียงผู้รับสารแต่เพียงอย่างเดียว แต่สิ่งที้อาจจะเปลี่ยนแปลงไปสำหรับฐานะของผู้รับสารในการสื่อสาร ชุมชนแบบมีส่วนร่วมก็คือ

- (i) ต้องมีการขยายแนวคิดของผู้รับสารให้ตระหนักถึงสิทธิที่จะรู้ของตน (right to know/right to be inform) และนอกจากนั้น สิทธินี้ยังขยายไปถึงสิทธิที่จะบอกเล่าข้อมูลข่าวสารของตนต่อสาธารณะด้วย (right to inform)
- (ii) จะต้องสร้างหลักประกันในการมีส่วนร่วมของผู้รับสารทั้งใน**ช่วงขาเข้า** (input) และ**ช่วงขาออก** (output) เช่นในช่วงนำเข้าข้อมูล จะต้องมีการสำรวจว่ามีช่องทางข่าวสารอะไรบ้างสำหรับชุมชน โอกาสในการเข้าถึงเป็นอย่างไร เนื้อหาของข่าวสารนั้นเกี่ยวข้องกับชุมชนหรือเปล่า และมีรูปแบบการนำเสนอในลักษณะอย่างไร (ตามเกณฑ์ของการสื่อสารชุมชนที่ได้กล่าวข้างต้น) ในช่วงของการส่งข้อมูลออกจากชุมชนก็เช่นกัน
- (iii) ปัจจัยสำคัญของการมีส่วนร่วมในฐานะผู้รับสาร ก็คือ **ช่องทางข่าวสาร** (channel) โดยเฉพาะอย่างยิ่งในบางช่วงเวลาที่เป็นช่วงระยะเวลาสำคัญของชุมชน ตัวอย่างเช่น เมื่อมีกรณีรัฐมนตรีสั่งจรหรือการทำประชาพิจารณ์ในต่างจังหวัดและมีการถ่ายทอดรายการดังกล่าวผ่านสื่อมวลชน จะต้องมีการสำรวจว่า มีช่องทางอะไรบ้างที่ประชาชนในบริเวณดังกล่าวจะได้รับ-ส่งข่าวสารอย่างทั่วถึง ในกรณีเช่นนี้ มาตรการการเพิ่มช่องทางการสื่อสาร (addition of channel) เป็นสิ่งที่จำเป็น

(ข) การมีส่วนร่วมในฐานะผู้ส่ง/ผู้ผลิต/ผู้ร่วมผลิต/ผู้ร่วมแสดง

เป็นขั้นตอนของการมีส่วนร่วมในระดับที่สูงขึ้นมาและจำเป็นต้องสร้างเงื่อนไขใหม่ ๆ เพิ่มเติมหรือต้องมีการปฏิรูปเปลี่ยนแปลงโครงสร้างเก่า ๆ ที่มีอยู่ การเข้ามามีส่วนร่วมในฐานะผู้ผลิตหรือผู้ร่วมผลิตนั้น ยังแบ่งออกได้เป็นหลายขั้นตอนตามหลักแนวคิดของการผลิตสื่อ คือ

- (i) **ขั้นก่อนการผลิต** (pre-production stage) อันได้แก่ขั้นตอนการเตรียมการก่อนการผลิตสื่อ กิจกรรมในขั้นตอนนี้จะประกอบด้วย การเลือกประเด็นหัวข้อ การเลือกแ่งมุมที่จะนำเสนอ การรวบรวมข้อเท็จจริงที่จะนำมาใช้เป็นวัตถุดิบ การเขียนบทแบบต่าง ๆ การคัดเลือกจากและตัวแสดง ฯลฯ
- (ii) **ขั้นการผลิต** (production stage) ได้แก่ขั้นตอนของการลงมือผลิต เช่น การเข้าห้องจัดรายการในกรณีของวิทยุ การลงมือถ่ายทำในกรณีของวิดีโอโทรทัศน์/ภาพยนตร์ ฯลฯ
- (iii) **ขั้นหลังการผลิต** (post-production stage) ได้แก่ขั้นตอนหลังการถ่ายทำเสร็จแล้ว ก็ต้องมีการตัดต่อ การอัดเสียงประกอบ การเพิ่มเติมด้านเทคนิคต่าง ๆ ฯลฯ

(ค) การมีส่วนร่วมในฐานะผู้วางแผนและกำหนดนโยบาย

การมีส่วนร่วมในฐานะผู้วางแผนและกำหนดนโยบายนั้น ถือเป็นรูปแบบสูงสุดของการมีส่วนร่วม และดังที่ได้สังเกตเห็นว่า ยิ่งระดับของการมีส่วนร่วมสูงขึ้นมากเท่าใด สัดส่วนของชุมชนที่จะเข้ามามีส่วนร่วมได้ก็จะเล็กลง กล่าวคือ ในระดับของผู้รับสาร คนในชุมชนทุกคนสามารถมีส่วนร่วมได้ แต่เมื่อขึ้นมาถึงขั้นการผลิต ก็อาจจะมีคนบางกลุ่มในชุมชนเท่านั้นที่จะเข้ามามีส่วนร่วมจนกระทั่งถึงขั้นตอนสุดท้ายคือ ระดับการวางแผนและนโยบายนี้ ก็ยังมีตัวแทนบางคนเท่านั้นจากชุมชนที่จะเข้ามาดำเนินกิจกรรมในระดับนี้

การมีส่วนร่วมในฐานะผู้วางแผนและกำหนดนโยบายการใช้สื่อของชุมชนนั้นหมายถึงการวางแผนและนโยบายดำเนินการใช้สื่อที่รวมเอาชุมชนเข้ามาอยู่ในโครงสร้างการสื่อสารของชุมชน กล่าวในระดับกว้างอาจจะหมายความถึงการวางแผนและกำหนดนโยบายของการสื่อสารทุกประเภทที่มีอยู่ในชุมชน ส่วนในระดับที่แคบลงมาอาจจะหมายถึงการมีส่วนร่วมในการกำหนดแผนและนโยบายของสื่อบางประเภทที่จะเข้ามาในชุมชน

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยจะใช้แนวคิดเรื่องการสื่อสารแบบมีส่วนร่วมมาใช้เป็นกรอบในการวิเคราะห์หาลักษณะการมีส่วนร่วมของประชาชนในจังหวัดจันทบุรี ในรายการสร้างสรรค์จันทบุรี

ทฤษฎีการเข้ามามีส่วนร่วมในสื่ออย่างเป็นประชาธิปไตย (Democratic-participant media theory)

ทฤษฎีการเข้ามามีส่วนร่วมในสื่ออย่างเป็นประชาธิปไตย (Democratic-participant media theory) เป็นทฤษฎีที่ตอบโต้ทฤษฎีสื่อมวลชนอื่นๆ และความเป็นจริงที่เกิดขึ้นจากการใช้สื่อ อีกทั้งยังเสนอการจัดตั้งองค์กรสื่อรูปแบบใหม่ที่มีความแตกต่างจากเดิม ทฤษฎีนี้เป็นทางออกของข้อจำกัดที่เกิดขึ้นจากทฤษฎีบรรทัดฐานของสื่อมวลชนที่ผ่านมา เช่น ทฤษฎีเสรีนิยม (Libertarian theory) ที่ได้สร้างช่องว่างให้ระบบธุรกิจเข้ามาครอบงำสื่อ เนื่องจากความเป็นเจ้าของสื่อตกอยู่ในมือของคนกลุ่มหนึ่งเท่านั้น โดยเฉพาะผู้มีอำนาจทางการเงิน ทั้งนี้เป็นเพราะระบบการประมูลครอบครองสื่อได้ใช้เงินเป็นตัวกำหนด ดังนั้นผู้ที่มีทุนมากจึงสามารถครอบครองและเป็นเจ้าของสื่อได้ จึงกำหนดเนื้อหาที่น่าเสนอเพื่อเหตุผลทางธุรกิจเป็นหลัก ทำให้ข่าวสารที่เผยแพร่ออกไปไม่เป็นประโยชน์และไม่ตรงต่อความต้องการของประชาชน อีกทั้งทฤษฎีความรับผิดชอบต่อสังคม (Social Responsibility theory) ได้เปิดโอกาสให้อำนาจรัฐเข้ามาควบคุมสื่อ การควบคุมตัวเองของสื่อด้วยหลักจรรยาบรรณทางวิชาชีพนั้นไม่ประสบผลสำเร็จ เนื่องจากองค์กรสื่อมีส่วนรู้เห็นกับการกระทำผิดของระบบราชการ และต้องการส่งเสริมองค์กรและผู้มีอาชีพเดียวกันกับตน จึงทำให้

การนำเสนอเนื้อหาของสื่อไม่ตอบสนองต่อความต้องการพื้นฐานในชีวิตประจำวันของคนทุกกลุ่มในสังคมได้ (กาฏจนา แก้วเทพ, เอกสารประกอบการสอน) ดังจะเห็นได้จากเหตุการณ์ปฏิวัติเศรษฐกิจและการเมืองในศตวรรษที่ 19 ที่ได้คาดหวังว่าการกระจายเสียงสาธารณะจะสามารถช่วยตรวจสอบสังคมและความเป็นประชาธิปไตย แต่แล้วก็ไม่ประสบความสำเร็จเนื่องจากองค์กรกระจายเสียงสาธารณะขณะนั้นมักวางตัวอยู่เหนือประชาชน (elitist) ทำตัวเป็นผู้รู้ดีกว่า (paternalist) ใกล้ชิดกับสถาบันที่มีอำนาจมากเกินไป ทำงานตอบสนองต่อแรงกดดันทางการเมืองและเศรษฐกิจ เป็นองค์กรขนาดใหญ่ และมีความเป็นมืออาชีพนามากเกินไป (McQuail, 1987)

McQuail (1987) กล่าวว่า รูปแบบใหม่ขององค์กรสื่อในทฤษฎีนี้ส่วนใหญ่จัดตั้งขึ้นในสังคมเสรีนิยมที่พัฒนาแล้ว แต่จะสัมพันธ์กับหลักการของทฤษฎีสื่อเพื่อการพัฒนา โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การเน้นที่ “รากฐาน” ของสังคมและเห็นคุณค่าของการสื่อสารแบบแนวนอน (horizontal communication) มากกว่าการสื่อสารแบบแนวตั้ง (vertical communication) ที่มีลักษณะสั่งการจากบนลงล่าง (top-down) หรือมีการไหลผ่านของข้อมูลข่าวสารเพียงทางเดียว นอกจากนี้ทฤษฎีการเข้ามามีส่วนร่วมในสื่ออย่างเป็นทางการไปโดย ยังต่อต้านการใช้สื่อเพื่อผลประโยชน์ทางธุรกิจ การผูกขาดความเป็นเจ้าของสื่อ การบริหารงานที่รวมอำนาจเข้าสู่ส่วนกลางและสถาบันกระจายเสียงสาธารณะที่มีลักษณะการดำเนินงานแบบรัฐ

หัวใจของทฤษฎีนี้คือ ความต้องการ ความสนใจ และความปรารถนาของผู้รับสาร อีกทั้งคำนึงถึงสิทธิที่ประชาชนจะได้รับข้อมูลข่าวสารที่ตรงกับปัญหาของตน สิทธิในการสื่อสารตอบโต้กลับ สิทธิในการใช้สื่อเพื่อแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารภายในชุมชน และปฏิเสธการรวมอำนาจเข้าสู่ส่วนกลาง การควบคุมสื่อโดยรัฐ สื่อราคาแพง ความเป็นมืออาชีพ แต่จะให้การสนับสนุนความหลากหลาย (multiplicity) สัดส่วนที่มีขนาดเล็ก (smallness of scale) ความเป็นท้องถิ่น (locality) ลักษณะที่ไม่เป็นสถาบัน (deinstitutionalization) การที่ผู้รับสารและผู้ส่งสารสามารถแลกเปลี่ยนบทบาทซึ่งกันและกันได้ การสื่อสารแบบแนวนอนที่เชื่อมโยงสังคมได้ในทุกระดับ และการอุทิศตนเป็นต้น

ทฤษฎีนี้เป็นการผสมผสานหลักการของทฤษฎีเสรีนิยม (libertarianism) ทฤษฎีสังคมนิยมที่เพ้อฝัน (utopianism) ทฤษฎีสังคมนิยม (socialism) ทฤษฎีนิยมความเท่าเทียมกันในสังคม (equalitarianism) แนวคิดเกี่ยวกับสภาพแวดล้อม (environmentalism) แนวคิดเกี่ยวกับท้องถิ่น (localism) ดังนั้นองค์กรสื่อรูปแบบใหม่ที่สร้างขึ้นเพื่อให้สอดคล้องกับทฤษฎีนี้ควรจะต้องเข้าไปใกล้ชิดกับการใช้ชีวิตและความเป็นอยู่ของคนในสังคมให้มากกว่าที่เป็นอยู่ และให้ประชาชน

กลุ่มเป้าหมายได้เข้าไปควบคุมสื่อโดยตรง ด้วยการเสนอให้ผู้ให้บริการสื่อมีโอกาสเข้าถึงสื่อและเข้ามีส่วนร่วมในสื่อมากขึ้น

สรุปหลักการของทฤษฎีการเข้ามีส่วนร่วมในสื่ออย่างเป็นทางการเป็นประชาธิปไตย มีดังต่อไปนี้

- ประชาชนทุกคน ชนกลุ่มน้อย มีสิทธิในการเข้าถึงสื่อ (สิทธิในการติดต่อสื่อสาร) และมีสิทธิใช้สื่อเพื่อตอบสนองของความต้องการของตน
- องค์กรสื่อและเนื้อหาของสื่อที่น่าเสนอนั้น ไม่ควรถูกกำหนดโดยนโยบายแบบรวมศูนย์อำนาจ หรือถูกควบคุมโดยรัฐ
- สื่อควรใช้เพื่อตอบสนองความต้องการของประชาชนกลุ่มเป้าหมายเป็นสำคัญ มิใช่เพื่อตอบสนององค์กรสื่อ นักสื่อสารมืออาชีพ หรือลูกค้าสื่อ
- กลุ่ม องค์กร และชุมชนท้องถิ่น ควรมีสื่อเป็นของตนเอง
- รูปแบบของสื่อที่มีขนาดเล็กและสามารถสื่อสารโต้ตอบกันได้ รวมทั้งเปิดโอกาสให้ประชาชนกลุ่มเป้าหมายมีส่วนร่วมในสื่อ นั้น ย่อมดีกว่าสื่อขนาดใหญ่ที่ใช้การสื่อสารแบบทางเดียว และดำเนินการโดยนักสื่อสารมืออาชีพ
- ความต้องการแท้จริงของสังคมที่สะท้อนผ่านสื่อมวลชนนั้น ไม่สามารถแสดงออกผ่านรัฐ สถาบันหลักในสังคม หรือลูกค้าสื่อคนใดคนหนึ่งได้
- การสื่อสารเป็นสิ่งสำคัญมากกว่าที่จะยอมปล่อยให้ตกอยู่ในมือของนักสื่อสารมืออาชีพเท่านั้น

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยจะนำทฤษฎีนี้มาเป็นกรอบในการวิเคราะห์โครงสร้างการดำเนินงานของรายการสร้างสรรค์จันทบุรี และกระบวนการทำงานในรายการสร้างสรรค์จันทบุรี

แนวคิดเรื่องการผลิตรายการวิทยุกระจายเสียง

สุภาพร โพธิ์แก้ว (2542) ได้กล่าวถึงขั้นตอนการผลิตรายการวิทยุกระจายเสียงว่า การผลิตรายการเป็นกระบวนการที่เกิดขึ้นภายหลังการกำหนดแนวทางในการผลิตรายการ คือ หลังจากที่ผู้ผลิตรายการได้รวบรวมข้อมูลพื้นฐาน ได้แก่ ข้อมูลเกี่ยวกับกลุ่มผู้รับสาร เป้าหมาย รูปแบบและประเภทของรายการที่ควรจะมีผลิต ประเด็นและขอบเขตเนื้อหา เวลาในการนำเสนอ รายการและเวลาออกอากาศ รวมทั้งงบประมาณในการผลิตรายการ ข้อมูลพื้นฐานเหล่านี้คือเป็นแนวทางในการผลิตรายการ ที่มีความสำคัญต่อการวางแผนการผลิตรายการนับเป็นขั้นตอนแรกของการผลิตรายการ ถึงแม้ว่าการผลิตรายการแต่ละประเภคนั้นอาจจะมีขั้นตอนที่

แตกต่างกันไปบ้าง แต่โดยทั่วไปก็จะประกอบด้วยขั้นตอนหลักๆ 3 ขั้นตอน คือ ขั้นตอนเตรียมการก่อนการผลิต ขั้นตอนการผลิตและขั้นหลังการผลิต

1. ขั้นเตรียมการก่อนผลิต เป็นขั้นเตรียมความพร้อมก่อนบันทึกเสียงจริง ประกอบด้วยขั้นตอนย่อยๆ คือ

- 1.1 ศึกษาแนวทางการผลิตรายการ นั่นก็คือทำความเข้าใจในข้อมูลพื้นฐานทุกๆด้านที่กำหนดในแนวทางการผลิตรายการ ไม่ว่าจะเป็นกลุ่มผู้รับสารเป้าหมาย รูปแบบและประเภทของรายการ ประเด็นเนื้อหา ฯลฯ
- 1.2 วางแผนผลิตรายการ ขั้นตอนนี้เป็นขั้นตอนที่ผู้ผลิตรายการตัดสินใจโดยใช้ข้อมูลที่มีอยู่ว่าจะดำเนินการผลิตรายการอย่างไร จึงจะบรรลุวัตถุประสงค์ของรายการ จะใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ ซึ่งได้แก่ บุคคล วัสดุอุปกรณ์ งบประมาณ และเวลา ให้เกิดประโยชน์สูงสุดได้อย่างไร
- 1.3 เขียนบท เป็นขั้นตอนที่ผู้ผลิตรายการมอบหมายให้ผู้เขียนบทนำความคิดและประเด็นเนื้อหาอย่างกว้างๆ ไปสร้างจินตนาการและเรียบเรียงออกมาเป็นคำพูด
- 1.4 เตรียมวัสดุรายการและประสานงาน จากการศึกษาบทวิทยุหรือโครงสร้างของบทอย่างคร่าวๆ จะทำให้ผู้ผลิตรายการสามารถจัดเตรียมวัสดุรายการที่เหมาะสมสำหรับใช้งานในการผลิตรายการนั้น เช่น อาจต้องเตรียมอุปกรณ์สำหรับออกบันทึกการนอกสถานที่ เป็นต้น รวมทั้งประสานงานผู้ร่วมงานฝ่ายต่างๆตามที่กำหนดไว้ในบท เช่น ผู้ดำเนินรายการ ช่างเทคนิค และวิทยากรผู้มีความรู้ความเชี่ยวชาญในเรื่องใดเรื่องหนึ่งเป็นพิเศษ การประสานงานถือเป็นหัวใจสำคัญที่จะทำให้การปฏิบัติงานเป็นไปตามแผนผลิตรายการที่วางไว้
- 1.5 ชักซ้อม การผลิตรายการวิทยุที่ดีนั้นต้องมีการชักซ้อมก่อนการบันทึกการ โดยเฉพาะกรณีที่เป็นรายการออกอากาศสด ซึ่งหากผิดพลาดจะไม่มีการบันทึกใหม่ได้ การชักซ้อมให้เกิดความเข้าใจและแม่นยำใน cue ก็ยังมีความจำเป็น การชักซ้อมอาจมีหลายขั้นตอน ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับรูปแบบของรายการ การชักซ้อมจะช่วยลดความผิดพลาดด้านเนื้อหาการพูด

2. ขั้นผลิต การผลิตรายการในขั้นนี้มี 2 ลักษณะใหญ่ๆ คือ ผลิตในลักษณะรายการสด กล่าวคือ ขั้นตอนการผลิตรายการกับขั้นตอนออกอากาศรายการเป็นขั้นตอนเดียวกัน เช่น รายการข่าวประจำวัน เป็นต้น ส่วนอีกลักษณะหนึ่งก็คือ เป็นรายการบันทึกเทปเพื่อนำไป

ออกอากาศต่อไป ขั้นตอนนี้ประกอบด้วย การบันทึกเสียง การควบคุมภาพเสียง การผสม สัญญาณเสียง ฯลฯ เป็นขั้นตอนที่ต้องควบคุมคุณภาพทั้งด้านเนื้อหาและคุณภาพด้านเทคนิค

3. ขั้นหลังการผลิต เป็นขั้นตอนในการตรวจสอบคุณภาพรายการหลังจากบันทึกเทป รายการ ซึ่งเป็นการตรวจสอบคุณภาพเสียงที่บันทึกและอาจรวมไปถึงการตัดต่อแก้ไขบางส่วน เพื่อให้แน่ใจว่ารายการที่ผลิตขึ้นนั้นมีคุณภาพได้มาตรฐาน หากเป็นรายการที่ออกอากาศสดก็จะต้อง สนใจนำเทปบันทึกรายการที่ออกอากาศไปแล้วนั้นมาตรวจสอบ ประเมินผล หาข้อบกพร่อง เพื่อจะได้แก้ไขและปรับปรุงในการผลิตรายการครั้งต่อไป

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยจะนำแนวคิดดังกล่าวมาใช้เป็นกรอบในการวิเคราะห์การดำเนินการผลิตรายการสร้างสรรค์จันทบุรี

แนวคิดเรื่องการบริหารจัดการองค์การสื่อสารมวลชน

องค์การ คือ กลุ่มของบุคคลที่ได้รวมตัวกันและร่วมกันทำกิจกรรมด้วยกัน โดยกิจกรรมเหล่านั้นได้มีการจัดประสานให้เข้ากันอย่างดี เพื่อสามารถทำงานให้บรรลุวัตถุประสงค์ร่วมกัน เดียวกันหรือหลายๆวัตถุประสงค์พร้อมกันได้ ซึ่งคุณลักษณะสำคัญขององค์การมีด้วยกัน 3 ประการ คือ

1. เป็นกลุ่มของบุคคลตั้งแต่ 2 คนขึ้นไป
2. มีการรวมตัวเข้าเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน และร่วมกันทำงานในลักษณะกลุ่มที่มีการรวบรวมทรัพยากรและความพยายามของทุกฝ่ายมาดำเนินการร่วมกัน
3. มุ่งดำเนินการให้บรรลุผลสำเร็จในเป้าหมาย ซึ่งไม่อาจทำให้สำเร็จลงได้ด้วยการทำงานโดยลำพังอิสระ (ธงชัย สันติวงษ์, 2533)

สัมพันธ ฎไพบูลย์ (2540) ได้อธิบายถึง การบริหาร และการจัดการ ว่า “การจัดการ” แปลมาจากคำภาษาต่างประเทศว่า Management และ “การบริหาร” แปลมาจากคำว่า Administration การบริหารนิยมใช้ในทางราชการ เกี่ยวกับเรื่องนโยบาย และมีความหมายกว้างกว่าการจัดการ ซึ่งนิยมใช้ในด้านธุรกิจและเป็นเรื่องของการนำไปปฏิบัติ แต่อย่างไรก็ตาม ปัจจุบัน คำทั้ง 2 นี้อาจใช้แทนกันได้

ปัจจัยในการจัดการ

สัมพันธ์ ภูโพบูลย์ (2540) กล่าวเพิ่มเติมว่า การจัดการจะสามารถดำเนินงานไปสู่เป้าหมายได้ จำเป็นต้องมีปัจจัยพื้นฐานหรือปัจจัยในการจัดการ หรือสิ่งจำเป็นในการจัดการ มีอยู่ 6 ประการ หรือเรียกสั้นๆว่า 6 M's

1. บุคลากร (Man) เป็นทรัพยากรที่สำคัญมากที่สุด เพราะบุคคลเป็นปัจจัยสำคัญในการจัดการปัจจัยอื่น เพื่อนำไปสู่ความสำเร็จ คือ เป้าหมายขององค์การ
2. เงิน (Money) เป็นปัจจัยหลัก หรือเป็นปัจจัยกลางที่บรรดालให้เกิดการจัดซื้อสิ่งของ วัสดุ ที่ดิน และค่าใช้จ่ายในการดำเนินงานขององค์การในรูปแบบต่างๆ
3. วัสดุ (Material) เป็นปัจจัยที่จะต้องนำป้อนเข้าสู่กระบวนการผลิต เพื่อให้ได้มาซึ่งคุณภาพของผลิตภัณฑ์
4. วิธีการ (Method) เป็นวิธีการปฏิบัติงาน เป็นขั้นตอนในการทำงานเพื่อเปลี่ยนสภาพของวัสดุให้เป็นผลิตภัณฑ์ หรือบริการ
5. เครื่องจักรกล (Machine) เป็นเครื่องมือ อุปกรณ์ ใช้สำหรับผลิตสินค้า หรือการบริการ แก่ลูกค้า
6. การตลาด (Marketing) เป็นการจัดจำหน่ายสินค้าหรือบริการ เพื่อผลกำไรและความอยู่รอดขององค์การ

การจัดองค์การ

เพื่อให้การดำเนินงานขององค์การมีการปฏิบัติงานร่วมกันอย่างเป็นระบบและบรรลุวัตถุประสงค์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ จำเป็นต้องมีการจัดองค์การ (organizing) ที่ดี John M. Gaus กล่าวถึงการจัดองค์การว่า เป็นการจัดสรรกำลังบุคคลเพื่อปฏิบัติงานให้ลุล่วงตามวัตถุประสงค์ที่วางไว้ โดยการแบ่งหน้าที่และความรับผิดชอบที่เหมาะสม หรือกล่าวอีกนัยหนึ่ง การจัดองค์การคือ การใช้ความพยายามนำเอาสมรรถภาพของสมาชิกในกลุ่มมาทำงานร่วมกัน เพื่อบรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ให้มีความขัดแย้งน้อยที่สุด ซึ่งสอดคล้องกับ Edwin B. Flippo ที่กล่าวว่า การจัดองค์การเป็น กระบวนการจัดความสัมพันธ์ระหว่างส่วนต่างๆ เพื่อให้ในที่สุดส่วนต่างๆเหล่านี้สามารถสัมพันธ์และรวมกันเข้าเป็นหน่วยที่มีประสิทธิภาพ สามารถทำงานมุ่งสู่เป้าหมายร่วมกันจนสำเร็จผล (ธงชัย สันติวงษ์, 2533)

คนส่วนใหญ่เชื่อว่า พนักงานที่ดีควรสามารถปฏิบัติตนให้เป็นไปตามที่โครงสร้างองค์การกำหนดไว้ ในขณะที่อีกส่วนหนึ่งเชื่อว่า โครงสร้างองค์การที่ดีควรถูกกำหนดขึ้นมาเพื่อให้ใครก็ได้สามารถเข้ามาปฏิบัติงานได้เป็นอย่างดี โครงสร้างองค์การถือเป็นตัวกำหนดขอบข่ายงาน การติดต่อประสานงาน และความสัมพันธ์ด้านบทบาทอำนาจหน้าที่ภายในองค์การ ผังโครงสร้างองค์การเป็นสิ่งที่แสดงให้เห็นว่า ส่วนต่างๆขององค์การจัดรวมเข้ากันอย่างไร รวมทั้งแสดงสายการสั่งงานและการปฏิบัติงานร่วมกันของคนในองค์การเพื่อให้อบรมลู่วัตถุประสงค์ (Lacy, Sohn และ Wick, 1993)

Lacy, และคณะ (1993) รวบรวมเนื้อหาเกี่ยวกับการวิเคราะห์โครงสร้างองค์การตามแนวทางต่างๆ โดยเริ่มจากการวิเคราะห์องค์การที่เป็นทางการแบบดั้งเดิม และการจัดองค์การที่ไม่เป็นทางการ และท้ายสุดเป็นการวิเคราะห์การจัดองค์การที่ผสมผสานรูปแบบที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการเข้าไว้ด้วยกัน มีรายละเอียดดังนี้

แนวทางดั้งเดิม (Classical approach)

เป็นการจัดโครงสร้างองค์การบนพื้นฐานที่ติดยึดกับการสั่งการและการแบ่งฝ่ายงานให้มีประสิทธิภาพ ซึ่งมีลักษณะการออกแบบโครงสร้างองค์การที่เป็นทางการ โดยได้ระบุตำแหน่งงาน บทบาทหน้าที่ของตำแหน่งงาน และความสัมพันธ์ของสมาชิกในองค์การไว้อย่างชัดเจน อีกทั้งยังได้กำหนดคุณสมบัติของผู้ที่จะมาปฏิบัติหน้าที่ในตำแหน่งต่างๆตามที่ต้องการ องค์การจะต้องออกแบบโครงสร้างให้เหมาะสมกับวัตถุประสงค์ที่ได้กำหนดไว้แล้ว

ทฤษฎีการบริหารจัดการแบบมีกฎเกณฑ์ (Scientific management) ของ Taylor (1947) และทฤษฎีเกี่ยวกับการปกครองที่จัดแบ่งเป็นระดับชั้น (Bureaucracy) ของ Weber (1921/1947) เป็นทฤษฎีการจัดโครงสร้างองค์การที่เป็นทางการตามแนวทางดั้งเดิม

การบริหารจัดการแบบมีกฎเกณฑ์ (Scientific management)

Taylor (1947) เชื่อว่า เป็นไปได้ที่จะวิเคราะห์งานอย่างมีกฎเกณฑ์ และวิธีการนี้สามารถใช้อวิเคราะห์กระบวนการที่ทำให้ผลิงานได้มากที่สุด โดยใช้ทรัพยากรน้อยที่สุด Taylor ได้เปลี่ยนแปลงวิธีการในการตัดสินใจ จากเดิมที่ผู้บริหารเป็นผู้กำหนดการตัดสินใจด้วยตัวเอง มาเป็นการตัดสินใจบนพื้นฐานของการวิเคราะห์ และมีกระบวนการตัดสินใจอย่างมีกฎเกณฑ์

ผู้บริหารจะทำหน้าที่วางแผนเกี่ยวกับหน้าที่ของงานและค่าจ้างให้เหมาะสมบนพื้นฐานของหลักการที่กำหนดไว้ ลักษณะของการสื่อสารภายในองค์กรจะเป็นทางการและเป็นระบบแบ่งระดับชั้น วัตถุประสงค์ของการจัดองค์การตามแนวทางนี้คือ ต้องการที่จะเพิ่มประสิทธิภาพและความสามารถในการผลิต ซึ่งที่กล่าวมาทั้งหมดนี้ Taylor ให้ความสำคัญกับ “งาน” และ “การสื่อสารแบบทางเดียว” (การสั่งการ)

ลักษณะสำคัญของการบริหารจัดการองค์การแบบมีกฎเกณฑ์ ประกอบไปด้วย

1. งานแต่ละชิ้นจะถูกตรวจสอบในช่วงเวลาหนึ่ง และดำเนินการศึกษาอย่างเป็นระบบ เพื่อหาวิธีการที่ดี เหมาะสมที่สุด ทำให้เกิดความสามารถในการผลิตงานได้มากที่สุดต่อวัน
2. พนักงานจะได้รับข้อเสนอทางการเงินเพื่อปฏิบัติงานให้ที่ดีที่สุด
3. ผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้าน มีบทบาทหน้าที่ให้คำแนะนำและควบคุมดูแลเกณฑ์การทำงาน of พนักงาน เช่น วิธีปฏิบัติงาน ความเร็วในการทำงาน การบำรุงรักษาเครื่องมือ คุณภาพของผลผลิต และระเบียบวินัย เป็นต้น
4. ผู้บริหารไม่ควรเปลี่ยนแปลงระดับมาตรฐานการผลิตอย่างไม่มีกฎเกณฑ์

ได้มีการพิสูจน์แล้วว่า มีองค์การจำนวนมากที่ประสบความสำเร็จจากการบริหารจัดการด้วยรูปแบบดังกล่าว เนื่องจากระบบการทำงานนี้พยายามสร้างมาตรฐานการปฏิบัติงานในทุกๆด้านซึ่งพนักงานเห็นว่าเป็นสิ่งที่ไม่จำเป็น และยังเป็นการทำลายการตัดสินใจที่ดีของพวกเขา (Bendix ,1956)

การปกครองที่จัดแบ่งเป็นระดับชั้น (Bureaucracy) บริการ

Weber (1921,1947) ออกแบบองค์การโดยกำหนดการควบคุมดูแลแบบจัดแบ่งสายงานเป็นระดับชั้น ซึ่งมีลักษณะที่สำคัญดังนี้

1. จัดแบ่งงานตามลักษณะงานที่คล้ายกัน และกำหนดหน้าที่ความรับผิดชอบของแต่ละตำแหน่งงานอย่างชัดเจน
2. ลำดับระดับชั้นของตำแหน่งงาน โดยแต่ละตำแหน่งต้องอยู่ใต้การปกครองของตำแหน่งที่ระดับสูงกว่าเพื่อให้เกิดระเบียบวินัย และให้ความสนใจเฉพาะบทบาท

หน้าที่ในตำแหน่งงานเท่านั้น โดยที่ชีวิตส่วนตัวของผู้ปฏิบัติงานจะเป็นอิสระจากผู้มีอำนาจในองค์กร

3. กำหนดข้อบังคับทั่วไปและข้อบังคับเฉพาะของตำแหน่งงานระดับชั้นต่าง ๆ เพื่อควบคุมการกระทำของผู้ปฏิบัติงาน และไม่เปิดโอกาสให้ความต้องการหรือความสัมพันธ์ส่วนตัวเข้ามาเกี่ยวข้องกับการปฏิบัติงาน
4. แยกเรื่องส่วนตัวออกจากเรื่องงาน การบริหารจัดการเกี่ยวข้องโดยตรงกับบทบาทหน้าที่ของตำแหน่งงาน ผู้ปฏิบัติงานไม่สามารถใช้สิทธิพิเศษจากความสัมพันธ์ส่วนตัวเพื่อให้ได้มาซึ่งตำแหน่งงาน
5. การคัดเลือกคนเข้าทำงานของฝ่ายบุคคลต้องเป็นไปตามกฎเกณฑ์ที่กำหนดไว้ การว่าจ้างและการเลื่อนตำแหน่งงานตั้งอยู่บนพื้นฐานของความสามารถ โดยวัดจากใบรับรองทักษะวิชาชีพ หรือผลการปฏิบัติงาน
6. การเป็นสมาชิกในองค์กรรูปแบบดังกล่าว จะได้รับความก้าวหน้าทางอาชีพเป็นระดับขั้นที่ชัดเจน

โครงสร้างองค์กรแบบจัดแบ่งระดับชั้น มีการจัดสรรอำนาจให้กับผู้บังคับบัญชาระดับชั้นต่างๆ และเชื่อถือในบทบาทของตำแหน่งงาน ซึ่งอาจทำให้การปฏิบัติงานขององค์กรมีประสิทธิภาพเพิ่มขึ้น และยังคงเป็นรูปแบบการบริหารที่ใช้อยู่จนถึงทุกวันนี้ อย่างไรก็ตามการบริหารจัดการองค์กรด้วยรูปแบบดังกล่าวมีจุดด้อยหลายประการ เช่น เป็นองค์กรที่ค่อนข้างเข้มงวด ไม่มีการยืดหยุ่น และความสัมพันธ์ระหว่างผู้ปฏิบัติงานถูกมองข้าม เป็นต้น

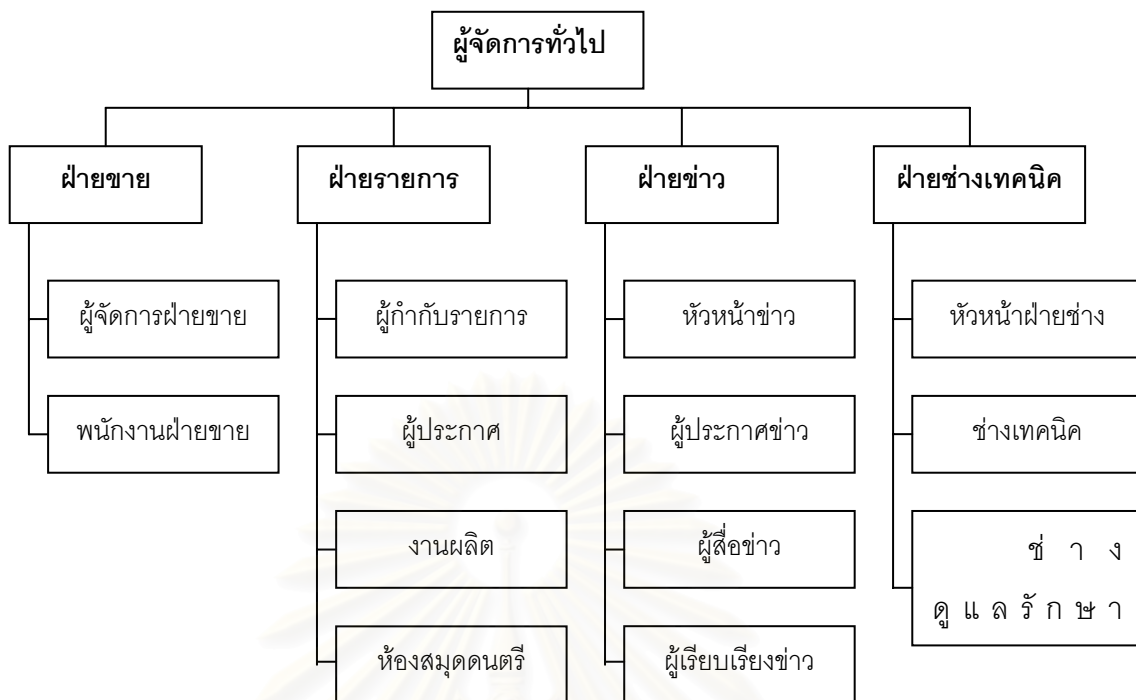
ทฤษฎีการบริหารจัดการองค์กรที่เป็นทางการสามารถนำมาประยุกต์ใช้ได้กับองค์กรทุกประเภท ซึ่งปัจจัยสำคัญที่นำมาใช้พิจารณาออกแบบโครงสร้างองค์กรที่เป็นทางการ ประกอบไปด้วย

1. เอกภาพของคำสั่ง (Unity of Command) ตามหลักการแล้ว ผู้ใต้บังคับบัญชาควรรับคำสั่งและขึ้นตรงกับผู้บังคับบัญชาเพียงคนเดียว แต่การปฏิบัติงานในองค์กรที่เอกราชของคำสั่งไม่ได้มาจากผู้บังคับบัญชาเพียงคนเดียว เช่น การเป็นผู้สื่อข่าวในสถานีโทรทัศน์จะมีผู้ควบคุมดูแลหลายคน คือ หัวหน้าข่าวเป็นผู้ควบคุมงานข่าวที่ออกมาทั้งหมด ผู้ช่วยบรรณาธิการเป็นผู้ประเมินเรื่องราวของข่าว และผู้กำกับรายการเป็นผู้ควบคุมการนำเสนอภาพข่าว ดังนั้น ในกรณีที่ผู้ใต้บังคับบัญชามีผู้บังคับบัญชา

มากกว่าหนึ่งคน จำเป็นต้องแยกแยะให้ชัดเจนว่าความรับผิดชอบต่องานส่วนไหน ต้องขึ้นตรงกับผู้บังคับบัญชาคนใด เพื่อไม่ให้เกิดการสับสนในการรับคำสั่ง

2. *ขอบเขตของการควบคุม (Span of Control)* เป็นการกำหนดจำนวนผู้ใต้บังคับบัญชาที่ขึ้นตรงต่อผู้บังคับบัญชาคนหนึ่งๆ โดยที่ผู้บังคับบัญชาสามารถควบคุมดูแลได้อย่างมีประสิทธิภาพ ขอบเขตของการควบคุมยังเป็นตัวบ่งชี้ว่า องค์การแบ่งระดับชั้นการควบคุมเป็นกี่ระดับ และต้องการจำนวนผู้จัดการกี่ตำแหน่ง ในกรณีที่องค์การกำหนดขอบเขตการควบคุมไว้แคบ คือมีผู้ใต้บังคับบัญชาจำนวนน้อยต่อผู้บังคับบัญชาหนึ่งคน จะเป็นการเปิดโอกาสให้ผู้บังคับบัญชาได้ใกล้ชิดกับผู้ปฏิบัติงานมากกว่า การกำหนดขอบเขตของการควบคุมต้องกำหนดจำนวนผู้บังคับบัญชาให้เหมาะสมกับปริมาณงาน ขนาดขององค์การ และคำนึงถึงการขยายตัวขององค์การที่คาดว่าจะเกิดขึ้นในอนาคตด้วย
3. *การแยกประเภทงาน (Division of Labor)* โดยหลักการแล้ว งานที่เหมือนกันควรรวมอยู่ด้วยกันโดยคำนึงถึงทักษะของการปฏิบัติงานขึ้นนั้นๆ การแบ่งประเภทงานที่ดี จะช่วยให้ง่ายต่อการควบคุมดูแล การประสานงาน และการฝึกอบรมเพื่อพัฒนาทักษะของบุคลากร
4. *การจัดหน่วยงาน (Departmentation)* หลังจากที่ได้ทำการแยกประเภทงานแล้ว ขั้นตอนต่อไปคือการรวมกลุ่มงานเพื่อจัดตั้งเป็นหน่วยงานที่ขึ้นตรงต่อผู้จัดการ เป็นการแสดงให้เห็นว่า องค์การประกอบด้วยหน่วยงานใดบ้าง ซึ่งโดยทั่วไปจะใช้หน้าที่ ผลผลิต กลุ่มเป้าหมาย หรือพื้นที่เป็นเกณฑ์สำหรับจัดหน่วยงาน

Dominick (1996) เสนอการจัดแบ่งหน่วยงานโดยใช้หน้าที่เป็นเกณฑ์ ของสถานีวิทยุกระจายเสียงขนาดกลางที่ดำเนินการเพื่อผลทางธุรกิจ Dominick กล่าวว่า สถานีวิทยุกระจายเสียงขนาดกลางส่วนมากแบ่งแยกหน่วยงานเป็น 4 ฝ่าย ดังที่เสนอในแผนภูมิที่ 3 ฝ่ายขายทำหน้าที่หาลูกค้าที่ต้องการโฆษณาสินค้าผ่านทางสถานี ฝ่ายข่าวมีหน้าที่รวบรวมและเรียบเรียงเหตุการณ์ข่าวท้องถิ่นและข่าวอื่น ๆ ฝ่ายรายการปฏิบัติงานภายใต้การควบคุมดูแลด้านอุปกรณ์ของหัวหน้าฝ่ายช่าง ซึ่งมีหน้าที่ดูแลให้สถานีออกอากาศได้เป็นปกติและดูแลรักษาเครื่องมืออุปกรณ์ต่าง ๆ ตำแหน่งบริหารที่สำคัญคือ ผู้จัดการทั่วไปและผู้กำกับรายการ ผู้จัดการทั่วไปเป็นผู้รับผิดชอบวางแผนและกำหนดนโยบายของสถานี สร้างความเข้าใจอันดีกับชุมชนที่ตั้งสถานี รวมทั้งตรวจสอบด้านเนื้อหารายการ จำนวนผู้ฟังรายการและข้อมูลด้านการขาย ส่วนผู้กำกับรายการเป็นผู้รับผิดชอบงานด้านเสียงของสถานี ซึ่งต้องควบคุมดูแลเกี่ยวกับสาระของรายการและส่วนต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง



แผนภูมิที่ 3 แสดงโครงสร้างองค์การที่จัดหน่วยงานโดยใช้หน้าที่เป็นเกณฑ์

การจัดหน่วยงานโดยใช้ผลผลิตเป็นเกณฑ์ นิยมใช้ในองค์การที่มีขนาดใหญ่ซึ่งจะทำให้เกิดความคล่องตัวในการทำงาน โดยที่ผู้บริหารสูงสุดจะมอบหมายอำนาจหน้าที่ในการทำงานตามหน้าที่ต่างๆ ไม่ว่าจะเป็น งานผลิต งานขาย งานเอกสาร และงานอื่นๆ ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับประเภทของผลผลิตแต่ละอย่างให้กับผู้บริหารของหน่วย อย่างเช่น องค์การที่ผลิตนิตยสารหลายประเภท แบ่งหน่วยงานตามผลผลิต โดยแยกเป็นหน่วยงานที่ผลิตนิตยสารสตรี นิตยสารกีฬา และนิตยสารบันเทิง เป็นต้น อย่างไรก็ตาม การแบ่งหน่วยงานโดยวิธีนี้อาจประสบปัญหาด้านการประสานงาน ในกรณีที่เกิดการแข่งขันกันสูงระหว่างหน่วยงาน และองค์การต้องเสียค่าใช้จ่ายเพิ่มขึ้นเพื่อซื้ออุปกรณ์เครื่องมือที่คล้ายคลึงกันให้กับทุกหน่วยงาน

การจัดหน่วยงานโดยใช้กลุ่มเป้าหมายเป็นเกณฑ์ คือการแบ่งหน่วยงานโดยพิจารณาถึงการบริการกลุ่มเป้าหมาย เช่น องค์การหนังสือพิมพ์จัดตั้งหน่วยงานบริการส่งหนังสือพิมพ์ตามบ้าน และหน่วยงานบริการส่งหนังสือพิมพ์ให้กับบริษัทต่างๆขึ้น จะเห็นได้ว่ากลุ่มเป้าหมายของทั้งสองหน่วยงานนี้ต่างกัน สำหรับการจัดหน่วยงานด้วยวิธีการนี้ มีทั้งข้อดีและข้อเสียเช่นเดียวกันกับการจัดหน่วยงานโดยใช้ผลผลิตเป็นเกณฑ์ กล่าวคือ ถ้าทั้งสองหน่วยงานมีการแข่งขันกันสูงจะทำให้เกิดปัญหาด้านการประสานงานระหว่างหน่วยงาน ซึ่งจะส่งผลให้จำนวนผู้ใช้บริการโดยรวมขององค์การลดลง

การจัดหน่วยงานโดยใช้พื้นที่เป็นเกณฑ์ คือการจัดหน่วยงานแยกตามพื้นที่ทางภูมิศาสตร์ และหน่วยงานแต่ละพื้นที่จะมีอิสระในการปฏิบัติงาน เช่น หนังสือพิมพ์ “Chicago Tribune” จัดตั้งสำนักงานสาขาขึ้นในท้องถิ่นต่างๆ เพื่อให้บริการและสร้างความเป็นมิตรกับลูกค้า รวมทั้งนำเสนอเนื้อหาและประเด็นต่างๆ ที่เกิดขึ้นในแต่ละท้องถิ่น เป็นต้น

แนวทางที่คำนึงถึง “พฤติกรรมมนุษย์” (Humanistic Approach)

การจัดโครงสร้างองค์การโดยคำนึงถึงพฤติกรรมของมนุษย์ ตั้งอยู่บนสมมุติฐานที่ว่า “งานจะสำเร็จได้ด้วยคน” และให้ความสำคัญกับการประสานงาน การมีส่วนร่วม ความพึงพอใจและการปฏิบัติงานร่วมกันของคนในองค์การ

Mayo (1945) กล่าวว่า “ความสามารถในการผลิตที่เพิ่มขึ้น ไม่ได้เกิดขึ้นจากการจัดโครงสร้างองค์การที่เป็นทางการเพียงอย่างเดียว แต่ยังเกิดขึ้นได้จากแรงจูงใจหรือแรงกระตุ้นทางจิตวิทยา” ข้อสรุปนี้ได้มาจากการศึกษาวิจัยเพื่อหาวิธีการปรับปรุงสภาพแวดล้อมทางกายภาพในการทำงานเพื่อเพิ่มความสามารถในการผลิต โดยใช้ Chicago Hawthorne plant , Western Electronic Company เป็นสถานที่ในการศึกษา

Mayo และทีมวิจัย เริ่มการทดลองโดยเปลี่ยนแปลงสภาวะทางกายภาพของผู้ปฏิบัติงาน เช่น ความสว่าง เสียงรบกวน ความร้อนภายในห้อง และการเพิ่มค่าตอบแทน เป็นต้น พบว่าการปรับปรุงสภาพแวดล้อมให้ดีขึ้น ทำให้ความสามารถในการผลิตเพิ่มขึ้นด้วย อย่างไรก็ตาม จากการที่เขาตั้งข้อสังเกตว่า “ผลผลิตได้เพิ่มขึ้นไม่ว่าสภาวะแวดล้อมจะเปลี่ยนแปลงอย่างไร” ทำให้ค้นพบความจริงว่า การที่ผู้วิจัยเข้าไปสังเกตการปฏิบัติงานของพนักงานอย่างใกล้ชิด ทำให้พนักงานตั้งใจทำงานเป็นพิเศษเพื่อเอาใจของค์การและทีมงานวิจัย อันเป็นสาเหตุให้ผลผลิตนั้นเพิ่มขึ้น พฤติกรรมเช่นนี้เรียกว่า “Hawthorne effect” แสดงถึงความสำคัญของการมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์ และการสร้างขวัญกำลังใจเพื่อเพิ่มความสามารถในการผลิต

นอกจากนี้ Barnard (1938) ได้กล่าวถึงการบริหารจัดการที่ให้ความสำคัญกับความสัมพันธระหว่างผู้ปฏิบัติงานว่า “การร่วมมือ” เป็นพื้นฐานของการดำเนินงานในองค์การ ทำให้ผู้ปฏิบัติงานรวมตัวเข้าเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน ถึงแม้ว่าเป้าหมายการปฏิบัติงานจะถูกกำหนดไว้แล้วล่วงหน้า แต่ความสำเร็จของงานนั้นเกิดขึ้นจากความเต็มใจและความยินยอมของพนักงานที่

จะปฏิบัติตามคำสั่ง ซึ่งเป็นการบ่งชี้ว่าอำนาจสั่งการไม่ได้มาจากผู้บังคับบัญชาเพียงอย่างเดียว แต่มาจากความเห็นชอบของผู้ใต้บังคับบัญชาด้วย ดังนั้น เมื่อกำหนดโครงสร้างที่เป็นทางการและองค์การได้ดำเนินการไปแล้วนั้น บุคลากรขององค์การยังคงต้องการและสร้างระบบที่ไม่เป็นทางการขึ้น เพื่อช่วยให้การสื่อสารภายในองค์การสะดวกและง่ายขึ้น อีกทั้งยังคงไว้ซึ่งความร่วมมือในการทำงานร่วมกัน

ทฤษฎี X และทฤษฎี Y

McGregor (1960) เป็นผู้หนึ่งที่สนใจศึกษา “พฤติกรรมของมนุษย์” โดยสร้างทฤษฎี X และทฤษฎี Y ขึ้นมาจากการแบ่งพฤติกรรมของมนุษย์เป็น 2 ประเภท

ทฤษฎี X มีแนวคิดที่ว่า “คนที่ไม่ชอบทำงานจะหลีกเลี่ยงความรับผิดชอบต่องานนั้นเสมอ” ดังนั้นจึงตั้งสมมุติฐานว่า “พนักงานตั้งใจที่จะหลีกเลี่ยงความรับผิดชอบต่องาน” ซึ่งผู้บริหารจะสนองตอบพฤติกรรมนี้ด้วยหลักการควบคุม เช่น ลงโทษพนักงานถ้าทำงานล้มเหลว เป็นต้น จะเห็นได้ว่าทฤษฎี X ตั้งอยู่บนพื้นฐานของทฤษฎีการบริหารจัดการแบบมีกฎเกณฑ์

ส่วนทฤษฎี Y จะมีลักษณะตรงกันข้ามกับทฤษฎี X โดยเน้นการจูงใจและการมีปฏิสัมพันธ์ของบุคลากรในองค์การ แนวคิดของทฤษฎีนี้คือ พนักงานเห็นว่าการทำงานเป็นเรื่องสนุก ดังนั้นพวกเขาจะเป็นผู้กระตุ้นและจัดการตัวเอง โดยรับผิดชอบต่อภาระหน้าที่ของตนและคิดแก้ไขปัญหให้กับองค์การ รวมทั้งไม่ต้องการบทลงโทษที่เข้มงวด

McGregor แนะนำว่า องค์การจะเลือกทฤษฎีใดมาปฏิบัตินั้น จำเป็นต้องพิจารณาถึงสภาพการณ์ขององค์การด้วย

ทฤษฎี Z

ทฤษฎี Z ของ Ouchi (1981) สร้างขึ้นจากการศึกษาโครงสร้างองค์การที่ไม่เป็นทางการ โดยทำการวิเคราะห์ในระดั “วัฒนธรรมองค์กร”

Ouchi เปรียบเทียบองค์กรอเมริกันกับองค์กรญี่ปุ่น พบว่า วัฒนธรรมขององค์กรอเมริกันมีแนวทางปฏิบัติงานแบบเจาะจงเฉพาะด้าน การส่งเสริมอย่างรวดเร็ว การจ้างงานระยะ

สิ้น การควบคุมแบบเป็นทางการ และให้ความสำคัญกับคุณสมบัติเฉพาะตัวของแต่ละบุคคล มากกว่าสมาชิกภาพของกลุ่ม ในขณะที่วัฒนธรรมขององค์การญี่ปุ่นไม่เน้นปฏิบัติงานแบบเจาะจง เฉพาะด้าน อีกทั้งยังเปิดโอกาสจ้างงานตลอดชีพแก่พนักงาน มีลักษณะของการพัฒนาอย่างค่อยเป็นค่อยไป การควบคุมแบบไม่เป็นทางการและการตัดสินใจร่วมกัน ความซื่อสัตย์ต่อสมาชิกในกลุ่มเป็นสิ่งสำคัญมากกว่าความสำเร็จที่แต่ละบุคคลได้รับ บริษัทญี่ปุ่นลดจำนวนสิ่งจูงใจเพื่อให้นักงานลาออกจากองค์การ และไม่เร่งรัดในการพัฒนาบุคลากร

ทฤษฎี Z ของ Ouchi นั้น ตั้งใจผสมผสานสิ่งดี ๆ ขององค์การทั้งสองลงไป โดยพยายามรักษาความสำเร็จและความก้าวหน้าของพนักงานแต่ละคนไว้ โดยผลสำเร็จที่ได้รับนั้น เป็นผลต่อเนื่องของวิธีการทำงานเป็นกลุ่ม

Brown และ Quaal (1998) กล่าวว่า ลักษณะบางประการของทฤษฎี Z มาจากทฤษฎี Y เพราะรูปแบบการบริหารงานขององค์การญี่ปุ่น เน้นการมีส่วนร่วมสูง พนักงานมีส่วนเกี่ยวข้องกับ การวางแผนเพื่อกำหนดเป้าหมาย วัตถุประสงค์และการดำเนินงาน อีกทั้งพนักงานมีความใกล้ชิดสนิทสนมและเข้าใจซึ่งกันและกัน ในส่วนของการประเมินผลงาน ใช้กลุ่มคนระดับเดียวกันเป็นผู้ประเมินมากกว่าจะให้ผู้บังคับบัญชาเป็นผู้ตัดสิน อย่างไรก็ตาม แนวคิดการแบ่งระดับชั้นของทฤษฎี X ก็ยังปรากฏให้เห็นในทฤษฎี Z เช่น การกีดกันหรือแบ่งแยกเพศ การแบ่งแยกชนชั้น เป็นต้น

การบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วม (Participative Management)

ทฤษฎีการบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วมของ Likert (1961) เกิดจากการศึกษาความแตกต่างระหว่างองค์การที่ประสบความสำเร็จกับองค์การที่ไม่ประสบความสำเร็จ พบว่า การมีส่วนร่วมของสมาชิกในองค์การที่เพิ่มขึ้นทุกระดับ จะช่วยให้องค์การผลิตรายได้มากขึ้น ดังนั้น การจัดโครงสร้างองค์การควรออกแบบให้เกิดการทับซ้อนกันระหว่างสมาชิกแต่ละกลุ่ม เพื่อให้เกิดการประสานงานและการทำงานร่วมกันได้เป็นอย่างดี ทฤษฎีนี้จึงเน้นการจัดโครงสร้างองค์การที่เชื่อมโยงกลุ่มงานอย่างมีประสิทธิภาพ

อย่างไรก็ตาม การตัดสินใจว่าองค์การควรกำหนดโครงสร้างองค์การรูปแบบใด นั้น ขึ้นอยู่กับสภาพแวดล้อมที่องค์การเกี่ยวข้อง และที่สำคัญคือ ไม่มีโครงสร้างองค์การรูปแบบใดที่สามารถคงสภาพเดิมไว้ได้ตลอดเมื่อสถานการณ์เปลี่ยนแปลงไป ดังนั้นโครงสร้างองค์การที่เหมาะสม

จึงขึ้นอยู่กับปัจจัยด้านสถานการณ์ ดังจะเห็นได้จากการดำเนินงานด้านหนังสือพิมพ์ในเมืองเล็กๆ ย่อมแตกต่างจากการทำงานโฆษณาในเมืองใหญ่

Tannenbaum และ Schmidt (1973) กล่าวว่า ผู้บริหารที่ต้องการประสบความสำเร็จต้องเข้าใจว่า ไม่ใช่แค่ความสามารถของเขาเพียงคนเดียวที่จะนำองค์กรไปสู่ความสำเร็จ แต่ต้องขึ้นอยู่กับบุคคลอื่นๆ ในองค์กร รวมทั้งสภาพสังคมด้วย ดังนั้นในการออกแบบองค์การต้องพิจารณาถึงอิทธิพลที่เกิดจากปัจจัย 3 ประการ คือ อิทธิพลจากผู้บริหาร ผู้ได้บังคับบัญชา และสถานการณ์ โดยอิทธิพลจากผู้บริหารจะรวมไปถึงค่านิยมและบุคลิกความเป็นผู้นำ ที่จะเลือกใช้อำนาจหรือการมีส่วนร่วมในการบริหารงาน ส่วนอิทธิพลที่แสดงออกจากผู้ได้บังคับบัญชา ประกอบด้วย ความต้องการอิสระ ความเต็มใจรับผิดชอบต่อภาระหน้าที่ รวมทั้งระดับความเข้าใจและความเห็นชอบต่อเป้าหมายขององค์กร ขณะที่อิทธิพลจากสถานการณ์ก็คือ ประเภทขององค์การ ข้อจำกัดด้านเวลา ความต้องการของผู้บริหารระดับสูง และความต้องการของรัฐ หรือสังคม

โครงสร้างองค์กรสื่อกำหนดขึ้นจากปัจจัยมากมาย การจัดโครงสร้างองค์กรที่เป็นทางการเกี่ยวข้องกับการทำให้ส่วนต่างๆ ขององค์กรรวมกันเข้าอย่างเหมาะสม ซึ่งเป็นการจัดการเกี่ยวกับเอกภาพของคำสั่ง ขอบเขตของการควบคุม การแยกงานและการจัดหน่วยงาน ส่วนโครงสร้างองค์กรที่ไม่เป็นทางการเกี่ยวข้องกับความสัมพันธ์ของผู้ปฏิบัติงานและสมมติฐานที่ว่า “งานจะสำเร็จได้ด้วยคน”

ในการศึกษาเรื่อง การวิเคราะห์การจัดการรายการวิทยุชุมชน “สร้างสรรค์จันทบุรี” ผู้วิจัยได้หยิบยกแนวคิดเรื่อง การบริหารจัดการองค์กรสื่อสารมวลชน มาเป็นแนวทางในการวิเคราะห์เกี่ยวกับโครงสร้างการดำเนินงาน และปัจจัยที่นำไปสู่การยุติการดำเนินงานรายการสร้างสรรค์จันทบุรี

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

งานวิจัยในประเทศ

งานวิจัยเรื่อง “การมีส่วนร่วมและบทบาทผู้นำชุมชนชาวไทยภูเขาในการจัดการวิทยุชุมชนจังหวัดแม่ฮ่องสอน” โดย จิระวรรณ ตันกูรานนท์ (2542) ผลการวิจัยแสดงให้เห็นว่า ผู้นำชาวไทยภูเขามีสบทบาทในการให้ความรู้และการระดมความคิดเห็นจากสมาชิกชุมชน รวมทั้งการวางแผน

จัดการวิทยุชุมชน ส่วนปัญหาและอุปสรรคในการจัดการวิทยุชุมชน ผู้นำชุมชนแสดงความคิดเห็นตรงกันว่า ปัญหาเรื่องค่าใช้จ่ายในการจัดการเป็นปัญหาอันดับหนึ่ง ตามด้วยปัญหากฎหมาย ปัญหาความมั่นคงปลอดภัย และปัญหาความรู้ความชำนาญ ซึ่งได้เสนอแนะแนวทางแก้ไขว่า ในเรื่องค่าใช้จ่ายนั้นอาจต้องให้ส่วนราชการให้การสนับสนุน ส่วนปัญหากฎหมายนั้นเป็นเรื่องที่สามารถทำการศึกษาเพิ่มเติมได้ เช่นเดียวกับปัญหาความรู้ความชำนาญ ส่วนปัญหาความมั่นคงปลอดภัยเป็นปัญหาด้านชนกลุ่มน้อยตามแนวชายแดน ดังนั้น ในการจัดตั้งสถานีวิทยุกระจายเสียงชุมชนต้องพิจารณาพื้นที่ที่ไม่ห่างไกลมากเกินไป

ผู้วิจัยจะนำผลการวิจัยดังกล่าวมาใช้เป็นกรอบในการวิเคราะห์ปัญหาและอุปสรรคในการทำงาน รวมทั้งปัจจัยที่นำไปสู่การยุติการดำเนินงานรายการสร้างสรรค์จันทร์

งานวิจัยเรื่อง “การสื่อสารแบบมีส่วนร่วมของประชาชนโดยผ่านรายการวิทยุชุมชน สถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย จังหวัดนครราชสีมา” โดย ทิวาพร แสนเมืองชิน (2543) ผลการวิจัยแสดงให้เห็นว่า ประชาชนเข้าถึงสื่อในลักษณะติดตามรับฟังด้วยเห็นประโยชน์ของรายการต่อการดำเนินชีวิต การแจ้งข่าวสาร การแสดงความคิดเห็นและการร้องทุกข์ ประชาชนได้เข้าไปมีส่วนร่วมในการผลิตรายการและการวางแผน ส่วนการบริหารจัดการด้วยตนเองของประชาชนในการดำเนินงานรายการวิทยุชุมชนยังไม่สามารถทำได้

ผู้วิจัยจะนำผลการวิจัยดังกล่าวมาใช้เป็นกรอบในการวิเคราะห์ประเด็นการมีส่วนร่วมของประชาชนในการดำเนินงานวิทยุชุมชนรายการสร้างสรรค์จันทร์

งานวิจัยเรื่อง “แนวทางการพัฒนาวิทยุชุมชนเพื่อตอบสนองความต้องการของชุมชน จังหวัดนครราชสีมา และจังหวัดบุรีรัมย์” โดย วีรพงษ์ พลนิกรกิจ และคณะ (2545) ผลการวิจัยมีดังนี้ วิทยุชุมชนของทั้ง 2 จังหวัด เป็นรายการที่ออกอากาศทางสถานีวิทยุฯ แห่งประเทศไทยของทั้ง 2 จังหวัด จากการศึกษาในประเด็นโครงสร้างการบริหารและการจัดการของวิทยุชุมชนจังหวัดนครราชสีมาและจังหวัดบุรีรัมย์ พบว่า การบริหารและการจัดการมี 3 ส่วน คือ ส่วนกลาง โดยวิทยุชุมชนจังหวัดนครราชสีมาอยู่ภายใต้ความรับผิดชอบของผู้อำนวยการสำนักประชาสัมพันธ์เขต 1 ขอนแก่น ในขณะที่วิทยุชุมชนจังหวัดบุรีรัมย์อยู่ภายใต้ความรับผิดชอบของผู้อำนวยการสำนักประชาสัมพันธ์เขต 2 อุบลราชธานี ส่วนท้องถิ่นหรือระดับสถานี ซึ่งมีผู้อำนวยการกำกับดูแล และส่วนของวิทยุชุมชน นอกจากวิทยุชุมชนจังหวัดนครราชสีมาจะมีคณะกรรมการบริหารฯ และคณะอนุกรรมการผลิตรายการฯ เช่นเดียวกับวิทยุชุมชนจังหวัดบุรีรัมย์แล้ว วิทยุชุมชนจังหวัด

นครราชสีมา ยังมีคณะกรรมการที่ปรึกษา และคณะทำงานฯ ในขณะที่วิทยุชุมชนจังหวัดบุรีรัมย์ ไม่มีคณะกรรมการที่ปรึกษา และคณะทำงานฯ ดังกล่าว แต่วิทยุชุมชนจังหวัดบุรีรัมย์มีชมรมอาสาสมัครวิทยุชุมชน ในการดำเนินงานของทั้ง 2 จังหวัดมีภาครัฐ ภาคประชาชน และภาคเอกชน เข้ามีส่วนร่วมในการดำเนินงาน ในประเด็นการมีส่วนร่วม ผลการวิจัยพบว่า ประชาชนจังหวัดนครราชสีมาและบุรีรัมย์ ส่วนใหญ่มีส่วนร่วมในวิทยุชุมชนในฐานะผู้รับสารหรือผู้ฟังมากกว่ามีส่วนร่วมในการตัดสินใจเกี่ยวกับการดำเนินงานวิทยุชุมชน มีส่วนร่วมในการวางแผน และกำหนดนโยบาย และการมีส่วนร่วมในฐานะผู้ร่วมผลิตรายการ โดยเฉพาะมีส่วนร่วมในระดับการวางแผน และกำหนดนโยบายซึ่งมีน้อยมาก นอกจากนี้ประชาชนส่วนหนึ่งยังมีส่วนร่วมในรายการ ผ่านทางโทรศัพท์ และทางไปรษณีย์ รวมทั้งมีส่วนร่วมเป็นผู้ให้สัมภาษณ์ในรายการหรือผู้ร่วมรายการ (guests) ซึ่งส่วนหนึ่งเป็นการมีส่วนร่วมในฐานะแหล่งข้อมูล ในส่วนของการศึกษาสภาพปัญหา นั้น พบว่า การดำเนินงานวิทยุชุมชนของทั้ง 2 จังหวัดมีปัญหาหลายประการ ได้แก่ ปัญหาด้านนโยบาย และกฎระเบียบ ปัญหาทางด้านทรัพยากรอันได้แก่ ปัญหาทรัพยากรด้านงบประมาณ ปัญหาด้านบุคลากร และปัญหาด้านเทคนิค และปัญหาด้านการดำเนินงาน

ผู้วิจัยจะนำผลการวิจัยดังกล่าวมาใช้เป็นกรอบในการวิเคราะห์โครงสร้างการดำเนินงาน การมีส่วนร่วมของประชาชน และปัญหาอุปสรรคในการดำเนินงานวิทยุชุมชนรายการสร้างสรรค์จันทร์บุรี

งานวิจัยต่างประเทศ

งานวิจัยเรื่อง “วิทยุชุมชน Baker Lake” โดย Hudson (1977) กล่าวถึงรายละเอียดของการจัดตั้งและดำเนินงานวิทยุชุมชน Baker Lake ของชาวเอสกีโม ประเทศแคนาดา มีรายละเอียดดังนี้

การเตรียมการจัดตั้งสถานี

วิธีการในการจัดสร้างสถานีวิทยุชุมชนตามคำร้องขอของชาวเอสกีโม ส่วนใหญ่เป็นการตัดสินใจของ Northern Pilot Project (NPP) ซึ่ง NPP ยอมรับว่าการจัดตั้งและดำเนินการของสถานีวิทยุชุมชนที่อยู่ห่างไกลนั้นมีความยากเป็นพิเศษ เนื่องจาก ประชาชนในชุมชนขาดความชำนาญในการใช้เครื่องมือและอุปกรณ์ต่างๆ และที่สำคัญคือชาวพื้นเมืองไม่รู้หนังสือ ไม่เข้าใจรายละเอียดแบบฟอร์มขออนุญาต จึงทำให้เป็นอุปสรรคในการขอใบอนุญาตจัดตั้งสถานี ดังนั้นก่อนที่จะปล่อยให้ชุมชนดำเนินงานในสถานีด้วยตนเองจึงต้องมีการฝึกอบรมคนพื้นเมืองให้

สามารถปฏิบัติงานได้เสียก่อน ไม่ว่าจะเป็นการบันทึกเสียง การประกาศรายการ การผลิตรายการ ข่าวและรายการต่างๆ โดยที่เจ้าหน้าที่ปฏิบัติงานภาคสนามจาก CBC จะสอนวิธีการปฏิบัติงาน และทำงานร่วมกับชาวพื้นเมือง

การขอใบอนุญาต

คำถามที่สำคัญคือ จะแน่ใจได้อย่างไรว่าสถานีวิทยุชุมชนจะถูกบริหารโดยคนในชุมชนเอง และนำเสนอเนื้อหาที่กลุ่มต่างๆในชุมชนสนใจ NPP จึงตัดสินใจว่าควรให้องค์กรที่สามารถ ดำเนินงานตอบสนองต่อความต้องการของชุมชนและสามารถสะท้อนความคิดเห็นของชุมชนเป็น ผู้ขอใบอนุญาตเป็นเจ้าของสถานี ดังนั้นจึงให้องค์กร Canadian Radio Television Communication (CRTC) เป็นผู้ขอใบอนุญาตแทนชุมชน โดยที่คนกลุ่มต่างๆในชุมชนที่สนใจเข้าร่วมดำเนินการใน สถานีช่วงเริ่มต้น จะเข้าร่วมในรูปของคณะกรรมการบริหารสถานี ซึ่งในการดำเนินงานจะต้องไม่หวังผลกำไรและอยู่ภายใต้กฎหมายของรัฐ Northwest Territories หลังจากที่สถานีสามารถ ดำเนินการได้ด้วยตนเองแล้ว คณะกรรมการบริหารสถานีชุดนี้จะต้องลาออก และทำการเลือกตั้ง คณะกรรมการบริหารสถานีชุดใหม่โดยสมาชิกในชุมชน

ความรับผิดชอบในการปฏิบัติงาน

ความรับผิดชอบของคณะกรรมการบริหารสถานี คือ แต่งตั้งผู้จัดการทั่วไปของสถานี ให้ คำแนะนำและติชมรายการ และบริหารจัดการด้านการเงิน ส่วนการจัดผังรายการที่ออกอากาศใน แต่ละวันเป็นหน้าที่และการตัดสินใจของผู้จัดการสถานี ซึ่งต้องทำรายงานเสนอต่อคณะกรรมการบริหารสถานีทุกวัน

การฝึกอบรม

เจ้าหน้าที่ปฏิบัติงานภาคสนามจาก CBC จะเป็นผู้ฝึกอบรมชาวพื้นเมืองรุ่นใหม่ที่รู้หนังสือ ทั้ง 2 ภาษา และถูกเลือกมาเพื่อเป็นผู้จัดการทั่วไปของสถานี ในช่วงที่สถานีกำลังดำเนินการจัดผัง รายการนั้น ชาวพื้นเมืองที่ได้รับเลือกให้เป็นผู้จัดการสถานีจะต้องเรียนรู้เกี่ยวกับการจัดผังรายการ การจัดการด้านอุปกรณ์ การผลิตรายการ และวิธีการควบคุมการดำเนินงานของสถานี อีกทั้ง เตรียมการเพื่อขอใบอนุญาตเป็นเจ้าของสถานี ส่วนประชาชนในชุมชนที่ต้องการเข้ามามีส่วนร่วม ในการดำเนินงานวิทยุชุมชนแบบไม่เป็นเจ้าหน้าที่ประจำ (Part time) และนักเรียนก็จะได้รับการ ฝึกจัดรายการด้วย

การปฏิบัติงาน

การดำเนินรายการโดยทั่วไปมีผู้รับผิดชอบคือผู้จัดการสถานี และมีเจ้าหน้าที่แบบไม่ทำงานประจำ (Part time) ที่ผ่านการฝึกอบรมแล้วเป็นผู้ช่วย ส่วนประชาชนทั่วไปที่สนใจการปฏิบัติงานในสถานีจะเข้ามามีส่วนร่วมในรูปของอาสาสมัครซึ่งจะได้รับการฝึกอบรมจากผู้จัดการสถานี อาสาสมัครที่เข้ามาช่วยผลิตรายการประกอบไปด้วย นักเรียน เจ้าหน้าที่จากสถานี ตรวจสอบสภาพอากาศ เจ้าหน้าที่พัฒนาอุตสาหกรรม เจ้าหน้าที่พัฒนาสังคม และพยาบาล

อุปกรณ์

อุปกรณ์ของสถานีจัดซื้อและติดตั้งโดย The Canadian Department of Communication ประกอบไปด้วย เครื่องส่งระบบ FM 100 วัตต์ ราคาประมาณ 5,000 เหรียญสหรัฐ และอุปกรณ์ในห้องจัดรายการ เช่น เครื่องผสมเสียง ไมโครโฟน เครื่องเล่นแผ่นเสียง และเครื่องบันทึกเสียง เป็นต้น ซึ่งราคาประมาณ 15,000 เหรียญสหรัฐ

งบประมาณ

Department of Communication (DOC) ให้การสนับสนุนด้านการเงินแก่สถานีเป็นเวลา 18 เดือน ซึ่งในช่วงเวลาดังกล่าวสถานีต้องพยายามหาแหล่งเงินของตัวเอง

การดำเนินรายการ

สถานีวิทยุชุมชนได้อนุญาตในชื่อของ CKQN เริ่มออกอากาศวันละ 4 ชั่วโมง ผังรายการประกอบไปด้วย รายการข่าวท้องถิ่น รายการประกาศบริการสังคม รายการที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับท้องถิ่น และรายการเพลงพื้นเมือง โดยที่รายการส่วนใหญ่จะนำเสนอเป็นภาษาพื้นเมือง

เนื้อหารายการ

รายการส่วนใหญ่คือประมาณ 90% จะผลิตเองในท้องถิ่น โดยมีรายการที่กระจายเสียงเป็นภาษาพื้นเมือง 60 % ในช่วงเริ่มต้นและเพิ่มขึ้นเป็น 80 % ภายในระยะเวลา 1 ปี รูปแบบรายการที่นำเสนอมีทั้งรายการสนทนา รายการเพลงและเทปรายการ เนื้อหารายการจะครอบคลุมเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในท้องถิ่น เช่น การเลือกตั้งคณะกรรมการชุมชน ผู้สมัครจะได้รับโอกาสพูดออกอากาศก่อนการเลือกตั้ง 1 สัปดาห์ , การเข้ามาเยี่ยมเยียนชุมชนจากบุคคลภายนอก , รายการพัฒนาสังคมที่ให้ข่าวสารเกี่ยวกับการเปิดรับสมัครงานและฝึกอบรม เป็นต้น

การมีส่วนร่วม

การมีส่วนร่วมของประชาชนในชุมชน Baker Lake ส่วนใหญ่เคยเข้าร่วมผลิตและดำเนินรายการ และมีประชาชนจำนวนมากที่แนะนำสิ่งที่น่าสนใจในชุมชนเพื่อให้สถานีนำมาออกอากาศ ดังนั้นเนื้อหาที่ออกอากาศในรายการจึงมาจากความต้องการของคนในชุมชนที่เสนอเข้ามา นอกจากนี้ประชาชนยังได้มีส่วนร่วมบริหารและกำหนดนโยบายสถานีในรูปแบบของคณะกรรมการบริหารสถานี

วิธีที่ดีที่สุดเพื่อให้แน่ใจได้ว่า วิทยุชุมชนสามารถตอบสนองความต้องการที่แท้จริงของประชาชนในชุมชนก็คือ ประชาชนต้องเข้ามาร่วมในกระบวนการวางแผนการดำเนินรายการ ด้วยเหตุผลที่ว่า ผู้วางแผนรายการมีอาชีพอาจแสวงหาข้อมูลหรือเรื่องราวที่ตรงต่อความต้องการของชุมชนได้ แต่นักวางแผนเหล่านี้ไม่สามารถหาทางออกที่ดีที่สุดเพื่อแก้ไขปัญหาของชุมชน ดังนั้นสิ่งสำคัญคือประชาชนในชุมชนต้องเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการดังกล่าว แต่ทั้งนี้ประชาชนจะต้องยอมเสียสละทั้งในเรื่องเวลาและแรงงานของตนเพื่อให้การใช้สื่อวิทยุชุมชนเกิดประโยชน์สูงสุด

การถอนตัวออกของเจ้าหน้าที่ฝึกอบรมจาก CBC

เมื่อมีความมั่นใจแล้วว่า ประชาชนในชุมชนสามารถดำเนินงานของสถานีได้ด้วยตนเองแล้ว เจ้าหน้าที่ปฏิบัติงานภาคสนามจาก CBC ได้ถอนตัวออกจากสถานีและให้ชุมชนดำเนินการด้วยตนเอง แต่อย่างไรก็ตามเจ้าหน้าที่จาก CBC จะคอยช่วยเหลือโดยเป็นที่ปรึกษาในด้านการผลิต หรือให้คำแนะนำช่วยแก้ไขปัญหาต่างๆตามที่ชุมชนต้องการ

ผู้วิจัยจะนำงานวิจัยเรื่อง วิทยุชุมชน Baker Lake มาใช้เป็นกรอบในการวิเคราะห์การดำเนินงานของรายการสร้างสรรค์จันทบุรี ในประเด็นเกี่ยวกับกระบวนการทำงานในรายการสร้างสรรค์จันทบุรี

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทที่ 3

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยเรื่อง การวิเคราะห์การจัดการรายการวิทยุชุมชน “สร้างสรรค์จันทบุรี” ซึ่งผู้วิจัยมุ่งศึกษาค้นคว้าเพื่อให้ได้ข้อเท็จจริงเกี่ยวกับโครงสร้างการดำเนินงานของรายการ วิธีการทำงาน ปัญหาและอุปสรรคในการทำงาน และวิธีการแก้ไข ตลอดจนปัจจัยที่นำไปสู่การยุติการดำเนินงาน รายการสร้างสรรค์จันทบุรี ซึ่งงานวิจัยชิ้นนี้เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ และเพื่อให้ได้ข้อมูลตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ ผู้วิจัยจึงได้ใช้วิธีการเก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์เชิงลึก (in-depth interview) และนำเสนอผลการวิจัยออกมาในรูปของการพรรณนาวิเคราะห์ (analysis description) โดยมีขั้นตอนและรายละเอียดต่างๆ ดังนี้

กลุ่มเป้าหมายในการวิจัย

ผู้วิจัยได้กำหนดกลุ่มเป้าหมายในการวิจัย ซึ่งสามารถจำแนกได้เป็น 2 กลุ่ม คือ

1. คณะกรรมการบริหารวิทยุกระจายเสียงชุมชน รายการสร้างสรรค์จันทบุรี
2. ผู้บริหารสถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย จังหวัดจันทบุรี ในปี พ.ศ.2538 ตรงกับปีที่รายการสร้างสรรค์จันทบุรี ยุติการออกอากาศ

วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

สำหรับขั้นตอนในการเก็บรวบรวมข้อมูลมีด้วยกันทั้งสิ้น 5 ขั้นตอน ดังนี้

1. การติดต่อประสานงาน

เป็นขั้นตอนแรกในการเก็บรวบรวมข้อมูล วิธีการคือ ผู้วิจัยได้รวบรวมรายชื่อผู้ให้สัมภาษณ์ โดยขอความร่วมมือจากคุณจำนงค์ พึ่งพงษ์ เจ้าหน้าที่สถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย จังหวัดจันทบุรี ผู้มีส่วนร่วมดำเนินงานในรายการสร้างสรรค์จันทบุรี ตั้งแต่ต้นจนรายการยุติการออกอากาศ ในการขอรายชื่อบุคคลที่เคยร่วมเป็นคณะกรรมการวิทยุชุมชน รวมทั้ง

ผู้บริหารสถานีวิทยุกระจ่ายเสียงแห่งประเทศไทย จังหวัดจันทบุรี ในปี พ.ศ. 2538 ซึ่งเป็นกลุ่มเป้าหมายในการวิจัย

ภายหลังจากได้รายชื่อของผู้ให้สัมภาษณ์แล้ว ผู้วิจัยจึงทำการติดต่อประสานงานกับผู้ให้สัมภาษณ์ เพื่อบอกวันเวลาและสถานที่ในการขอสัมภาษณ์ โดยจะบอกถึงวัตถุประสงค์ของการวิจัย ประโยชน์ที่จะได้รับจากวิจัย ตลอดจนแนวคำถามที่จะสัมภาษณ์ เพื่อให้ผู้ให้สัมภาษณ์เตรียมตัวก่อนจะให้สัมภาษณ์จริง

หากผู้ให้สัมภาษณ์เป็นบุคคลที่อยู่ในพื้นที่จังหวัดจันทบุรี ผู้วิจัยได้ขอให้คุณจำนงค์พาเข้าไปในพื้นที่พร้อมแนะนำผู้วิจัยให้รู้จักผู้ให้สัมภาษณ์ เหตุเพราะผู้วิจัยยังขาดความคุ้นเคยในพื้นที่ แต่ถ้าผู้ให้สัมภาษณ์อยู่ในจังหวัดอื่น ผู้วิจัยจะเป็นผู้ติดต่อด้วยตนเอง

2. การเตรียมอุปกรณ์

ภายหลังจากติดต่อประสานงานกับผู้ให้สัมภาษณ์ รวมทั้งนัดแนะวัน เวลา และสถานที่ที่จะทำการสัมภาษณ์อย่างแน่นอนแล้ว ขั้นตอนต่อไปคือผู้วิจัยจะเตรียมอุปกรณ์สำหรับใช้ในการสัมภาษณ์ ได้แก่ แบบสัมภาษณ์ และเครื่องบันทึกเสียงเพื่อบันทึกคำให้สัมภาษณ์ของผู้ให้สัมภาษณ์

3. การสัมภาษณ์เชิงลึก (in-depth interview)

ผู้วิจัยเข้าทำการสัมภาษณ์เพื่อเก็บข้อมูลจริง โดยดำเนินการสัมภาษณ์แบบไม่เป็นทางการ และใช้การสัมภาษณ์แบบมีจุดสนใจเฉพาะ และการสัมภาษณ์โดยเปิดกว้างไม่จำกัดคำตอบ ผสมผสานกัน โดยได้สัมภาษณ์กลุ่มเป้าหมายที่เป็นคณะกรรมการบริหารวิทยุกระจายเสียงชุมชนรายการสร้างสรรค์จันทบุรี จำนวน 15 คน และกลุ่มเป้าหมายที่เป็นผู้บริหารสถานีวิทยุกระจ่ายเสียงแห่งประเทศไทย จังหวัดจันทบุรี ในปี พ.ศ. 2538 จำนวน 2 คน รวมทั้งสิ้น 17 คน

4. การบันทึกและลงรายละเอียดข้อมูล

ภายหลังเสร็จสิ้นการสัมภาษณ์ ผู้วิจัยได้นำเทปบันทึกเสียงสัมภาษณ์มาถอดความ เพื่อนำมาใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลต่อไป ซึ่งผู้วิจัยทำการบันทึกและลงรายละเอียดข้อมูลไปพร้อมๆกับการสัมภาษณ์

5. ขั้นตอนการสรุปและวิเคราะห์ผล

เมื่อผู้วิจัยรวบรวมข้อมูลครบถ้วนสมบูรณ์แล้ว ผู้วิจัยได้นำรายละเอียดของข้อมูลที่ได้มาสรุปและวิเคราะห์ผล โดยใช้ข้อมูลประเภทเอกสารและสถิติพรรณนา ได้แก่ เทปรายการโทรทัศน์ เรื่อง “จับตามอง” ตอน “วิทยุชุมชนสร้างสรรค์จันทบุรี” รายงานการประชุมคณะกรรมการวิทยุกระจายเสียงชุมชนรายการสร้างสรรค์จันทบุรี ผังรายการ (Layout) และจดหมายจากผู้ฟังรายการ มาประกอบการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อให้ผลการวิจัยมีความชัดเจนและน่าเชื่อถือยิ่งขึ้น

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยเป็นผู้ดำเนินการวิจัยด้วยตนเอง โดยมีเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสัมภาษณ์ ผู้วิจัยได้สร้างแบบสัมภาษณ์ขึ้นไว้ล่วงหน้า โดยกำหนดประเด็นคำถามกว้างๆ มีความยืดหยุ่นสูง และยังใช้คำถามปลายเปิดเพื่อให้ผู้ให้สัมภาษณ์มีโอกาสตอบคำถามได้อย่างเต็มที่ ซึ่งประเด็นคำถามในการสัมภาษณ์มีดังนี้

ประเด็นคำถามสำหรับคณะกรรมการบริหารวิทยุกระจายเสียงชุมชน รายการสร้างสรรค์จันทบุรี

1. โครงสร้างการดำเนินงานของรายการสร้างสรรค์จันทบุรี

- การสรรหาบุคคลเข้าร่วมดำเนินงาน
- บุคคลที่มีส่วนร่วมดำเนินงาน
- เหตุผลในการตัดสินใจเข้าร่วมดำเนินงาน
- บทบาทและหน้าที่ในการดำเนินงาน
- ช่วงเวลาในการเข้าดำเนินงาน

2. กระบวนการทำงานของผู้ปฏิบัติงานในรายการสร้างสรรค์จับบุรี

- ลักษณะงานที่ได้ปฏิบัติ
- วิธีการ ขั้นตอนในการปฏิบัติงาน
- ปัญหาและอุปสรรคในการปฏิบัติงาน
- วิธีการแก้ไขปัญหาหรืออุปสรรคที่เกิดขึ้น

3. ปัจจัยที่นำไปสู่การยุติการดำเนินงานรายการสร้างสรรค์จับบุรี

- สภาพการดำเนินงานก่อนที่รายการจะยุติการออกอากาศ
- สาเหตุที่ยุติการมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน
- ผลที่ได้รับจากการเข้าร่วมดำเนินงาน

ประเด็นคำถามสำหรับผู้บริหารสถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย จังหวัดจับบุรี

1. ปัจจัยที่นำไปสู่การยุติการดำเนินงานรายการสร้างสรรค์จับบุรี

- บทบาทของผู้บริหารสถานีต่อรายการสร้างสรรค์จับบุรี
- เหตุผลของการขอเวลาออกอากาศรายการสร้างสรรค์จับบุรีคืน

การทดสอบเครื่องมือในการวิจัย

เพื่อให้ข้อมูลมีความเป็นจริงหรือความแม่นยำ(Validity) ผู้วิจัยทำการบันทึกเทป

สัมภาษณ์และถอดเทปสัมภาษณ์ด้วยตนเอง

นอกจากนี้ ผู้วิจัยมีวิธีการตรวจสอบความเชื่อถือได้ของข้อมูล ดังนี้

- ในระหว่างเก็บรวบรวมข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยใช้การตรวจสอบความเชื่อถือได้ของข้อมูลด้วยการตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้า โดยการเปรียบเทียบความเหมือนและความแตกต่างของข้อมูลในประเด็นเดียวกันที่ได้จากแหล่งข้อมูลที่ต่างกัน

- เนื่องจากการวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นในอดีต ดังนั้นเพื่อให้ข้อมูลที่น่าเสนอเป็นข้อมูลที่ถูกต้อง ไม่มีข้อผิดพลาด ผู้วิจัยจึงขอให้คุณจำนงค์ พึ่งพงษ์ ผู้มีส่วน

ร่วมดำเนินงานรายการสร้างสรรค์จันทบุรีตั้งแต่ก่อตั้งรายการจนกระทั่งรายการได้ยุติลง เป็นผู้ตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูล หลังจากที่ผู้วิจัยเขียนรายงานเสร็จแล้ว

การวิเคราะห์ข้อมูล

หลังจากที่ได้ข้อมูลจากการเก็บรวบรวมข้อมูลแล้ว ผู้วิจัยจะใช้แนวคิดและทฤษฎีของบทที่ 2 มาเป็นกรอบในการวิเคราะห์

การนำเสนอข้อมูล

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้นำเสนอข้อมูลในแบบพรรณนาวิเคราะห์ โดยนำเสนอข้อมูลตอบปัญหานำการวิจัยในแต่ละข้อ ดังนี้

1. โครงสร้างการดำเนินงานรายการสร้างสรรค์จันทบุรี
2. วิธีการทำงาน ปัญหาและอุปสรรคในการทำงาน และวิธีการแก้ไข ในการดำเนินงานรายการสร้างสรรค์จันทบุรี
3. ปัจจัยที่นำไปสู่การยุติการดำเนินงานรายการสร้างสรรค์จันทบุรี

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทที่ 4

ผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การวิเคราะห์การจัดการรายการวิทยุชุมชน “สร้างสรรค์จันทบุรี” มีวัตถุประสงค์การวิจัยเพื่อศึกษาโครงสร้างการดำเนินงาน กระบวนการทำงาน และปัจจัยที่นำไปสู่การยุติการดำเนินงานรายการสร้างสรรค์จันทบุรี ซึ่งผู้วิจัยจะนำเสนอผลการวิจัย โดยแบ่งออกเป็น 2 ส่วน คือ

1. ข้อมูลเบื้องต้นเกี่ยวกับสถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย จังหวัดจันทบุรี
2. ผลการวิจัย

รายละเอียด ดังนี้

ข้อมูลเบื้องต้นเกี่ยวกับสถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย จังหวัดจันทบุรี

สถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย จังหวัดจันทบุรี (สวท.จันทบุรี) เป็นหน่วยงานราชการส่วนกลาง สังกัดสถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย กรมประชาสัมพันธ์ สำนักนายกรัฐมนตรี รับผิดชอบภารกิจงานวิทยุกระจายเสียง ตามระเบียบคณะกรรมการบริหารกิจการส่งกระจายเสียง และวิทยุโทรทัศน์แห่งชาติ โดยมีหน้าที่ส่งเสริมการประชาสัมพันธ์ของรัฐ เพื่อเสริมสร้างความเข้าใจอันดีระหว่างรัฐ เอกชนและประชาชน สอดคล้องกับนโยบายรัฐบาล และแผนการประชาสัมพันธ์แห่งชาติตามแผนบริการของรัฐ โครงการวิทยุกระจายเสียงแห่งชาติ

การก่อตั้ง สวท.จันทบุรี ก่อตั้งขึ้นเมื่อปี 2510 โดยปี พ.ศ. 2512 ทำการส่งกระจายเสียง 2 ระบบ คือ

ระบบ A.M. กำลังส่ง 50 กิโลวัตต์ ความถี่ 1125 กิโลเฮิร์ตซ

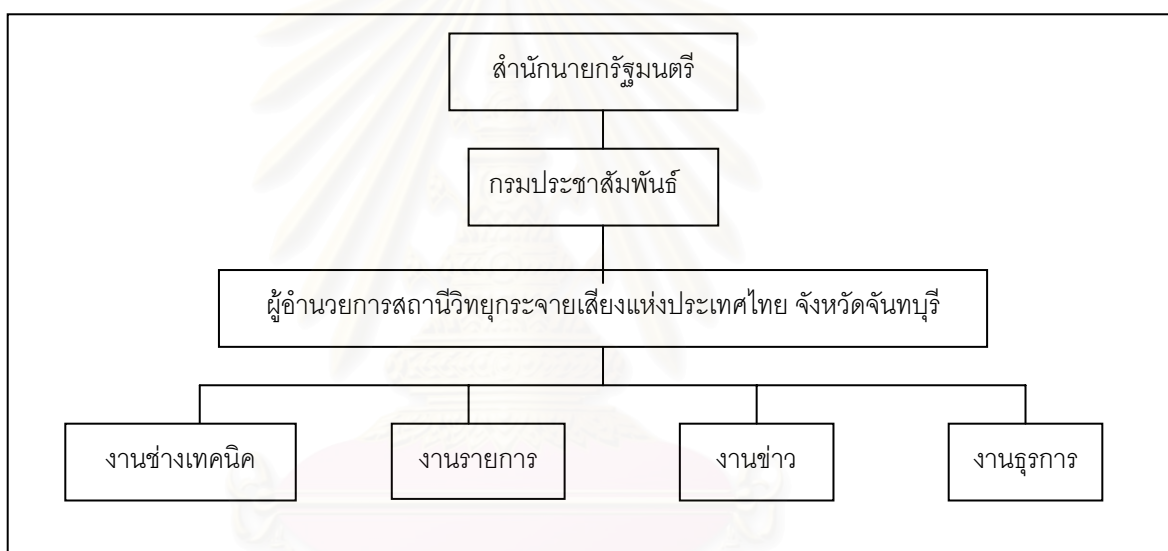
ระบบ F.M. กำลังส่ง 1 กิโลวัตต์ ความถี่ 90.25 เมกกะเฮิร์ตซ

ส่วนอาคารที่ทำการ แต่เดิม (พ.ศ. 2512) สวท.จันทบุรี มีการก่อสร้างอาคารเพื่อดำเนินการกระจายเสียง อยู่ที่บริเวณถนนสุขุมวิท ตำบลแสง อำเภอมะเอนก จังหวัดจันทบุรี บนเนื้อ

ที่ 89 ไร่ 3 งาน 59 ตารางวา ห่างจากศาลากลางจังหวัดจันทบุรี ประมาณ 10 กิโลเมตร โดยได้รับการจัดสรรงบประมาณ ปี 2509 ให้จัดซื้อที่ดินจากเอกชน

ต่อมา จึงได้ก่อสร้างอาคารที่ทำการขึ้นใหม่ บริเวณถนนเทศบาลพัฒนา ตำบลวัดใหม่ อำเภอเมือง จังหวัดจันทบุรี บนเนื้อที่ 2 ไร่ 4 งาน ห่างจากศาลากลางจังหวัดจันทบุรี ประมาณ 500 เมตร โดยขอใช้ที่ดินราชพัสดุ และยังเป็นที่ตั้งห้องส่งกระจายเสียง ทั้งระบบ A.M และ F.M. ส่วนอาคารเดิมที่บริเวณถนนสุขุมวิท ตำบลแสง เป็นที่ตั้งอาคารเครื่องส่ง A.M. แต่เพียงอย่างเดียว

สถานีวิทยุ แห่งประเทศไทยจังหวัดจันทบุรี มีโครงสร้างองค์กร ดังแผนภูมิที่ 4



แผนภูมิที่ 4 แสดงโครงสร้างสถานีวิทยุ แห่งประเทศไทยจังหวัดจันทบุรี

จากแผนภูมิที่ 4 แสดงโครงสร้างสถานีวิทยุ แห่งประเทศไทยจังหวัดจันทบุรี พบว่า สวท. จันทบุรี สังกัดกรมประชาสัมพันธ์ และมีรัฐมนตรีประจำสำนักนายกรัฐมนตรีเป็นผู้กำกับดูแล โดยสถานีมีการแบ่งส่วนงานออกเป็น 4 งาน ได้แก่ งานช่างเทคนิค งานรายการ งานช่าง และงานธุรการ ซึ่งแต่ละส่วนงานมีหน้าที่ ดังนี้

- 1) งานช่างเทคนิค มีหน้าที่ ดูแลเครื่องส่งกระจายเสียงรวมทั้ง ซ่อมบำรุงรักษาอุปกรณ์กระจายเสียง ทั้งระบบ A.M. และ F.M. และการถ่ายทอดนอกสถานี ฯลฯ
- 2) งานรายการ มีหน้าที่จัดทำผังรายการกระจายเสียง ผลิตและดำเนินรายการ ควบคุมงานประกาศ และควบคุมรายการระบบ A.M. และ F.M. ฯลฯ

- 3) งานข่าว มีหน้าที่เรียบเรียงข่าว สื่อข่าว รายงานข่าวและรวบรวมข้อมูลข่าว
- 4) งานธุรการ มีหน้าที่รับส่งหนังสือ ร่างหนังสือโต้ตอบ จัดเก็บเอกสาร พิมพ์ดีด และงานพัสดุ งานเงิน บัญชี และงบประมาณ ฯลฯ (เอกสารประชาสัมพันธ์ สถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย จังหวัดจันทบุรี)

ผลการวิจัย

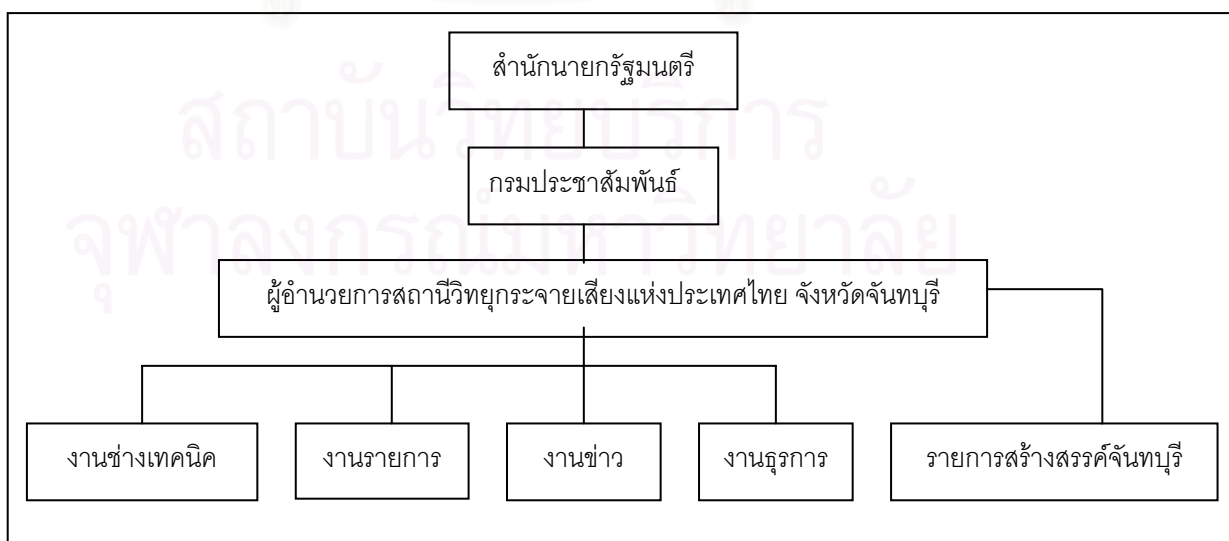
ผู้วิจัยจะนำเสนอผลการวิจัยโดยแบ่งออกเป็น 3 ส่วน ตามปัญหาคำถามวิจัย 3 ข้อ คือ

1. โครงสร้างการดำเนินงานของรายการสร้างสรรค์จันทบุรีเป็นอย่างไร
2. ผู้มีส่วนร่วมในรายการสร้างสรรค์จันทบุรี มีวิธีการทำงาน และแก้ไขปัญหา และอุปสรรคที่เกิดขึ้นอย่างไร
3. ปัจจัยใดที่นำไปสู่การยุติการดำเนินงานรายการสร้างสรรค์จันทบุรี

รายละเอียด ดังนี้

ปัญหาคำถามวิจัยที่ 1: โครงสร้างการดำเนินงานของรายการสร้างสรรค์จันทบุรีเป็นอย่างไร

การศึกษาโครงสร้างการดำเนินงานรายการสร้างสรรค์จันทบุรี พบว่า รายการสร้างสรรค์จันทบุรี เป็นรายการซึ่งอยู่ภายใต้สถานีวิทยุฯ แห่งประเทศไทย จังหวัดจันทบุรี โดยมีลักษณะดังแผนภูมิที่ 5



แผนภูมิที่ 5 แสดงโครงสร้างของรายการสร้างสรรค์จันทบุรีที่อยู่ภายใต้ สวท. จันทบุรี

จากแผนภูมิที่ 5 แสดงให้เห็นถึงโครงสร้างของรายการสร้างสรรค์จันทบุรี ซึ่งเป็นรายการที่ทำการออกอากาศทาง สวท.จันทบุรี ในสังกัดกรมประชาสัมพันธ์ ทั้งนี้จากการศึกษา พบว่ารายการสร้างสรรค์จันทบุรีที่ได้ดำเนินการออกอากาศระหว่างปลายปี พ.ศ. 2533 - กลางปี พ.ศ. 2538 โดยตลอดระยะเวลาดำเนินงานเกือบ 5 ปี ดังกล่าว โครงสร้างการดำเนินงานของรายการฯ ได้มีการเปลี่ยนแปลงที่สามารถจำแนกได้ 3 ระยะ คือ

ระยะทดลอง เป็นช่วงเวลา 2 เดือนแรก (1 ธันวาคม พ.ศ. 2533 – 3 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2534) ของการออกอากาศรายการ ซึ่งรายการสร้างสรรค์จันทบุรียังมีสภาพเป็นรายการทดลอง กระจายเสียงวิทยุชุมชน

ระยะดำเนินงานจริงช่วงแรก เป็นช่วงเวลาดำเนินงานประมาณ 2 ปีแรก (พ.ศ. 2534 - พ.ศ. 2536) หลังจากการทดลองจัดรายการสร้างสรรค์จันทบุรีสิ้นสุดลง

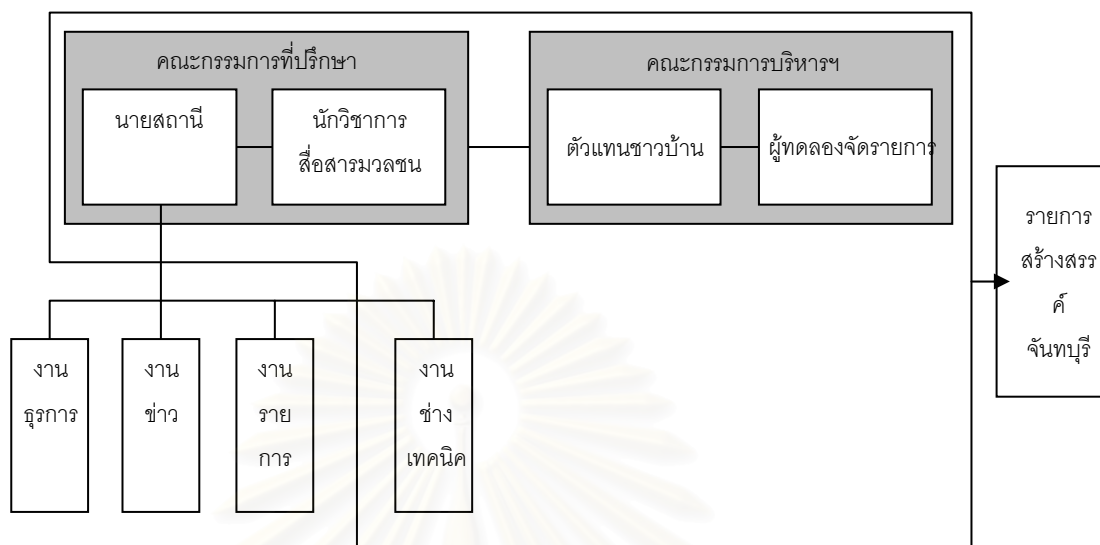
ระยะดำเนินงานจริงช่วงสุดท้าย เป็นช่วงเวลาดำเนินงานประมาณ 2 ปีสุดท้าย (พ.ศ. 2536 - พ.ศ. 2538) ก่อนที่รายการสร้างสรรค์จันทบุรีจะยุติการออกอากาศ

โดยมีรายละเอียด ดังนี้

ระยะทดลอง

ระยะทดลอง เป็นช่วงเวลาที่นายสุรินทร์ แปลงประสพโชค (ผู้ทดลองจัดรายการ) ได้เข้ามาทดลองจัดรายการวิทยุชุมชนเป็นเวลา 2 เดือน คือ ในระหว่างวันที่ 1 ธันวาคม พ.ศ. 2533 – วันที่ 3 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2534 ซึ่งผู้ทดลองจัดรายการ (ผู้ทดลองฯ) ได้กำหนดให้ประชาชนที่อาศัยอยู่ในชุมชนที่ตั้งอยู่ห่างจาก สวท.จันทบุรี 6-10 กิโลเมตร โดยรอบ 4 ทิศทาง เป็นกลุ่มเป้าหมายที่จะเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงาน ซึ่งเป็นชุมชนในเขตอำเภอเมือง และอำเภอท่าใหม่ จังหวัดจันทบุรี

จากการศึกษาพบว่า โครงสร้างการดำเนินงานของรายการสร้างสรรค์จันทบุรี ระยะทดลองมีลักษณะดังแผนภูมิที่ 6



แผนภูมิที่ 6 : โครงสร้างการดำเนินงานของรายการสร้างสรรค์จันทบุรี ระยะทดลอง

จากแผนภูมิที่ 6 แสดงโครงสร้างการดำเนินงานของรายการสร้างสรรค์จันทบุรี ระยะทดลอง ประกอบด้วย คณะกรรมการบริหารวิทยุกระจายเสียงชุมชน (คณะกรรมการบริหารฯ) คณะกรรมการที่ปรึกษา และงานช่างเทคนิค โดยในแต่ละองค์ประกอบ มีบุคคลที่เข้าร่วมดำเนินงานและมีบทบาทในการดำเนินงาน ดังนี้

1. คณะกรรมการบริหารฯ

คณะกรรมการบริหารฯ คือ กลุ่มบุคคลที่เป็นผู้ดำเนินการบริหารจัดการรายการสร้างสรรค์จันทบุรี จากการศึกษพบว่า คณะกรรมการบริหารฯ ระยะทดลอง มีทั้งสิ้น 9 คน และมีสถานภาพทางสังคม ดังตารางที่ 1

ชื่อ-นามสกุล	สถานภาพทางสังคม
1) นายจรูญ บุญยิ่ง	กำนันตำบล พลอยแหวน อ.ท่าใหม่
2) นายจำนงค์ ชัยนาพฤกษ์	กำนันตำบลแสง อ.เมือง
3) นายฉาย เวชสรรเสริญ	กำนันตำบลคลองนารายณ์ อ.เมือง
4) นายเผด็จ ลอตา	กำนันตำบลบางกะจะ อ.เมือง
5) นายบุญยัง คณะธรรมย์	ผู้ใหญ่บ้านหมู่ 8 ตำบลสีพยา อ.ท่าใหม่
6) นายประเยาว์ วิทยธรรม	ผู้ใหญ่บ้านหมู่ 5 ตำบลแสง อ.เมือง
7) นายวิศิษฐ์ ไทกุล	กรรมการสุขาภิบาลพลับพลา นารายณ์ ตำบลคลองนารายณ์ อ.เมือง
8) นายจำนงค์ พึ่งพงษ์	นักจัดรายการมือสมัครเล่นจากตำบลบ่อพุ อ.ท่าใหม่
9) นายสุรินทร์ แปลงประสพโชค	หัวหน้าศูนย์ผลิตรายการ สถานีวิทยุฯ แห่งประเทศไทย และนิสิตระดับปริญญาโท จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 1 แสดงสถานภาพทางสังคมของคณะกรรมการบริหารฯ ระยะเวลาทดลอง

จากตารางที่ 1 แสดงสถานภาพทางสังคมของคณะกรรมการบริหารฯ ระยะเวลาทดลอง ซึ่งสามารถแบ่งได้เป็น 2 ส่วน คือ ตัวแทนชาวบ้าน และผู้ทดลองจัดรายการ (ผู้ทดลองฯ) โดยในแต่ละส่วนมีบุคคลที่เข้าร่วมดำเนินงาน และมีบทบาทในการดำเนินงาน ดังนี้

1.1 ตัวแทนชาวบ้าน

ตัวแทนชาวบ้าน คือ ประชาชนที่ได้เข้ามามีส่วนร่วมบริหารจัดการรายการ จำนวน 8 คน ซึ่งเป็นผู้นำแบบทางการหรือผู้นำแบบจัดตั้ง กล่าวคือเป็นผู้นำในท้องถิ่นที่มีตำแหน่งอำนาจหน้าที่ทางราชการค้ำจุนอยู่ อันได้แก่ กำนัน และผู้ใหญ่บ้าน จำนวน 6 คน รวมทั้งกรรมการสุขาภิบาลจำนวน 1 คน นอกจากนี้ยังมีตัวแทนชาวบ้านที่เป็นนักจัดรายการมือสมัครเล่นจำนวน 1 คน

ตัวแทนชาวบ้านดังกล่าวได้เข้ามาช่วยดำเนินงานจากการติดต่อทบทวนของผู้ทดลองฯ ซึ่งในการสรรหาตัวแทนชาวบ้านนั้น ผู้ทดลองฯ ได้เจาะจงไปที่ผู้ปกครองท้องที่เป็นหลัก เนื่องจากบุคคลเหล่านี้เป็นผู้นำความคิดของชุมชน ซึ่งเป็นคุณลักษณะของตัวแทนชาวบ้านที่ผู้ทดลองฯ ต้องการ นอกจากนี้ผู้ทดลองฯ ยังได้ทบทวนประชาชนที่มีความสนใจด้านข้อมูลข่าวสาร คือ กรรมการสุขาภิบาล และนักจัดรายการมือสมัครเล่น เข้ามาช่วยดำเนินงานด้วยอีกทางหนึ่ง

“ความเป็นตัวแทนชาวบ้านต่อนั้น ต้องการอย่างน้อยคือเป็นกลุ่มผู้นำทางความคิด เราก็มองไปที่กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน น่าจะเป็นกลุ่มที่เข้ามาได้ นี่เป็นส่วนหนึ่ง นอกจากนั้นยังมองไปที่ผู้มีความสนใจด้านข้อมูลข่าวสาร อย่างคุณวิศิษฐ์ หรือตุ้ (จำนงค์ พึ่งพงษ์) นี้ ไม่ได้เป็นอะไรเลย แต่ก็ เป็นคนที่ดึงเข้ามา” (สุรินทร์ แปลงประสพโชค ผู้ทดลองฯ, สัมภาษณ์, 1 สิงหาคม 2543)

1.2 ผู้ทดลองจัดรายการ

ผู้ทดลองจัดรายการ คือ หัวหน้าศูนย์ผลิตรายการสถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย กรมประชาสัมพันธ์ และเป็นนิสิตระดับปริญญาโท แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ได้เข้ามาทดลองกระจายเสียงวิทยุชุมชน ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งในการจัดทำวิทยานิพนธ์หลักสูตรนิเทศศาสตรมหาบัณฑิต

บทบาทของคณะกรรมการบริหารฯ

จากการศึกษาพบว่า คณะกรรมการบริหารฯ ซึ่งประกอบด้วย ตัวแทนชาวบ้านและผู้ทดลองฯ นั้น มีบทบาทที่ค่อนข้างแตกต่างกัน ดังนี้

บทบาทของตัวแทนชาวบ้าน

จากการศึกษาพบว่า บทบาทของตัวแทนชาวบ้าน ระยะเวลาทดลอง มีด้วยกัน 5 บทบาท คือ บทบาทการเป็นผู้สร้างสรรค์รายการ การเป็นผู้ดำเนินการบริหารจัดการรายการ การเป็นผู้ประชาสัมพันธ์รายการ การเป็นผู้ประสานงานกับแหล่งข้อมูล และการเป็นผู้ผลิตรายการและจัดรายการ โดยในแต่ละบทบาทมีรายละเอียด ดังนี้

1) การเป็นผู้สร้างสรรค์รายการ

จากการสัมภาษณ์พบว่า ตัวแทนชาวบ้านได้มีบทบาทในการเป็นผู้สร้างสรรค์รายการ โดยการตั้งชื่อรายการ และผลิตเพลงประจำรายการ

“ช่วยกันตั้ง(ชื่อรายการ) สร้างสรรค์จินตนาการหมายถึงว่า หาสิ่งดีๆ สิ่งมีประโยชน์ให้กับคนจังหวัด” (จำนงค์ ชัยนาพฤกษ์ ตัวแทนชาวบ้าน, สัมภาษณ์ 20 มิถุนายน 2543)

“ผมเป็นคนแต่งเพลงใต้เตี๊ยะของรายการสร้างสรรค์ฯ ร่วมกับคุณอำไพที่เป็นคนเล่นลำตัด
ชนกลองยาวไปที่ห้องอัดที่สถานี” (บุญยัง คณะธรรมย์ ตัวแทนชาวบ้าน, สัมภาษณ์, 17 มิถุนายน
2543)

2) การเป็นผู้ดำเนินการบริหารจัดการรายการ

ในช่วงก่อนดำเนินการออกอากาศรายการ ได้มีการประชุมคณะกรรมการบริหารฯ เพื่อ
สรรหาประธานคณะกรรมการบริหารฯ และผู้ผลิตรายการและจัดรายการ ซึ่งในที่ประชุมได้
เห็นชอบให้ตัวแทนชาวบ้านทำหน้าที่เป็นสื่อกลางระหว่างชาวบ้านกับผู้จัดรายการ ในการที่จะนำ
เรื่องราวที่เป็นปัญหาความเดือดร้อนหรือความต้องการในการรับฟังรายการของชาวบ้าน มาแจ้ง
ให้ผู้จัดรายการเพื่อนำไปจัดทำเป็นเนื้อหารายการต่อไป นอกจากนี้ ที่ประชุมยังมีมติให้มีการ
ประชุมคณะกรรมการบริหารฯ ทุก 15 วัน

“เรากำหนดในที่ประชุมให้ผมเป็นประธาน คุณสุรินทร์(ผู้ทดลองจัดรายการ) กับตุ๋ (นัก
จัดรายการมือสมัครเล่น) เป็นโฆษก แล้วก็ช่วยกันหาข้อมูลป้อนเข้าไปให้โฆษก” (จรรยา บุญยัง
ตัวแทนชาวบ้าน, สัมภาษณ์, 15 มิถุนายน 2543)

นอกจากนี้บทบาทการเป็นผู้ดำเนินการบริหารจัดการรายการของตัวแทนชาวบ้าน จาก
การศึกษายังพบว่า ในบทบาทของการเป็นผู้บริหารจัดการรายการ ตัวแทนชาวบ้านได้เป็นผู้
กำหนดแนวทางการจัดรายการ เสนอแนะเนื้อหารายการ และพิจารณาปรับปรุงรายการ รวมทั้งได้
กำหนดข้อบังคับในการดำเนินงาน กล่าวคือ ได้กำหนดวาระการเป็นกรรมการบริหารฯ วาระละ 1 ปี
และเป็นกรรมการติดต่อกันได้ไม่เกิน 2 วาระ

3) การเป็นผู้ประชาสัมพันธ์รายการ

จากการสัมภาษณ์พบว่า ตัวแทนชาวบ้านได้มีบทบาทในการเป็นผู้ประชาสัมพันธ์รายการ
โดยได้แนะนำชาวบ้านที่รู้จักมักคุ้นรับฟังรายการ และส่งข่าวสารเผยแพร่ในรายการ

“เวลาประชุมลูกบ้าน ก็ได้แนะนำให้ฟังรายการสร้างสรรค์ เพราะมันมีประโยชน์มันเป็น
เรื่องใกล้ตัว” (จรรยา บุญยัง ตัวแทนชาวบ้าน, สัมภาษณ์, 15 มิถุนายน 2543)

4) การเป็นผู้ประสานงานกับแหล่งข้อมูล

ตัวแทนชาวบ้านจะเป็นผู้ประสานงานกับแหล่งข้อมูลที่จะใช้ในการผลิตรายการ โดยเฉพาะแหล่งข้อมูลที่เป็นกลุ่มผู้ฟังเป้าหมาย ทั้งนี้เพราะผู้ผลิตรายการ คือ ผู้ทดลองฯ เป็นคนนอกพื้นที่ และชาวบ้านไม่รู้จักกัน ตัวแทนชาวบ้านจึงคอยเป็นผู้แนะนำผู้ผลิตรายการให้กับแหล่งข้อมูลเพื่อให้ได้ข้อมูลที่จะนำมาใช้ผลิตรายการเป็นไปด้วยความสะดวก

“คุณสุรินทร์มาหาแล้วเราพาไปคุยกับชาวบ้าน ดูว่าเขาเดือดร้อนอะไรหรือต้องการอะไร ตอนนั้นมาบ่อยมาก ไปนั่งคุย กินเหล้ากับชาวบ้านแถวนี้” (บุญยัง คณะธรรมย์ ตัวแทนชาวบ้าน, สัมภาษณ์, 17 มิถุนายน 2543)

5) การเป็นผู้ผลิตรายการและจัดรายการ

จากการศึกษาพบว่า ตัวแทนชาวบ้าน 1 คน คือ นักจัดรายการมือสมัครเล่น ได้มีส่วนร่วมในการผลิตรายการและจัดรายการร่วมกับผู้ทดลองจัดรายการ

บทบาทของผู้ทดลองจัดรายการ

จากการศึกษาพบว่า ผู้ทดลองฯ มีบทบาทที่สำคัญอยู่ 5 บทบาท คือ การเป็นพี่เลี้ยง การเป็นผู้ถ่ายทอดความรู้ด้านการผลิตรายการและการจัดรายการ การเป็นผู้ผลิตรายการและจัดรายการ การเป็นผู้ประชาสัมพันธ์รายการ และการเป็นผู้สนับสนุนงบประมาณ

1) การเป็นพี่เลี้ยง

จากการศึกษาพบว่า ถึงแม้ว่าผู้ทดลองจัดรายการจะร่วมเป็นกรรมการบริหารฯ แต่ในการดำเนินการประชุม ผู้ทดลองจัดรายการจะไม่มีส่วนร่วมในการตัดสินใจกำหนดแนวทางการจัดรายการแต่อย่างใด แต่ผู้ทดลองจัดรายการจะเป็นเพียง “พี่เลี้ยง” ที่คอยแนะนำแนวทางการจัดรายการให้กับตัวแทนชาวบ้าน

“สุรินทร์ (ผู้ทดลองฯ) แนะนำแนวมา แล้วให้เราลงความเห็นว่ามันดีหรือเปล่า ทุก ๆ เรื่อง เขาไม่ได้เห็นแก่ว่าเขาตัวเขาทำอย่างนั้น ๆ คือ เขาจะให้เราพิจารณาก่อน การแนะนำเขาดี” (นาย เวชสรรเสริญ ตัวแทนชาวบ้าน, สัมภาษณ์, 14 มิถุนายน 2543)

2) การเป็นผู้ถ่ายทอดความรู้ด้านการผลิตรายการและการจัดรายการ

บทบาทที่สำคัญอีกประการหนึ่งของผู้ทดลองฯ คือ การเป็นผู้ถ่ายทอดความรู้ด้านการผลิต รายการและการจัดรายการให้กับนักจัดรายการมือสมัครเล่น โดยในระหว่างดำเนินการผลิต รายการและจัดรายการนั้น ผู้ทดลองฯ ได้สอนทักษะและเทคนิควิธีการผลิตรายการและจัดรายการ ให้กับนักจัดรายการมือสมัครเล่น เช่น การเลือกประเด็นเนื้อหา รายการ เทคนิคในการสัมภาษณ์ เป็นต้น

“ตอนแรกพี่ทำไม่เป็นหรอก รายการสัมภาษณ์ สนทนา พอมาทำงานกับพี่สุรินทร์ พี่เขาก็ สอนให้ทุกอย่างจะสัมภาษณ์อย่างไร วางประเด็นอย่างไร ทุกอย่างสอนหมด” (จำนงค์ พึ่งพงษ์ ตัวแทนชาวบ้าน, สัมภาษณ์, 23 มิถุนายน 2534)

3) การเป็นผู้ผลิตรายการและจัดรายการ

จากที่ประชุมคณะกรรมการบริหารฯ กรรมการบริหารฯ ที่เป็นตัวแทนชาวบ้านมีความเห็น พ้องกันเลือกผู้ทดลองฯ เป็นผู้ผลิตรายการและจัดรายการ ทั้งนี้เพราะเห็นว่า ผู้ทดลองฯ เป็นนักจัด รายการมืออาชีพ

“ชาวบ้านขอผมเลยนะว่าให้เป็นผู้ดำเนินรายการ แล้วก็ให้ตู้ (นักจัดรายการมือสมัครเล่น) มาช่วย” (สุรินทร์ แปลงประสพโชค ผู้ทดลองฯ, สัมภาษณ์, 1 สิงหาคม 2543)

4) การเป็นผู้ประชาสัมพันธ์รายการ

ผู้ทดลองฯ ได้เป็นผู้ดำเนินการประชาสัมพันธ์รายการ รวมทั้งเป็นผู้ผลิตสื่อ ประชาสัมพันธ์รายการ คือ โบปปลิว และสโปตรายการ รวมทั้งเป็นผู้ติดต่อประสานงานกับนักจัด รายการของ สวท.จันทบุรี เพื่อให้ช่วยเผยแพร่ข่าวการจัดรายการสร้างสรรค์จันทบุรี

5) การเป็นผู้สนับสนุนงบประมาณ

เนื่องจากการทดลองจัดรายการครั้งนี้เป็นงานส่วนตัวของผู้ทดลองฯ ดังนั้นค่าใช้จ่ายต่าง ๆ เช่น ค่าเลี้ยงรับรองคณะกรรมการบริหารฯ ค่าเดินทางลงพื้นที่เพื่อเก็บข้อมูลมาผลิตรายการ ค่าผลิตสื่อประชาสัมพันธ์รายการ ฯลฯ ผู้ทดลองฯ จึงเป็นผู้ออกค่าใช้จ่ายเองทั้งหมด

“ตอนผมเข้าไปทดลอง ค่าใช้จ่ายต่าง ๆ เช่น ค่าน้ำซากาแฟเลี้ยงกรรมการ ค่าเดินทางเข้าพื้นที่ ผมออกเองหมด” (สุรินทร์ แปลงประสพโชค ผู้ทดลองฯ, สัมภาษณ์ 1 สิงหาคม 2543)

2. คณะกรรมการที่ปรึกษา

จากการศึกษาพบว่า คณะกรรมการที่ปรึกษา ในระยะทดลอง มีด้วยกัน 2 คน คือ นายสถานี (คือ ผู้อำนวยการสถานี ซึ่งในปี พ.ศ. 2531-พ.ศ. 2537 ใช้ชื่อตำแหน่งว่า นายสถานี) และ นักวิชาการสื่อสารมวลชน ซึ่งแต่ละคนมีบทบาทหน้าที่ ดังนี้

2.1 นายสถานี

จากการศึกษาพบว่า นายสถานีคือ นายประดิษฐ์ อูราสุข ได้เข้ามามีส่วนร่วมดำเนินงานรายการสร้างสรรค์จันทร์ในบทบาทของการเป็นผู้สนับสนุนการจัดรายการ ให้เป็นไปตามความต้องการของคณะกรรมการบริหารฯ เช่น การให้ช่วงเวลาออกอากาศรายการตามที่คณะกรรมการบริหารฯ ต้องการ เป็นต้น

“ช่วงแรกไม่ค่อยมีบทบาทอะไร เพราะเป็นงานของสุรินทร์ (ผู้ทดลองจัดรายการ) เขาก็จัดการของเขาไป แต่ผมจะไปฟังชาวบ้านว่าเขาต้องการอะไร เช่น เขาอยากให้ออกอากาศช่วงกลางวัน ผมก็จัดให้เขา” (ประดิษฐ์ อูราสุข นายสถานี, สัมภาษณ์, 11 กรกฎาคม 2543)

2.2 นักวิชาการสื่อสารมวลชน

นักวิชาการสื่อสารมวลชน คือ รองศาสตราจารย์ จุมพล รอดคำดี รองศาสตราจารย์ ประจำคณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย และเป็นอาจารย์ที่ปรึกษาโครงการทดลองจัด

รายการวิทยุชุมชนของผู้ทดลองฯ ซึ่งได้เข้ามามีบทบาทในการให้ความรู้กับตัวแทนชาวบ้านเกี่ยวกับหลักการดำเนินงานวิทยุชุมชน รวมทั้งสิทธิและบทบาทหน้าที่ของตัวแทนชาวบ้านในการดำเนินงานวิทยุชุมชน

“ผมไปช่วยสุรินทร์ในการทำความเข้าใจกับชาวบ้าน ให้ชาวบ้านเขาเข้าใจว่า พวกเขามีสิทธิ บทบาทหน้าที่อย่างไร เมื่อเป็นกรรมการวิทยุชุมชน” (จุมพล รอดคำดี นักวิชาการ สื่อสารมวลชน, สัมภาษณ์, 5 สิงหาคม 2543)

“อาจารย์จุมพลมาคุยให้ฟังว่าหน้าตาของวิทยุชุมชนเป็นยังไง ...วิทยุชุมชนเป็นลักษณะที่ไม่มีเงินค่าตอบแทน ทำเพื่อสังคม ให้สังคมรับรู้ว่ามีข่าวสารอะไร” (บุญยัง คณะธรรมย์ ตัวแทนชาวบ้าน, สัมภาษณ์, 17 มิถุนายน 2543)

“เขาแจ้งว่าเป็นรายการของประชาชน ให้ประชาชนเข้าไปทำรายการได้...” (ฉาย เวชสรรเสริญ ตัวแทนชาวบ้าน, สัมภาษณ์, 14 มิถุนายน 2543)

3. งานช่างเทคนิค

จากการสัมภาษณ์นายสถานีพบว่า งานช่างเทคนิคได้เข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงานรายการสร้างสรรค์จับทุรี โดยช่างเทคนิคประจำสถานีที่ผลัดเปลี่ยนกันมาปฏิบัติงานตามระบบเวรยามของสถานี ซึ่งถือว่าเป็นภาระหน้าที่ประการหนึ่งของงานประจำ ช่างเทคนิคมีบทบาทในการดูแลรักษาเครื่องมือและอุปกรณ์การกระจายเสียง รวมทั้งยังมีบทบาทในการช่วยเหลือผู้จัดรายการในการผลิตรายการ ได้แก่ การตัดต่อเทปรายการ และควบคุมเสียงขณะผลิตรายการ ซึ่งจะให้การช่วยเหลือดังกล่าวเป็นครั้งคราวตามคำร้องขอของผู้ผลิตรายการ

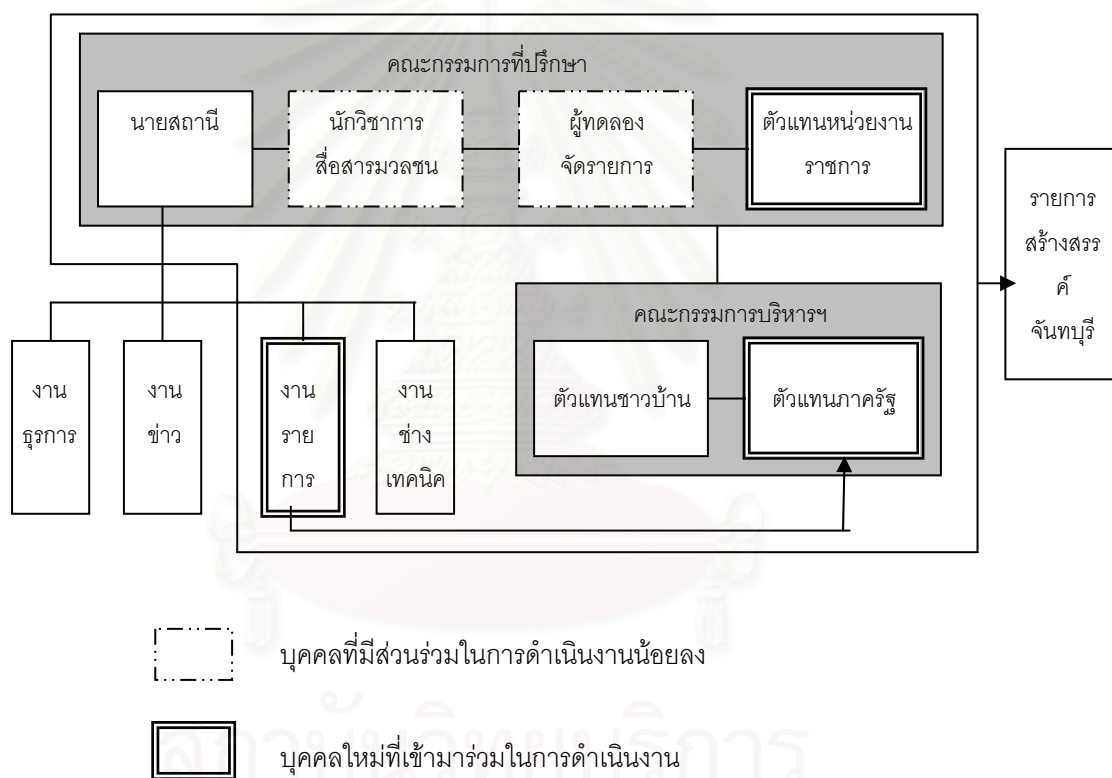
นอกจากนี้ช่างเทคนิคยังได้ช่วยเหลือผู้ผลิตรายการในการเปิดเทปรายการที่ผลิตไว้ล่วงหน้าในช่วงเวลาออกอากาศรายการด้วย

“ช่างเทคนิคเขาก็ทำหน้าที่ของเขา มันเป็นงานที่ต้องรับผิดชอบอยู่แล้ว กับรายการอื่น ๆ เขาก็ต้องบริการอย่างนี้เหมือนกัน” (ประดิษฐ์ อุราสุข นายสถานี, สัมภาษณ์, 11 กรกฎาคม 2543)

ระยะดำเนินงานจริงช่วงแรก

ระยะดำเนินงานจริงช่วงแรก อยู่ในเวลาดำเนินงานประมาณ 2 ปีแรก (พ.ศ. 2534 – พ.ศ. 2536) หลังจากการทดลองจัดรายการสิ้นสุดลง โดยคณะกรรมการบริหารวิทยุกระจายเสียงชุมชนได้ขยายกลุ่มเป้าหมายของผู้รับฟังรายการ จากเดิมที่กำหนดไว้ที่อำเภอท่าใหม่ แล้อำเภอเมือง เป็นครอบคลุมพื้นที่ทั้งจังหวัดจันทบุรี

จากการศึกษาพบว่า โครงสร้างการดำเนินงานของรายการสร้างสรรค์จันทบุรี ระยะดำเนินงานจริงช่วงแรก มีลักษณะดังแผนภูมิที่ 7



แผนภูมิที่ 7 : โครงสร้างการดำเนินงานของรายการสร้างสรรค์จันทบุรี ระยะดำเนินงานจริงช่วงแรก

จากแผนภูมิที่ 7 แสดงโครงสร้างการดำเนินงานของรายการสร้างสรรค์จันทบุรี ระยะดำเนินงานจริงช่วงแรก ประกอบด้วย คณะกรรมการบริหารฯ คณะกรรมการที่ปรึกษา งานรายการ และงานช่างเทคนิค โดยในแต่ละองค์ประกอบ มีบุคคลที่เข้าร่วมดำเนินงาน และบทบาทหน้าที่ในการดำเนินงาน ดังนี้

1. คณะกรรมการบริหารฯ

จากการสัมภาษณ์พบว่า คณะกรรมการบริหารฯ ระยะดำเนินงานจริงช่วงแรกมีจำนวนเพิ่มขึ้นจากระยะทดลอง ซึ่งมีด้วยกันทั้งสิ้น 12 คน และมีสถานภาพทางสังคม ดังตารางที่ 2

ชื่อ-นามสกุล	สถานภาพทางสังคม	กรรมกรฯ
1) นายจรูญ บุญยั้ง	กำนันตำบลพลอยแหวน อ.ท่าใหม่	จากชุดเดิม
2) นายจำนงค์ ชัยนาพฤกษ์	กำนันตำบลแสง อ.เมือง	จากชุดเดิม
3) นายฉาย เวชสรรเสริญ	กำนันตำบลคลองนารายณ์ อ.เมือง	จากชุดเดิม
4) นายเผด็จ ลอตา	กำนันตำบลบางกะจะ อ.เมือง	จากชุดเดิม
5) นายบุญยั้ง คณะรัมย์	ผู้ใหญ่บ้านหมู่ 8 ตำบลสีพยา อ.ท่าใหม่	จากชุดเดิม
6) นายจำนงค์ พึ่งพงษ์	ผู้ประกาศรายการ สวท.จันทบุรี(ระยะทดลองเป็นนักจัดรายการมือสมัครเล่น)	จากชุดเดิม
7) นายพัฒนา เจริญวงศ์	ผู้ใหญ่บ้านหมู่ 5 ตำบลพลับพลา อ.เมือง	ใหม่
8) นายสุทธิ หอมทอง	เกษตรกร ตำบลสองพี่น้อง อ.ท่าใหม่	ใหม่
9) นายวีระ เขียมถวิล	เกษตรกร ตำบลพลอยแหวน อ.ท่าใหม่	ใหม่
10) นายถวัลย์ ธิบประเสริฐ	เกษตรกร ตำบลทุ่งเบญจา อ.ท่าใหม่	ใหม่
11) นายเชื้อชาย ทิพย์สมบัติบุญ	อาจารย์ประจำสถาบันราชภัฏรำไพพรรณี	ใหม่
12) นางสาวนิตยาภรณ์ วงศ์นครสว่าง (ศิริณนิรมล)	เจ้าหน้าที่กระจายเสียง สวท.จันทบุรี	ใหม่

ตารางที่ 2 แสดงสถานภาพทางสังคมของคณะกรรมการบริหารฯ ระยะดำเนินงานจริงช่วงแรก

จากตารางที่ 2 แสดงสถานภาพทางสังคมของคณะกรรมการบริหารฯ ระยะดำเนินงานจริงช่วงแรก ซึ่งสามารถแบ่งได้เป็น 2 กลุ่ม คือ ตัวแทนชาวบ้าน และตัวแทนภาครัฐ โดยในแต่ละกลุ่มมีบุคคลที่เข้าร่วมดำเนินงาน และมีบทบาทในการดำเนินงาน ดังนี้

1.1 ตัวแทนชาวบ้าน

ในระยะดำเนินงานจริงช่วงแรกนี้ มีคณะกรรมการบริหารฯ ที่เป็นตัวแทนชาวบ้านมีทั้งสิ้น 9 คน ประกอบด้วย ผู้นำแบบทางการ 6 คน และเกษตรกร 3 คน กลุ่มตัวแทนชาวบ้านดังกล่าวเป็นการ

ผสมผสานกันระหว่างกลุ่มตัวแทนชาวบ้านที่เป็นกรรมการบริหารฯ ในระยะทดลอง จำนวน 5 คน และตัวแทนชาวบ้านที่สรรหาเข้ามาเพิ่มเติม จำนวน 4 คน

ซึ่งตัวแทนชาวบ้านที่เป็นกรรมการบริหารฯ ตั้งแต่ระยะทดลอง ที่ยังคงมีส่วนร่วมดำเนินงานของรายการต่อไป คือ ผู้นำแบบทางการ 5 คน จากการสัมภาษณ์พบว่า สาเหตุที่ตัวแทนชาวบ้านดังกล่าวตัดสินใจร่วมดำเนินงานต่อไป เพราะเห็นว่ารายการสร้างสรรค์จับคู่เป็นรายการที่ให้ประโยชน์แก่ประชาชน และตนสามารถสละเวลามาประชุมคณะกรรมการบริหารฯ ได้ หลังจากได้เปลี่ยนแปลงกำหนดการประชุมจากเดิมเดือนละ 2 ครั้ง เป็นเดือนละ 1 ครั้ง

“รายการเป็นประโยชน์กับชาวบ้าน ก็เห็นว่าน่าจะทำต่อ แต่ก็ขอว่าอย่าให้ไปทำอะไรมากนักเพราะตอนนั้นเป็นกำนัน วุ่นไปหมด มันไม่ค่อยจะมีเวลา” (นาย เวชสรรเสริญ ตัวแทนชาวบ้าน, สัมภาษณ์, 14 มิถุนายน 2543)

อย่างไรก็ตาม ตัวแทนชาวบ้านที่เป็นกรรมการบริหารฯ ในระยะทดลองอีก 2 คน คือ ผู้นำแบบทางการ 2 คน ไม่ได้เข้ามีส่วนร่วมในระยะนี้ โดยให้เหตุผลว่า ติดภารกิจงานประจำ

“ผมไปแค่ 2-3 ครั้งเอง ไปฟังเขาพูดว่าจะออกรายการช่วงไหน ไปดูเขาจัดรายการ แล้วก็ไม่ได้ไปอีกเลย เพราะงานมันยุ่ง เวลาที่จะไปก็ไม่มี” (ประเยาว์ วัชรธรรม ตัวแทนชาวบ้าน, สัมภาษณ์, 20 มิถุนายน 2543)

ส่วนตัวแทนชาวบ้านที่สรรหาเข้ามาเพิ่มเติมอีก 4 คนนั้น เป็นผู้นำแบบทางการ 1 คน ซึ่งเป็นผู้มีตำแหน่งผู้ใหญ่บ้าน และ เกษตรกร 3 คน ซึ่งได้เข้ามาร่วมดำเนินงานจากการติดต่อทาบทามของตัวแทนชาวบ้านที่เป็นกรรมการบริหารฯ ตั้งแต่ระยะทดลอง

จากการสัมภาษณ์พบว่า ในการสรรหาตัวแทนชาวบ้านเข้ามาเพิ่มเติม นั้น ตัวแทนชาวบ้านในชุดเดิมได้ติดต่อทาบทามบุคคลที่รู้จักคุ้นเคย ซึ่งส่วนหนึ่งเป็นผู้ที่มีความรู้และประสบความสำเร็จในการประกอบอาชีพด้านการเกษตร และอีกส่วนหนึ่งเป็นผู้ที่สนใจที่จะมีส่วนร่วมในรายการ

“เราชักชวนคนที่รู้จักกันเห็นว่าทำงานเข้าหากันได้ คนที่มีใจรักที่จะทำงานมาร่วมงานกับเรา” (จำนงค์ พึ่งพงษ์ ตัวแทนภาครัฐ, สัมภาษณ์, 23 มิถุนายน 2543)

“ผู้ใหญ่พัฒนา แกสสนใจให้ความร่วมมือมาตั้งแต่สมัยคุณสุรินทร์ยังอยู่ คนคนใสรถปิ๊กอัพ เอามาให้สัมภาษณ์ถึงสถานี ก็เลยดึงมาเป็นกรรมการอีกคน แกกระตือรือร้นดี” (จรรยา บุญยิ่ง ตัวแทนชาวบ้าน, สัมภาษณ์, 15 มิถุนายน 2543)

1.2 ตัวแทนภาครัฐ

คณะกรรมการบริหารที่เป็นตัวแทนภาครัฐ มีทั้งสิ้น 3 คน ได้แก่ นักวิชาการจากวิทยาลัย รำไพพรรณี (ปัจจุบัน คือ สถาบันราชภัฏรำไพพรรณี) เจ้าหน้าที่กระจายเสียงและผู้ประกาศรายการ ของ สวท.จันทบุรี ซึ่งแต่ละคนได้เข้ามาร่วมดำเนินงานด้วยวิธีการที่แตกต่างกัน ดังนี้

1) นักวิชาการ เป็นอาจารย์และนักจัดรายการของสถาบันราชภัฏรำไพพรรณี ที่ได้ อาสาเข้ามาร่วมดำเนินงาน เพราะเห็นด้วยกับแนวทางการนำเสนอเนื้อหารายการที่ตอบสนองของ ความต้องการของประชาชน

“ผมจัดรายการของสถาบันฯ ที่สถานี เจอที่สุรินทร์กำลังจัดรายการ ตอนนั้นที่สุรินทร์เข้ามา ทดลองจัดรายการวิทยุชุมชน ผมเห็นแล้วชอบใจที่จัดรายการตามคนฟัง ไม่ใช่ผู้จัดอยากจัดอะไรก็ จัดไป แต่ไม่มีคนฟัง มันก็ไม่มีประโยชน์” (เชื้อชาย ทิพย์สมบัติบุญ ตัวแทนภาครัฐ, สัมภาษณ์, 19 มิถุนายน 2543)

2) เจ้าหน้าที่กระจายเสียง เป็นเจ้าหน้าที่ฝ่ายรายการของสถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย จังหวัดจันทบุรี ที่อาสาเข้ามาร่วมดำเนินงานเพื่อสานต่อการจัดรายการสร้างสรรค์จันทบุรี จากผู้ทดลองจัดรายการที่ได้ถอนตัวออกไป หลังจากเสร็จสิ้นการทดลองจัดรายการ

“ผอ.สุรินทร์จะไปก็เสียดาย คือมัน Work ใจ ก่อตัวมาแล้วก็ต้องหาคนสืบทอด ให้คู่ทำคนเดียวก็ไม่ไหว ผอ.ก็เลยมาชวนพี่ทำต่อ พี่ก็โอเค เพราะมันเป็นประสบการณ์ของเรา” (นิตยาภรณ์ หิรัญนิรมล ตัวแทนภาครัฐ, สัมภาษณ์, 27 กรกฎาคม 2543)

3) ผู้ประกาศรายการ คือ นักจัดรายการมือสมัครเล่น ที่เป็นผู้ผลิตรายการและผู้จัด รายการสร้างสรรค์จันทบุรีในระยะทดลอง ซึ่งหลังจากเสร็จสิ้นการทดลองจัดรายการแล้วประมาณ 3 เดือน นายสถานีได้ว่าจ้างเป็นผู้ประกาศรายการ และให้รับผิดชอบการจัดรายการสร้างสรรค์จันทบุรี เนื่องจากผู้ประกาศรายการเป็นผู้ผลิตและจัดรายการสร้างสรรค์จันทบุรีในระยะทดลอง อีกทั้งเป็นคน

พื้นที่ จึงมีความคล่องตัวในการทำงานด้านการผลิตรายการ โดยเฉพาะขั้นตอนของการเก็บข้อมูลนอกสถานที่

“มันเป็นระบบของสถานีที่จะต้องมีการรับผิดชอบแต่ละรายการไป ไม่งั้นจะทิ้งกัน จะให้ใครรับผิดชอบอะไรก็ต้องดูว่าเหมาะสมไหม อย่างตุ้ (นักจัดรายการมือสมัครเล่น) เขาทำรายการมาก่อนเป็นคนพื้นที่ รู้ปัญหา รู้จักพื้นที่ดี” (ประดิษฐ์ อูราสุข นายสถานี, สัมภาษณ์, 11 กรกฎาคม 2543)

บทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการบริหารฯ

จากการศึกษาพบว่า บทบาทและหน้าที่ของคณะกรรมการบริหารฯ ระยะเวลาดำเนินงานจริงช่วงแรก มีด้วยกัน 5 บทบาท คือ การเป็นผู้ดำเนินการบริหารจัดการรายการ การเป็นผู้สนับสนุนงบประมาณ การเป็นผู้ประชาสัมพันธ์รายการ การเป็นผู้ประสานงานกับแหล่งข้อมูล การเป็นผู้ผลิตรายการและจัดรายการ โดยมีรายละเอียดดังนี้

1) การเป็นผู้ดำเนินการบริหารจัดการรายการ

จากการสัมภาษณ์พบว่า หลังจากที่ได้แต่งตั้งคณะกรรมการบริหารฯ โดยนายสถานีแล้ว คณะกรรมการบริหารฯ ได้มีการประชุมคณะกรรมการบริหารฯ เพื่อสรรหาประธานคณะกรรมการบริหารฯ และผู้ผลิตรายการและจัดรายการ รวมทั้งยังได้กำหนดให้มีการประชุมคณะกรรมการบริหารฯ เดือนละครั้ง

บทบาทการเป็นผู้ดำเนินการบริหารจัดการรายการของคณะกรรมการบริหารฯ ในระยะดำเนินงานจริงช่วงแรก จากการศึกษาพบว่า ตัวแทนชาวบ้านและตัวแทนภาครัฐได้เป็นผู้เสนอแนะเนื้อหารายการ พิจารณาปรับปรุงรายการ รวมทั้งแก้ไขปัญหาด้านการผลิตรายการ เช่น การจัดอบรมผู้สื่อข่าวรายการสร้างสรรค์จันทบุรี เพื่อช่วยเหลือผู้ผลิตรายการในการหาข้อมูลท้องถิ่นมาเสนอในรายการ เป็นต้น

“ถ้าชาวบ้านเขามีเรื่องให้ช่วยอย่างเรื่องผลผลิตตกต่ำ หรือราคาต้นทุนผลิตสูง เขาจะแจ้งความประสงค์มา ผมก็ประสานกับตุ้ ให้ตุ้เอาไปออกรายการ” (บุญยัง คนธรรมย์ ตัวแทนชาวบ้าน, สัมภาษณ์, 17 มิถุนายน 2543)

“คำก็มีพูดเรื่องปรับปรุงรายการให้คนฟังได้รับความรู้ยิ่งขึ้น ให้กรรมการเสนอแนะมาด้วยความคิดเห็นอย่างไร บางคนก็เสนอมาให้ทำแล้วและเหมือนรายการช่อง 7 แบบว่าคนดูแล้วดีใจ เร่งเร้าให้มันน่าสนใจยิ่งขึ้น” (สุทธิ หอมทอง ตัวแทนชาวบ้าน, สัมภาษณ์, 26 มิถุนายน 2543)

2) การเป็นผู้สนับสนุนงบประมาณ

จากการสัมภาษณ์พบว่า กรรมการบริหารฯ ที่เป็นตัวแทนชาวบ้านมีบทบาทเป็นผู้สนับสนุนงบประมาณในการดำเนินงานของรายการ เช่น การผลิตรายการ การจัดอบรมผู้สื่อข่าว รายการสร้างสรรค์จันทร์ เป็นต้น

“สถานีให้เวลา ให้วัสดุพวกเทป เครื่องอัดเทป นอกนั้นเราผู้ผลิตรายการก็จ่ายกันเอง กรรมการลงขันบ้าง เราไม่บังคับว่าจะช่วยเท่าไร ใครมีใจจะช่วยเท่าไรก็ว่ามา” (เชื้อชาย ทิพย์สมบัติบุญ ตัวแทนภาครัฐ, สัมภาษณ์, 19 มิถุนายน 2543)

3) การเป็นผู้ประชาสัมพันธ์รายการ

จากการสัมภาษณ์พบว่า คณะกรรมการบริหารฯ ได้มีบทบาทในการเป็นผู้ประชาสัมพันธ์รายการ โดยได้แนะนำชาวบ้านที่รู้จักมักคุ้นรับฟังรายการ และส่งข่าวสารเผยแพร่ในรายการ

“...เจอเพื่อนฝูงก็จะชักชวนตลอดให้ฟังรายการเนี่ยะ”(สุทธิ หอมทอง ตัวแทนชาวบ้าน, สัมภาษณ์, 26 มิถุนายน 2543)

4) การเป็นผู้ประสานงานกับแหล่งข้อมูล

บทบาทในการเป็นผู้ประสานงานกับแหล่งข้อมูลในระยะดำเนินงานจริงช่วงแรก คณะกรรมการบริหารฯ ที่เป็นตัวแทนชาวบ้านยังคงมีบทบาทในลักษณะเดิม กล่าวคือ จะเป็นผู้ประสานงานกับแหล่งข้อมูล โดยเฉพาะแหล่งข้อมูลที่เป็นชาวบ้านในพื้นที่ที่ตัวแทนชาวบ้านแต่ละท่านอาศัยอยู่ ทั้งนี้เพราะผู้ผลิตรายการและชาวบ้านไม่ได้รู้จักกัน ตัวแทนชาวบ้านจึงคอยเป็นผู้

แนะนำผู้ผลิตรายการให้กับแหล่งข้อมูลเพื่อให้ได้ข้อมูลที่จะใช้ผลิตรายการเป็นไปด้วยความสะดวก

“อย่างเวลาไปเก็บข้อมูลกำหนดประชุมลูกบ้าน ก็ให้กรรมการติดต่อให้เพราะเราไม่รู้จักพื้นที่นั้น เราก็ทำงานง่ายขึ้น” (จำนงค์ พึ่งพงษ์ ตัวแทนภาครัฐ, สัมภาษณ์ 24 มิถุนายน 2543)

5) การเป็นผู้ผลิตรายการและจัดรายการ

กรรมการบริหาร ที่มีบทบาทเป็นผู้ผลิตรายการและจัดรายการ คือ เจ้าหน้าที่กระจายเสียงและผู้ประกาศรายการ และมีอาจารย์จากวิทยาลัยเจ้าไพพรรณีซึ่งเป็นตัวแทนภาครัฐ จะมาร่วมดำเนินการผลิตรายการและจัดรายการเมื่อว่างจากภารกิจงานประจำ

“คนหลักคือพี่กับตุ๋ อาจารย์เชื้อชายถ้าว่างแกก็จะมาช่วยจัดรายการ หรือไม่ก็ลงพื้นที่ด้วยกัน” (นิตยาภรณ์ หิรัญนิรมล ตัวแทนภาครัฐ, สัมภาษณ์, 27 กรกฎาคม 2543)

2. คณะกรรมการที่ปรึกษา

จากการศึกษาพบว่า คณะกรรมการที่ปรึกษา ระยะเวลาดำเนินงานจริงช่วงแรก ประกอบด้วย นายสถานี นักวิชาการสื่อสารมวลชน ผู้ทดลองจัดรายการ และตัวแทนจากหน่วยงานราชการ ซึ่งแต่ละส่วนมีบทบาทหน้าที่ ดังนี้

2.1 นายสถานี

จากการศึกษาพบว่า นายสถานี คือ นายประดิษฐ์ อูราสุข ยังคงมีบทบาทเป็นผู้สนับสนุนการจัดรายการสร้างสรรค์จันทร์ โดยได้อนุญาตให้รายการสร้างสรรค์จันทร์ ออกอากาศต่อไป ทั้งนี้ นายสถานีเห็นว่ารายการดังกล่าวเสนอเนื้อหาสาระที่เป็นประโยชน์กับประชาชน

“รายการลักษณะนี้ยังไม่มีใครทำ รายการก็มีสาระเนื้อหา มีกลุ่มเป้าหมายที่ชัดเจน ไม่ใช่เน้นเรื่องบันเทิงแต่อย่างเดียว ผมพิจารณาแล้วเห็นว่าสาระเนื้อหาเป็นประโยชน์ เลยอนุญาตให้ทำต่อ” (ประดิษฐ์ อูราสุข นายสถานี, สัมภาษณ์, 11 กรกฎาคม 2543)

นอกจากนี้ นายสถานียังได้ว่าจ้างนักจัดรายการมือสมัครเล่นเข้าเป็นผู้ประกาศรายการของสถานี เพื่อให้ดูแลรับผิดชอบการผลิตรายการสร้างสรรค์จันทบุรี รวมทั้งยังมีบทบาทในการเป็นผู้ให้คำปรึกษาในการดำเนินงานของรายการสร้างสรรค์จันทบุรีแก่คณะกรรมการบริหารฯ

2.2 นักวิชาการสื่อสารมวลชน

จากการศึกษาพบว่า หลังจากเสร็จสิ้นการทดลองจัดรายการแล้ว คณะกรรมการบริหารฯ ได้เชิญนักวิชาการสื่อสารมวลชน คือ รองศาสตราจารย์จุมพล รอดคำดี เป็นกรรมการที่ปรึกษาต่อไป เพื่อเป็นเกียรติในฐานะที่เป็นผู้ก่อตั้งรายการ

“อาจารย์จุมพล กับคุณสุรินทร์ เป็นหัวแรงที่ก่อตั้งรายการสร้างสรรค์ฯขึ้นมา ก็เลยใส่ชื่อเป็นที่ปรึกษาต่อ” (จำนงค์ ชัยนาพฤกษ์ ตัวแทนชาวบ้าน, สัมภาษณ์, 20 มิถุนายน 2543)

โดยนักวิชาการสื่อสารมวลชน จะมีบทบาทเป็นผู้ให้คำปรึกษาแก่คณะกรรมการบริหารฯ ในประเด็นต่าง ๆ อาทิ การจัดอบรมผู้สื่อข่าวรายการสร้างสรรค์จันทบุรี เป็นต้น

นอกจากนี้ยังพบว่า นักวิชาการสื่อสารมวลชนมีบทบาทเป็นผู้ให้การสนับสนุนงบประมาณ โดยได้หางบประมาณมามอบให้กับคณะกรรมการบริหารฯ ซึ่งงบประมาณดังกล่าว คณะกรรมการบริหารฯ ได้นำเงินดังกล่าว ไปใช้จ่ายในการผลิตรายการนอกสถานที่

“จำได้ว่าอาจารย์จุมพล เอาเงินมาให้หมื่นหนึ่งสำหรับใช้จ่ายในรายการ เราก็เอาเงินส่วนนี้ไปให้โฆษกเวลาตระเวนหาข่าว ไปสัมภาษณ์คนโน้นคนนี้” (จรรยา บุญยิ่ง ตัวแทนชาวบ้าน, สัมภาษณ์, 15 มิถุนายน 2543)

2.3 ผู้ทดลองจัดรายการ

หลังจากเสร็จสิ้นการทดลองฯ คณะกรรมการบริหารฯ ได้เชิญผู้ทดลองฯ เป็นกรรมการที่ปรึกษาด้วยเหตุผลเดียวกับนักวิชาการสื่อสารมวลชน คือ เพื่อเป็นเกียรติในฐานะที่เป็นผู้ก่อตั้งรายการ ซึ่งผู้ทดลองฯ มีบทบาทเป็นผู้ให้คำปรึกษาแก่คณะกรรมการบริหารฯ ในประเด็นต่าง ๆ ควบคู่กับกรรมการที่ปรึกษาที่เป็นนักวิชาการสื่อสารมวลชน

อย่างไรก็ตาม จากการศึกษาพบว่า นักวิชาการสื่อสารมวลชนและผู้ทดลองจัดรายการมีบทบาทในการให้คำปรึกษาไม่มากนัก ทั้งนี้เพราะทั้ง 2 คนไม่ได้อาศัยอยู่ในจังหวัดจันทบุรี

2.4 ตัวแทนหน่วยงานราชการ

ตัวแทนหน่วยงานราชการที่ได้เข้ามามีส่วนร่วมในฐานะคณะกรรมการที่ปรึกษา ได้แก่ ตัวแทนจากสำนักงานเกษตรจังหวัดจันทบุรี สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดจันทบุรี สำนักงานประมงจังหวัดจันทบุรี และตำรวจภูธรจังหวัดจันทบุรี ซึ่งได้เข้ามาร่วมดำเนินงานเป็นกรรมการที่ปรึกษา จากการเชิญเชิญของคณะกรรมการบริหารฯ ซึ่งจากการศึกษาพบว่า ตัวแทนหน่วยงานราชการนี้มีบทบาทเป็นแหล่งข้อมูลที่ใช้ในการผลิตรายการ

“เราเชิญหน่วยงานที่เราต้องติดต่อขอข้อมูลบ่อย ๆ มาเป็นที่ปรึกษา เวลาจะติดต่อขอข้อมูลจะได้ง่ายขึ้น” (เชื้อชาย ทรัพย์สมบัติบุญ ตัวแทนภาครัฐ, สัมภาษณ์ 19 มิถุนายน 2543)

3. งานรายการ

งานรายการของ สวท.จันทบุรี ได้เข้ามามีส่วนเกี่ยวข้องกับดำเนินงานในรายการสร้างสรรค์จันทบุรี โดยมีเจ้าหน้าที่จากงานรายการของ สวท.จันทบุรี จำนวน 2 คน คือ เจ้าหน้าที่กระจายเสียง และผู้ประกาศรายการ ได้เข้ามามีส่วนร่วมดำเนินงานในฐานะกรรมการบริหารฯ ดังรายละเอียดในส่วนของคณะกรรมการบริหารฯ

4. งานช่างเทคนิค

จากการศึกษาพบว่า ช่างเทคนิคที่เข้ามามีส่วนร่วมดำเนินงานในรายการสร้างสรรค์จันทบุรี ในบทบาทเดียวกันกับการดำเนินงานในระยะทดลอง กล่าวคือ มีบทบาทในการดูแลรักษาเครื่องมือและอุปกรณ์การกระจายเสียง และบทบาทในการเป็นผู้ช่วยเหลือผู้จัดรายการ ในการผลิตรายการ ได้แก่ การติดต่อเทปรายการ ควบคุมเสียงขณะผลิตรายการ ซึ่งจะให้ช่วยเหลือดังกล่าวเป็นครั้งคราวตามคำร้องขอของผู้ผลิตรายการ รวมทั้งช่วยเหลือผู้ผลิตรายการในการเปิดเทปรายการที่ผลิตไว้ล่วงหน้าในช่วงเวลาออกอากาศรายการ

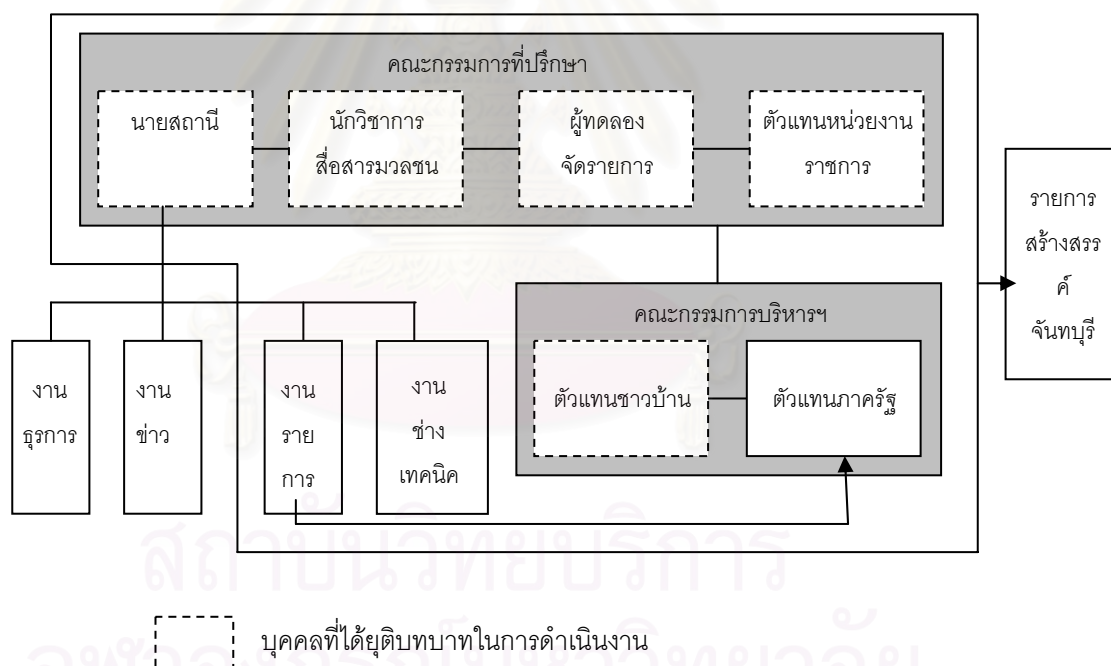
เมื่อเปรียบเทียบการดำเนินงานในระยะทดลองกับระยะดำเนินงานจริงช่วงแรก จะเห็นได้ว่า ในระยะดำเนินงานจริงช่วงแรกมีประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงานเพิ่มขึ้น และมี

ภาครัฐซึ่งเป็นเจ้าหน้าที่งานรายการของสถานี และตัวแทนหน่วยงานราชการเข้ามาร่วมดำเนินงานด้วย โดยเจ้าหน้าที่งานรายการดังกล่าวมีบทบาทสำคัญ คือ การเป็นผู้ผลิตและจัดรายการ ในขณะที่ตัวแทนชาวบ้านยังคงมีส่วนร่วมในการเป็นผู้บริหารจัดการรายการ สนับสนุนงบประมาณ ประชาสัมพันธ์รายการ และประสานงานกับแหล่งข้อมูล และยังคงมีช่างเทคนิคของสถานีดูแลรักษาเครื่องมือ และอุปกรณ์การกระจายเสียง และให้ความช่วยเหลือผู้จัดรายการเช่นเดิม

ระยะดำเนินงานจริงช่วงสุดท้าย

ระยะดำเนินงานจริงช่วงสุดท้าย เป็นช่วงเวลาประมาณ 2 ปี (พ.ศ. 2536 - พ.ศ. 2538) ก่อนที่รายการสร้างสรรค์จันทบุรีจะยุติการออกอากาศ

จากการศึกษาพบว่า โครงสร้างการดำเนินงานรายการสร้างสรรค์จันทบุรี ระยะดำเนินงานจริงช่วงสุดท้าย มีลักษณะดังแผนภูมิที่ 8



แผนภูมิที่ 8 : โครงสร้างการดำเนินงานของรายการสร้างสรรค์จันทบุรี ระยะดำเนินงานจริงช่วงสุดท้าย

จากแผนภูมิที่ 8 แสดงโครงสร้างการดำเนินงานของรายการสร้างสรรค์จันทบุรี ระยะดำเนินงานจริงช่วงสุดท้าย ประกอบด้วย คณะกรรมการบริหารฯ งานรายการ และงานช่างเทคนิค ซึ่งแต่ละองค์ประกอบมีผู้ดำเนินงานและบทบาทในการดำเนินงาน ดังนี้

1. คณะกรรมการบริหารฯ

คณะกรรมการบริหารฯ ระยะเวลาดำเนินงานจริงช่วงสุดท้าย ที่มีส่วนร่วมในปัจจุบัน (ปี พ.ศ. 2538) จนกระทั่งรายการได้ยุติ ปรากฏดังตารางที่ 3

ชื่อ-นามสกุล	สถานภาพทางสังคม	การมีส่วนร่วมในปัจจุบัน
1) นายจรูญ บุญยั้ง	กำนันตำบลพลอยแหวน อ.ท่าใหม่	ยุติบทบาท
2) นายจำนงค์ ชัยนาพฤกษ์	กำนันตำบลแสง อ.เมือง	ยุติบทบาท
3) นายฉาย เวชสรรเสริญ	กำนันตำบลคลองนารายณ์ อ.เมือง	ยุติบทบาท
4) นายเผอญ ลอตา	กำนันตำบลบางกะจะ อ.เมือง	ยุติบทบาท
5) นายบุญยัง คณะธรรมย์	ผู้ใหญ่บ้านหมู่ 8 ตำบลสีพยา อ.ท่าใหม่	ยุติบทบาท
6) นายจำนงค์ พึ่งพงษ์	ผู้ประกาศรายการ สวท.จันทบุรี(ระยะทดลองเป็นนักจัดรายการมือสมัครเล่น)	ยังมีส่วนร่วม
7) นายพัฒนา เจริญวงศ์	ผู้ใหญ่บ้านหมู่ 5 ตำบลพลับพลา อ.เมือง	ยุติบทบาท
8) นายสุทธิ หอมทอง	เกษตรกร ตำบลสองพี่น้อง อ.ท่าใหม่	ยุติบทบาท
9) นายวีระ เจียมภักดี	เกษตรกร ตำบลพลอยแหวน อ.ท่าใหม่	ยุติบทบาท
10) นายถวัลย์ ธิประเสริฐ	เกษตรกร ตำบลทุ่งเบญจา อ.ท่าใหม่	ยุติบทบาท
11) นายเชื้อชาย ทิพย์สมบัติบุญ	อาจารย์ประจำสถาบันราชภัฏรำไพพรรณี	ยังมีส่วนร่วม
12) นางสาวนิตยาภรณ์ วงศ์นครสว่าง (หิรัญนิรมล)	เจ้าหน้าที่กระจายเสียง สวท.จันทบุรี	ยุติบทบาท

ตารางที่ 3 แสดงสภาพการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการบริหารฯ ระยะเวลาดำเนินงานจริงช่วงสุดท้าย

จากตารางที่ 3 แสดงสภาพการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการบริหารฯ ระยะเวลาดำเนินงานจริงช่วงสุดท้าย พบว่า คณะกรรมการบริหารฯ ที่ยังคงมีส่วนร่วมในการดำเนินงานรายการสร้างสรรค์จันทบุรีมีจำนวน 2 คน ซึ่งเป็นตัวแทนภาครัฐ คือ ผู้ประกาศรายการของ สวท.จันทบุรี และนักวิชาการจากวิทยาลัยรำไพพรรณี โดยคณะกรรมการบริหารฯ มีบทบาท ดังนี้

บทบาทของคณะกรรมการบริหารฯ

จากการศึกษาพบว่า การดำเนินงานในระยะนี้ คณะกรรมการบริหารฯ มีบทบาทในการดำเนินงาน 2 บทบาท คือ การเป็นผู้ผลิตรายการและจัดรายการ และการเป็นผู้สนับสนุนงบประมาณ

1) การเป็นผู้ผลิตรายการและจัดรายการ

จากการสัมภาษณ์พบว่า กรรมการบริหารฯ 2 คน ซึ่งเป็นตัวแทนจากภาครัฐ คือ ผู้ประกาศรายการของสถานี และนักวิชาการ ได้มีบทบาทเป็นผู้ผลิตรายการและจัดรายการ โดยผู้ประกาศรายการของสถานีจะเป็นผู้ปฏิบัติงานหลัก ส่วนนักวิชาการจะมาช่วยผลิตรายการและจัดรายการในช่วงที่ว่างจากงานประจำ

“ช่วง 3 ที่ทำเองหมด อาจารย์เชื้อชายมาร่วมบ้างเป็นครั้งคราว” (จำนงค์ พึ่งพงษ์ ตัวแทนภาครัฐ, สัมภาษณ์, 24 มิถุนายน 2543)

2) การเป็นผู้สนับสนุนงบประมาณ

กรรมการบริหารฯ ที่ยังคงมีส่วนร่วมในการดำเนินงานยังมีบทบาทเป็นผู้สนับสนุนงบประมาณในการดำเนินงานของรายการ โดยเป็นผู้ออกค่าใช้จ่ายที่เกิดขึ้นจากการผลิตรายการส่วนหนึ่งด้วยตนเองนอกเหนือจากที่สถานีให้การสนับสนุน

“เวลาไปทำงานก็เอารถหลวงไปเบิกจ่ายได้หมด แต่ในบางครั้งเราต้องไปเอง คิวักเงินเอง เช่น ตอนกลางค้ำกลางคืนเราใช้รถหลวงไม่ได้ เราก็ต้องควักเนื้อ” (จำนงค์ พึ่งพงษ์ ตัวแทนภาครัฐ, สัมภาษณ์, 24 มิถุนายน 2543)

2. งานรายการ

จากการศึกษาพบว่า งานรายการของ สวท.จันทบุรี ยังคงมีส่วนเกี่ยวข้องกับการดำเนินงานรายการสร้างสรรค์จันทบุรี โดยเจ้าหน้าที่ของงานรายการ คือ ผู้ประกาศรายการ ยังคงเป็นผู้ผลิตรายการและจัดรายการต่อไป

ส่วนเจ้าหน้าที่กระจายเสียง ได้ยุติบทบาทในการเข้าร่วมดำเนินงานในรายการสร้างสรรค์ จันทบุรี ในปี พ.ศ. 2536 เนื่องจากได้รับคำสั่งโยกย้ายให้ไปปฏิบัติราชการที่กรุงเทพฯ

3. งานช่างเทคนิค

จากการศึกษาพบว่า ช่างเทคนิคประจำสถานี ในระยะดำเนินงานจริงช่วงสุดท้าย มีบทบาทในการดำเนินงานเหมือนเช่นที่ผ่านมา คือ เป็นผู้ดูแลรักษาเครื่องมือการกระจายเสียง และเป็นผู้ช่วยเหลือผู้จัดรายการในการติดต่อเทปรายการ ควบคุมเสียง และเปิดเทปรายการในช่วงเวลาออกอากาศรายการเป็นครั้งคราว

เมื่อเปรียบเทียบการดำเนินงานในระยะดำเนินงานจริงช่วงแรก กับการดำเนินงานระยะดำเนินงานจริงช่วงสุดท้าย จะเห็นได้ว่า ในระยะดำเนินงานจริงช่วงสุดท้ายประชาชน และภาครัฐมีส่วนร่วมในการดำเนินงานของรายการน้อยลง คงเหลือแต่ตัวแทนภาครัฐซึ่งเป็นเจ้าหน้าที่สถานี คือ ผู้ประกาศรายการ เป็นผู้มีบทบาทเป็นผู้ผลิตรายการและจัดรายการ โดยรับผิดชอบการจัดรายการสร้างสรรค์จันทบุรีเกือบทั้งหมด และมีตัวแทนภาครัฐอีก 1 คน คือนักวิชาการในท้องถิ่นได้เข้ามามีส่วนร่วมจัดรายการบ้างเป็นครั้งคราว นอกจากนี้ยังมีบทบาทในการสนับสนุนงบประมาณเองอีกด้วย

ปัญหานำวิจัยที่ 2 : ผู้มีส่วนร่วมในรายการสร้างสรรค์จันทบุรีมีวิธีการทำงาน และแก้ไข ปัญหาและอุปสรรคที่เกิดขึ้นอย่างไร

ในการศึกษาเกี่ยวกับวิธีการทำงาน ปัญหาและอุปสรรคในการทำงาน และ วิธีการแก้ไข ปัญหาและอุปสรรคในการทำงาน รายการสร้างสรรค์จันทบุรี ผู้วิจัยได้นำเสนอผลการวิจัย ตามการเปลี่ยนแปลงของช่วงเวลาดำเนินงาน 3 ระยะ คือ ระยะทดลอง ระยะดำเนินการจริงช่วงแรก และ ระยะดำเนินงานจริงช่วงสุดท้าย

โดยแบ่งผลการศึกษาออกเป็น 2 ส่วน คือ วิธีการทำงาน และ ปัญหาอุปสรรคในการทำงานและวิธีการแก้ไขปัญหาอุปสรรค รายละเอียด ดังนี้

ระยะทดลอง

ส่วนที่ 1: วิธีการทำงาน

จากการศึกษาพบว่า การทำงานในระยะทดลอง สามารถแบ่งงานออกได้เป็น 3 ประเภท คือ งานบริหารจัดการ งานผลิตรายการ และงานประชาสัมพันธ์ ซึ่งงานแต่ละประเภทมีวิธีการดำเนินงาน ดังนี้

1. งานบริหารจัดการ

งานบริหารจัดการเป็นงานที่ดำเนินการโดยคณะกรรมการบริหารฯ โดยได้มีการประชุมเพื่อระดมความคิดเห็นในการดำเนินงาน เพื่อคัดเลือกและกำหนดบทบาทของคณะกรรมการบริหารฯ ก่อนการดำเนินการทดลองจัดรายการ

การคัดเลือกประธานคณะกรรมการบริหารฯ ที่ประชุมได้เลือกบุคคลที่เคยมีประสบการณ์ในการทำงานด้านสื่อมวลชนมาก่อน คือ กำนันจรรยา บุญยิ่ง เป็นประธานคณะกรรมการบริหารฯ ซึ่งอดีตเคยเป็นผู้สื่อข่าวของหนังสือพิมพ์ไทยรัฐ

“พี่เสนอชื่อกำนันบุญ(จรรยา บุญยิ่ง)เพราะแกอยู่ในแวดวงสื่อ แกเคยเป็นผู้สื่อข่าวไทยรัฐมาก่อน ที่ประชุมก็โอเค” (จำนงค์ พึ่งพงษ์ ตัวแทนชาวบ้าน, สัมภาษณ์, 24 มิถุนายน 2543)

ในการเลือกผู้ผลิตรายการและผู้จัดรายการ ที่ประชุมได้มีการเลือกจากความสมัครใจของคณะกรรมการบริหารฯ ซึ่งก็ได้ผู้ที่มีความสามารถในการผลิตและการจัดรายการ คือ ผู้ทดลองจัดรายการ และนักจัดรายการมือสมัครเล่น มาทำงานในด้านนี้

“คุณสุรินทร์(ผู้ทดลองจัดรายการ)ซักถามกรรมการก่อน ว่ามีใครจะมาผลิตรายการบ้าง กรรมการคนไหนจะมาทำรายการใหม่ ซึ่งคนทำเป็นในที่ประชุมตอนนั้นมี 2 คน คือ คุณสุรินทร์กับคุณจำนงค์ เขาก็เลยรับไป” (วิศิษฎ์ ไทกุล ตัวแทนชาวบ้าน, สัมภาษณ์, 21 มิถุนายน 2543)

นอกจากนี้คณะกรรมการบริหารฯ ได้กำหนดให้มีการจัดการประชุม ทุก ๆ 15 วัน เพื่อระดมความคิดเห็นในการดำเนินงานในประเด็นต่าง ๆ อันได้แก่ การกำหนดแนวทางการจัดรายการ การพิจารณาปรับปรุงรายการ การเสนอแนะเนื้อหารายการ และการกำหนดข้อบังคับ

1.1 การกำหนดแนวทางการจัดรายการ

ในช่วงก่อนทำการออกอากาศครั้งแรก ได้มีการจัดประชุมระดมความคิดเห็น คณะกรรมการบริหารฯ เพื่อกำหนดแนวทางการจัดรายการ ได้แก่ การกำหนดกรอบเนื้อหา รายการ การกำหนดรูปแบบรายการ และการกำหนดความยาวและช่วงเวลาออกอากาศรายการ รายละเอียด ดังนี้

- การกำหนดกรอบเนื้อหารายการ

ในการประชุมคณะกรรมการบริหารฯ ได้มีการระดมความคิดเห็นในประเด็นเนื้อหาที่จะ นำมาออกอากาศในรายการ โดยผู้ทดลองฯ ซึ่งเป็นผู้ดำเนินการประชุมได้ให้ตัวแทนชาวบ้านเสนอ เรื่องราวที่จะนำมาทำเป็นเนื้อหารายการ โดยตัวแทนชาวบ้านบางคนได้ค้นคว้ามาก่อนล่วงหน้าในเรื่องที่ชาวบ้านควรรู้

“ตอนแรก ๆ ก็ไปค้นคว้าว่าจะอะไรจำเป็นที่ประชาชนต้องรับทราบ ก็ได้เป็นศิลปวัฒนธรรม และก็ราคาพืชผล ผลผลิตต่าง ๆ แก้ปัญหาอย่างไรจึงจะได้ผลดี” (จรรยา บุญยั้ง ตัวแทนชาวบ้าน, สัมภาษณ์, 15 มิถุนายน 2543)

“มีคนเสนอเรื่องต่าง ๆ เช่น ข้าวทองถิ่น ข้าวเกษตร แต่เราอยากให้รายการมีครบวงจร มีเพลงด้วยมันจะได้คึกคัก” (ฉาย เวชสรรเสริญ ตัวแทนชาวบ้าน, สัมภาษณ์, 14 มิถุนายน 2543)

อย่างไรก็ตาม เนื่องจากตัวแทนชาวบ้านส่วนใหญ่ ไม่มีประสบการณ์ด้านการจัดรายการวิทยุมาก่อน ดังนั้น ในการกำหนดกรอบเนื้อหารายการ ผู้ทดลองฯ ซึ่งเป็นนักจัดรายการมืออาชีพ (หัวหน้าศูนย์ผลิตรายการสถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย กรมประชาสัมพันธ์) จึงได้ชี้แนะแนวทางการจัดรายการโดยการยกตัวอย่างเนื้อหาที่ควรนำเสนอในรายการให้กับตัวแทนชาวบ้าน และให้ตัวแทนชาวบ้านตัดสินใจกำหนดเนื้อหารายการด้วยตนเอง

“ชาวบริการประชาชน เช่น งานบวช งานการกุศล เพื่อที่จะทำให้ประชาชนอยากจะฟังนี้สุรินทร์เขาแนะนำ ไม่งั้นประชาชนก็ไม่ฟัง เจียบเหงาไปเลย” (เนติญา ลอชตา ตัวแทนชาวบ้าน, สัมภาษณ์, 13 มิถุนายน 2543)

- การกำหนดรูปแบบรายการ

ในการพิจารณากรอบเนื้อหารายการ ซึ่งตัวแทนชาวบ้านได้เสนอกรอบเนื้อหารายการที่ต้องการให้ออกอากาศทางรายการดังกล่าวข้างต้นแล้วนั้น ซึ่งเมื่อผู้ทดลองฯ ได้ประมวลความคิดเห็นของตัวแทนชาวบ้าน แล้วได้พิจารณาเห็นว่า ลักษณะเนื้อหารายการดังกล่าวจะสามารถนำเสนอได้นั้น ควรนำเสนอในรูปแบบนิตยสารทางอากาศ

“กรรมการไม่ได้บอกหรือว่าจะทำรายการนิตยสารทางอากาศ แต่ผมเป็นคนจับประเด็นเอง เพราะตอนกรรมการเสนอเนื้อหาเขาจะบอกว่าต้องการอะไร ซึ่งมันมีความหลากหลาย มันก็เป็นรูปแบบนิตยสารทางอากาศ” (สุรินทร์ แปลงประสพโชค ผู้ทดลองฯ, สัมภาษณ์, 4 กุมภาพันธ์ 2545)

กรอบรูปแบบรายการที่คณะกรรมการบริหารฯ ได้กำหนดขึ้น มีดังนี้

- 1) ชาวท้องถิ่น และชาวต่างถิ่นจากหมู่บ้านตำบลต่าง ๆ โดยส่วนหนึ่งกรรมการ หรือผู้ที่กรรมการมอบหมายจะเป็นผู้ส่งข่าวจากหมู่บ้านต่าง ๆ มายังสถานี นอกจากนั้นจะได้แจ้งให้กำนันผู้ใหญ่บ้านในพื้นที่ทดลองได้ส่งข่าวมาเผยแพร่ด้วย ขณะเดียวกันก็จะมีการจัดทำข่าวด่วนที่สำคัญ รวมทั้งการออกทำข่าวในพื้นที่ด้วย
- 2) รายการด้านความรู้ เป็นการเสนอบทความหรือสัมภาษณ์ เพื่อให้ความรู้ด้านการเกษตร ประมง ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น สุขภาพอนามัย และกฎหมายที่จำเป็นสำหรับชาวบ้าน
- 3) เพลง โดยยึดถือการเสนอเพลงที่ได้รับความนิยมทั้งลูกทุ่งและลูกกรุง โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ขอให้ใช้เพลงที่สอดคล้องกับเนื้อหาที่นำเสนอเท่าที่จะเป็นไปได้
- 4) การรณรงค์ เพื่อการแก้ปัญหาต่าง ๆ ในชุมชน อาทิ การพัฒนาแหล่งน้ำ ความร่วมมือในการกำจัดน้ำเสียจากการเลี้ยงกุ้ง และปัญหาอื่น ๆ
- 5) การสัมภาษณ์บุคคลตัวอย่างในหมู่บ้าน เพื่อเป็นแบบอย่างที่ดี (รายงานการประชุมคณะกรรมการบริหารฯ วิทยุกระจายเสียงชุมชน ครั้งที่ 2/2533)

- การกำหนดความยาวและช่วงเวลาออกอากาศ

ในการกำหนดช่วงเวลาออกอากาศรายการนั้น ผู้ทดลองฯ ได้ทำการสำรวจความต้องการในการเปิดรับฟังรายการของประชาชนในอำเภอเมือง และอำเภอท่าใหม่ ซึ่งเป็นกลุ่มเป้าหมาย ซึ่งผลการสำรวจดังกล่าวระบุว่า ช่วงเวลา 11.00-13.00 น. เป็นช่วงเวลาที่ประชาชนมีโอกาสเปิดรับฟังรายการมากที่สุด หลังจากนั้นได้นำผลการสำรวจดังกล่าวแจ้งให้ที่ประชุมคณะกรรมการบริหารฯ ทราบ ซึ่งคณะกรรมการบริหารฯ ได้ตัดสินใจกำหนดช่วงเวลาออกอากาศรายการตามข้อมูลดังกล่าว โดยได้ขอเวลาออกอากาศ 1 ชั่วโมง คือช่วงเวลา 11.30-12.30 น. ทุกวัน การตัดสินใจกำหนดความยาวของรายการเป็น 1 ชั่วโมงนั้น เนื่องจากกรรมการบริหารฯ ส่วนใหญ่เกรงว่าจะหาข้อมูลได้ไม่เพียงพอที่จะนำมาเสนอในรายการ ซึ่งในขณะนั้น นายสถานียินดีให้เวลาตามความต้องการของคณะกรรมการบริหารฯ โดยให้รายการสร้างสรรค์จับทุหรือออกอากาศทางคลื่น F.M. ความถี่ 90.25 เมกกะเฮิร์ตซ และได้ยกเลิกรายการลูกทุ่งมัลติเพล็กซ์ ที่เป็นรายการเพลงที่เจ้าหน้าที่สถานีจัดอยู่แต่เดิม

“คุณสุรินทร์เขาสำรวจมาแล้ว ว่าคนฟังช่วงกลางวันเยอะ กรรมการก็กำหนดตามนั้น”
(จำนงค์ ชัยนาพฤกษ์ ตัวแทนชาวบ้าน, สัมภาษณ์, 20 มิถุนายน 2543)

“เวลาที่จะให้มีเยอะ แต่กรรมการกลัวจะหาข้อมูลไม่ได้ เขาเลยขอไว้แค่ชั่วโมงเดียว”
(ประดิษฐ์ อุราสุข นายสถานี, สัมภาษณ์, 11 กรกฎาคม 2543)

1.2 การพิจารณาปรับปรุงรายการ

หลังจากที่รายการได้ออกอากาศ กรรมการบริหารฯแต่ละท่านได้นำข้อคิดเห็นของชาวบ้านและของตนเองที่มีต่อรายการ มาใช้ในการพิจารณาปรับปรุงการจัดรายการ เช่น การศึกษาความพึงพอใจของชาวบ้าน การเพิ่มช่องทางการกระจายเสียงทางคลื่น A.M. ความถี่ 1125 กิโลเฮิร์ตซ เนื่องจากกรรมการเห็นว่า ประชาชนในกลุ่มชาวสวนนิยมฟังรายการวิทยุทางคลื่น A.M. เป็นต้น ในการพิจารณาปรับปรุงรายการนั้น คณะกรรมการบริหารฯจะนำเข้าเป็นวาระหนึ่งของการประชุมระดมความคิดเห็น

“ตอนเราทำใหม่ ๆ เราทำไปโดยที่เราศึกษาดูว่า ประชาชนชอบฟังอะไรไม่ชอบฟังอะไร แล้วเราก็เอามาพิจารณากันในที่ประชุมว่าจะปรับปรุงแก้ไขกันอย่างไร” (จัญญ บัญญิง ตัวแทนชาวบ้าน, สัมภาษณ์, 15 มิถุนายน 2543)

“พอประชุมครั้งต่อไปก็เสนอว่า น่าจะมี A.M. ด้วย เพราะบางที่ชาวสวนสะพายวิทยุไปด้วย” (บุญยัง คณะธรรมย์ ตัวแทนชาวบ้าน, สัมภาษณ์, 17 มิถุนายน 2543)

1.3 การเสนอแนะเนื้อหารายการ

ในที่ประชุมยังมีการเปิดโอกาสในการให้กรรมการบริหารฯ เสนอแนะเนื้อหารายการเพื่อนำไปใช้ในการผลิตรายการ ซึ่งในขณะดำเนินการประชุมนั้น ผู้ทดลองฯ จะทำหน้าที่กระตุ้นให้กรรมการบริหารฯ ช่วยกันระดมความคิดเห็น

“มีนโยบายอะไรก็ให้เราออกความคิดเห็น... ทางนี้มีศิลปวัฒนธรรมพื้นบ้าน งานบุญกลางทุ่งที่มีเผาข้าวหลาม บอกเขา เขาก็มาทำเป็นสารคดี” (บุญยัง คณะธรรมย์ ตัวแทนชาวบ้าน, สัมภาษณ์, 17 มิถุนายน 2543)

“ประชุมแต่ละครั้ง กรรมการจะเสนอแนะเนื้อหารายการ แต่เขาจะพูดแต่ประเด็น เช่น แถวบ้านมีโจรขึ้น และผมต้องชักต๋องชวชเขาคุย” (สุรินทร์ แปลงประสพโชค ผู้ทดลองฯ, สัมภาษณ์, 4 กุมภาพันธ์ 2545)

“เคยส่งไปทีเดียว เป็นข่าวเกี่ยวกับอาชญากรรมที่นักข่าวเมืองจันทน์โดนยิงตาย” (เผด็จ ลออลตา ตัวแทนชาวบ้าน, สัมภาษณ์, 13 มิถุนายน 2543)

1.4 การกำหนดข้อบังคับ

จากการศึกษาพบว่า ก่อนสิ้นสุดระยะทดลอง คณะกรรมการบริหารฯ ได้มีการประชุมเพื่อกำหนดข้อบังคับให้คณะกรรมการบริหารฯ ได้ถือปฏิบัติ โดยได้มีการกำหนดข้อบังคับในการเป็นกรรมการบริหารฯ คือ กรรมการบริหารฯ มีวาระ 1 ปี และเป็นกรรมการติดต่อกันได้ไม่เกิน 2 ครั้ง

2. งานผลิตรายการ

ตามที่คณะกรรมการบริหารฯ ได้มอบหมายให้กรรมการบริหารฯ ส่วนหนึ่งดำเนินการผลิตรายการ ซึ่งได้แก่ ผู้ทดลองฯ และนักจัดรายการมือสมัครเล่นนั้น ในการผลิตรายการมีวิธีการดำเนินงาน โดยสามารถแบ่งได้เป็น 3 ขั้นตอน คือ ขั้นตอนการผลิตรายการ ขั้นตอนผลิตรายการ และขั้นหลังการผลิตรายการ ดังนี้

2.1 ขั้นตอนการผลิตรายการ (Pre-production Stage)

การดำเนินงานในขั้นตอนการผลิตรายการประกอบไปด้วย การวางแผนการผลิตรายการ และการเก็บข้อมูล

- การวางแผนการผลิตรายการ

ในการวางแผนการผลิตรายการนั้น ผู้ผลิตรายการจะปรึกษาร่วมกัน เพื่อหาประเด็นเนื้อหาที่จะผลิตในแต่ละวัน โดยจะยึดตามกรอบของเนื้อหารายการที่มีอยู่แล้ว ส่วนประเด็นเนื้อหาจะได้อาจมาจากแหล่งต่าง ๆ อาทิ จากชาวบ้าน และกรรมการบริหารฯ คนอื่น ๆ ฯลฯ รวมทั้งปรึกษากันเพื่อแบ่งหน้าที่การทำงาน

“ผู้จัดจะคุยกัน ช่วงแรก พี่สุรินทร์จะบอกพี่ตูไปทำเรื่องนี้นะ เรื่องนี้นะ” (จำนงค์ พึ่งพงษ์ ตัวแทนชาวบ้าน, สัมภาษณ์, 24 มิถุนายน 2543)

“ก่อนออกเก็บข้อมูล ผมกับตูจะคุยกันก่อน แบ่งกันไปว่าวันนี้จะไปสัมภาษณ์ใคร ผมจะไปสัมภาษณ์ใคร” (สุรินทร์ แปลงประสพโชค ผู้ทดลองฯ, สัมภาษณ์, 4 กุมภาพันธ์ 2545)

- การเก็บข้อมูล

ในส่วนนี้ผู้ผลิตรายการดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลหลังจากที่ได้ประเด็นเนื้อหาที่จะนำมาผลิต ซึ่งการเก็บข้อมูลส่วนใหญ่จะมาจากการสัมภาษณ์บุคคลนอกสถานที่ที่ได้ทำการติดต่อนัดหมายไว้ โดยใช้เครื่องบันทึกเทปแบบกระเป๋าทิ้งช่วยเก็บข้อมูล สำหรับการเตรียมคำถามนั้น ผู้ผลิตรายการจะเตรียมประเด็นคำถามไว้เพียงคร่าว ๆ โดยไม่มีการเขียนบทไว้ล่วงหน้า

“ประเด็นคำถามมันอยู่ในใจ ถ้ามืดได้เลย ชาวบ้านเขาจะพูดออกมาเป็นธรรมชาติอยู่แล้ว” (สุรินทร์ แปลงประสพโชค ผู้ทดลองฯ, สัมภาษณ์, 4 กุมภาพันธ์ 2545)

“ไม่เคยเขียนสคริปต์ คำถามมันอยู่ในหัวหมดแล้ว มีประเด็นคำถามนำอย่างเดียว พอ สัมภาษณ์ไปคำถามต่อมันจะมาเอง” (จำนงค์ พึ่งพงษ์ ตัวแทนชาวบ้าน, สัมภาษณ์, 24 มิถุนายน 2543)

แหล่งข้อมูล

ในการเก็บข้อมูลเพื่อใช้ในการผลิตรายงานนั้น มีแหล่งข้อมูลสำคัญ คือ ชาวบ้านทั่วไป และหน่วยงานรัฐและเอกชน รายละเอียด ดังนี้

- ชาวบ้านทั่วไป ส่วนใหญ่เป็นชาวบ้านที่ผู้ผลิตรายการพบปะพูดคุยเมื่อลงพื้นที่เพื่อหาและเก็บข้อมูล โดยเฉพาะชาวบ้านที่เป็นกลุ่มผู้พึ่งเป้าหมาย ซึ่งอาศัยอยู่ในเขตอำเภอเมือง และอำเภอท่าใหม่ และมีส่วนน้อยที่ชาวบ้านส่งจดหมาย หรือเดินทางมาแจ้งความประสงค์ในการรับฟังรายการ

“ได้จากกรรมการส่วนหนึ่ง แต่ส่วนมากจะได้จากชาวบ้านตอนลงพื้นที่ คุยกับเขาแล้วเรื่องจะเข้ามาเอง อย่างผมไปเก็บข้อมูล 1 เรื่อง จะได้เรื่องมาอีก 3-4 เรื่อง อย่างชาวบ้านมีปัญหาเรื่องพริกไทราคาตก ผมก็ออกไปดู ก็จะได้เรื่องมาหลายอย่าง ทั้งเรื่องโรค เรื่องพุงราคา ปัญหาการผลิต อะไรต่าง ๆ ...การสูงลิ้นงอกรอบจะเยอะ ผมได้ข้อมูลจากการไปกินเหล้ากับชาวบ้านเยอะ อยู่เหมือนกัน...ผมทำไปถึงทุ่งเบญจา เลยไป 20 กิโลเมตร เพราะคนในพื้นที่เขาไม่ได้ทำสวนที่บ้านอย่างเดียว บางคนไปทำในป่าก็มี แต่จะให้ความเข้มข้นกับข้อมูลในพื้นที่มากกว่า” (สุรินทร์ แปลงประสพโชค ผู้ทดลองฯ, สัมภาษณ์, 4 กุมภาพันธ์ 2545)

“คุณสุรินทร์มาหาบ่อย ผมก็พาไปคุยกับชาวบ้าน ดูว่าเขาเดือดร้อนอะไรหรือต้องการอะไร” (บุญยัง คณธรรมย์ ตัวแทนชาวบ้าน, สัมภาษณ์, 17 มิถุนายน 2543)

- หน่วยงานราชการและเอกชน เป็นแหล่งข้อมูลอีกส่วนหนึ่งที่ผู้ผลิตรายการนำข้อมูลมาเสนอในรายการ ซึ่งผู้ผลิตรายการจะเลือกประเด็นเนื้อหาที่สอดคล้องกับความสนใจของชาวบ้าน

“เวลาจัดอบรมให้ความรู้ชาวบ้าน เขา(หน่วยงานราชการและเอกชน)จะส่งข่าว ประชาสัมพันธ์มาที่สถานี ก็เลือกเอา ผมจะมุ่งไปที่ข่าวที่ชาวบ้านสนใจ เช่น การอบรมตัดแต่งกิ่ง ทุเรียน” (สุรินทร์ แปลงประสพโชค ผู้ทดลองฯ, สัมภาษณ์, 4 กุมภาพันธ์ 2545)

อย่างไรก็ตาม จากการศึกษาพบว่า แหล่งข้อมูลที่ใช้ในการดำเนินการผลิตรายการส่วนใหญ่มาจากชาวบ้านทั่วไปมากกว่าหน่วยงานรัฐและเอกชน

2.2 ชั้นผลิตรายการ (Production Stage)

ชั้นผลิตรายการ เป็นขั้นตอนที่ผู้ผลิตรายการจะนำข้อมูลที่ได้เก็บรวบรวมมาแล้ว มาทำการบันทึกเป็นเทปรายการ ที่สถานีวิทยุในลักษณะวันต่อวัน โดยมีผู้จัดรายการเป็นผู้นำเสนอเนื้อหาในแต่ละช่วง ซึ่งผู้ทดลองฯจะเป็นผู้ดำเนินการเองเป็นส่วนใหญ่

อย่างไรก็ตามในการผลิตรายการนั้น ผู้ทดลองฯจะเป็นผู้คัดเลือกเรื่องราวที่จะนำเสนอในแต่ละวันด้วยตัวเอง โดยจะพิจารณาถึงความทันสมัยการณของเรื่องที่จะนำเสนอ และความหลากหลายของเรื่องราว ครอบคลุมเนื้อหาที่เป็นความรู้ ข่าวสาร และเพลง

“ดูความ Hot ของมัน แล้วก็ความหลากหลายตามกรอบที่ชาวบ้านบอก หนักบ้าง เบาบ้าง ...ตัดต่อเทป ควบคุมเสียง ทำคนเดียวหมด จะทำตอนกลางคืน หรือไม่ก็เช้า ๆ 7-8 โมง ขณะที่ชาวบ้านกินข้าวกัน ผมก็มาทำเทป เสร็จแล้วก็ลงพื้นที่” (สุรินทร์ แปลงประสพโชค ผู้ทดลองฯ, สัมภาษณ์, 4 กุมภาพันธ์ 2545)

“เราอัดเทปสัมภาษณ์มาลงรายการ พี่กับพี่สุรินทร์เป็นคนดำเนินการ...ส่วนใหญ่พี่สุรินทร์เป็นคนจัดการ ถ้าพี่ว่างไม่ติดธุระอะไรก็จะมา” (จำนงค์ พึ่งพงษ์ ตัวแทนชาวบ้าน, สัมภาษณ์, 24 มิถุนายน 2543)

2.3 ชั้นหลังการผลิตรายการ (Post-production Stage)

ในขั้นตอนหลังการผลิตนั้น จากการศึกษาพบว่า ผู้ผลิตรายการจะนำเทปที่ได้จากการสัมภาษณ์นอกสถานที่ มาทำการตัดต่อ โดยตัดส่วนที่ผิดพลาด หรือ เสียงแทรก เพื่อให้ได้ตาม

ระยะเวลาที่จะนำออกอากาศ นอกจากนี้ยังมีการตรวจสอบเทปรายการให้พร้อมสำหรับการออกอากาศ

“จะเช็คตอนเช้าหัวเข้าท้าย รอยต่อเทป ไม่ได้เช็คทั้งหมดเพราะเทปที่ได้สัมภาษณ์มาจะฟังอยู่แล้ว”(สุรินทร์ แปลงประสพโชค ผู้ทดลองฯ, สัมภาษณ์, 4 กุมภาพันธ์ 2545)

การออกอากาศรายการสร้างสรรค์จันทบุรี จากการศึกษาพบว่า ในระยะทดลองจะจัดทำรายการเป็นเทปบันทึกรายการทั้งหมด โดยมีช่างเทคนิคของสถานีวิทยุฯ ให้ความช่วยเหลือในการนำเทปรายการมาเปิดออกอากาศในช่วงเวลาออกอากาศรายการ

3. งานประชาสัมพันธ์

ในการดำเนินงานด้านการประชาสัมพันธ์รายการ คณะกรรมการบริหารฯ ได้ประชุมหาแนวทางดำเนินการประชาสัมพันธ์ในช่วงก่อนเริ่มทดลองออกอากาศรายการครั้งแรก และในระหว่างที่มีการออกอากาศรายการในแต่ละวัน โดยใช้สื่อ 3 ประเภท คือ สื่อวิทยุกระจายเสียง สื่อเฉพาะกิจ และสื่อบุคคล ดังนี้

- สื่อวิทยุกระจายเสียง

จากการศึกษาพบว่า สื่อวิทยุกระจายเสียงถูกนำมาใช้ในการประชาสัมพันธ์รายการในช่วงก่อนหน้าทำการออกอากาศรายการครั้งแรก และช่วงระหว่างการออกอากาศรายการ โดยก่อนหน้าทำการออกอากาศรายการ ผู้ทดลองฯ ได้ฝากเผยแพร่ข่าวการจัดรายการสร้างสรรค์จันทบุรีกับผู้จัดรายการของสถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย จังหวัดจันทบุรี ซึ่งมีเนื้อหาเชิญชวนให้ประชาชนติดตามรับฟังรายการ รวมทั้งประชาสัมพันธ์ข่าวการจัดรายการสร้างสรรค์จันทบุรี ทางรายการ “ข่าว 6 โมงเช้า” ซึ่งเป็นรายการที่ออกอากาศทางสถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย ที่มีการเชื่อมสัญญาณออกอากาศไปยังสถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทยทั่วประเทศ

นอกจากนี้ ผู้ทดลองฯ ได้ผลิตสปรอตรายการ ซึ่งมีเนื้อหาเชิญชวนให้ผู้ฟังรายการ มีส่วนร่วมในการส่งข่าวสารและข้อคิดเห็นด้านการจัดรายการ ซึ่งสปรอตรายการดังกล่าวได้นำมาเปิดในช่วงคั่นรายการ ตั้งแต่เริ่มออกอากาศรายการจนกระทั่งรายการได้ยุติการออกอากาศ

- สื่อเฉพาะกิจ

ส่วนสื่อเฉพาะกิจที่คณะกรรมการบริหารฯได้นำมาใช้เพื่อการประชาสัมพันธ์รายการ ในช่วงก่อนหน้าทำการออกอากาศรายการครั้งแรก ได้แก่ โปปลิว และหออกระจายข่าว

โปปลิว โดยผู้ทดลองจัดรายการได้จัดทำโปปลิว ซึ่งมีเนื้อหาเชิญชวนให้ติดตามรับฟัง รายการ แจ้งข่าวสารและเสนอข้อคิดเห็นในการปรับปรุงรายการ ในการนี้คณะกรรมการบริหารฯที่เป็นตัวแทนชาวบ้าน ได้ช่วยกันแจกจ่ายโปปลิวให้กับประชาชนในอำเภอเมือง และอำเภอท่าใหม่ ซึ่งเป็นกลุ่มผู้ฟังเป้าหมายของรายการ ส่วนค่าใช้จ่ายในการจัดพิมพ์โปปลิวนั้น ผู้ทดลองฯ เป็นผู้ออกค่าใช้จ่ายเองทั้งหมด

“พี่สุรินทร์ออก (เงิน) เองหมด กรรมการก็เอาไปช่วยกันแจก พี่ยังไปช่วยแจกเลย เอาไปวางไว้ตามร้านก๋วยเตี๋ยว ร้านกาแฟ ให้เขาช่วยแจกอีกที” (จำนงค์ พึ่งพงษ์ ตัวแทนชาวบ้าน, สัมภาษณ์, 24 มิถุนายน 2543)

หออกระจายข่าว โดยกรรมการบริหารฯ บางท่านที่มีหออกระจายข่าวในความดูแลในพื้นที่ของตนได้ประชาสัมพันธ์รายการทางหออกระจายข่าว ซึ่งมีเนื้อหาในการประชาสัมพันธ์เพื่อเชิญชวนให้ชาวบ้านติดตามรับฟังรายการ

“ได้ช่วย(ประชาสัมพันธ์)อยู่เหมือนกัน โดยประกาศทางหออกระจายข่าว...ชักชวนให้ชาวบ้านเปิดฟังรายการ” (จำนงค์ ชัยนาพฤกษ์ ตัวแทนชาวบ้าน, สัมภาษณ์, 20 มิถุนายน 2543)

- สื่อบุคคล

การประชาสัมพันธ์ด้วยสื่อบุคคล ได้ดำเนินการในช่วงก่อนหน้าทำการออกอากาศรายการครั้งแรก และช่วงระหว่างการออกอากาศรายการ โดยกรรมการบริหารฯ ที่เป็นตัวแทนชาวบ้านบางท่านได้ชักชวนเพื่อนบ้านหรือคนรู้จักให้ติดตามฟังรายการ และส่งข่าวสารที่ต้องการเผยแพร่มาที่รายการ

“ก็ได้มาบอกคนแถวบ้านว่า มีธุระอะไร ญาติพี่น้องเป็นอะไรก็ให้ไปบอกเขาเลย เขาจะ
ประคองข่าวให้เราทันที” (ฉาย เวชสรรเสริญ ตัวแทนชาวบ้าน, สัมภาษณ์, 14 มิถุนายน 2543)

“ไม่ได้ทำอะไรมาก แค่ชวนชาวบ้านให้ฟังรายการ มันมีประโยชน์ เป็นเรื่องใกล้ตัว”
(เผด็จ ลอดตา ตัวแทนชาวบ้าน, สัมภาษณ์, 13 มิถุนายน 2543)

ส่วนที่ 2 : ปัญหาและอุปสรรคในการทำงาน และวิธีการแก้ไขปัญหาและอุปสรรค

จากการศึกษาในประเด็นปัญหาและอุปสรรค และวิธีการแก้ไขในการทำงานในระยะ
ทดลอง พบว่า การดำเนินงานรายการในระยะทดลองมีปัญหาและอุปสรรค และวิธีการแก้ไขที่
สามารถจำแนกได้เป็น 3 เรื่องหลัก คือ ปัญหาและอุปสรรคด้านบุคคล ปัญหาและอุปสรรคด้าน
การผลิตรายการ และปัญหาและอุปสรรคด้านความไม่พอใจในการนำเสนอเนื้อหารายการของ
หน่วยงานรัฐ ทั้งนี้ผู้วิจัยได้นำเสนอข้อค้นพบควบคู่กันระหว่างปัญหาและอุปสรรค และวิธีการแก้ไข
ปัญหาและอุปสรรคต่าง ๆ ดังนี้

1. ปัญหาและอุปสรรคด้านบุคคล

จากการศึกษาพบว่าปัญหาและอุปสรรคด้านบุคคล คือ การไม่เข้าประชุมของตัวแทน
ชาวบ้าน และการไม่ค่อยแสดงความคิดเห็นของตัวแทนชาวบ้าน

1.1 การไม่เข้าประชุมของตัวแทนชาวบ้าน

ในระยะแรกของการประชุมระดมความคิดเห็นของคณะกรรมการบริหารฯ จากการศึกษา
พบว่า ผู้ทดลองฯ ได้นัดหมายวัน เวลาดำเนินการประชุม และแจ้งให้ตัวแทนชาวบ้านได้ทราบ
ล่วงหน้า แต่เมื่อถึงเวลานัดหมาย ตัวแทนชาวบ้านกลับไม่มาเข้าร่วมประชุม ทั้งนี้ ผู้ทดลองฯ ได้ให้
ความเห็นว่าการที่ตัวแทนชาวบ้านไม่เข้าร่วมประชุมมีสาเหตุมาจาก การที่ตัวแทนชาวบ้านไม่มี
ความรู้ในด้านสื่อกระจายเสียง และยังไม่รู้จักการใช้ประโยชน์จากสื่อกระจายเสียง

การแก้ไขปัญหาและอุปสรรคในการไม่เข้าประชุมของตัวแทนชาวบ้าน

ในการแก้ไขปัญหาการไม่เข้าร่วมประชุมของตัวแทนชาวบ้าน จากการสัมภาษณ์ผู้
ทดลองฯพบว่า ผู้ทดลองฯ ได้เข้าไปพบปะพูดคุยกับตัวแทนชาวบ้านแต่ละท่านเป็นการส่วนตัว ซึ่ง

การเข้าไปพูดคุยเป็นการส่วนตัวนี้ ทำให้ตัวแทนชาวบ้านมีความสนิมสนมกับผู้ทดลองฯ มากขึ้น ประกอบกับผู้ทดลองฯ ได้แสดงให้เห็นถึงประโยชน์ของสื่อวิทยุกระจายเสียงในการช่วยแก้ไขปัญหที่ชาวบ้านประสบอยู่ เช่น การแก้ไขปัญหาดอกทุเรียนร่วง การนำเสนอเนื้อหาเกี่ยวกับราคาพริกไทยตกต่ำ จนนำไปสู่การประกันราคาพริกไทย เป็นต้น ซึ่งเป็นสิ่งที่กระตุ้นให้ตัวแทนชาวบ้านส่วนใหญ่ยินดีเข้าร่วมประชุมและทำหน้าที่กรรมการบริหารฯ ต่อไปหลังจากเสร็จสิ้นการทดลองจัดรายการ

“ประชุมเข้าใจกันอย่างดี คือ ทุกคนยินดีๆหมด แต่พอจะประชุมจริงๆหายหมด..เพราะเขายังไม่รู้จักใช้ประโยชน์...ผมต้องขับรถเข้าไปหาแต่ละคนๆ มานั่งคุยเป็นยังไงอะไรต่างๆ” (สุรินทร์ แปลงประสพโชค ผู้ทดลองฯ, สัมภาษณ์, 1 สิงหาคม 2543)

“คุณสุรินทร์อภัยาคัยดี เข้าคนง่าย...” (บุญยัง คณะธรรมย์ ตัวแทนชาวบ้าน, สัมภาษณ์, 17 มิถุนายน 2543)

1.2 การไม่ค่อยแสดงความคิดเห็นของตัวแทนชาวบ้าน

นอกจากการไม่เข้าร่วมประชุมแล้ว ในการประชุมคณะกรรมการบริหารฯ ซึ่งเน้นการมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น แต่จากการศึกษาพบว่า ตัวแทนชาวบ้านส่วนใหญ่มักไม่ค่อยได้แสดงความคิดเห็น แต่จะเป็นผู้ฟังและตัดสินใจตามความคิดเห็นของผู้เสนอแนะ คือ ผู้ทดลองจัดรายการ

“ผมเป็นคณะกรรมการก็ไปฟังบ้าง บอกตอนไหนควรทำรายการ ตอนเช้า ตอนเย็น ก็โหม่งส่วนมากจะไปฟังเขาพูดเป็นส่วนใหญ่” (ประเยาว์ วิทยธรรม ตัวแทนชาวบ้าน, สัมภาษณ์, 20 มิถุนายน 2543)

การแก้ไขปัญหและอุปสรรคในการไม่ค่อยแสดงความคิดเห็นของตัวแทนชาวบ้าน

ปัญหาการไม่ค่อยแสดงความคิดเห็นของตัวแทนชาวบ้านนี้เป็นปัญหาควบคู่กับการไม่เข้าร่วมประชุมของตัวแทนชาวบ้าน ซึ่งผู้ทดลองฯ ได้เข้าไปพูดคุยกับตัวแทนชาวบ้านแต่ละท่านเป็นการส่วนตัว เช่นเดียวกับการแก้ไขปัญหการขาดการประชุมของตัวแทนชาวบ้าน การแก้ไขปัญหาดัง

วิธีดังกล่าว ทำให้ผู้จัดรายการได้ข้อมูล ทั้งที่เป็นข้อเสนอแนะในการจัดรายการ และข้อมูลที่เป็น การแนะนำเนื้อหารายการจากตัวแทนชาวบ้านมากขึ้น

“คุณสุรินทร์มาพูดคุยที่บ้าน ปรีक्षाกันถึงปัญหาชาวบ้านเพื่อจะนำไปออกรายการ” (ประ เยาว์ วัชรธรรม ตัวแทนชาวบ้าน, สัมภาษณ์, 20 มิถุนายน 2543)

2. ปัญหาและอุปสรรคด้านการผลิตรายการ

จากการศึกษาผู้วิจัยพบว่า ปัญหาและอุปสรรคด้านการผลิตรายการ คือ การปกปิดข้อมูล ข้อจำกัดเกี่ยวกับยานพาหนะ และข้อจำกัดส่วนตัวของผู้ผลิตรายการ

2.1 การปกปิดข้อมูล

ในบางครั้งในการเก็บรวบรวมข้อมูลมาเพื่อทำการผลิตรายการไม่ได้รับความร่วมมือจาก หน่วยงานบางหน่วยงาน โดยหน่วยงานที่ปกปิดข้อมูลจะอ้างว่าข้อมูลเป็นความลับ เช่น ข้อมูล เกี่ยวกับผู้ติดเชื้อเอดส์ เป็นต้นหรือการเปิดเผยข้อมูลอาจส่งผลเสียกับหลายฝ่าย

“ ก็มีเหมือนกัน บางที่หน่วยงานเขาปกป้องข้อมูล หรือบางที่สัมภาษณ์ไปแล้วก็ขอร้อง ไม่ให้ออกข่าว เช่น หนองใต้เจาะทุเรียน ระบาด ถ้าออกข่าวไปราคาทุเรียนจะตก เขาก็ขอร้องไว้” (จ่านงค์ พิงพงษ์ ตัวแทนชาวบ้าน, สัมภาษณ์, 24 มิถุนายน 2543)

การแก้ไขปัญหาและอุปสรรคการปกปิดข้อมูล

การแก้ไขปัญหาการไม่ได้รับความร่วมมือในการให้ข้อมูล ผู้ผลิตรายการได้วางแนวทางไว้ ว่า จะขอข้อมูลเฉพาะหน่วยงานที่ให้ข้อมูล และจะเลี่ยงการนำเสนอข้อมูลนั้น

“ข้อมูลไหนปิด เราก็ไม่เอา” (สุรินทร์ แปลงประสพโชค ผู้ทดลองฯ, สัมภาษณ์, 1 สิงหาคม 2543)

2.2 ข้อจำกัดเกี่ยวกับยานพาหนะ

จากการสัมภาษณ์ผู้ผลิตรายการ พบว่า ผู้ผลิตรายการเห็นว่าข้อจำกัดหนึ่งในการผลิตรายการ คือข้อจำกัดเกี่ยวกับรถยนต์ของสถานีวิทยุ ที่มีไม่เพียงพอ กล่าวคือมีจำนวน 1 คัน จึงยังทำให้ไม่มีความสะดวกในการลงพื้นที่เพื่อหาและเก็บข้อมูลเพื่อใช้ในการผลิตรายการ

การแก้ไขปัญหาและอุปสรรคข้อจำกัดเกี่ยวกับยานพาหนะ

การแก้ไขปัญหาและอุปสรรคข้อจำกัดเกี่ยวกับยานพาหนะ ผู้ผลิตรายการได้ใช้รถยนต์ส่วนตัวในการลงพื้นที่เพื่อหาและเก็บข้อมูลที่จะใช้ในการผลิตรายการ

2.3 ข้อจำกัดส่วนตัวของผู้ผลิตรายการ

เนื่องจากผู้ผลิตรายการ คือ ผู้ทดลองฯ เป็นคนนอกพื้นที่ จึงไม่มีความรู้ในเรื่องเส้นทางการเดินทางเข้าไปในพื้นที่ต่างๆ และไม่รู้จักชาวบ้านซึ่งเป็นแหล่งข้อมูลที่สำคัญ อันเป็นอุปสรรคในการหาและเก็บข้อมูลมานำเสนอในรายการ

การแก้ไขปัญหาและอุปสรรคข้อจำกัดส่วนตัวของผู้ผลิตรายการ

การแก้ไขปัญหาและอุปสรรคดังกล่าว ผู้ทดลองฯ ได้รับความช่วยเหลือจากเจ้าหน้าที่สถานี ซึ่งเป็นคนที่รู้จักพื้นที่ดี เป็นผู้แนะนำเส้นทางและแหล่งข้อมูล

“ปัญหาผมก็คือผมไม่รู้จักพื้นที่ เวลาจะเข้าไปหาข้อมูลจะลำบาก ก็ได้คุณสุริยา เป็นช่างสถานีที่จัดเพลงลูกทุ่งมาช่วยพาไป” (สุรินทร์ แปลงประสพโชค, ผู้ทดลองฯ, สัมภาษณ์, 1 สิงหาคม 2543)

3. ปัญหาและอุปสรรคด้านความไม่พอใจในการนำเสนอเนื้อหารายการของหน่วยงานรัฐ

จากการนำเสนอเนื้อหาของรายการที่ออกอากาศบางตอน ทำให้หน่วยงานรัฐไม่พอใจ เนื้อหารายการที่ได้ทำการออกอากาศทางรายการสร้างสรรค์จันทร์ โดยมีส่วนมาจากกรณีที่ผู้จัดรายการหยิบยกประเด็นที่เป็นข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้นในสังคมมานำเสนอในรายการ

การที่ผู้จัดรายการได้หยิบยกประเด็นที่เป็นข้อเท็จจริงในสังคมมานำเสนอในรายการ คือ การเสนอเรื่องการรักษาผู้ป่วยโรคตาด้วยวิธีการแพทย์แผนโบราณ ซึ่งได้สร้างความไม่พอใจให้กับหน่วยงานรัฐ คือ โรงพยาบาลสมเด็จพระปกเกล้าฯ

การแก้ไขปัญหาและอุปสรรคความไม่พอใจในการนำเสนอเนื้อหารายการของหน่วยงานรัฐ

ผู้ทดลองฯ ซึ่งเป็นผู้จัดรายการในขณะนั้น ได้แก้ไขปัญหาดังกล่าว โดยการเชิญหน่วยงานรัฐที่ไม่พอใจให้มานำเสนอข้อมูลในมุมมองของตน แต่หน่วยงานดังกล่าวก็ไม่มาร่วมในรายการ

“ผมเคยไปสัมภาษณ์หมอข้าว เป็นพ่อของผู้ใหญ่ประเยาว์ แกรักษาโรคตาแบบสมุนไพร โรงพยาบาลจันทบุรีไม่ยอม บอกว่าคุณออกไปได้ไง โหมโหใหญ่เลย ต่อว่าสถานี ผมก็บอกว่ายั้งัน คุณก็มาออกรายการกับเราแล้วกัน คุณก็ชี้แจงมา รายการเราพร้อมจะเป็นสื่อกลาง แต่เขาก็ไม่มา” (สุรินทร์ แปลงประสพโชค ผู้ทดลองฯ, สัมภาษณ์, 1 สิงหาคม 2543)

ระยะดำเนินงานจริงช่วงแรก

ส่วนที่ 1: วิธีการทำงาน

จากการศึกษาพบว่า การทำงานในระยะดำเนินงานจริงช่วงแรก สามารถแบ่งงานออกได้เป็น 3 ประเภท คือ งานบริหารจัดการ งานผลิตรายการ และงานประชาสัมพันธ์ ซึ่งงานแต่ละประเภทมีวิธีการดำเนินงาน ดังนี้

1. งานบริหารจัดการ

หลังจากสิ้นสุดระยะทดลอง คณะกรรมการบริหาร ก็ได้จัดการประชุมเพื่อคัดเลือกกรรมการบริหารใหม่บางส่วน และได้คัดเลือกประธานคณะกรรมการบริหาร ซึ่งยังคงเป็นกำนัน จรุง บุญยั้ง ส่วนผู้จัดทำรายการที่ประชุมได้เลือก ผู้ประกาศรายการ เจ้าหน้าที่กระจายเสียง และนักวิชาการจากภาครัฐ เพราะมีประสบการณ์ในการจัดรายการ สำหรับเลขานุการ นั้นที่ประชุมได้เลือกนักวิชาการจากทางภาครัฐ และให้ เจ้าหน้าที่กระจายเสียงและผู้ประกาศรายการเป็นผู้ช่วยเลขานุการ

นอกจากนี้คณะกรรมการบริหารฯ ได้กำหนดให้มีการจัดการประชุม ทุก ๆ 1 เดือน เพื่อระดมความคิดเห็นในการดำเนินงานในประเด็นต่าง ๆ คือ การพิจารณาปรับปรุงรายการ การเสนอแนะเนื้อหารายการ และการแก้ไขปัญหาด้านการผลิตรายการ

1.1 การพิจารณาปรับปรุงรายการ

กรรมการบริหารฯแต่ละท่านยังคงได้นำข้อคิดเห็นของประชาชนที่ได้รับและของตนเอง มาใช้ในการพิจารณาปรับปรุงการจัดรายการ เพื่อให้รายการมีความน่าสนใจติดตามรับฟังมากขึ้น

“เค้าก็มีพูดเรื่องปรับปรุงรายการให้คนฟังได้รับความรู้ยิ่งขึ้น ให้กรรมการเสนอแนะมา ว่ามีความคิดเห็นอย่างไร บางคนก็เสนอมาให้ทำแล้วเหมือนรายการช่อง 7 แบบว่าคนดูแล้วติดใจเร่งเร้าให้มันน่าสนใจยิ่งขึ้น” (สุทธิ หอมทอง ตัวแทนชาวบ้าน, สัมภาษณ์, 26 มิถุนายน 2543)

1.2 การเสนอแนะเนื้อหารายการ

ในที่ประชุมคณะกรรมการบริหารฯ ยังคงมีการเปิดโอกาสในการให้กรรมการบริหารฯ เสนอแนะเนื้อหารายการเพื่อนำไปใช้ในการผลิตรายการ ซึ่งนอกจากการเสนอแนะเนื้อหารายการในที่ประชุมแล้ว กรรมการบริหารฯส่วนหนึ่งยังได้เสนอแนะผ่านทางโทรศัพท์ไปยังผู้ผลิตรายการด้วย

“เรามีอะไรน่าสนใจ บอกผู้จัด เขาก็จะมาทำข่าวให้ ... บางทีก็โทรศัพท์คุยกัน หรือบอกในที่ประชุม” (ถวัลย์ ธิบประเสริฐ ตัวแทนชาวบ้าน, สัมภาษณ์, 25 มิถุนายน 2543)

“ในที่ประชุม ... กรรมการบอกให้ไปสัมภาษณ์ผู้ใหญ่สายันต์ อยู่ในป่าโน้นพี่ก็ไป เพราะกรรมการแนะนำมา” (จำนงค์ พึ่งพงษ์ ตัวแทนภาครัฐ, สัมภาษณ์, 24 มิถุนายน 2543)

1.3 การแก้ไขปัญหาด้านการผลิตรายการ

จากการศึกษาพบว่า ในการประชุมคณะกรรมการบริหารฯ นอกจากการพูดคุยถึงเรื่องราวเกี่ยวกับเนื้อหารายการ และการปรับปรุงรายการแล้ว ที่ประชุมยังได้มีพูดคุยกันในประเด็นปัญหา

ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในการผลิตรายการ อาทิ ปัญหาเกี่ยวกับงบประมาณในการผลิตรายการ ฯลฯ เพื่อให้คณะกรรมการบริหารฯ ร่วมกันหาแนวทางแก้ไขปัญหาดังกล่าว

2. งานผลิตรายการ

ตามที่คณะกรรมการบริหารฯ ได้มอบหมายให้กรรมการบริหารฯ ส่วนหนึ่งดำเนินการผลิตรายการ ซึ่งได้แก่ ผู้ประกาศรายการ เจ้าหน้าที่กระจายเสียง และนักวิชาการภาครัฐนั้น ในการผลิตรายการ ผู้ดำเนินการผลิตรายการมีวิธีการดำเนินงาน โดยแบ่งได้เป็น 3 ขั้นตอน คือ ขั้นตอนการผลิตรายการ ขั้นตอนผลิตรายการ และขั้นหลังการผลิตรายการ ดังนี้

2.1 ขั้นก่อนการผลิตรายการ (Pre-production Stage)

การดำเนินงานในขั้นก่อนการผลิตรายการประกอบไปด้วย การวางแผนการผลิตรายการ และการเก็บข้อมูล

- การวางแผนการผลิตรายการ

ทีมผู้ผลิตรายการ คือเจ้าหน้าที่กระจายเสียงและผู้ประกาศรายการ จะปรึกษากันถึงประเด็นที่จะนำมาเสนอในรายการเป็นบางครั้ง แต่โดยส่วนใหญ่ต่างคนจะกำหนดประเด็นเนื้อหา และแบ่งงานกันอย่างชัดเจน คือ ผู้ประกาศรายการจะเป็นผู้สัมภาษณ์นอกสถานที่ ส่วนเจ้าหน้าที่กระจายเสียงจะเป็นผู้จัดรายการที่สถานีวิทยุฯ ยกเว้น การสัมภาษณ์สดในรายการ ในประเด็นที่เกี่ยวกับการเกษตร จะเป็นหน้าที่ของผู้ประกาศรายการ ทั้งนี้เพราะผู้ประกาศรายการเป็นคนในพื้นที่ ประกอบกับมีอาชีพเป็นเกษตรกรชาวสวน และเพาะเลี้ยงกุ้งกุลาดำ จึงทำให้เข้าใจเรื่องราวด้านดังกล่าวเป็นอย่างดี แต่ถ้าหากผู้ให้สัมภาษณ์เป็นตัวแทนจากภาครัฐ เจ้าหน้าที่กระจายเสียงจะเป็นผู้สัมภาษณ์เอง

- การเก็บข้อมูล

ในการเก็บข้อมูลเพื่อนำมาผลิตรายการ ส่วนใหญ่ผู้ประกาศรายการเป็นผู้เก็บข้อมูลนอกสถานที่ โดยใช้เครื่องบินที่กเทพมาช่วยในการเก็บข้อมูล สำหรับการเตรียมคำถามผู้ประกาศ

รายการจะเตรียมคำถามเพื่อนำการสัมภาษณ์และระหว่างการสัมภาษณ์ก็ได้คิดประเด็นคำถามอื่น ๆ ตาม เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ครบถ้วนตามต้องการ

“เอาประเด็นหรือหัวข้อที่เตรียมมาถามนำ พอคุยไปเรื่องมันจะออกมาเอง เช่น เมื่อวานฝนตก ทุเรียนแตกใบอ่อน เราก็ได้ประเด็นแล้ว โทษนัดเกษตรจังหวัดขอสัมภาษณ์ พี่ก็จะถามเลย เมื่อวานฝนตกทุเรียนแตกใบอ่อน จะทำอย่างไร ท่านก็จะพูดมา พี่ก็คิดประเด็นตาม ต้องใช้ยาจับใบฉีดเสริมใหม่ ใช้ยาสูตรอะไรดี มันมีคำถามต่อเรื่อย ๆ พี่ก็จะพูดไปจนกว่าจะจบ แล้วค่อยมาตัดเทปชอยเอาชั่วโมงละ 20 นาที” (จำนงค์ พึ่งพงษ์ ตัวแทนภาครัฐ, สัมภาษณ์, 24 มิถุนายน 2543)

แหล่งข้อมูล

แหล่งข้อมูล ในการผลิตรายการในระยะดำเนินงานจริงช่วงแรก ผู้ผลิตรายการมีแหล่งข้อมูล ที่มาจากชาวบ้าน หน่วยงานราชการและเอกชน นอกจากนี้ยังพบว่า ผู้ผลิตรายการยังมี แหล่งข้อมูลที่มาจากสื่ออื่นๆ เช่น นิตยสาร และหนังสือพิมพ์

“ชมรมพ่อบ้านแอนด์ ผู้ที่เป็นสมาชิกอยู่ มีกิจกรรมชมรมเดือนละครั้ง เจอกันก็จะถกปัญหากัน ก็จะได้ข้อมูลจากตรงนี้ด้วย” (จำนงค์ พึ่งพงษ์ ตัวแทนภาครัฐ, สัมภาษณ์, 24 มิถุนายน 2543)

“ประชุมกรรมการจะแนะนำ (เนื้อหารายการ) ส่วนหนึ่ง เราก็จับประเด็นไว้ แต่มันไม่พอหรอกเพราะรายการออกทุกวัน พี่ก็ต้องหาเพิ่มเติมเข้าไป ดูจากนิตยสารบ้าง หนังสือพิมพ์บ้าง เห็นอะไรน่าสนใจเป็นประโยชน์กับชาวบ้าน ก็จะเอามาพูดในรายการ อย่างเช่น ทำการเกษตรปลอดภัย หรือเวลาไปประชุมจังหวัด พี่จะได้ประเด็นมากก็จะโน้ตไว้ จับแหล่งข่าวไว้ก่อน” (นิติยาภรณ์ หิรัญนิรมล ตัวแทนภาครัฐ, สัมภาษณ์, 27 กรกฎาคม 2543)

อย่างไรก็ตามการศึกษาพบว่า แหล่งข้อมูลส่วนใหญ่ยังคงมาจากชาวบ้านในท้องถิ่น ซึ่งผู้ผลิตรายการจะใช้เป็นแหล่งข้อมูลเพื่อนำมาเสนอในรายการ

2.2 ขั้นผลิตรายการ (Production Stage)

การผลิตรายการในระยะดำเนินงานจริงช่วงแรกนี้ ผู้ผลิตรายการจะจัดรายการทั้งในลักษณะเทปรายการ และการออกอากาศสด นอกจากนี้จากการศึกษายังพบว่า ในการนำเสนอรายการสดนั้น จะมีการมีเปิดสาย “Phone in” ให้ผู้ฟังร่วมสนทนากับผู้ให้สัมภาษณ์ในรายการ และในการจัดรายการนั้น ส่วนใหญ่ผู้จัดรายการจะดำเนินการผลิตรายการด้วยตนเองทั้งหมด

“ช่วงที่ทำส่วนใหญ่จะสด เพราะมันใช้เวลาน้อยกว่า... คู่ส่งเทปสัมภาษณ์มา พี่ก็เอามาเปิดในรายการ หรือบางครั้งพี่ก็เชิญคนมาสัมภาษณ์สด...ส่วนใหญ่เป็น *One man show* ตั้งเทปเอง ตั้ง *Jingle* เอง สัมภาษณ์เองหมด หรือบางครั้งคู่คุมเสียง พี่สัมภาษณ์แขกรับเชิญในห้องอัด... นาน ๆ ครั้ง จะให้ช่างเทคนิคช่วย อย่างกรณีที่เราสัมภาษณ์หลาย ๆ คน สมมติเราต้องอยู่ที่การสัมภาษณ์ อย่างนั้นจะขอให้ช่างมาช่วยคุมเสียงให้” (นิตยาภรณ์ หิรัญนิรมล ตัวแทนภาครัฐ, สัมภาษณ์, 27 กรกฎาคม 2543)

2.3 ขั้นหลังการผลิตรายการ (Post-production Stage)

ในขั้นตอนหลังการผลิตรายการ ในกรณีที่ผลิตรายการลักษณะเทปรายการ ผู้ผลิตรายการจะตรวจสอบคุณภาพเทปรายการเพียงคร่าว ๆ ก่อนนำไปใช้ออกอากาศรายการ

“พอบันทึกเสียงเสร็จก็เปิดฟังหัวหน่อย เสียงมันบู๊หรือเปล่า ตรง *Track* หรือเปล่า เพราะงานพี่เยอะจะมานั่งฟังอีกชั่วโมงมันไม่ไหว” (นิตยาภรณ์ หิรัญนิรมล ตัวแทนภาครัฐ, สัมภาษณ์, 27 กรกฎาคม 2543)

นอกจากนี้ การศึกษาในประเด็นเกี่ยวกับการประเมินรายการ พบว่า รายการสร้างสรรค์ จันทบุรีไม่มีการประเมินผลรายการอย่างเป็นระบบ แต่จะใช้วิธีการสอบถามจากชาวบ้าน เมื่อได้ลงพื้นที่

“ไม่เคยออกแบบสอบถามเลยนะ แต่จะรู้ว่าคนฟังคิดยังไงจะรู้ตอนลงพื้นที่ พี่จะถามชาวบ้านไปด้วย” (นิตยาภรณ์ หิรัญนิรมล ตัวแทนภาครัฐ, สัมภาษณ์, 27 กรกฎาคม 2543)

3. งานประชาสัมพันธ์

การประชาสัมพันธ์รายการนั้น มีการดำเนินงานต่อเนื่องจากกระทดลอง โดยไม่ได้มีการจัดกิจกรรมเพื่อประชาสัมพันธ์ หรือใช้สื่อใด ๆ เพิ่มเติม แต่ยังคงใช้สื่อ 2 ประเภท คือ สื่อวิทยุกระจายเสียง ซึ่งใช้สปอตรายการเดิมเปิดในช่วงคั่นรายการ และสื่อบุคคล โดยกรรมการบริหารฯ บางท่านได้ชักชวนเพื่อนบ้านหรือคนรู้จักให้ติดตามฟังรายการ และส่งข่าวสารที่ต้องการเผยแพร่มาที่รายการ

ส่วนที่ 2 : ปัญหาและอุปสรรคในการทำงาน และวิธีการแก้ไขปัญหาและอุปสรรค

จากการศึกษาในประเด็นปัญหาและอุปสรรค และวิธีการแก้ไขในการทำงานในกระทดลอง พบว่า การดำเนินงานรายการในระยะดำเนินงานจริงช่วงแรก มีปัญหาและอุปสรรค และวิธีการแก้ไขที่สามารถจำแนกได้เป็น 5 เรื่องหลัก คือ ปัญหาและอุปสรรคด้านบุคคล ปัญหาและอุปสรรคด้านการผลิตรายการ ปัญหาและอุปสรรคด้านงบประมาณ ปัญหาและอุปสรรคด้านนโยบาย และปัญหาและอุปสรรคด้านความไม่พอใจในการนำเสนอเนื้อหารายการของผู้ฟังรายการ ทั้งนี้ผู้วิจัยจะได้นำเสนอข้อค้นพบควบคู่กันระหว่างปัญหาและอุปสรรค และวิธีการแก้ไขปัญหาและอุปสรรคต่าง ๆ ดังนี้

1. ปัญหาและอุปสรรคด้านบุคคล

จากการศึกษาพบว่าปัญหาและอุปสรรคด้านบุคคล คือ การขาดประชุม และการไม่ค่อยแสดงความคิดเห็นของตัวแทนชาวบ้าน

1.1 การขาดประชุม

ในระยะดำเนินงานจริงช่วงแรก เมื่อดำเนินงานไปได้ระยะหนึ่ง ตัวแทนชาวบ้านจะขาดประชุมบ่อยครั้ง ซึ่งทำให้ไม่สามารถจัดประชุมเพื่อเสนอแนะเนื้อหารายการ ปรับปรุงการจัดรายการ และแก้ไขปัญหาด้านการผลิตรายการได้ตามที่กำหนดไว้ คือ 1 ครั้งต่อเดือน โดยตัวแทนชาวบ้านให้เหตุผลว่าติดภารกิจงานอื่นๆ

การแก้ไขปัญหาและอุปสรรคการขาดการประชุม

ในการแก้ไขปัญหาและอุปสรรคการขาดการประชุม ที่ประชุมคณะกรรมการบริหารฯ ได้ทำการเลื่อนกำหนดการประชุม จากเดิมที่กำหนดไว้ 1 ครั้งต่อเดือน เป็น 2 ครั้งต่อเดือน แต่ก็ไม่สามารถแก้ไขปัญหการขาดการประชุมได้ จนในที่สุดที่ประชุมจึงได้มอบหมายให้ผู้ประกาศรายการของสถานีซึ่งเป็นผู้จัดรายการสร้างสรรค์จันทร์เป็นผู้ตัดสินใจในการดำเนินงานต่าง ๆ เอง ทั้งนี้เมื่อเกิดปัญหาใด ๆ ก็จะจัดให้มีการประชุมเฉพาะเป็นครั้งคราว

“ตอนหลังไม่ค่อยว่างกัน ที่ประชุมก็เลยมอบให้ผู้จัดการ แล้วมีปัญหาอะไรก็ค่อยประชุมกัน” (จรรยา บุญยั้ง ตัวแทนชาวบ้าน, สัมภาษณ์, 15 มิถุนายน 2543)

1.2 การไม่ค่อยแสดงความคิดเห็นของตัวแทนชาวบ้าน

จากการศึกษาพบว่า ในการประชุมคณะกรรมการบริหารฯ ซึ่งประกอบไปด้วยตัวแทนชาวบ้าน และตัวแทนภาครัฐ รวมทั้งคณะกรรมการที่ปรึกษาที่ได้เข้าร่วมประชุมในบางครั้งนั้น กรรมการบริหารฯ ที่เป็นตัวแทนชาวบ้านมักไม่ค่อยได้แสดงความคิดเห็น โดยผู้แสดงความคิดเห็น ส่วนใหญ่จะเป็นตัวแทนจากภาครัฐ ซึ่งปัญหาดังกล่าวนี้เป็นปัญหาที่เกิดขึ้นมาอย่างต่อเนื่องจากระยะทดลองจนถึงระยะดำเนินงานจริงช่วงแรก

“โดยมากผมไม่ได้เสนอความคิดเห็นอะไร ก็ได้แต่ฟังอยู่ เพราะทางรายการเค้ามีนักวิชาการ คนที่มีความรู้ พูดเก่ง ๆ อยู่แล้ว เค้าก็วางแผนดี ถูกต้องดีแล้ว” (สุทธิ หอมทอง เกษตรกร, สัมภาษณ์, 26 มิถุนายน 2543)

“ชาวบ้านเองมักจะไม่ค่อยแสดงความคิดเห็นอะไรเท่าไร แต่ถ้าเป็นครูบาอาจารย์ ส่วนราชการต่าง ๆ ก็แสดงออก ชาวบ้านจะนั่งฟังส่วนใหญ่” (ประดิษฐ์ อูราสุข นายสถานี, สัมภาษณ์, 11 กรกฎาคม 2543)

การแก้ไขปัญหาและอุปสรรคการไม่ค่อยแสดงความคิดเห็นของตัวแทนชาวบ้าน

สำหรับการแก้ไขปัญหาและอุปสรรคการไม่ค่อยแสดงความคิดเห็นของตัวแทนชาวบ้าน ผู้ผลิตรายการได้เข้าไปพูดคุยกับตัวแทนชาวบ้านแต่ละท่านเป็นการส่วนตัว ทำให้ผู้จัด

รายการได้ข้อมูล ที่เป็นการแนะนำเนื้อหารายการจากตัวแทนชาวบ้าน ซึ่งเป็นวิธีการแก้ไขปัญหา เช่นเดียวกับระยะทดลอง

“เขา(ตัวแทนชาวบ้าน)มาหาเราบ้าง เราไปหาเขาบ้าง ไม่ใช่ว่ากรรมการจะมาหาฝ่ายเดียว” (จันทงค์ พึ่งพงษ์ ตัวแทนภาครัฐ, สัมภาษณ์, 24 มิถุนายน 2543)

2. ปัญหาและอุปสรรคด้านการผลิตรายการ

สำหรับปัญหาในการผลิตรายการนั้น สามารถแบ่งออกได้เป็น 4 ส่วน คือ การขาดกำลังคนในการผลิตรายการ การปกปิดข้อมูล ข้อจำกัดเกี่ยวกับยานพาหนะ และข้อจำกัดส่วนตัวของผู้ผลิตรายการ

2.1 การขาดกำลังคนในการผลิตรายการ

เนื่องจากรูปแบบรายการเป็นนิตยสารทางอากาศ ซึ่งเป็นรูปแบบรายการที่หากต้องนำเสนอด้วยความหลากหลายอย่างแท้จริงนั้น ต้องอาศัยทรัพยากรบุคคลจำนวนพอสมควร ซึ่งในระยะดำเนินงานจริง มีผู้ผลิตรายการ คือ เจ้าหน้าที่งานรายการของสถานีวิทยุ 2 คน คือ ผู้ประกาศรายการ และเจ้าหน้าที่กระจายเสียงเป็นผู้จัดรายการหลัก และนักวิชาการภาครัฐ 1 คนที่อาจมาร่วมจัดรายการเป็นบางครั้งคราว ซึ่งทุกคนต่างมีงานประจำต้องรับผิดชอบ จึงไม่สามารถทุ่มเทเวลาให้กับการจัดรายการสร้างสรรค์จันทบุรีได้อย่างเต็มที่

การแก้ไขปัญหาและอุปสรรคการขาดกำลังคนในการผลิต

จากการศึกษาพบว่า ในการแก้ไขปัญหาดังกล่าว คณะกรรมการบริหารฯ ได้จัดการอบรมผู้สื่อข่าวรายการสร้างสรรค์จันทบุรี โดยชักชวนชาวบ้าน และผู้ดูแลหอกระจายข่าวที่รู้จักคุ้นเคย และประชาสัมพันธ์เชิญชวนผ่านทางรายการ เพื่อให้บุคคลทั่วไปที่สนใจเป็นนักข่าวของรายการสร้างสรรค์จันทบุรีเข้ารับการฝึกอบรมเกี่ยวกับการเขียนและการส่งข่าว รวมทั้งการหาประเด็นข่าว ซึ่งค่าใช้จ่ายต่าง ๆ ในการจัดการอบรมฯ ได้มาจากการลงขันของคณะกรรมการบริหารฯ ทั้งที่เป็นตัวแทนชาวบ้านและตัวแทนภาครัฐ และเงินบริจาคจากนักวิชาการสื่อสารมวลชน

ส่วนในด้านการจัดรายการนั้น ผู้จัดรายการได้ปรับลดประเด็นที่จะนำเสนอในแต่ละวันให้น้อยลงกว่าที่เคยนำเสนอในระยะทดลอง

“มันเป็นรายการแบบนิตยสาร 10 นาทีที่สัมภาษณ์คนนี่มา ช่วงต่อมาเป็นประเด็นอื่นๆ ซึ่งเป็นลักษณะที่ ผอ.สุรินทร์เคยทำ แต่พอพี่ทำต่อมาก็ทำไม่ไหว ใช้ลากยาว เช่น ครึ่งชั่วโมงแรก เรื่องวิว ครึ่งชั่วโมงหลังเรื่องเกษตร เอาอย่างละครึ่ง เพราะถ้าหลากหลายมากเรายังเหนื่อย” (นิตินายกมนตรี หิริญนิรมล ตัวแทนภาครัฐ, สัมภาษณ์, 27 กรกฎาคม 2543)

2.2 การปกปิดข้อมูล

ปัญหาการปกปิดข้อมูลของบางหน่วยงาน ยังคงเป็นปัญหาต่อเนื่องจากระยะทดลอง กล่าวคือ การเก็บรวบรวมข้อมูลมาเพื่อทำการผลิตรายการบางครั้งก็ไม่ได้ได้รับความร่วมมือจากหน่วยงานบางหน่วยงาน ซึ่งก็ได้อ้างถึงข้อมูลเป็นความลับ ไม่สามารถออกอากาศได้เพราะจะกระทบกับหลายฝ่าย ซึ่งเกิดขึ้นเช่นเดียวกันในระยะทดลอง

“(หลังจากระยะทดลอง การปกปิดข้อมูลของหน่วยงานบางหน่วยงาน) ก็ยังมีอยู่” (จำนงค์ พึ่งพงษ์ ตัวแทนภาครัฐ, สัมภาษณ์, 24 มิถุนายน 2543)

การแก้ไขปัญหาและอุปสรรคการปกปิดข้อมูล

ในการดำเนินการแก้ไขปัญหาดังกล่าวผู้ผลิตรายการได้ดำเนินการตามแนวทางการแก้ไข ปัญหาในระยะทดลอง กล่าวคือ จะขอข้อมูลเฉพาะหน่วยงานที่ให้ข้อมูลได้ และจะเลี่ยงการ นำเสนอข้อมูลจากหน่วยงานที่ปกปิดข้อมูลนั้น

2.3 ข้อจำกัดเกี่ยวกับยานพาหนะ

จากการสัมภาษณ์ผู้ผลิตรายการ พบว่า ผู้ผลิตรายการเห็นว่าข้อจำกัดประการหนึ่งในการผลิตรายการ คือ ข้อจำกัดเกี่ยวกับรถยนต์ของสถานีวิทยุ ที่มีไม่เพียงพอ กล่าวคือ สถานีมีรถยนต์ที่ใช้สำหรับการปฏิบัติงานราชการอยู่ 1 คัน ทำให้ไม่มีความสะดวกในการลงพื้นที่

การแก้ไขปัญหาและอุปสรรคข้อจำกัดเกี่ยวกับยานพาหนะ

การแก้ไขปัญหาและอุปสรรคข้อจำกัดเกี่ยวกับยานพาหนะ ผู้ผลิตรายการได้ใช้ยานพาหนะส่วนตัวในการลงพื้นที่เพื่อผลิตรายการ

“สถานีมีรถอยู่คันเดียวซึ่งมันไม่พอ ผอ.ก็ต้องใช้ ฝ่ายข่าวก็ต้องใช้ ...บางครั้งเวลาไปสัมภาษณ์คนข้างนอกหรือเข้าไปในสวน อย่างเป็นทางการไปดูเกษตรปลอดสารพิษ พี่ก็ซ้อนท้ายมอเตอร์ไซด์คู่ไป” (นิตยาภรณ์ หิรัญนิรมล ตัวแทนภาครัฐ, สัมภาษณ์, 27 กรกฎาคม 2543)

2.4 ข้อจำกัดส่วนตัวของผู้ผลิตรายการ

ข้อจำกัดส่วนตัวของผู้ผลิตรายการ เป็นข้อจำกัดอันนำไปสู่อุปสรรคในการทำงานของผู้จัดรายการ ในการลงพื้นที่เก็บข้อมูล ทั้งนี้เนื่องจากผู้จัดรายการมองว่าตนเป็นผู้หญิง และไม่มีประสบการณ์ในการดำเนินงาน เพื่อให้เข้าถึงชาวบ้านไม่สามารถทำได้เต็มที่เหมือนผู้ทดลองฯ ซึ่งเป็นผู้ชาย และมีประสบการณ์สูงในการจัดรายการ

“ช่วงแรก ๆ คึกคักมากเลย รถมาจอดเต็มสถานี แต่พอหลังจาก ผอ.สุรินทร์ไปแล้ว มันเหมือนกับว่า Power รายการมันอ่อนลง เพราะว่าคนจัดถ้าเทียบกัน ผอ.สุรินทร์ เป็นคนมีประสบการณ์สูงในเรื่องจัดรายการ และคลุกคลีกับชาวบ้านถึงลูกถึงคน ขณะที่พี่เป็นคนใหม่แล้วก็เป็นผู้หญิง จะลงพื้นที่คลุกคลีกับชาวบ้านแบบนี้ก็ไม่ใช่...” (นิตยาภรณ์ หิรัญนิรมล ตัวแทนภาครัฐ, สัมภาษณ์, 27 กรกฎาคม 2543)

การแก้ไขปัญหาและอุปสรรคข้อจำกัดส่วนตัวของผู้ผลิตรายการ

การแก้ไขข้อจำกัดส่วนตัวของผู้ผลิตรายการนั้น ผู้ผลิตรายการดำเนินการโดยการแบ่งงานกันรับผิดชอบ ให้ผู้ประกาศรายการลงพื้นที่เก็บข้อมูลจากชาวบ้าน ส่วนเจ้าหน้าที่กระจายเสียงเป็นผู้จัดรายการในสถานี และเป็นผู้ติดต่อประสานงานกับหน่วยงานราชการในการขอข้อมูลหรือเชิญบุคคลมาสัมภาษณ์ในรายการ

3. ปัญหาและอุปสรรคด้านงบประมาณ

การดำเนินงานรายการสร้างสรรค์จังหวัดบุรีรัมย์ เป็นผู้สนับสนุนการจัดรายการในด้านต่าง ๆ ได้แก่ การให้เวลาออกอากาศ สถานที่ในการประชุม ค่าสาธารณูปโภค เช่น ค่าไฟ เป็นต้น อุปกรณ์เครื่องมือในการผลิตรายการ และวัสดุที่ใช้ในการผลิตรายการ เช่น เทปบันทึกเสียง แบตเตอรี่ ฯลฯ ส่วนค่าใช้จ่ายอื่น ๆ ได้แก่ ค่าใช้จ่ายในการลงพื้นที่เก็บข้อมูล เช่น ค่าเดินทาง ค่าของฝากผู้ให้สัมภาษณ์ เป็นต้น และค่าใช้จ่ายในการประชุมคณะกรรมการบริหารฯ เช่น ค่าเอกสารการประชุม ค่าเลี้ยงรับรอง สถานที่ไม่มีงบประมาณสนับสนุน

“เวลาไปทำงานก็เอารถหลวงไป เบิกจ่ายได้หมด แต่ในบางครั้งเราต้องไปเอง คิวักเงินเอง เช่น ตอนเย็น กลางค้ำกลางคืน เราใช้รถหลวงไม่ได้ แต่เราต้องไปพูดคุย ไปเก็บข้อมูล เราก็คิวักเนื้อ งบประมาณตรงนี้อ่าว่ามีไหม...ไม่มีนะ” (จำนงค์ พึ่งพงษ์ ตัวแทนภาครัฐ, สัมภาษณ์, 24 มิถุนายน 2543)

การแก้ไขปัญหาและอุปสรรคด้านงบประมาณ

จากปัญหาดังกล่าว คณะกรรมการบริหารฯ ได้ดำเนินการแก้ไขปัญหาด้านงบประมาณ ดังนี้

1) *คิดหาผู้สนับสนุนรายการ* คณะกรรมการบริหารฯ ได้คิดช่วยเหลือด้านค่าใช้จ่ายในการผลิตรายการกับผู้ผลิตรายการ โดยการหาผู้สนับสนุนรายการ แต่เนื่องจากรัฐให้เวลาออกอากาศโดยไม่เสียค่าเช่าเวลา จึงทำให้ไม่สามารถหาผู้สนับสนุนรายการได้

“เขาคิดจะหาสปอนเซอร์เหมือนกัน แต่เราก็บอกทำไม่ได้ เดียวมันจะถูกสอบสวนเพราะรายการได้มาฟรี” (ประดิษฐ์ อูราสุข นายสถานี, สัมภาษณ์, 11 กรกฎาคม 2543)

2) *กรรมการลงขัน* โดยวิธีนี้คณะกรรมการบริหารฯ ได้สละเงินส่วนตัว เพื่อช่วยเหลือผู้ผลิตรายการที่ได้ใช้เงินส่วนตัวในการใช้จ่ายต่างๆ เพื่อการผลิตรายการสร้างสรรค์จังหวัดบุรีรัมย์

“ช่วย ๆ กันออก แต่ไม่ได้บังคับว่าจะต้องช่วยเท่าไร แล้วแต่เราจะให้ได้” (เผด็จ ลออตา ตัวแทนชาวบ้าน, สัมภาษณ์, 13 มิถุนายน 2543)

3) *กรรมการที่ปรึกษาหาเงินมาบริจาค* จากการสัมภาษณ์พบว่า นอกจากเงินลงขันจากตัวแทนชาวบ้านแล้ว ยังมีกรรมการที่ปรึกษาท่านหนึ่ง คือ นักวิชาการสื่อสารมวลชน ได้บริจาคเงินมาให้ไว้เป็นค่าใช้จ่ายในการดำเนินงาน

“กรรมการลงขันกันบ้าง โฆษกออกเองบ้าง แล้วอาจารย์จุมพลเอาเงินมาให้ไว้ใช้จ่ายในรายการ همینนี้” (จรรยา บุญยิ่ง ตัวแทนชาวบ้าน, สัมภาษณ์, 15 มิถุนายน 2543)

“ผมเห็นว่ามันจะล้ม ซึ่งเรื่องงบประมาณเป็นปัญหาสำคัญ ผมก็เลยหาเงินไปให้ ส่วนกรรมการจะใช้จ่ายกันอย่างไรเป็นเรื่องของเขา” (จุมพล รอดคำดี นักวิชาการสื่อสารมวลชน, สัมภาษณ์, 5 สิงหาคม 2543)

4. ปัญหาและอุปสรรคด้านนโยบาย

ปัญหาและอุปสรรคด้านนโยบาย คือ การถูกปรับลดเวลาออกอากาศรายการ ซึ่งเป็นปัญหาที่เกิดจากนโยบายของรัฐและของผู้บริหารสถานี ทั้งนี้เนื่องจากรายการสร้างสรรค์จันทร์ทำการออกอากาศในช่วงเวลาหนึ่งของสถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย จังหวัดจันทบุรี ซึ่งเป็นสถานีของรัฐ โดยรัฐได้มอบหมายให้นายสถานีเป็นผู้ควบคุมดูแล

4.1 การถูกปรับลดเวลาออกอากาศรายการ

ในปี พ.ศ. 2534 กรมประชาสัมพันธ์ซึ่งเป็นหน่วยงานที่เป็นเจ้าของสถานี ได้อนุมัติให้เอกชนเช่าเวลาออกอากาศทางคลื่น F.M. ในช่วงเวลา 11.30-12.00 น. ของทุกวัน โดยได้นำช่วงเวลาดังกล่าวเสนอรายการเพลง ดังนั้นรายการสร้างสรรค์จันทร์จึงต้องปรับลดเวลาออกอากาศตามนโยบายของกรมประชาสัมพันธ์

“มีคนมาเช่าเวลา เขาไปเช่าที่กรม เวลาออกอากาศรายการสร้างสรรค์ฯจึงต้องลดลง เพราะเราต้องปฏิบัติตามนโยบาย” (ประดิษฐ์ อูราสุข นายสถานี, สัมภาษณ์, 11 กรกฎาคม 2543)

“สถานีเขาตัดเวลา เราไม่รู้จะว่ายังไง เพราะเขาให้เวลาเรามาฟรี” (จรรยา บุญยิ่ง ตัวแทนชาวบ้าน, สัมภาษณ์, 15 มิถุนายน 2543)

การแก้ไขปัญหาและอุปสรรคการถูปรับลดเวลาออกอากาศรายการ

ในการแก้ไขปัญหาและอุปสรรคการถูปรับลดเวลาออกอากาศรายการ คณะกรรมการบริหารฯ ได้ปรับเปลี่ยนรูปแบบรายการใหม่ โดยในช่วงเวลา 11.30-12.00 น. ทางคลื่น A.M. ผู้จัดรายการจะนำเสนอเนื้อหารายการเกี่ยวกับ ข่าวท้องถิ่น ข่าวบริการ ซึ่งได้จากฝ่ายข่าวของสถานี หรือข่าวฝากประชาสัมพันธ์จากหน่วยงานต่าง ๆ ทั้งภาครัฐและเอกชน และการเปิดเพลงตามคำขอของผู้ฟังรายการที่เขียนจดหมายแจ้งความประสงค์มา ส่วนในช่วงเวลา 12.00-12.30 น. ซึ่งเป็นช่วงเวลาที่ออกอากาศทั้งทางคลื่น F.M. และ A.M. ผู้จัดรายการจะเสนอเนื้อหาหลักที่เป็นการสัมภาษณ์

“F.M. โดนตัดไปครึ่งชั่วโมง แต่ A.M. ยังอยู่ ช่วง A.M. ก็จะเป็นเรื่องเบา ๆ ไป เช่น ข่าวท้องถิ่น ข่าวบริการ เช่น ประกาศรับสมัครงาน งานบวช งานแต่ง มีเปิดเพลงสลับบ้าง เป็นวัน ๆ ไป ไม่ได้เจาะจงว่าต้องเปิดทุกวัน พอตอนเที่ยงถึงเที่ยงครึ่ง อันนี้ออกทั้ง A.M. / F.M. เนื้อหาต้องเข้ม คือเรื่องที่พีไปสัมภาษณ์มา จะเอามาออกช่วงนี้” (จำนงค์ พึ่งพงษ์ ตัวแทนภาครัฐ, สัมภาษณ์, 24 มิถุนายน 2543)

5. ปัญหาและอุปสรรคความไม่พอใจในการนำเสนอเนื้อหารายการของผู้ฟังรายการ

เนื่องจากทางรายการได้นำเสนอประเด็นข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้นในสังคม คือ การนำเสนอเรื่องราวเกี่ยวกับการจดทะเบียนรถยนต์รับจ้างไม่ประจำทาง เพื่อควบคุมราคาค่าโดยสารของหน่วยงานรัฐ โดยได้นำเสนอในมุมมองของรัฐเพียงด้านเดียว ทำให้ประชาชนส่วนหนึ่ง คือ ผู้ขับรถยนต์รับจ้างไม่ประจำทางไม่พอใจ ซึ่งการที่ผู้จัดรายการซึ่งเป็นเจ้าหน้าที่รัฐได้หยิบยกประเด็นนี้ขึ้นมานำเสนอ เพราะคิดว่ารายการยังคงเป็นของรัฐ

“เรื่องรถมาสด้าที่วิ่งรับจ้างคนในจังหวัด ซึ่งเป็นเอกลักษณ์ของจังหวัดจันทบุรี ตอนหลังมีเยอะมาก แล้วทางจังหวัดเขาขอให้จดทะเบียนจะได้คุมปัญหาได้ เพราะบางคนก็มีเก็งราคา พวกขับรถก็เลยก่อหวอดประท้วง ทางจังหวัดก็เลยขอให้ช่วยประชาสัมพันธ์เรื่องนี้ แล้วเราในฐานะสื่อของรัฐก็โอเค พี่ก็เอาประเด็นนี้มาพูด สัมภาษณ์ผู้ว่า รองผู้ว่า คนที่เกี่ยวข้อง ซึ่งเขาเป็นข้าราชการก็พูดในมุมข้าราชการ ชาวบ้านไม่พอใจถึงประท้วงกันวุ่นวาย” (นิตยาภรณ์ หิรัญนิรมล ตัวแทนภาครัฐ, สัมภาษณ์, 27 กรกฎาคม 2543)

การแก้ไขปัญหาการไม่พอใจในการนำเสนอเนื้อหารายการของผู้ฟังรายการ

การที่ผู้จัดรายการหยิบยกประเด็นที่เป็นข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้นในสังคมมานำเสนอในรายการ และนำเสนอในฝ่ายรัฐฝ่ายเดียว ทำให้ประชาชนเกิดความไม่พอใจ ซึ่งผู้จัดรายการได้นำปัญหาดังกล่าวมาปรึกษานายสถานี ซึ่งเป็นผู้ดูแลสถานีและเป็นผู้บังคับบัญชาโดยตรง รวมทั้งเลิกนำเสนอประเด็นที่ทำให้เกิดการขัดแย้งระหว่างภาครัฐและประชาชน

“พี่ปรึกษา ผอ. เพราะพี่รู้สึกว่ามันเป็นปัญหาภายในแล้วเราควรจะแก้ไขของเราให้ได้เอง กรรมการเขาเป็นคนนอก พี่รู้สึกว่ามันไม่ดีนะ พี่ก็จะไม่พูดเรื่องแบบนี้ให้กรรมการฟัง” (นิตยาภรณ์ หิรัญนิรมล ตัวแทนภาครัฐ, สัมภาษณ์, 27 กรกฎาคม 2543)

“เมื่อก่อนเคยทำเรื่องราวที่ขัดแย้งผลประโยชน์ แต่ก็เกิดความเสียหาย เช่น เรื่องรถมาสด้าขึ้นราคา ตอนนั้นเราไม่ค่อยเป็นเลยไปสัมภาษณ์กลุ่มเดียว คือกลุ่มราชการ คนขับรถรับจ้างมาไว้วางใจเราเลยไม่เอาแล้วไม่อยากทำรายการให้คนตีกัน เลยทำรายการแนวสร้างสรรค์อย่างเดียว” (จางค์ พิงพงษ์ ตัวแทนภาครัฐ, สัมภาษณ์, 24 มิถุนายน 2543)

จากการศึกษาพบว่า ปัญหาดังกล่าวได้คลี่คลาย หลังจากหน่วยงานรัฐที่เกี่ยวข้องได้จัดให้มีการพูดคุยเพื่อทำความเข้าใจในประเด็นดังกล่าวกับประชาชนที่ได้รับความเดือดร้อน ซึ่งการตกลงทำความเข้าใจนี้ได้เผยแพร่ออกอากาศทางเคเบิลทีวีของจังหวัดจันทบุรี โดยมีผู้จัดรายการสร้างสรรค์จันทบุรี คือ เจ้าหน้าที่กระจายเสียง เป็นผู้ดำเนินการสัมภาษณ์

ระยะดำเนินการจริงช่วงสุดท้าย

ส่วนที่ 1: วิธีการทำงาน

จากการศึกษาพบว่า การทำงานในระยะดำเนินงานจริงช่วงสุดท้าย สามารถแบ่งงานออกได้เป็น 2 ประเภท คือ งานผลิตรายการ และงานประชาสัมพันธ์ ซึ่งงานแต่ละประเภทมีวิธีการดำเนินงาน ดังนี้

1. งานผลิตรายการ

การผลิตรายการในระยะดำเนินงานจริงช่วงสุดท้ายนี้ จากการศึกษาพบว่า การผลิต รายการดำเนินการโดยผู้ประกาศรายการของสถานีวิทยุ เป็นหลัก และมีนักวิชาการภาครัฐมีส่วนร่วมในการผลิตรายการในบางครั้งคราวเท่านั้น

การดำเนินงานทั้ง 3 ขั้นตอน กล่าวคือ ขั้นตอนเตรียมการก่อนการผลิต ขั้นตอนการผลิต และขั้นตอน หลังการผลิต ดำเนินการทั้งหมดโดยผู้ประกาศรายการ และในขั้นผลิตรายการส่วนหนึ่งดำเนินการ โดยนักวิชาการภาครัฐ ในขั้นตอนการผลิตนั้นส่วนใหญ่ผู้ประกาศรายการของสถานีวิทยุ จะ ดำเนินรายการสด และนำเสนอในรายการในประเด็นใดประเด็นหนึ่งทั้งรายการ

ขั้นหลังการผลิตรายการ จากการศึกษาสัมภาษณ์ผู้ประกาศของสถานีวิทยุ ซึ่งเป็นผู้ดำเนินงาน หลัก พบว่า ในขั้นหลังการผลิตรายการนั้น ไม่ปรากฏการปฏิบัติงานแต่อย่างใด

“ไม่เคยเช็คเลย เชื้อมือตัวเองเพราะพี่ทำอะไรทุกอย่าง” (จำนงค์ พึ่งพงษ์ ตัวแทนภาครัฐ, สัมภาษณ์, 24 มิถุนายน 2543)

2. งานประชาสัมพันธ์

จากการศึกษาพบว่า สำหรับระยะสุดท้ายนี้ ไม่มีการดำเนินงานด้านการประชาสัมพันธ์ มี เพียงการใช้สปอตรายการเดิมที่ใช้ในระยะทดลองที่มีเนื้อหาเชิญชวนให้ผู้ฟังรายการ มีส่วนร่วมใน การส่งข่าวสารและข้อคิดเห็นด้านการจัดรายการ ซึ่งสปอตรายการดังกล่าวได้นำมาเปิดในช่วงต้น รายการ

ส่วนที่ 2 : ปัญหาและอุปสรรคในการทำงาน และวิธีการแก้ไขปัญหาและอุปสรรค

จากการศึกษาในประเด็นปัญหาและอุปสรรค และวิธีการแก้ไขในการทำงานในระยะ ดำเนินงานจริงช่วงสุดท้าย พบว่า การดำเนินงานรายการในระยะทดลองมีปัญหาและอุปสรรค และวิธีการแก้ไขที่สามารถจำแนกได้เป็น 4 เรื่องหลัก คือ คือ ปัญหาและอุปสรรคด้านบุคคล ปัญหาและอุปสรรคด้านการผลิตรายการ ปัญหาและอุปสรรคด้านงบประมาณ และปัญหาและ อุปสรรคด้านนโยบาย ทั้งนี้ผู้วิจัยจะได้นำเสนอข้อค้นพบควบคู่กันระหว่างปัญหาและอุปสรรค และ วิธีการแก้ไขปัญหาและอุปสรรคต่าง ๆ ดังกล่าว ดังนี้

1. ปัญหาและอุปสรรคด้านบุคคล

จากการศึกษาพบว่าปัญหาและอุปสรรคด้านบุคคล คือ การไม่มีการประชุม คณะกรรมการบริหารฯ

1.1 การไม่มีการประชุมคณะกรรมการบริหารฯ

จากการศึกษาพบว่า ในการดำเนินงานรายการสร้างสรรค์จับทุรีในระยะดำเนินงานจริง ช่วงสุดท้ายไม่มีการประชุมคณะกรรมการบริหารฯ ซึ่งสาเหตุส่วนหนึ่งเนื่องมาจากขาดผู้ประสานงานการประชุม คือเจ้าหน้าที่กระจายเสียงของสถานี ซึ่งได้รับคำสั่งโยกย้ายให้ไปปฏิบัติราชการที่กรุงเทพฯ นอกจากนี้ยังมีสาเหตุมาจากการไม่มีกรรมการบริหารฯ เข้าร่วมประชุม โดยกรรมการส่วนใหญ่ มีลักษณะเป็นกรรมการแต่เพียงในนามเท่านั้น

“ตั้งแต่พีวีดี(เจ้าหน้าที่กระจายเสียงของสถานี)ย้าย ไม่ได้ประชุมกันเลย เพราะไม่มีเวลาเตรียมเอกสาร ไหนจะต้องนัดประชุมอีก ถ้าฟังทำรายการทุกวันก็ไม่มีเวลาอยู่แล้ว แล้วงานอื่น ๆ อีกละ ใช้ว่าพีวีดีทำรายการสร้างสรรค์อย่างเดียวซะเมื่อไหร่” (จำนงค์ พึ่งพงษ์ ตัวแทนภาครัฐ, สัมภาษณ์, 24 มิถุนายน 2543)

“ตอนหลังไม่ได้เข้าประชุมเลย เป็นกรรมการแต่ชื่อ” (สุทธิ หอมทอง ตัวแทนชาวบ้าน, สัมภาษณ์, 26 มิถุนายน 2543)

2. ปัญหาและอุปสรรคด้านการผลิตรายการ

สำหรับปัญหาในการผลิตรายการนั้นสามารถแบ่งออกได้เป็น 3 ส่วน คือ การขาดกำลังคนในการผลิตรายการ การปกปิดข้อมูล และข้อจำกัดเกี่ยวกับยานพาหนะ

2.1 การขาดกำลังคนในการผลิตรายการ

การศึกษาพบว่า ในระยะดำเนินงานจริงช่วงสุดท้ายนี้ ในการผลิตรายการนั้นจะมีผู้ทำหน้าที่ผลิตรายการ 2 คน คือ ผู้ประกาศรายการของสถานี และนักวิชาการภาครัฐ ทั้งนี้เพราะเจ้าหน้าที่กระจายเสียงของสถานี ซึ่งเป็นผู้จัดรายการสร้างสรรค์จับทุรีได้รับคำสั่งโยกย้ายให้ไป

ปฏิบัติราชการที่กรุงเทพฯ จึงเหลือผู้จัดรายการประจำ 1 คน คือผู้ประกาศรายการ โดยมี นักวิชาการภาครัฐมาร่วมจัดรายการบ้างเป็นครั้งคราว

การแก้ไขปัญหาและอุปสรรคการขาดกำลังคนในการผลิตรายการ

จากปัญหาที่ผู้จัดรายการ 1 คน คือ เจ้าหน้าที่กระจายเสียง ได้รับคำสั่งโยกย้ายให้ไป ปฏิบัติราชการที่กรุงเทพฯ ทำให้ผู้จัดรายการสร้างสรรค์จันทร์เหลือเพียงคนเดียว คือ ผู้ประกาศ รายการ โดยมีนักวิชาการภาครัฐมาร่วมจัดรายการบ้างเป็นครั้งคราว ซึ่งผู้จัดรายการดังกล่าวได้ขอ คินเวลาออกอากาศทางคลื่น A.M. ในช่วงเวลา 11.30-12.00 น. แก่ทางสถานีวิทยุฯ

“พี้นิตีย้าย พีตัด A.M. ครึ่งชั่วโมงแรกออก มันทำไม่ไหว มันหนักไปสำหรับพีที่จะทำ รายการคนเดียวทั้งชั่วโมง เพราะตอนนั้นพีมีงานประจำทำแล้ว ต้องเข้าเวรประกาศ เวลาออกหา ข้อมูลก็ไม่มี”(จำนงค์ พึ่งพงษ์ ตัวแทนภาครัฐ, สัมภาษณ์, 24 มิถุนายน 2543)

รายการสร้างสรรค์จันทร์ในระยะดำเนินงานจริงช่วงสุดท้ายนี้ ออกอากาศเวลา 12.00- 12.30 น. ทาง F.M. ความถี่ 90.25 เมกกะเฮิร์ตซนั้น นำเสนอเนื้อหาหลัก วันละ 1 เรื่อง และมี สอดแทรกข่าวบริการบ้างเป็นครั้งคราว ซึ่งเนื้อหานี้ยังคงเน้นด้านการเกษตรเป็นหลัก

“ตอนที่คนเดียวจะเป็นวันละเรื่อง ประมาณ 20 นาที นอกนั้นพูดเข้าหัวเข้าท้าย ทักทายกับ ผู้ฟังบ้าง บางครั้งฝ่ายข่าวฝากประชาสัมพันธ์ข่าวสารมวพีก็แจ้งในรายการ แต่ไม่บ่อยนะเนาน ๆ ครั้ง”(จำนงค์ พึ่งพงษ์ ตัวแทนภาครัฐ, สัมภาษณ์, 24 มิถุนายน 2543)

2.2 การปกปิดข้อมูล

การปกปิดข้อมูลของหน่วยงานบางหน่วยงานยังคงเป็นปัญหาต่อเนื่องจากกระยะทดลอง กล่าวคือ การเก็บรวบรวมข้อมูลมาเพื่อทำการผลิตรายการบางครั้งก็ไม่ได้ได้รับความร่วมมือจาก หน่วยงานบางหน่วยงาน ซึ่งหน่วยงานนั้นได้อ้างว่าข้อมูลเป็นความลับ ไม่สามารถออกอากาศได้ เพราะจะกระทบกับหลายฝ่าย ซึ่งเกิดขึ้นเช่นเดียวกันในกระยะทดลอง และกระยะดำเนินงานจริง ช่วงแรก

การแก้ไขปัญหาและอุปสรรคการปกปิดข้อมูล

ในการดำเนินการแก้ไขปัญหาดังกล่าวผู้ผลิตรายการได้ดำเนินการตามแนวทางการแก้ไขปัญหาในระยะทดลอง และระยะดำเนินการจริงช่วงแรก คือ จะขอข้อมูลเฉพาะหน่วยงานที่ให้ข้อมูล และจะเลี่ยงการนำเสนอข้อมูลจากหน่วยงานที่ปกปิดข้อมูลนั้น

2.3 ข้อจำกัดเกี่ยวกับยานพาหนะ

จากการสัมภาษณ์ผู้ผลิตรายการ พบว่า ผู้ผลิตรายการเห็นว่าข้อจำกัดหนึ่งในการผลิตรายการ คือ ข้อจำกัดเกี่ยวกับรถยนต์ของสถานีวิจัย ที่มีไม่เพียงพอ ทำให้ไม่มีความสะดวกในการลงพื้นที่

การแก้ไขปัญหาและอุปสรรคข้อจำกัดเกี่ยวกับยานพาหนะ

การแก้ไขปัญหาและอุปสรรคข้อจำกัดเกี่ยวกับยานพาหนะ ผู้ผลิตรายการได้ใช้ยานพาหนะส่วนตัวในการลงพื้นที่เพื่อผลิตรายการ เช่นเดียวกันกับในระยะทดลองและระยะดำเนินงานจริงช่วงแรก

“พี่ขับรถไปเองสะดวกกว่า จะมานั่งรอรถสถานีว่างไม่ไหว” (จำนงค์ พึ่งพงษ์ ตัวแทนภาคีรัฐ, สัมภาษณ์, 24 มิถุนายน 2543)

3. ปัญหาและอุปสรรคด้านงบประมาณ

จากการศึกษาพบว่า ในการดำเนินงานรายการระยะดำเนินงานจริงช่วงสุดท้ายนี้ ไม่มีเงินสนับสนุนการจัดทำรายการ ซึ่งค่าใช้จ่ายส่วนใหญ่ในการผลิตรายการ เช่น ค่าเดินทาง ค่าของฝาก ผู้ให้สัมภาษณ์ เป็นต้น ผู้จัดรายการได้เป็นผู้ออกค่าใช้จ่ายเอง

4. ปัญหาและอุปสรรคด้านนโยบาย

ปัญหาและอุปสรรคด้านนโยบาย คือ การแทรกแซงเนื้อหารายการ และการถูกปรับลดวันออกอากาศรายการ

4.1 การแทรกแซงเนื้อหารายการ

จากการศึกษาพบว่า ในปี พ.ศ. 2537 ได้มีการเปลี่ยนตัวผู้อำนวยการสถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย จังหวัดจันทบุรี (ในปี พ.ศ. 2537 ได้เปลี่ยนชื่อตำแหน่งผู้บริหารสถานี จากนายสถานี เป็น ผู้อำนวยการสถานี) จึงทำให้นโยบายของสถานีนั้นเปลี่ยนแปลงตามไปด้วย และรายการสร้างสรรค์จันทบุรีถูกใช้เป็นเครื่องมือในการนำเสนอข่าวสารของทางราชการ โดยผู้อำนวยการสถานีได้เข้ามาบอกกล่าวกับผู้ประกาศรายการให้เสนอเนื้อหาที่เป็นประโยชน์ต่อประชาชน โดยเฉพาะเนื้อหาที่ได้จากหน่วยงานราชการในท้องถิ่น

“หัวหน้าฉายฉาน (ผู้อำนวยการสถานีที่ย้ายเข้ามาในปี พ.ศ. 2537) ก็ให้การสนับสนุน แต่แกจะอิงกับระบบราชการ ถึงขนาด...ตุ้ เปลี่ยนไตเติ้ลเถอะ ไตเติ้ลไม่ดีเลย ซึ่งไตเติ้ลนี้ คณะกรรมการเป็นคนช่วยกันแต่ง..หัวหน้าฉายฉานจะแนะนำ เช่น ตอนนี่คนฟังกำลังสนใจเรื่องกู้เงิน ธกส.ปล่อยกู้ให้ข้าราชการ รัฐวิสาหกิจซื้อบ้าน เราเห็นว่าไม่น่าออก เออ...ถ้าเป็นเรื่องกู้เงิน ปลอดดอกเบียแล้วให้ชาวสวนไปกู้ทำนาทุ่ง อย่างนี้ถึงน่าทำ...จะเรียกว่าเป็นการแสดงความคิดเห็นก็ได้ เพียงแต่เป็นความคิดเห็นที่ปฏิเสธไม่ได้” (จำนงค์ พึ่งพงษ์ ตัวแทนภาครัฐ, สัมภาษณ์, 24 มิถุนายน 2543)

“เราต้องเข้าใจว่าสื่อมวลชนนี้ รัฐยังต้องดูแลอยู่ ซึ่งกรมประชาสัมพันธ์มอบหมายมาให้ดูแล ไม่ใช่ว่าแทรกแซงหรือกรับ เรียกว่าให้มันเกิดประโยชน์แก่พี่น้องประชาชนโดยส่วนรวมมากกว่า ก็คนเขาอยากฟังเรื่องอะไร ไม่ใช่เรื่องการเกษตรอย่างเดียว” (ฉายฉาน ให้ศิริกุล ผู้อำนวยการสถานี, สัมภาษณ์ 2 มิถุนายน 2543)

4.2 การปรับลดวันออกอากาศ

สถานีวิทยุฯ ได้มีนโยบาย โดยปรับลดวันออกอากาศรายการสร้างสรรค์จันทบุรีลง โดยได้ทยอยลดวันออกอากาศรายการสร้างสรรค์จันทบุรี จากเดิมออกอากาศ 7 วัน (เวลา 12.00 - 12.30 น.) เหลือเพียง 4 วัน และก่อนที่จะยกเลิกรายการได้ลดวันออกอากาศรายการสร้างสรรค์จันทบุรีเหลือ 2 วัน ทั้งนี้ปัญหาและอุปสรรคดังกล่าวเป็นปัจจัยหนึ่งในการนำไปสู่การยุติการดำเนินงานรายการ

เมื่อพิจารณาภาพรวมกระบวนการทำงานในรายการสร้างสรรค์จันทบุรี จะเห็นได้ว่า การทำงานในรายการสร้างสรรค์จันทบุรี ประกอบด้วยงาน 3 ประเภท คือ งานบริหารจัดการ งานผลิตรายการ และงานประชาสัมพันธ์ ซึ่งในส่วนของงานบริหารจัดการนั้นได้มีการปฏิบัติในระยะทดลอง

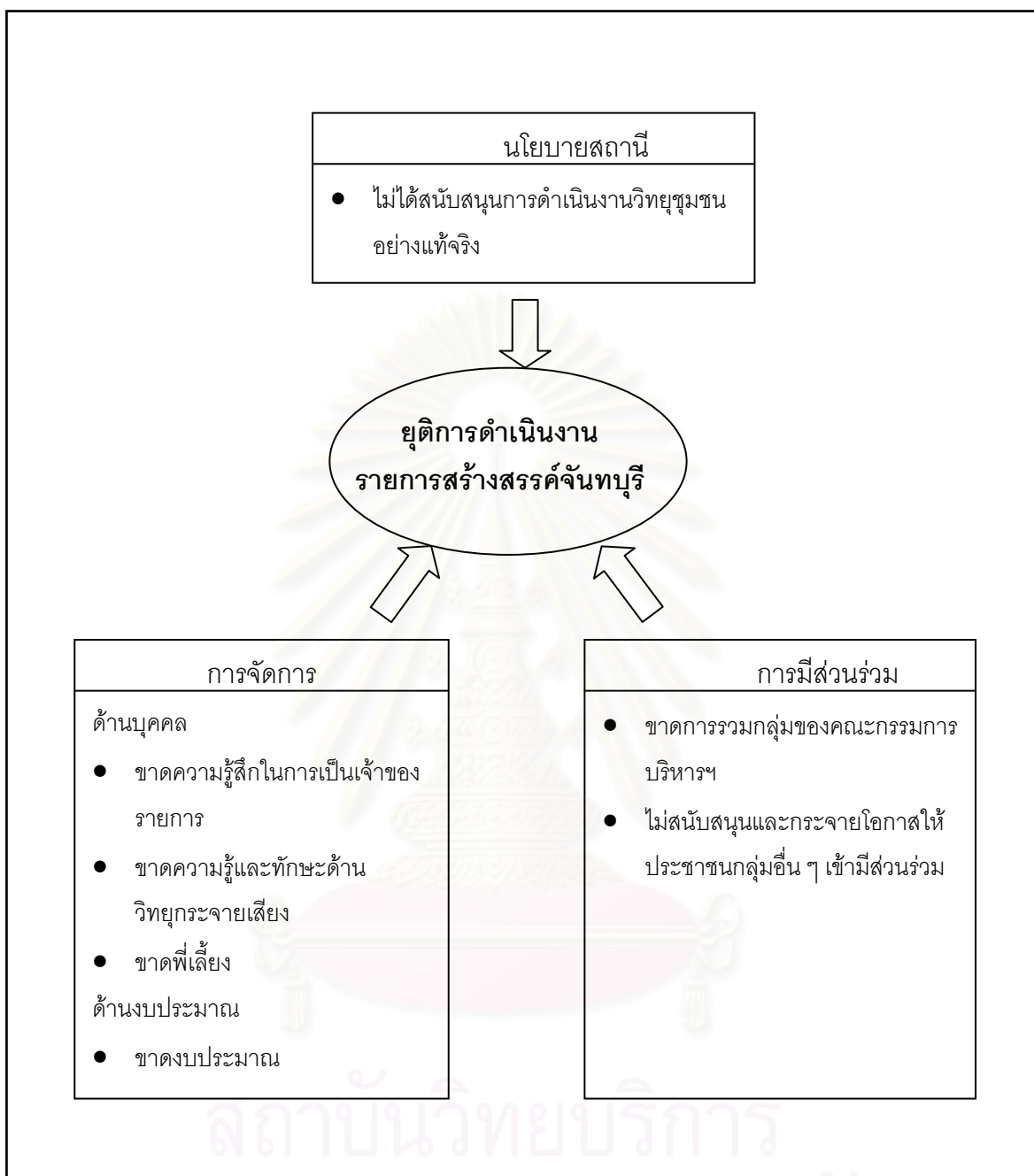
และระยะดำเนินงานจริงช่วงแรก โดยมีความถี่ของการปฏิบัติงานลดน้อยลงเรื่อยๆ จนกระทั่งใน ระยะดำเนินงานจริงช่วงสุดท้าย ไม่ปรากฏว่ามีการปฏิบัติงานด้านการบริหารจัดการแต่อย่างใด ส่วนงานด้านการผลิตรายการ มีการปฏิบัติงานซึ่งแบ่งได้เป็น 3 ขั้นตอน คือ ขั้นตอนการผลิต รายการ ได้แก่ การวางแผนการผลิตรายการ และการเก็บข้อมูล ขั้นตอนการผลิต รายการ และขั้นหลังการ ผลิตรายการ โดยการผลิตรายการในระยะดำเนินงานจริงช่วงสุดท้าย ไม่ปรากฏการปฏิบัติงานใน ขั้นตอนหลังการผลิตรายการแต่อย่างใด

ส่วนปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงาน มีทั้งปัญหาและอุปสรรคที่แก้ไขได้ และแก้ไข ไม่ได้ ซึ่งปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงานที่แก้ไขได้ ส่วนใหญ่เป็นปัญหาและอุปสรรคด้านการ ผลิตรายการ ได้แก่ การปกปิดข้อมูลของบางหน่วยงาน ข้อจำกัดเกี่ยวกับยานพาหนะ และข้อจำกัด ส่วนตัวของผู้ผลิตรายการ รวมทั้งความไม่พอใจในการนำเสนอเนื้อหารายการของประชาชนและ ภาครัฐ และการไม่ค่อยแสดงความคิดเห็นของตัวแทนชาวบ้าน ส่วนปัญหาและอุปสรรคที่ไม่สามารถ แก้ไขได้ ได้แก่ การไม่เข้าร่วมประชุมคณะกรรมการบริหารของตัวแทนชาวบ้าน การขาดกำลังคนใน การผลิตและจัดรายการ การขาดงบประมาณในการดำเนินงาน รวมทั้งปัญหาและอุปสรรคด้าน นโยบายสถานี อันได้แก่ การแทรกแซงเนื้อหารายการ การถูกปรับลดเวลาออกอากาศรายการ และการ ถูกปรับลดวันออกอากาศรายการ

ปัญหานำวิจัยที่ 3 : ปัจจัยใดที่นำไปสู่การยุติการดำเนินงานรายการสร้างสรรค์จันทร์

จากการศึกษาที่พบว่า รายการวิทยุชุมชน “สร้างสรรค์จันทร์” เป็นรายการหนึ่งที่ ดำเนินงานอยู่ภายใต้สถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย จังหวัดจันทร์ และดำเนินการ บริหารจัดการในรูปของคณะกรรมการบริหารวิทยุกระจายเสียงชุมชน ซึ่งประกอบด้วย ตัวแทน ชาวบ้านที่เป็นตัวแทนประชาชนในท้องถิ่น รวมทั้งตัวแทนภาครัฐ ซึ่งเป็นเจ้าหน้าที่สถานีฯ และ นักวิชาการ โดยในจุดเริ่มต้นของรายการนั้น เกิดจากการทดลองจัดกระจายเสียงวิทยุชุมชนของ นายสุรินทร์ แปลงประสพโชค ซึ่งเป็นบุคคลภายนอกท้องถิ่นจังหวัดจันทร์ และได้ทำการทดลอง ในระหว่าง เดือน 1 ธันวาคม พ.ศ. 2533 – 3 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2534 ทั้งนี้จากจุดเริ่มต้นดังกล่าว ทำให้รายการ “สร้างสรรค์จันทร์” ดำเนินงานมาจนถึง ปี พ.ศ. 2538 จึงได้ยุติการดำเนินงานลง

การยุติการดำเนินรายการสร้างสรรค์จันทร์ ดังกล่าวมีปัจจัยที่ทำให้ต้องยุติการ ดำเนินงาน ซึ่งจากการศึกษา พบว่า มีอยู่ด้วยกันหลายปัจจัย ดังแผนภูมิ ที่ 9



แผนภูมิที่ 9 แสดงปัจจัยที่นำไปสู่การยุติการดำเนินงานวิเทศชุมชนรายการสร้างสรรค์จันทบุรี

จากแผนภูมิที่ 9 แสดงปัจจัยที่นำไปสู่การดำเนินงานรายการสร้างสรรค์จันทบุรี ซึ่งสามารถจำแนกได้เป็น 3 ปัจจัยหลัก คือ ปัจจัยด้านนโยบายสถาบัน ปัจจัยด้านการจัดการ และปัจจัยด้านการมีส่วนร่วมของประชาชน รายละเอียด ดังนี้

1. ปัจจัยด้านนโยบายสถานี

จากการวิเคราะห์พบว่า รายการสร้างสรรค์จันทร์ได้ยุติการดำเนินงานลง ปัจจัยหนึ่งที่มีส่วนสำคัญคือ นโยบายของสถานีที่ไม่สนับสนุน และส่งเสริมการดำเนินงานวิทยุชุมชนอย่างแท้จริง ซึ่งจากการศึกษาพบว่า ผู้อำนวยการสถานีมีความต้องการให้สถานีผลิตรายการในช่วงเวลาของรายการสร้างสรรค์จันทร์ (เวลา 12.00-12.30 น.) โดยได้ทยอยลดวันออกอากาศรายการสร้างสรรค์จันทร์ จากเดิมออกอากาศ 7 วัน กลายเป็น ทุกวันจันทร์ถึงอาทิตย์ เป็นให้ออกอากาศ 4 วัน และให้รายการสนทนาประชาชนจันทร์ออกอากาศในช่วงเวลาของรายการสร้างสรรค์จันทร์ 3 วัน และก่อนที่จะยกเลิกรายการได้ลดวันออกอากาศรายการสร้างสรรค์จันทร์เหลือ 2 วัน

รายการสนทนาประชาชนจันทร์ที่เข้ามาแทนรายการสร้างสรรค์จันทร์นั้น มีลักษณะเช่นเดียวกับรายการสร้างสรรค์จันทร์ โดยเฉพาะการสะท้อนปัญหาของชุมชน แต่ผลิตรายการโดยเจ้าหน้าที่ของสถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย จังหวัดจันทร์ทั้งหมด ไม่มีคณะกรรมการบริหารฯ ที่มาจากตัวแทนชาวบ้านเข้ามีส่วนร่วมในการดำเนินงานการจัดรายการ

“แนวนโยบายของผู้บริหารสถานีในขณะนั้น คือ ท่านฉายฉาน ต้องการให้พื้นฐานเป็นหัวหน้าฝ่ายรายการ เข้ามาทำรายการเพื่อจะได้เป็นแบบอย่าง จากรายการสร้างสรรค์จันทร์มาเป็นสนทนาประชาชนจันทร์ ซึ่งรายการเราจะเน้นแบบเดียวกัน คือจะสะท้อนปัญหาชุมชน เพียงแต่ว่าเจ้าหน้าที่สถานีจะเป็นผู้ดำเนินการเองทั้งหมด ไม่มีคณะกรรมการ...อะไร ๆ มันก็เริ่มจะเปลี่ยนแปลงในลักษณะที่ว่าผู้ดำเนินรายการเองก็ไม่ค่อยจะมีเวลา แล้วที่นี้ก็ไม่ได้เอารายการแบบตัดเลย รายการสร้างสรรค์ยังคงไว้ ออกอากาศ 4 วัน แล้วรายการพีเอชไปทำ 3 วัน แล้วก็ลองมาคุยกันใหม่อีกทีหนึ่งสร้างสรรค์ก็ลดลงจาก 4 วัน เหลือ 2 วัน ต่อไปก็หมดไปเลย” (นิสสาร ศักดิ์สง่างงษ์ หัวหน้าฝ่ายรายการ, สัมภาษณ์, 2 มิถุนายน 2543)

แต่จากการวิเคราะห์เอกสารผังรายการ (Layout) พบว่า ในช่วงแรกของการลดวันออกอากาศรายการสร้างสรรค์จันทร์นั้น มีรายการสีสันเที่ยงวันเข้ามาแทนรายการสร้างสรรค์จันทร์ในวันพุธ และพฤหัสบดี ที่จัดโดยเจ้าหน้าที่สถานี ซึ่งเป็นหัวหน้าฝ่ายรายการในขณะนั้น (นิสสาร ศักดิ์สง่างงษ์) เป็นผู้ดำเนินรายการ

รายการที่เกิดขึ้นมาใหม่นั้น ไม่ได้มีคณะกรรมการดำเนินงานเหมือนรายการสร้างสรรค์จันทร์ ที่เปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในทุกๆระดับ ตั้งแต่การวางแผน การ

กำหนดนโยบาย การผลิตรายการ การรับฟังรายการและการปรับปรุง การเสนอแนะ เพื่อให้เป็นไปตามความต้องการของชุมชน

2. ปัจจัยด้านการจัดการ

จากการศึกษาปัจจัยที่นำไปสู่การยุติการดำเนินงานรายการสร้างสรรค์จันทบุรี ในประเด็นการจัดการ พบว่า ปัจจัยด้านการจัดการมีด้วยกัน 2 ปัจจัยหลัก อันได้แก่ ปัจจัยด้านบุคคล และปัจจัยด้านงบประมาณ

2.1 ปัจจัยด้านบุคคล

ปัจจัยที่นำไปสู่การยุติการดำเนินงานรายการสร้างสรรค์จันทบุรีในด้านบุคคล จากการศึกษาค้นคว้า พบว่า มีปัจจัยย่อยที่เกี่ยวกับบุคคล ได้แก่ การขาดความรู้สึกรับผิดชอบในการเป็นเจ้าของรายการ การขาดความรู้และทักษะด้านวิทยุกระจายเสียง และการขาดพี่เลี้ยง รายละเอียด ดังนี้

1) การขาดความรู้สึกรับผิดชอบในการเป็นเจ้าของรายการ

การขาดความรู้สึกรับผิดชอบในการเป็นเจ้าของรายการ เกิดจากการที่คณะกรรมการบริหารฯ บางคนยังมีความรู้สึกที่รายการเป็นของสถานี ดังนั้นเมื่อเกิดปัญหาในการดำเนินงานของรายการ มักจะไม่ปรึกษากันภายในคณะกรรมการบริหารฯ หรือระหว่างสมาชิกด้วยกัน เพื่อช่วยกันระดมความคิดในการแก้ไขปัญหาเหล่านั้น ๆ กรณีตัวอย่างการนำเสนอเนื้อหารายการแล้วทำให้เกิดความขัดแย้งขึ้นกับประชาชน กรรมการบริหารฯ ที่เป็นเจ้าหน้าที่กระจายเสียง ได้ปรึกษาผู้อำนวยการสถานีเท่านั้น โดยไม่ได้นำเข้าไปประชุมคณะกรรมการบริหารฯ แต่อย่างใด

นอกจากนี้จากการศึกษาวิจัยยังพบว่า ในส่วนของกรรมการบริหารฯ ที่มาจากตัวแทนชาวบ้านส่วนใหญ่ยังขาดความรู้สึกรับผิดชอบที่ตนเป็นเจ้าของรายการเช่นกัน ดังจะเห็นได้จากการให้เหตุผลในการไม่เข้ามีส่วนร่วมในการดำเนินงาน โดยเฉพาะการประชุมว่า มีภาระงานส่วนตัวที่รับผิดชอบ และการไม่สามารถเข้ามีส่วนร่วมโดยไม่ได้รับค่าตอบแทน ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงความรู้สึกที่ไม่ใช่ความรู้สึกของการมีส่วนร่วมในการเป็นเจ้าของกรรมการบริหารฯ ที่มาจากตัวแทนชาวบ้าน

“คือว่าผมต้องรับผิดชอบเยอะ แม่อยู่ที่บ้าน ลูกเรียนหมด ทำสวนอีก แล้วก็ไปแพทย์ ตำบล คือเราก็อารมณ์งานกับสังคมทางนี้ด้วยก็เลยไม่มีเวลา ขาดการติดต่อไปเยอะ” (สุทธิ หอมทอง ตัวแทนชาวบ้าน, สัมภาษณ์, 26 มิถุนายน 2543)

“ตัวผมเองไม่มีเวลา คืองานทางบ้านมันยุ่ง ต้องทำสวน ต้องขึ้นอำเภอ บางทีงานทางนั้น กับทางนี้ตรงกัน ผมก็มาไม่ได้(ประชุมคณะกรรมการบริหารฯ) ผมก็บอกแล้วว่ามาไม่ได้เป็นแล้ว กรรมการเนี่ยะ แต่ให้ความร่วมมือ มีอะไรให้ช่วยเหลือก็ยินดี” (นาย เวชสรรเสริญ ตัวแทนชาวบ้าน , สัมภาษณ์, 14 มิถุนายน 2543)

“คุณสุรินทร์บอกว่าไม่มีงบตรงนี้ ทำในลักษณะใจเข้าไปทำ เสียสละกันไป ไรท์ที่ไม่มี ค่าตอบแทน ผลว่ามันทำให้เลิกไป คุณคิดดู ค่ารถ ค่าน้ำมัน ค่ากิน ถ้าเราทำเราต้องควักเองอย่าง นี้ไม่ไหว คนเรามันต้องกินต้องใช้” (บุญยัง คณะธรรม ตัวแทนชาวบ้าน, สัมภาษณ์, 17 มิถุนายน 2543)

“พอประชุมไปได้ 2-3 ครั้ง ชาวบ้านก็ถามแล้วว่า มีค่าตอบแทนให้ไหม” (ประดิษฐ์ อูราสุข นายสถานี, สัมภาษณ์, 11 กรกฎาคม 2543)

ผลจากการขาดความรู้สึกลงในการเป็นเจ้าของรายการดังกล่าว ทำให้ชาวบ้านไม่เห็น ความสำคัญ และไม่เห็นคุณค่าของรายการสร้างสรรค์จันทบุรี รวมทั้งไม่เข้ามีส่วนร่วมในการ ดำเนินงาน อันเป็นจากสาเหตุสำคัญประการหนึ่งที่น่าไปสู่การยุติรายการ

2) การขาดความรู้และทักษะด้านวิทยุกระจายเสียง

จากการศึกษาในประเด็นการผลิตรายการ พบว่า คณะกรรมการบริหารฯ ส่วนใหญ่ไม่มี ความรู้ และทักษะที่เกี่ยวกับการผลิตรายการ โดยเฉพาะคณะกรรมการบริหารฯ ที่มาจากตัวแทน ชาวบ้าน อันได้แก่ ความรู้ในการกำหนดรูปแบบและเนื้อหารายการ การวางแผนการดำเนินงาน วิทยุกระจายเสียง ทักษะในการพูดผ่านสื่อวิทยุกระจายเสียง ฯลฯ ทั้งนี้เนื่องจากชาวบ้านไม่มี ประสบการณ์ในด้านการผลิตรายการวิทยุ จึงทำให้ชาวบ้านส่วนหนึ่งไม่กล้าพูดออกอากาศทาง วิทยุ และเนื่องจากการขาดความรู้ และทักษะด้านวิทยุกระจายเสียงดังกล่าว จึงเป็นปัจจัยจำกัด ประการหนึ่งที่ทำให้ชาวบ้านส่วนใหญ่ไม่มีส่วนร่วมในการผลิตรายการ ในอีกด้านหนึ่งนั้น เนื่องจากการขาดความรู้และทักษะด้านวิทยุกระจายเสียง โดยเฉพาะในประเด็นการมีส่วนร่วมใน

การดำเนินงานในระดับอื่น ๆ จึงทำให้ชาวบ้านไม่มีส่วนร่วมในมิติอื่น อาทิ การวางแผน กำหนดนโยบายการดำเนินงาน ฯลฯ และจากเหตุผลดังกล่าว ทำให้การดำเนินงานรายการสร้างสรรค์จิตบุรีในระยะถัดจากระยะทดลอง ชาวบ้านเริ่มทยอยยุติบทบาทการมีส่วนร่วมของตนเอง

3) การขาดพี่เลี้ยง

จากการศึกษาที่พบว่า การดำเนินงานรายการสร้างสรรค์จิตบุรีในระยะทดลองนั้น สามารถดำเนินงานดี และมีกรรมการบริหารฯ ที่เป็นตัวแทนชาวบ้านเข้ามีส่วนร่วมดำเนินงานนั้น กล่าวได้ว่า ผู้ที่มีบทบาทสำคัญที่คอยกระตุ้น ช่วยเหลือ และสนับสนุนตัวแทนชาวบ้าน คือ ผู้ทดลองฯ ซึ่งเป็นผู้ที่มีบทบาทในการเป็นพี่เลี้ยง โดยทำหน้าที่สำคัญในการกระตุ้นให้ชาวบ้านมีส่วนร่วม และการผลิตรายการอย่างจริงจัง ประสานงานในทุก ๆ ด้านเพื่อให้การทดลองเป็นไปด้วยความสมบูรณ์ อาทิ การประสานให้ชาวบ้านเข้าร่วมประชุม และให้คำแนะนำในการตัดสินใจ กำหนดแนวทางในการจัดรายการ ฯลฯ

หลังจากระยะทดลอง และเข้าสู่ระยะดำเนินงานจริงในช่วงแรกนั้น จากการศึกษพบว่า การดำเนินงานไม่มีผู้ทำหน้าที่เป็นพี่เลี้ยง ที่คอยกระตุ้นให้ชาวบ้านมีส่วนร่วม และประสานงานด้านต่าง ๆ ในขณะที่กรรมการบริหารฯ ที่เป็นตัวแทนชาวบ้านยังไม่มีความพร้อมที่จะดำเนินงานเอง ซึ่งผลดังกล่าวต่อเนื่องมาจนถึงระยะดำเนินงานจริงช่วงสุดท้ายก่อนยุติรายการลง

“ใหม่ๆก็ประชุมกันบ่อยหน่อย แต่พอนานเข้าเป็นเหมือนกันหมด พอหยุดประชุมก็หายไปเลย ถ้าประชุมไม่ขาดเราก็หูกว้างตากว้าง แต่พอหยุดไปมันก็หายไป ลืม” (จำนงค์ ชัยนาพฤกษ์ ตัวแทนชาวบ้าน, สัมภาษณ์, 20 มิถุนายน 2543)

2.2 ปัจจัยด้านงบประมาณ

จากการศึกษาปัจจัยที่นำไปสู่การยุติรายการสร้างสรรค์จิตบุรี พบว่า ปัจจัยด้านงบประมาณ เป็นปัจจัยที่สำคัญอีกประการหนึ่งที่ทำให้รายการสร้างสรรค์จิตบุรีต้องยุติการดำเนินงาน ทั้งนี้เนื่องจากไม่มีการดำเนินการจัดหาทุนเพื่อดำเนินงานในระยะยาว ในขณะที่การดำเนินงานที่ผ่านมาได้รับเงินสนับสนุนที่อยู่ในรูปแบบงบสนับสนุนชั่วคราว ซึ่งจากการศึกษาพบว่า ในระยะทดลองนั้น งบประมาณในการดำเนินงานส่วนใหญ่ได้มาจากผู้ทดลองฯ ส่วนในระยะดำเนินการจริงช่วงแรกนั้นส่วนหนึ่งได้รับการสนับสนุนจากนักวิชาการ กระนั้นก็ตาม

คณะกรรมการบริหารฯ ยังคงเป็นผู้ออกค่าใช้จ่ายที่เกิดขึ้นจากการเข้ามีส่วนร่วมในการดำเนินงาน
เอง

ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับปัจจัยด้านงบประมาณ คือ ปัจจัยนโยบายสถานีที่ไม่เปิดโอกาสให้
คณะกรรมการบริหารฯ จัดหาเงินทุนมาสนับสนุนการผลิตรายการ

“เราหาสปอนเซอร์ไม่ได้ รายการอะไรก็แล้วแต่ เราทำโดยที่ควักกระเป๋า ทำไม่ได้ คนเรา
ต้องกินต้องใช้” (บุญยัง คณะธรรมย์ ตัวแทนชาวบ้าน, สัมภาษณ์, 17 มิถุนายน 2543)

“เรารู้อยู่แล้วว่า ถ้างบก่อนนี้ (เงินบริจาคจากนักวิชาการสื่อสารมวลชน) หมด ก็ต้อง
สลาย” (จรรยา บุญยัง ตัวแทนชาวบ้าน, สัมภาษณ์, 15 มิถุนายน 2543)

3. ปัจจัยด้านการมีส่วนร่วมของประชาชน

จากการศึกษาในประเด็นการมีส่วนร่วมของประชาชน พบว่า การดำเนินงานรายการ
สร้างสรรค์จันทร์บุรีในระยะทดลองที่สามารถดำเนินงานได้อย่างต่อเนื่องในช่วงระยะเวลาดังกล่าว
นั้น ปัจจัยสำคัญประการหนึ่งคือ การมีส่วนร่วมของประชาชน ดังนั้นในมุมมองจึงเป็นปัจจัยหนึ่ง
นำไปสู่การยุติการดำเนินรายการ ทั้งนี้สามารถจำแนกได้เป็น 2 ประเด็น คือ การขาดการรวมกลุ่ม
ของคณะกรรมการบริหารฯ และการไม่สนับสนุน และกระจายโอกาสให้ประชาชนกลุ่มอื่น ๆ เข้ามี
ส่วนร่วม รายละเอียด ดังนี้

1) การขาดการรวมกลุ่มของคณะกรรมการบริหารฯ

การมีส่วนร่วมของตัวแทนชาวบ้านในการดำเนินงานซึ่งอยู่ในฐานะกรรมการบริหารฯ มี
รวมกลุ่มของตัวแทนชาวบ้านเพื่อระดมความคิดเห็นในการดำเนินงานด้านต่าง ๆ ในการรวมกลุ่ม
ดังกล่าวก่อให้เกิดการดำเนินงาน และการผลิตรายการที่สามารถตอบสนองความต้องการของ
ชุมชนได้นั้นปรากฏอย่างชัดเจนในระยะทดลองซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดวิทยุชุมชนที่ผู้ทดลอง
ต้องการ แต่จากการศึกษาพบว่า ในระยะดำเนินงานจริงช่วงแรก จนถึงระยะดำเนินงานจริงช่วง
สุดท้ายนั้น การรวมกลุ่มเพื่อดำเนินงานรายการมีความถี่น้อยลงตามลำดับระยะ และไม่ปรากฏใน
ที่สุด โดยในระยะทดลอง มีการรวมกลุ่มระดมความคิดเห็น โดยในที่ประชุมได้กำหนดให้มีการ
ประชุมคณะกรรมการบริหารฯ ทุก ๆ 15 วัน แต่ต่อมาได้ปรับลดความถี่ในการรวมกลุ่มลง และยุติ
ในที่สุด

จากข้อค้นพบเกี่ยวกับการขาดการรวมกลุ่มดังกล่าวข้างต้น ซึ่งเป็นผลทำให้รายการสร้างสรรค์จับทุรีในระยะหลังทดลองเปลี่ยนรูปแบบการดำเนินงานจากเดิม กล่าวคือ จากรายการที่ดำเนินงานโดยคณะกรรมการบริหารฯ ที่เป็นตัวแทนชาวบ้านมาเป็นรายการที่ชาวบ้านไม่ได้เข้ามามีส่วนร่วม การดำเนินงานรูปแบบใหม่ดังกล่าวส่วนใหญ่ดำเนินงานโดยเจ้าหน้าที่สถานีเป็นหลัก อันเป็นเหตุผลหนึ่งที่สถานีขอเวลาออกอากาศของรายการสร้างสรรค์จับทุรีคืน

“รายการสร้างสรรค์ตอนนั้นมีชื่อก็จริง แต่เป็นลักษณะคุณจำนงค์ (ผู้ประกาศรายการ) ทำอยู่คนเดียว กรรมการเขาไม่ได้รวมกลุ่มกันอย่างแต่ก่อน มีกรรมการแต่ชื่อ”(ฉายฉาน ให้ศิริกุล ผู้อำนวยการสถานี, สัมภาษณ์, 2 มิถุนายน 2543)

2) การไม่สนับสนุน และกระจายโอกาสให้ประชาชนกลุ่มอื่น ๆ เข้ามีส่วนร่วม

จากการศึกษาในประเด็นการมีส่วนร่วมยังพบว่า ปัจจัยหนึ่งที่น่าไปสู่การยุติรายการสร้างสรรค์จับทุรี คือ การไม่สนับสนุน และกระจายโอกาสให้ประชาชนกลุ่มอื่น ๆ เข้ามีส่วนร่วม ดังจะเห็นได้จากกลวิธีในการสรรหาคณะกรรมการบริหารที่เปิดโอกาสให้เฉพาะกลุ่มคนเท่านั้น คือ กลุ่มผู้นำชุมชน และกลุ่มคนรู้จักคุ้นเคย รวมทั้งไม่มีการสรรหาผู้ดำเนินงานทดแทนตัวแทนชาวบ้านที่ยุติบทบาทในการมีส่วนร่วม

นอกจากนี้ ในการประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนมีส่วนร่วมในรายการนั้น จากการศึกษาพบว่า รายการสร้างสรรค์จับทุรีมีการดำเนินการประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนมีส่วนร่วมในฐานะผู้รับฟังรายการ และผู้ส่งข้อมูลข่าวสารเท่านั้น อีกทั้งการดำเนินงานในด้านของการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนมีน้อยมาก ทั้งนี้เนื่องจากการศึกษาพบว่า มีการดำเนินงานดังกล่าว 1 ครั้ง คือ การจัดอบรมผู้สื่อข่าวรายการสร้างสรรค์จับทุรี

การไม่สนับสนุนและกระจายโอกาสให้ประชาชนกลุ่มอื่น ๆ เข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงานนั้น มีผลต่อเนื่องทำให้ไม่มีการขยายเครือข่ายการมีส่วนร่วมไปยังชาวบ้านกลุ่มอื่น ๆ และมีชาวบ้านส่วนน้อยเท่านั้นที่เข้ามามีส่วนร่วม ซึ่งเป็นปัจจัยหนึ่งที่ทำให้ในการจัดรายการมีเพียงเจ้าหน้าที่สถานีฯ เป็นผู้ดำเนินงานหลักเท่านั้น จึงเป็นอีกเหตุผลหนึ่งที่ทำให้สถานีขอเวลารายการกลับคืน

บทที่ 5

สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

สรุปผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การวิเคราะห์การจัดการรายการวิทยุชุมชน “สร้างสรรค์จันทบุรี” มีวัตถุประสงค์การวิจัยเพื่อศึกษาโครงสร้างการดำเนินงานของรายการสร้างสรรค์จันทบุรี กระบวนการทำงาน และปัจจัยที่นำไปสู่การยุติการดำเนินงานรายการสร้างสรรค์จันทบุรี

ผู้วิจัยได้สรุปผลการวิจัยตามปัญหำนำการวิจัย ดังนี้

ปัญหำนำวิจัยที่ 1 : โครงสร้างการดำเนินงานของรายการสร้างสรรค์จันทบุรีเป็นอย่างไร

ผลจากการศึกษาสรุปได้ว่า รายการสร้างสรรค์จันทบุรีเป็นรายการซึ่งอยู่ภายใต้สถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย จังหวัดจันทบุรี โดยตลอดระยะเวลาดำเนินงานเกือบ 5 ปี (ปลายปี พ.ศ. 2533 - กลางปี พ.ศ. 2538) โครงสร้างการดำเนินงานของรายการสร้างสรรค์จันทบุรี ได้มีการเปลี่ยนแปลง ซึ่งสามารถจำแนกได้เป็น 3 ระยะ คือ ระยะทดลอง ระยะดำเนินงานจริงช่วงแรก และระยะดำเนินงานจริงช่วงสุดท้าย

1. ระยะทดลอง เป็นช่วงเวลา 2 เดือนแรก (1 ธันวาคม พ.ศ. 2533 – 3 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2534) ของการออกอากาศรายการ ซึ่งรายการสร้างสรรค์จันทบุรียังมีสภาพเป็นรายการทดลองกระจายเสียงวิทยุชุมชน ซึ่งโครงสร้างการดำเนินงานของรายการสร้างสรรค์จันทบุรีในระยะนี้ ประกอบด้วย คณะกรรมการบริหารฯ คณะกรรมการที่ปรึกษา และงานช่างเทคนิค โดยในแต่ละองค์ประกอบ มีบุคคลที่เข้าร่วมดำเนินงานและบทบาทในการดำเนินงาน ดังนี้

คณะกรรมการบริหารฯ มีจำนวนทั้งสิ้น 9 คน ซึ่งสามารถแบ่งได้เป็น 2 ส่วน คือ ตัวแทนชาวบ้าน มีจำนวน 8 คน ซึ่งเป็นผู้นำแบบทางการหรือผู้นำแบบจัดตั้ง ได้แก่ กำนันและผู้ใหญ่บ้านจำนวน 6 คน กรรมการสุขาภิบาลจำนวน 1 คน นอกจากนี้ยังมีตัวแทนชาวบ้านที่เป็นนักจัดรายการมือสมัครเล่นจำนวน 1 คน โดยตัวแทนชาวบ้านเหล่านี้ได้เข้ามาร่วมดำเนินงานจากการ

ติดต่อทบาททามของผู้ทดลองจัดรายการ และผู้ทดลองจัดรายการ จำนวน 1 คน ซึ่งคณะกรรมการบริหารฯ มีบทบาทที่ค่อนข้างแตกต่างกัน ดังนี้

บทบาทของตัวแทนชาวบ้าน มีด้วยกัน 5 บทบาท คือ 1) การเป็นผู้สร้างสรรครายการ 2) การเป็นผู้ดำเนินการบริหารจัดการรายการ โดยทำหน้าที่กำหนดแนวทางการจัดรายการ เสนอแนะเนื้อหารายการ พิจารณาปรับปรุงรายการ รวมทั้งกำหนดข้อบังคับในการดำเนินงาน 3) การเป็นผู้ประชาสัมพันธ์รายการ 4) การเป็นผู้ประสานงานกับแหล่งข้อมูล และ 5) การเป็นผู้ผลิตรายการและจัดรายการ โดยตัวแทนชาวบ้าน 1 คน คือ นักจัดรายการมือสมัครเล่น ได้มีส่วนร่วมในการผลิตรายการและจัดรายการร่วมกับผู้ทดลองจัดรายการ

บทบาทของผู้ทดลองจัดรายการ มีด้วยกันทั้งสิ้น 5 บทบาท คือ 1) การเป็นพี่เลี้ยง โดยผู้ทดลองจัดรายการจะเป็นผู้แนะนำแนวทางการจัดรายการให้กับตัวแทนชาวบ้าน 2) การเป็นผู้ถ่ายทอดความรู้ด้านการผลิตรายการและการจัดรายการ ให้กับนักจัดรายการมือสมัครเล่น 3) การเป็นผู้ผลิตรายการและจัดรายการ 4) การเป็นผู้ประชาสัมพันธ์รายการ และ 5) การเป็นผู้สนับสนุนงบประมาณ

คณะกรรมการที่ปรึกษา มีด้วยกัน 2 คน คือ 1) นายสถานี ซึ่งมีส่วนร่วมดำเนินงานในบทบาทของการเป็นผู้สนับสนุนการจัดรายการ เช่น การให้ช่วงเวลาออกอากาศรายการตามที่คณะกรรมการบริหารฯ ต้องการ และ 2) นักวิชาการสื่อสารมวลชน ผู้ที่มีบทบาทในการให้ความรู้เกี่ยวกับหลักการดำเนินงานวิทยุชุมชน สิทธิและบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการบริหารฯ แก่ตัวแทนชาวบ้าน

งานช่างเทคนิค เป็นช่างเทคนิคประจำสถานีที่ผลัดเปลี่ยนกันมาปฏิบัติงานตามระบบเวรยามของสถานี โดยมีบทบาทในการเป็นผู้ดูแลรักษาเครื่องมือและอุปกรณ์การกระจายเสียง และการเป็นผู้ช่วยเหลือผู้จัดรายการในการผลิตรายการ

2. ระยะดำเนินงานจริงช่วงแรก อยู่ในช่วงเวลาดำเนินงานประมาณ 2 ปีแรก (พ.ศ. 2534 – พ.ศ. 2536) หลังจากการทดลองจัดรายการสิ้นสุดลง ซึ่งโครงสร้างการดำเนินงานของรายการสร้างสรรค์จันทร์บุรีในระยะนี้ ประกอบด้วย คณะกรรมการบริหารฯ คณะกรรมการที่ปรึกษา งานรายการ และงานช่างเทคนิค โดยในแต่ละองค์ประกอบ มีบุคคลที่เข้าร่วมดำเนินงาน และบทบาทหน้าที่ในการดำเนินงาน ดังนี้

คณะกรรมการบริหารฯ มีจำนวนเพิ่มขึ้นจากระยะทดลอง โดยมีด้วยกันทั้งสิ้น 12 คน ซึ่งสามารถแบ่งได้เป็น 2 กลุ่ม คือ กลุ่มตัวแทนชาวบ้าน มีจำนวนทั้งสิ้น 9 คน ประกอบด้วย ผู้นำแบบทางการ 6 คน และเกษตรกร 3 คน ซึ่งเป็นการผสมผสานกันระหว่างกลุ่มตัวแทนชาวบ้านที่เป็นกรรมการบริหารฯ ในระยะทดลอง และตัวแทนชาวบ้านที่สรรหาเข้ามาเพิ่มเติมจากการติดต่อทาบทามของตัวแทนชาวบ้านที่เป็นกรรมการบริหารฯ ตั้งแต่ระยะทดลอง และกลุ่มตัวแทนภาครัฐ มีจำนวนทั้งสิ้น 3 คน ได้แก่ อาจารย์จากวิทยาลัยรำไพพรรณี ที่ได้อาสาเข้ามาร่วมดำเนินงาน เพราะเห็นด้วยกับแนวทางการนำเสนอเนื้อหารายการที่ตอบสนองความต้องการของประชาชน เจ้าหน้าที่กระจายเสียงของ สวท.จันทร์บุรี ที่อาสาเข้ามาร่วมดำเนินงานเพื่อสานต่อการจัดรายการสร้างสรรค์จันทร์บุรีจากผู้ทดลองจัดรายการที่ได้ถอนตัวออกไป และผู้ประกาศรายการของ สวท.จันทร์บุรี ซึ่งเป็นนักจัดรายการมือสมัครเล่นที่ผลิตรายการและจัดรายการในระยะทดลอง ที่ผู้อำนวยการสถานีได้ว่าจ้างเป็นผู้ประกาศรายการ และให้รับผิดชอบการจัดรายการสร้างสรรค์จันทร์บุรีหลังจากเสร็จสิ้นการทดลองฯ

บทบาทของคณะกรรมการบริหารฯ ในระยะดำเนินงานจริงช่วงแรกนี้มีด้วยกัน 5 บทบาท คือ 1) การเป็นผู้ดำเนินการบริหารจัดการรายการ โดยการเสนอแนะเนื้อหารายการ พิจารณาปรับปรุงรายการ ในการประชุมคณะกรรมการบริหารฯ ที่ได้กำหนดให้มีขึ้นเดือนละ 1 ครั้ง 2) การเป็นผู้สนับสนุนงบประมาณ 3) การเป็นผู้ประชาสัมพันธ์รายการ 4) การเป็นผู้ประสานงานกับแหล่งข้อมูล และ 5) การเป็นผู้ผลิตรายการและจัดรายการ โดยกรรมการบริหารฯ ที่เป็นตัวแทนภาครัฐ คือ เจ้าหน้าที่กระจายเสียงและผู้ประกาศรายการของ สวท.จันทร์บุรี จะเป็น "คนหลัก" ในการผู้ผลิตรายการและจัดรายการ และตัวแทนภาครัฐอีก 1 คน คือ อาจารย์จากวิทยาลัยรำไพพรรณี จะมาช่วยดำเนินการผลิตรายการและจัดรายการเป็นครั้งคราว

คณะกรรมการที่ปรึกษา จำนวน 3 คน และกลุ่มบุคคลจำนวน 1 กลุ่ม ได้แก่ 1) นายสถานี ซึ่งยังคงมีบทบาทเป็นผู้สนับสนุนการจัดรายการสร้างสรรค์จันทร์บุรี โดยได้อนุญาตให้รายการสร้างสรรค์จันทร์บุรีออกอากาศต่อไป และได้จ้างนักจัดรายการมือสมัครเล่นเข้าเป็นผู้ประกาศ

รายการของสถานี่ เพื่อให้ดูแลรับผิดชอบการผลิตรายการสร้างสรรค์จันทบุรี รวมทั้งยังมีบทบาทในการเป็นผู้ให้คำปรึกษาในการดำเนินงานของรายการสร้างสรรค์จันทบุรีแก่คณะกรรมการบริหารฯ 2) นักวิชาการสื่อสารมวลชน คณะกรรมการบริหารฯ ได้เชิญนักวิชาการสื่อสารมวลชนเป็นกรรมการที่ปรึกษาต่อไปหลังจากเสร็จสิ้นการทดลองจัดรายการ เพื่อเป็นเกียรติในฐานะที่เป็นผู้ก่อตั้งรายการ โดยนักวิชาการสื่อสารมวลชนมีบทบาทเป็นผู้ให้คำปรึกษาแก่คณะกรรมการบริหารฯ และเป็นผู้ให้การสนับสนุนงบประมาณในการดำเนินงาน 3) ผู้ทดลองจัดรายการ คณะกรรมการบริหารฯ ได้เชิญผู้ทดลองฯ เป็นกรรมการที่ปรึกษาด้วยเหตุผลเดียวกับนักวิชาการสื่อสารมวลชน ซึ่งผู้ทดลองจัดรายการได้มีบทบาทเป็นผู้ให้คำปรึกษาแก่คณะกรรมการบริหารฯ ควบคู่กับกรรมการที่ปรึกษาที่เป็นนักวิชาการสื่อสารมวลชน อย่างไรก็ตาม นักวิชาการสื่อสารมวลชนและผู้ทดลองจัดรายการมีบทบาทในการให้คำปรึกษาไม่มากนัก ทั้งนี้เพราะทั้ง 2 คนไม่ได้อาศัยอยู่ในจังหวัดจันทบุรี และ 4) ตัวแทนหน่วยงานราชการ ได้แก่ ตัวแทนจากสำนักงานเกษตรจังหวัดจันทบุรี สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดจันทบุรี สำนักงานประมงจังหวัดจันทบุรี และตำรวจภูธรจังหวัดจันทบุรี ซึ่งได้เข้ามาร่วมดำเนินงานจากการเชิญของคณะกรรมการบริหารฯ โดยตัวแทนหน่วยงานราชการนี้มีบทบาทเป็นแหล่งข้อมูลที่ใช้ในการผลิตรายการ

งานรายการ ของ สวท.จันทบุรี ได้เข้ามาเกี่ยวข้องข้องกับดำเนินงานในรายการสร้างสรรค์จันทบุรี โดยมีเจ้าหน้าที่จากงานรายการของ สวท.จันทบุรี จำนวน 2 คน คือ เจ้าหน้าที่กระจายเสียง และผู้ประกาศรายการ ได้เข้ามามีส่วนร่วมดำเนินงานในฐานะกรรมการบริหารฯ

งานช่างเทคนิค โดยช่างเทคนิคของ สวท.จันทบุรี ได้เข้ามามีส่วนร่วมดำเนินงานในบทบาทเดียวกันกับการดำเนินงานในระยะทดลอง คือ มีบทบาทในการดูแลรักษาเครื่องมือและอุปกรณ์การกระจายเสียง และบทบาทในการเป็นผู้ช่วยเหลือผู้จัดรายการในการผลิตรายการ

3. ระยะดำเนินงานจริงช่วงสุดท้าย เป็นช่วงเวลาประมาณ 2 ปี (พ.ศ. 2536 - พ.ศ. 2538) ก่อนที่รายการสร้างสรรค์จันทบุรีจะยุติการออกอากาศ ซึ่งโครงสร้างการดำเนินงานรายการสร้างสรรค์จันทบุรีในระยะนี้ ประกอบด้วย คณะกรรมการบริหารฯ งานรายการ และงานช่างเทคนิค โดยแต่ละองค์ประกอบมีผู้ดำเนินงานและบทบาทในการดำเนินงาน ดังนี้

คณะกรรมการบริหารฯ ที่ยังคงมีส่วนร่วมในการดำเนินงานรายการสร้างสรรค์จันทบุรีมีจำนวน 2 คน ซึ่งเป็นตัวแทนภาครัฐ คือ ผู้ประกาศรายการของ สวท.จันทบุรี และนักวิชาการภาครัฐ ซึ่งบทบาทของคณะกรรมการบริหารฯ มีด้วยกัน 2 บทบาท คือ 1) การเป็นผู้ผลิตรายการและจัดรายการ โดยผู้

ประกาศรายการของสถานีจะเป็นผู้ปฏิบัติงานหลัก ส่วนนักวิชาการภาครัฐจะมาช่วยผลิตรายการและจัดรายการเป็นครั้งคราวในช่วงที่ว่างจากงานประจำ และ 2) การเป็นผู้สนับสนุนงบประมาณ โดยกรรมการบริหารเป็นผู้ออกค่าใช้จ่ายที่เกิดขึ้นจากการผลิตรายการส่วนหนึ่งด้วยตนเอง นอกเหนือจากที่สถานีให้การสนับสนุน

งานรายการ ของ สวท.จันทบุรี ยังมีส่วนเกี่ยวข้องกับการดำเนินงานรายการสร้างสรรค์จันทบุรี โดยเจ้าหน้าที่ของงานรายการ คือ ผู้ประกาศรายการ ยังคงเป็นผู้ผลิตรายการและจัดรายการต่อไป

งานช่างเทคนิค โดยช่างเทคนิคของ สวท.จันทบุรี มีบทบาทในการดำเนินงานเหมือนเช่นที่ผ่านมา คือ เป็นผู้ดูแลรักษาเครื่องมือการกระจายเสียง และเป็นผู้ช่วยเหลือผู้จัดรายการในการผลิตรายการเป็นครั้งคราว

ปัญหานำวิจัยที่ 2 : ผู้มีส่วนร่วมในรายการสร้างสรรค์จันทบุรีมีวิธีการทำงาน และแก้ไขปัญหาและอุปสรรคที่เกิดขึ้นอย่างไร

ผลการวิจัยสรุปได้ว่า ผู้มีส่วนร่วมในรายการสร้างสรรค์จันทบุรีมีวิธีการทำงาน ปัญหาและอุปสรรคในการทำงาน และ วิธีการแก้ไขปัญหาและอุปสรรคในการทำงาน ดังนี้

1. ระยะเวลาทดลอง มีงานบริหารจัดการ ซึ่งเป็นการประชุมคณะกรรมการบริหารฯ ที่ได้กำหนดให้มีทุก ๆ 15 วัน เพื่อระดมความคิดเห็นในการบริหารจัดการรายการในประเด็นต่าง ๆ คือ

1) กำหนดแนวทางการจัดรายการ ได้แก่ กำหนดกรอบเนื้อหารายการ กำหนดรูปแบบรายการ กำหนดความยาวและช่วงเวลาออกอากาศ ซึ่งในการกำหนดกรอบเนื้อหารายการและรูปแบบรายการนั้น เนื่องจากตัวแทนชาวบ้านส่วนใหญ่ ไม่มีประสบการณ์ด้านการจัดรายการวิทยุฯ มาก่อน ดังนั้น ผู้ทดลองจัดรายการซึ่งเป็นนักจัดรายการมืออาชีพ จึงได้ชี้แนะแนวทางให้และให้ตัวแทนชาวบ้านตัดสินใจกำหนดเนื้อหารายการ และรูปแบบรายการด้วยตนเอง 2) การพิจารณาปรับปรุงรายการ โดยกรรมการบริหารฯ แต่ละท่านได้นำข้อคิดเห็นของชาวบ้านและของตนเองที่มีต่อรายการมาใช้ในการพิจารณาปรับปรุงการจัดรายการ 3) การเสนอแนะเนื้อหารายการ และ 4) การกำหนดข้อบังคับ โดยได้มีการกำหนดข้อบังคับในการเป็นกรรมการบริหารฯ คือ กรรมการบริหารฯ มีวาระ 1 ปี และเป็นกรรมการติดต่อกันได้ไม่เกิน 2 ครั้ง

ในส่วนองงานผลิตรายการนั้น กรรมการส่วนหนึ่ง คือ ผู้ทดลองจัดรายการ และนักจัดรายการมือสมัครเล่น เป็นผู้ดำเนินการผลิตรายการ โดยมีวิธีการดำเนินงานตามขั้นตอน ดังนี้

ขั้นก่อนการผลิตรายการ (Pre-production Stage) อันได้แก่ 1) การวางแผนการผลิตรายการ โดยผู้ผลิตรายการจะปรึกษาร่วมกัน เพื่อหาประเด็นเนื้อหาที่จะผลิตในแต่ละวัน โดยยึดตามกรอบเนื้อหารายการที่คณะกรรมการบริหารฯ กำหนดไว้ 2) การเก็บข้อมูล โดยการสัมภาษณ์บุคคลนอกสถานที่ ซึ่งผู้ผลิตรายการจะเตรียมประเด็นคำถามไว้เพียงคร่าว ๆ โดยมีแหล่งข้อมูลคือ ชาวบ้าน และหน่วยงานรัฐและเอกชน ซึ่งชาวบ้านจะเป็นแหล่งข้อมูลที่ผู้ผลิตรายการให้ความสำคัญที่สุด

ขั้นผลิตรายการ (Production Stage) โดยผู้ผลิตรายการจะนำข้อมูลที่ได้เก็บรวบรวมมาแล้ว มาทำการบันทึกเป็นเทปรายการ ซึ่งผู้ทดลองจัดรายการจะเป็นผู้คัดเลือกเรื่องราวที่จะนำเสนอในแต่ละวัน โดยจะพิจารณาถึงความทันสมัยการณ์ของเรื่องที่จะนำเสนอและความหลากหลายของเรื่องราว

ขั้นหลังการผลิตรายการ (Post-production Stage) โดยผู้ผลิตรายการจะนำเทปที่ได้จากการสัมภาษณ์นอกสถานที่มาทำการตัดต่อ และตรวจสอบเทปรายการ

งานประชาสัมพันธ์ คณะกรรมการบริหารฯ ได้ดำเนินการประชาสัมพันธ์รายการโดยใช้สื่อ 3 ประเภท ได้แก่ 1) สื่อวิทยุกระจายเสียง โดยผู้ทดลองจัดรายการได้ฝากเผยแพร่ข่าวการจัดรายการสร้างสรรค์จับคู่กับรายการวิทยุต่างๆ ซึ่งมีเนื้อหาเชิญชวนให้ประชาชนติดตามรับฟังรายการ และได้ผลิตสโปตรรายการค้นรายการ ซึ่งมีเนื้อหาเชิญชวนให้ผู้ฟังรายการ มีส่วนร่วมในการส่งข่าวสารและข้อคิดเห็นด้านการจัดรายการ 2) สื่อเฉพาะกิจ ได้แก่ ใบปลิว และหอกระจายข่าว ซึ่งมีเนื้อหาเชิญชวนให้ติดตามรับฟังรายการ แจ้งข่าวสารและเสนอข้อคิดเห็นในการปรับปรุงรายการ 3) สื่อบุคคล โดยกรรมการบริหารฯ บางท่านได้ชักชวนเพื่อนบ้านหรือคนรู้จักให้ติดตามฟังรายการ และส่งข่าวสารที่ต้องการเผยแพร่มาที่รายการ

ในประเด็นปัญหาและอุปสรรคในการทำงาน และวิธีการแก้ไขปัญหาและอุปสรรคนั้น ผลการศึกษาสามารถสรุป ได้ดังนี้

1. ปัญหาและอุปสรรคด้านบุคคล ได้แก่

1.1) การไม่เข้าประชุมของตัวแทนชาวบ้าน ซึ่งผู้ทดลองจัดรายการได้ให้ความเห็นว่า การที่ตัวแทนชาวบ้านไม่เข้าร่วมประชุมมีสาเหตุมาจาก การที่ตัวแทนชาวบ้านไม่มีความรู้ในด้านสื่อกระจายเสียง และยังไม่รู้จักการใช้ประโยชน์จากสื่อกระจายเสียง

การแก้ไขปัญหาและอุปสรรคในการไม่เข้าประชุมของตัวแทนชาวบ้าน โดยผู้ทดลองจัดรายการ ได้เข้าไปพบปะพูดคุยกับตัวแทนชาวบ้านแต่ละท่านเป็นการส่วนตัว ทำให้ตัวแทนชาวบ้านมีความสนิมสนมกับผู้ทดลองจัดรายการมากขึ้น ประกอบกับผู้ทดลองจัดรายการได้แสดงให้ตัวแทนชาวบ้านเห็นถึงประโยชน์ของสื่อวิทยุกระจายเสียงในการช่วยแก้ไขปัญหาที่ชาวบ้านประสบอยู่ ซึ่งเป็นสิ่งที่กระตุ้นให้ตัวแทนชาวบ้านส่วนใหญ่ยินดีเข้าร่วมประชุมและทำหน้าที่กรรมการบริหารต่อไปหลังจากเสร็จสิ้นการทดลองจัดรายการ

1.2) การไม่ค่อยแสดงความคิดเห็นของตัวแทนชาวบ้าน

การแก้ไขปัญหาและอุปสรรคในการไม่ค่อยแสดงความคิดเห็นของตัวแทนชาวบ้าน โดยผู้ทดลองจัดรายการได้เข้าไปพูดคุยกับตัวแทนชาวบ้านแต่ละท่านเป็นการส่วนตัว เช่นเดียวกับการแก้ไขปัญหาการไม่เข้าร่วมประชุมของตัวแทนชาวบ้าน ซึ่งทำให้ผู้จัดรายการได้ข้อมูล ทั้งที่เป็นข้อเสนอแนะในการจัดรายการ และข้อมูลที่เป็นการแนะนำเนื้อหารายการจากตัวแทนชาวบ้านมากขึ้น

2. ปัญหาและอุปสรรคด้านการผลิตรายการ ได้แก่

2.1) การปกปิดข้อมูลจากหน่วยงานบางหน่วยงาน

การแก้ไขปัญหาและอุปสรรคการปกปิดข้อมูล โดยผู้ผลิตรายการได้วางแผนไว้ว่า จะขอข้อมูลเฉพาะหน่วยงานที่ให้ข้อมูล และจะเลี่ยงการนำเสนอข้อมูลจากหน่วยงานนั้น

2.2) ข้อจำกัดเกี่ยวกับยานพาหนะ คือ รถยนต์ของสถานีวิทยุ ที่มีไม่เพียงพอ ทำให้ไม่มีความไม่สะดวกในการลงพื้นที่

การแก้ไขปัญหาและอุปสรรคข้อจำกัดเกี่ยวกับยานพาหนะ โดยผู้ผลิตรายการได้ใช้พาหนะส่วนตัวในการลงพื้นที่เพื่อผลิตรายการ

2.3) ข้อจำกัดส่วนตัวของผู้ผลิตรายการ คือ ผู้ทดลองจัดรายการ ซึ่งเป็นคนนอกพื้นที่ จึงไม่รู้จักรoadเส้นทางเข้าพื้นที่ต่างๆ และไม่รู้จักชาวบ้านซึ่งเป็นแหล่งข้อมูลที่สำคัญ

การแก้ไขปัญหาและอุปสรรคข้อจำกัดส่วนตัวของผู้ผลิตรายการ โดยเจ้าหน้าที่สถานีเป็นผู้แนะนำเส้นทางเข้าพื้นที่และแหล่งข้อมูลให้กับผู้ทดลองจัดรายการ

3. ปัญหาและอุปสรรคด้านความไม่พอใจในการนำเสนอเนื้อหารายการของหน่วยงานรัฐ มีสาเหตุมาจากการเสนอเรื่องการรักษาผู้ป่วยโรคตาด้วยวิธีการแพทย์แผนโบราณ ซึ่งได้สร้างความไม่พอใจให้กับหน่วยงานรัฐ คือ โรงพยาบาลสมเด็จพระปกเกล้าฯ

การแก้ไขปัญหาและอุปสรรคความไม่พอใจในการนำเสนอเนื้อหารายการของหน่วยงานรัฐ โดยผู้จัดรายการได้เชิญเจ้าหน้าที่โรงพยาบาลสมเด็จพระปกเกล้าฯ มานำเสนอข้อมูล แต่ก็ไม่ได้รับการตอบรับเข้าร่วมรายการ

2. ระยะดำเนินงานจริงช่วงแรก มีงานบริหารจัดการ ซึ่งเป็นการประชุมคณะกรรมการบริหารฯ ที่ได้กำหนดให้มีทุก ๆ 1 เดือน เพื่อระดมความคิดเห็นในการบริหารจัดการรายการในประเด็นต่าง ๆ คือ 1) การพิจารณาปรับปรุงรายการ 2) การเสนอแนะเนื้อหารายการ 3) การแก้ไขปัญหาด้านการผลิตรายการ เช่น ปัญหางบประมาณในการผลิตรายการ เป็นต้น

ในส่วนของงานผลิตรายการนั้น กรรมการส่วนหนึ่ง คือ ผู้ประกาศรายการ เจ้าหน้าที่กระจายเสียง และนักวิชาการภาครัฐเป็นผู้ดำเนินการผลิตรายการ โดยมีวิธีการดำเนินงานตามขั้นตอน ดังนี้

ขั้นก่อนการผลิตรายการ (Pre-production Stage) อันได้แก่ 1) การวางแผนการผลิตรายการ โดยทีมผู้ผลิตรายการ คือเจ้าหน้าที่กระจายเสียง และผู้ประกาศรายการ จะปรึกษากันถึงประเด็นที่จะนำมาเสนอในรายการเป็นบางครั้ง แต่โดยส่วนใหญ่ต่างคนจะกำหนดประเด็นเนื้อหา และแบ่งงานกันอย่างชัดเจน คือ ผู้ประกาศรายการจะเป็นผู้สัมภาษณ์นอกสถานที่ ส่วนเจ้าหน้าที่กระจายเสียงจะเป็นผู้จัดรายการที่สถานีวิทยุ 2) การเก็บข้อมูล ส่วนใหญ่ผู้ประกาศรายการเป็นผู้เก็บข้อมูลนอกพื้นที่โดยการสัมภาษณ์ โดยจะเตรียมแค่คำถามนำไปเปิดประเด็นในการสัมภาษณ์ โดยผู้ผลิตรายการมีแหล่งข้อมูลที่มาจกชาวบ้าน หน่วยงานราชการและเอกชน และสื่ออื่นๆ เช่น นิตยสาร และหนังสือพิมพ์ แต่แหล่งข้อมูลส่วนใหญ่ยังคงมาจากชาวบ้าน

ขั้นผลิตรายการ (Production Stage) การผลิตรายการจะมีทั้งในลักษณะเทปรายการ และการออกอากาศสด ซึ่งจะมีการเปิดสาย “Phone in” ให้ผู้ฟังร่วมสนทนา และส่วนใหญ่ผู้จัดรายการจะดำเนินการผลิตรายการด้วยตนเองทั้งหมด

ขั้นหลังการผลิตรายการ (Post-production Stage) ในกรณีที่ผลิตรายการลักษณะเทปรายการ ผู้ผลิตรายการจะตรวจสอบคุณภาพเทปรายการเพียงคร่าว ๆ ก่อนออกอากาศรายการ และประเมินผลโดยใช้วิธีการสอบถามจากชาวบ้าน เมื่อได้ลงพื้นที่

งานประชาสัมพันธ์ มีการประชาสัมพันธ์รายการโดยใช้สื่อ 2 ประเภท คือ สื่อวิทยุกระจายเสียงโดยใช้สปอตรายการเปิดในช่วงคั่นรายการ และสื่อบุคคล โดยกรรมการบริหารฯ บางท่านได้ชักชวนเพื่อนบ้านหรือคนรู้จักให้ติดตามฟังรายการ และส่งข่าวสารที่ต้องการเผยแพร่มาที่รายการ

ในประเด็นปัญหาและอุปสรรคในการทำงาน และวิธีการแก้ไขปัญหาและอุปสรรคนั้น ผลการศึกษาสามารถสรุป ได้ดังนี้

ระยะดำเนินการจริงช่วงแรกมีปัญหา และอุปสรรค และวิธีการแก้ไขที่สามารถจำแนกได้ เป็น 5 เรื่องหลัก ดังนี้

1. ปัญหาและอุปสรรคด้านบุคคล ได้แก่

1.1) การขาดประชุม ตัวแทนชาวบ้านจะขาดประชุมบ่อยครั้ง ทำให้ไม่สามารถจัดประชุม ตามที่กำหนดไว้ คือ 1 ครั้งต่อเดือน

การแก้ไขปัญหาและอุปสรรคการขาดการประชุม คือเลื่อนกำหนดการประชุม จากเดิมที่กำหนดไว้ 1 ครั้งต่อเดือน เป็น 2 ครั้งต่อเดือน และที่สุดเหลือเพียงการประชุมเป็นครั้งคราวเมื่อเกิดปัญหา

1.2) การไม่คอยแสดงความคิดเห็นของตัวแทนชาวบ้าน ตัวแทนชาวบ้านมักไม่คอยได้ แสดงความคิดเห็นในที่ประชุมคณะกรรมการบริหารฯ

การแก้ไขปัญหาและอุปสรรคการไม่คอยแสดงความคิดเห็นของตัวแทนชาวบ้าน ผู้ผลิต รายการได้เข้าไปพูดคุยกับตัวแทนชาวบ้านแต่ละท่านเป็นการส่วนตัว

2. ปัญหาและอุปสรรคด้านการผลิตรายการ ได้แก่

2.1) การขาดกำลังคนในการผลิตรายการ

การแก้ไขปัญหาและอุปสรรคการขาดกำลังคนในการผลิตรายการ คณะกรรมการบริหารฯ ได้ จัดการอบรมผู้สื่อข่าวรายการสร้างสรรค์จันทบุรี และผู้จัดรายการได้ปรับลดประเด็นที่จะนำเสนอ ในแต่ละวันให้น้อยลง

2.2) การปกปิดข้อมูลจากหน่วยงานบางหน่วยงาน

การแก้ไขปัญหาและอุปสรรคการปกปิดข้อมูล คือ จะขอข้อมูลเฉพาะหน่วยงานที่ให้ข้อมูล และจะเลี่ยงการนำเสนอข้อมูลจากหน่วยงานนั้น

2.3) ข้อจำกัดเกี่ยวกับยานพาหนะ คือ รถยนต์ของสถานีวิทยุฯ มีไม่เพียงพอ

การแก้ไขปัญหาและอุปสรรคข้อจำกัดเกี่ยวกับยานพาหนะ ผู้ผลิตรายการได้ใช้ ยานพาหนะส่วนตัวในการลงพื้นที่เพื่อผลิตรายการ

2.4) ข้อจำกัดส่วนตัวของผู้ผลิตรายการ เนื่องจากผู้จัดรายการ คือ เจ้าหน้าที่กระจายเสียง มองว่าตนเป็นผู้หญิง และไม่มีประสบการณ์ในการดำเนินงาน และไม่สามารถทำได้อย่างเต็มที่ เหมือนผู้ทดลองฯ

การแก้ไขข้อจำกัดส่วนตัวของผู้ผลิตรายการนั้น ผู้จัดรายการได้แบ่งงานกันรับผิดชอบ โดยให้ผู้ประกาศรายการลงพื้นที่เก็บข้อมูลจากชาวบ้าน ส่วนเจ้าหน้าที่กระจายเสียงเป็นผู้จัดรายการในสถานี และเป็นผู้ติดต่อประสานงานกับหน่วยงานราชการ

3. ปัญหาและอุปสรรคด้านงบประมาณ เนื่องจากสถานีวิทยุฯ เป็นผู้สนับสนุนการจัดรายการโดยการให้เวลาออกอากาศ อุปกรณ์เครื่องมือในการผลิตรายการ และวัสดุที่ใช้ในการผลิตรายการ เป็นต้น ส่วนค่าใช้จ่ายอื่น ๆ ได้แก่ ค่าใช้จ่ายในการลงพื้นที่เก็บข้อมูล ผู้ผลิตรายการเป็นผู้ออกงบประมาณทั้งหมด

การแก้ไขปัญหาและอุปสรรคด้านงบประมาณ คณะกรรมการบริหารฯ ได้ดำเนินการแก้ไขโดย 1) คิดหาผู้สนับสนุนรายการ แต่เนื่องจากรัฐให้เวลาออกอากาศโดยไม่เสียค่าเช่าเวลา จึงทำให้ไม่สามารถหาผู้สนับสนุนรายการได้ 2) กรรมการลงขัน และ 3) กรรมการที่ปรึกษาหาเงินมาบริจาค

4. ปัญหาและอุปสรรคด้านนโยบาย คือ

4.1) การถูกปรับลดเวลาออกอากาศรายการ โดยกรมประชาสัมพันธ์ ได้ปรับลดเวลาออกอากาศทางคลื่น F.M. จาก 11.30-12.30 น. เป็น 12.00-12.30 น.

การแก้ไขปัญหาและอุปสรรคการถูกปรับลดเวลาออกอากาศรายการ คือ ทางคลื่น A.M. ในช่วงเวลา 11.30-12.00 น. จะนำเสนอเนื้อหารายการเกี่ยวกับ ข่าวท้องถิ่น ข่าวบริการ และเพลง ส่วนในช่วงเวลา 12.00-12.30 น. ที่ออกอากาศทั้งทางคลื่น F.M. และ A.M. จะเสนอเนื้อหาหลักที่เป็นการสัมภาษณ์

5. ปัญหาและอุปสรรคด้านความไม่พอใจในการนำเสนอเนื้อหารายการของผู้ฟังรายการ จาก การนำเสนอประเด็นข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้นในสังคมในฝ่ายรัฐด้านเดียว ทำให้ประชาชนส่วนหนึ่งไม่พอใจ

การแก้ไขปัญหาการไม่พอใจในการนำเสนอเนื้อหารายการของผู้ฟัง โดยผู้ผลิตรายการ คือ เจ้าหน้าที่กระจายเสียงได้ปรึกษานายสถานี รวมทั้งเลิกนำเสนอประเด็นความขัดแย้งระหว่างภาครัฐและประชาชน

3. ระยะเวลาดำเนินการจริงช่วงสุดท้าย มีงานผลิตรายการ โดยผู้ประกาศรายการของสถานีวิทยุฯ เป็นคนหลักในการผลิตรายการ และมีนักวิชาการภาครัฐร่วมผลิตรายการในบางครั้งคราว

การดำเนินงานทั้ง 3 ขั้นตอน กล่าวคือ ขั้นตอนเตรียมการก่อนการผลิต ขั้นตอนการผลิต และขั้นตอนหลังการผลิต ดำเนินการทั้งหมดโดยผู้ประกาศรายการ และในขั้นตอนผลิตรายการ ส่วนหนึ่งดำเนินการโดยนักวิชาการภาครัฐ ซึ่งส่วนใหญ่เป็นการจัดรายการสด และนำเสนอในรายการในประเด็นใดประเด็นหนึ่งทั้งรายการ

งานประชาสัมพันธ์ มีเพียงการใช้สปอตรายการเดิมที่มีเนื้อหาเชิญชวนให้ผู้ฟังรายการมีส่วนร่วมในการส่งข่าวสารและข้อคิดเห็นด้านการจัดรายการ

ในประเด็นปัญหาและอุปสรรคในการทำงาน และวิธีการแก้ไขปัญหาและอุปสรรคนั้น ผลการศึกษาสามารถสรุป ได้ดังนี้

1. ปัญหาและอุปสรรคด้านบุคคล คือ การไม่มีการประชุมคณะกรรมการบริหารฯ เนื่องจากขาดผู้ประสานงานการประชุม และคณะกรรมการบริหารฯ ไม่เข้าร่วมประชุม

2. ปัญหาและอุปสรรคด้านการผลิตรายการ ได้แก่

2.1) การขาดกำลังคนในการผลิตรายการ ในระยะนี้ มีผู้จัดรายการประจำเพียง 1 คน คือ ผู้ประกาศรายการ โดยมีนักวิชาการภาครัฐมาร่วมจัดรายการบ้างเป็นครั้งคราว

การแก้ไขปัญหาและอุปสรรคการขาดกำลังคนในการผลิตรายการ คือ ผู้ประกาศรายการได้ขอคืนเวลาออกอากาศทางคลื่น A.M. ในช่วงเวลา 11.30-12.00 น. และนำเสนอเนื้อหาหลัก วันละ 1 เรื่อง และมีสอตแทรกข่าวบริการบ้างเป็นครั้งคราว

2.2) การปกปิดข้อมูลของหน่วยงานบางหน่วยงาน

การแก้ไขปัญหาและอุปสรรคการไม่ได้รับความร่วมมือในการให้ข้อมูล คือ ผู้จัดรายการจะขอข้อมูลเฉพาะหน่วยงานที่ให้ข้อมูล และจะเลี่ยงการนำเสนอข้อมูลของหน่วยงานนั้น

2.3) ข้อจำกัดเกี่ยวกับยานพาหนะ รถยนต์ของสถานีวิทยุ ที่มีไม่เพียงพอ

การแก้ไขปัญหาและอุปสรรคข้อจำกัดเกี่ยวกับยานพาหนะ ผู้ผลิตรายการได้ใช้ยานพาหนะส่วนตัวในการลงพื้นที่เพื่อผลิตรายการ

3. ปัญหาและอุปสรรคด้านงบประมาณ ในการดำเนินงานรายการวิทยุชุมชนนี้ยังคงไม่มีเงินสนับสนุนการจัดทำรายการ ซึ่งค่าใช้จ่ายส่วนใหญ่ ผู้ผลิตรายการก็ได้เป็นผู้ออกค่าใช้จ่ายเอง

4. ปัญหาและอุปสรรคด้านนโยบาย ได้แก่

4.1) การแทรกแซงเนื้อหารายการ โดยผู้อำนวยการเข้ามาบอกกล่าวให้รายการนำเสนอเนื้อหารายการที่ได้จากหน่วยงานราชการในท้องถิ่น

4.2) การปรับลดวันออกอากาศ โดยสถานีวิทยุ ได้มีนโยบาย โดยปรับลดวันออกอากาศลง โดยได้ทยอยลดวันออกอากาศรายการสร้างสรรค์จันทร์ จากเดิมออกอากาศ 7 วัน (เวลา 12.00-12.30 น.) เหลือเพียง 4 วัน และก่อนที่จะยกเลิกรายการได้ลดวันออกอากาศรายการสร้างสรรค์จันทร์เหลือ 2 วัน

ปัญหาวิจัยที่ 3 : ปัจจัยใดที่นำไปสู่การยุติการดำเนินงานรายการสร้างสรรค์จันทร์

ผลการศึกษาสรุปได้ว่า ปัจจัยที่นำไปสู่การดำเนินงานรายการสร้างสรรค์จันทร์ ได้แก่

1. ปัจจัยด้านนโยบายสถานีย คือการที่สถานีที่ไม่สนับสนุน และส่งเสริมการดำเนินงานวิทยุชุมชนอย่างแท้จริง โดย ผู้อำนวยการสถานีมีความต้องการให้สถานีผลิตรายการในช่วงเวลาของรายการสร้างสรรค์จันทร์ (เวลา 12.00-12.30 น.) และได้ทยอยลดวันออกอากาศรายการสร้างสรรค์จันทร์ และในที่สุดก็ได้ยกเลิกรายการ

2. ปัจจัยด้านการจัดการ ได้แก่

2.1 ปัจจัยด้านบุคคล ได้แก่ 1) การขาดความรู้สึกรู้สึกในการเป็นเจ้าของรายการ ซึ่งเกิดขึ้นกับคณะกรรมการบริหารฯ ทั้งที่เป็นตัวแทนภาครัฐ และตัวแทนชาวบ้าน เป็นผลทำให้ตัวแทนชาวบ้านไม่เห็นความสำคัญ และไม่เห็นคุณค่าของรายการสร้างสรรค์จันทร์ รวมทั้งไม่เข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงาน อันเป็นสาเหตุสำคัญประการหนึ่งนำไปสู่การยุติรายการ 2) การขาดความรู้และทักษะด้านวิทยุกระจายเสียง โดยคณะกรรมการบริหารฯที่เป็นตัวแทนชาวบ้านส่วนใหญ่ไม่มีความรู้ และทักษะที่เกี่ยวกับการผลิตรายการ ทั้งนี้เนื่องจากชาวบ้านไม่มีความสะดวกในด้านการผลิตรายการวิทยุ จึงเป็นปัจจัยจำกัดประการหนึ่งที่ทำให้ชาวบ้านส่วนใหญ่ไม่มามีส่วนร่วมในการผลิตรายการ และมีส่วนร่วมในมิติอื่น อาทิ การวางแผน กำหนดนโยบายการดำเนินงาน ฯลฯ และจากเหตุผลดังกล่าวทำให้การดำเนินงานรายการสร้างสรรค์จันทร์ในระยะถัดจากระยะทดลองชาวบ้านเริ่มทยอยยุติบทบาทการมีส่วนร่วมของตนเอง และ 3) การขาดพี่เลี้ยง ที่เป็นผู้กระตุ้นให้ชาวบ้านเข้ามามีส่วนร่วม และเป็นผู้ให้คำแนะนำเกี่ยวกับการดำเนินงาน

2.2 ปัจจัยด้านงบประมาณ รายการสร้างสรรค์จันทร์ไม่มีการดำเนินการจัดหาทุนเพื่อดำเนินงานในระยะยาว โดยมีปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับปัจจัยด้านงบประมาณ คือ ปัจจัยนโยบายสถานีที่ไม่เปิดโอกาสให้คณะกรรมการบริหารฯ จัดหาเงินทุนมาสนับสนุนการผลิตรายการ

3. ปัจจัยด้านการมีส่วนร่วมของประชาชน ได้แก่

1) การขาดการรวมกลุ่มของคณะกรรมการบริหารฯ เพื่อระดมความคิดเห็นในการดำเนินงานด้านต่าง ๆ ซึ่งปรากฏไม่ชัดเจนมากนักหลังจากระยะทดลองได้ผ่านพ้นไป และในระยะดำเนินงานจริงช่วงสุดท้ายไม่ปรากฏว่ามีการรวมกลุ่มแต่อย่างใด

2) การไม่สนับสนุนและกระจายโอกาสให้ประชาชนกลุ่มอื่น ๆ เข้ามามีส่วนร่วม ในการสรรหาคณะกรรมการบริหารฯ ที่เปิดโอกาสให้เฉพาะกลุ่มคนเท่านั้น คือ กลุ่มผู้นำชุมชน และกลุ่มคนรู้จักคุ้นเคย รวมทั้งไม่มีการสรรหาผู้ดำเนินงานทดแทนตัวแทนชาวบ้านที่ยุติบทบาทในการมีส่วนร่วม รวมทั้งมีการประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนมีส่วนร่วมในฐานะผู้รับฟังรายการ และผู้ส่งข้อมูลข่าวสารเท่านั้น ทำให้ไม่มีการขยายเครือข่ายการมีส่วนร่วมไปยังชาวบ้านกลุ่มอื่น ๆ และมีชาวบ้านส่วน

น้อยเท่านั้นที่เข้ามามีส่วนร่วม ซึ่งเป็นปัจจัยหนึ่งที่ทำให้ในการจัดรายการมีเพียงเจ้าหน้าที่สถานีเป็นผู้ดำเนินงานหลักเท่านั้น จึงเป็นเหตุผลหนึ่งที่ทำให้สถานีขอเวลารายการกลับคืน

อภิปรายผล

ปัญหานำวิจัยที่ 1 : โครงสร้างการดำเนินงานของรายการสร้างสรรค์จังหวัดจันทบุรีเป็นอย่างไร

จากการศึกษาที่พบว่า รายการสร้างสรรค์จังหวัดจันทบุรีเป็นรายการหนึ่งที่ออกอากาศทางสถานีวิทยุ แห่งประเทศไทยจังหวัดจันทบุรี ซึ่งเมื่อจัดระดับการเป็นวิทยุชุมชนของรายการสร้างสรรค์จังหวัดจันทบุรีตามแนวคิดของจุมพล รอดคำดี นั้น กล่าวได้ว่า รายการสร้างสรรค์จังหวัดจันทบุรีมีลักษณะความเป็นวิทยุชุมชนอยู่ในระดับ “รายการ” ตามแนวคิดการจัดรายการในช่วงเวลาเวลาหนึ่งของสถานี ซึ่งสถานียินยอมให้จัด เนื้อหาและวิธีการนำเสนอจะมาจากความคิดเห็นจากตัวแทนของประชาชนที่ได้รับการคัดเลือกขึ้นมาอยู่ในรูปของ “คณะกรรมการวิทยุชุมชน” จะเป็นผู้ตัดสินใจ และให้ความเห็นชอบว่าจะจัดรายการอย่างไร กรรมการชุดนี้จะเป็นผู้กำหนดนโยบาย กำหนดเรื่องราวหรือเนื้อหาที่จะเสนอ ในขณะที่เดียวกันจะสะท้อนความต้องการของผู้ฟังให้ทราบ ผู้จัดรายการ ซึ่งเป็นนักจัดรายการอาชีพ หรือเป็นเจ้าหน้าที่ของสถานีนั้น ๆ ก็จะมีมติหรือเอาความเห็นของคณะกรรมการไปปฏิบัติ ในกรณีนี้ จะสังเกตได้ว่าประชาชนได้เข้ามามีส่วนร่วมเป็นเจ้าของรายการ และบริหารรายการโดยสามารถกำหนดเนื้อหา และวิธีการนำเสนอรายการตามแนวทางของตนได้ มิใช่สถานีหรือผู้จัดรายการเป็นผู้กำหนดแต่ประการใด สถานีจะทำหน้าที่ดูแลให้คำปรึกษาเฉพาะทางด้านระเบียบ กฎหมายที่เกี่ยวข้องต่าง ๆ และอำนวยความสะดวกในด้าน การออกอากาศและผลิตรายการตามวัตถุประสงค์ของ “คณะกรรมการวิทยุชุมชน” เท่านั้น

การที่รายการสร้างสรรค์จังหวัดจันทบุรีเกิดขึ้นจากการทดลองของผู้ทดลองฯ ซึ่งการเกิดขึ้นดังกล่าวไม่ได้เกิดขึ้นจากความต้องการของชุมชนตามแนวคิดเรื่องวิทยุชุมชน แต่อย่างไรก็ตามในการนำเสนอรายการได้ยึดถือแนวทางในการเสนอรายการ และข่าวสารของชุมชนเป็นหลัก แต่เป็นที่น่าสังเกตว่าการยึดถือแนวทางดังกล่าวจะปรากฏอย่างชัดเจนในระยะทดลอง ซึ่งให้เห็นว่ารายการสร้างสรรค์จังหวัดจันทบุรี เป็นวิทยุชุมชนระดับรายการ ที่เป็นรายการวิทยุชุมชนเพื่อประชาชน และโดยประชาชน แต่ยังไม่ได้อยู่ในระดับของการเป็นของประชาชน เนื่องจากรายการเป็นส่วนหนึ่งของสถานีวิทยุ แห่งประเทศไทย จังหวัดจันทบุรี สังกัดกรมประชาสัมพันธ์

นอกจากนี้จากการศึกษาที่พบว่า โครงสร้างการดำเนินงานในระยะทดลองมีการบริหารจัดการโดยคณะกรรมการบริหารฯ ซึ่งเป็นตัวแทนชาวบ้าน เป็นผู้กำหนดแนวทางการจัดรายการ อันได้แก่ กำหนดกรอบเนื้อหารายการ และรูปแบบรายการ รวมทั้งความยาว และช่วงเวลา ออกอากาศรายการ ลักษณะการดำเนินงานดังกล่าวสอดคล้องกับการดำเนินงานวิถึชุมชน จังหวัดแม่ฮ่องสอน ในงานวิจัยเรื่อง “การมีส่วนร่วมและบทบาทผู้นำชุมชนชาวไทยภูเขาในการจัดการวิถึชุมชนจังหวัดแม่ฮ่องสอน” โดย จิระวรรณ ตันกูรานนท์ ที่พบว่า ผู้ดำเนินงานเป็นผู้นำของชาวไทยภูเขา โดยผู้นำดังกล่าวมีบทบาทในการระดมความคิดเห็นจากสมาชิกชุมชน รวมทั้งการวางแผนการจัดการวิถึชุมชน นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับการดำเนินงานของสถานีวิถึชุมชน KOOP ในบางส่วน กล่าวคือ ในส่วนของสถานีวิถึชุมชน KOOP นั้นมีคณะกรรมการกำกับดูแลนโยบายที่ประกอบด้วยตัวแทนชุมชน ผู้สนับสนุนเงินทุน และอาสาสมัคร ซึ่งได้รับการคัดเลือกจากคณะกรรมการชุมชน ซึ่งทำหน้าที่กำหนดนโยบาย และควบคุมการบริหารงานของสถานี ในขณะที่รายการสร้างสรรค์ไม่มีผู้สนับสนุนเงินทุน โดยตรงแต่เงินที่ใช้ในการดำเนินงานทั้งหมดผู้ทดลองเป็นผู้ออกค่าใช้จ่ายเอง และคณะกรรมการบริหารฯ ที่เป็นตัวแทนชาวบ้านนั้นไม่ได้กำหนดนโยบาย และควบคุมการบริหารงานสถานี แต่กำหนดนโยบายการออกอากาศรายการเท่านั้น

จากลักษณะการดำเนินงานรายการสร้างสรรค์จันทบุรีในระยะดำเนินงานจริงช่วงแรก ที่พบว่า การเข้ามีส่วนร่วมในการดำเนินงานของตัวแทนภาครัฐ ทำให้ในการประชุมระดมความคิดเห็นตัวแทนชาวบ้านจะไม่ค่อยแสดงความคิดเห็น ทั้งนี้ส่วนหนึ่งอาจเกิดจากวัฒนธรรมไทยที่คนไทยมักจะยำเกรงผู้ที่เป็นข้าราชการ ดังนั้นในการดำเนินงานวิถึชุมชนจึงควรตระหนักและให้ความสำคัญกับความเสมอภาคในการแสดงความคิดเห็นของชนทุกชนชั้น

อย่างไรก็ตามในการดำเนินงานวิถึชุมชนของ Baker Lake ซึ่งมีดำเนินรายการโดยผู้รับผิดชอบคือผู้จัดการสถานี และมีเจ้าหน้าที่แบบไม่ทำงานประจำ (Part time) ที่ผ่านการฝึกอบรมแล้วเป็นผู้ช่วย ส่วนประชาชนทั่วไปที่สนใจการปฏิบัติงานในสถานีจะเข้ามามีส่วนร่วมในรูปของอาสาสมัคร ซึ่งจะได้รับการฝึกอบรมจากผู้จัดการสถานี อาสาสมัครที่เข้ามาร่วมผลิตรายการประกอบไปด้วย นักเรียน เจ้าหน้าที่จากสถานีตรวจสอบสภาพอากาศ เจ้าหน้าที่พัฒนาอุตสาหกรรม เจ้าหน้าที่พัฒนาสังคม และพยาบาล ลักษณะการดำเนินงานดังกล่าวเป็นรูปแบบหนึ่งที่น่าสนใจ และอาจสามารถประยุกต์ใช้สำหรับการดำเนินงานวิถึชุมชนในระดับที่ชุมชนเป็นเจ้าของสถานีเอง

ส่วนโครงสร้างการดำเนินงานรายการสร้างสรรค์จับทุรีในระยะดำเนินงานจริง ช่วงสุดท้าย จากการศึกษา พบว่า มีการบริหารจัดการรายการ โดยคณะกรรมการบริหารฯ ซึ่งเป็นตัวแทนภาครัฐ 2 คน คือ ผู้ประกาศรายการของสถานี และนักวิชาการในท้องถิ่น สะท้อนให้เห็นว่า รายการสร้างสรรค์จับทุรีในระยะดังกล่าว มีระดับการเป็นวิทยุชุมชน ระดับ “รายการ” ตามแนวคิดรายการที่เป็นการจัดรายการเพื่อบริการประชาชน รายการเป็นของสถานีหรือเป็นของผู้จัดรายการ โดยที่ประชาชนหรือผู้ฟังจะส่งจดหมายหรือโทรศัพท์มาบอกข่าวสารต่าง ๆ จากนั้นผู้จัดรายการจะเป็นผู้เลือกเนื้อหาและพูดด้วยตนเอง ผู้ฟังหรือประชาชนไม่มีสิทธิในการเลือกเนื้อหา หรือวิธีการนำเสนอ ตลอดจนเป็นเจ้าของรายการได้ (จุมพล รอดคำดี, 2542)

ผลการวิจัยดังกล่าวข้างต้นสอดคล้องกับงานวิจัยเรื่อง “แนวทางการพัฒนาวิทยุชุมชนเพื่อตอบสนองความต้องการของชุมชนจังหวัดนครราชสีมา และจังหวัดบุรีรัมย์” โดย วีรพงษ์ พลนิกร กิจ และคณะ (2545) ที่พบว่า วิทยุชุมชนของจังหวัดนครราชสีมา และจังหวัดบุรีรัมย์ เป็นรายการที่ออกอากาศทางสถานีวิทยุ แห่งประเทศไทย และมีบางประเด็นที่ไม่สอดคล้องตรงกันทั้งหมด คือ การดำเนินงานวิทยุชุมชนจังหวัดนครราชสีมา และจังหวัดบุรีรัมย์อยู่รูปของคณะกรรมการที่มีตัวแทนภาครัฐ ภาคประชาชน และภาคเอกชน ในขณะที่การศึกษาพบว่า ในระยะทดลอง ประชาชนที่เป็นตัวแทนชาวบ้านทั้งหมดเข้าร่วมเป็นกรรมการบริหารฯ และในระยะดำเนินงาน ช่วงแรกมีตัวแทนภาครัฐเข้ามีส่วนร่วม ทั้ง 2 ระยะไม่มีตัวแทนภาคเอกชนเข้ามีส่วนร่วมแต่อย่างใด ในขณะที่ วิทยุชุมชนจังหวัดนครราชสีมาจะมีคณะกรรมการบริหารฯ และคณะอนุกรรมการผลิตรายการฯ เช่นเดียวกับวิทยุชุมชนจังหวัดบุรีรัมย์แล้ว วิทยุชุมชนจังหวัดนครราชสีมายังมี คณะกรรมการที่ปรึกษา และคณะทำงานฯ ในขณะที่วิทยุชุมชนจังหวัดบุรีรัมย์ไม่มีคณะกรรมการที่ปรึกษา และคณะทำงานฯ ดังกล่าว แต่วิทยุชุมชนจังหวัดบุรีรัมย์มีชมรมอาสาสมัครวิทยุชุมชน ซึ่งต่างจากโครงสร้างการดำเนินงานของรายการสร้างสรรค์จับทุรี

นอกจากนี้การศึกษาที่พบว่า คณะกรรมการบริหารฯ ทั้งหมดในระยะทดลองได้มาจากการ ทาบถามโดยผู้ทดลองจัดรายการ ส่วนในระยะดำเนินงานจริงช่วงแรกคณะกรรมการบริหารฯ ส่วน ใหญ่ได้มาจากการทาบถามโดยคณะกรรมการบริหารฯ ในระยะทดลอง ซึ่งขัดแย้งกับ ลักษณะร่วม ที่สำคัญในการดำเนินงานวิทยุชุมชนของต่างประเทศ ที่เอื้อจิต วิโรจน์ไตรรัตน์ (2542) ได้ประมวล ไว้ว่า คณะกรรมการบริหารต้องมาจากการเลือกตั้ง

การเปรียบเทียบโครงสร้างการดำเนินงานรายการสร้างสรรค์จับทุรีทั้ง 3 ระยะนั้น พบว่า การดำเนินงานวิทยุชุมชนในระดับรายการที่สถานีไม่ได้เป็นของประชาชน และไม่ได้เกิดขึ้นจากความ

ต้องการของประชาชน โครงสร้างการดำเนินงานในระยะทดลองที่ประกอบด้วย นายสถานีและนักวิชาการสื่อสารมวลชน เป็นที่ปรึกษา ตัวแทนชาวบ้านในท้องถิ่นเป็นผู้บริหารจัดการรายการ โดยมีนักจัดรายการมืออาชีพเป็นที่เลี้ยง และผลิตรายการตามความต้องการของประชาชน อาจกล่าวได้ว่า โครงสร้างดังกล่าวเป็นโครงสร้างการดำเนินงานที่ดีที่สุด ทั้งนี้เพราะในการเริ่มต้นประชาชนยังมีข้อจำกัดในด้านความรู้เกี่ยวกับการจัดการวิทยุชุมชน จำเป็นต้องอาศัยผู้ที่มีความรู้ ความสามารถ และมีความเข้าใจหลักการของวิทยุชุมชน รวมทั้งผู้ที่คอยกระตุ้นให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วม

ปัญหานำวิจัยที่ 2 : ผู้มีส่วนร่วมในรายการสร้างสรรค์จันทบุรีมีวิธีการทำงาน และแก้ไข ปัญหาและอุปสรรคที่เกิดขึ้นอย่างไร

จากการศึกษาที่พบว่า คณะกรรมการบริหารฯ ในระยะทดลองมีบทบาทเป็นผู้ดำเนินการบริหารจัดการรายการ ซึ่งได้กำหนดเนื้อหารายการโดยคำนึงถึงเนื้อหารายการที่ชาวบ้านควรรู้ และเป็นเนื้อหาที่เป็นเรื่องใกล้ตัวชาวบ้าน สอดคล้องกับแนวคิดของ Hudson (1977) ที่กล่าวว่า เนื้อหาที่นำเสนอในรายการวิทยุชุมชนต้องคำนึงถึงประโยชน์ที่ประชาชนในชุมชนจะได้รับเป็นสำคัญ

แนวคิดเรื่องวิทยุชุมชนในระยะต้นวิทยุชุมชนจะต้องเปิดโอกาสให้ประชาชนในชุมชนร่วมคิด ร่วมวางแผน ร่วมจัดรายการ และสามารถเข้าไปบริหาร จัดการ หรือเป็นผู้ปฏิบัติในสถานีได้ ยูเนสโกได้เน้นว่า “Participatory radio means a radio station that self-managed by those participating in it” แต่จากการศึกษารายการสร้างสรรค์จันทบุรีพบว่า ปรากฏเฉพาะในระยะทดลอง และระยะดำเนินงานจริงช่วงแรก แต่ก็ยังเป็นเพียงตัวแทนชาวบ้านที่ได้รับการทาบทามเท่านั้น อย่างไรก็ตามรายการได้ประชาสัมพันธ์เชิญชวนให้ประชาชนมีส่วนร่วมเฉพาะในการส่งข่าวสาร และเสนอความคิดเห็นต่อรายการเท่านั้น

จากทฤษฎีการเข้ามีส่วนร่วมในสื่ออย่างเป็นประชาธิปไตย (Democratic-participant media theory) ที่กล่าวว่า

- ประชาชนทุกคน ชนกลุ่มน้อย มีสิทธิในการเข้าถึงสื่อ (สิทธิในการติดต่อสื่อสาร) และมีสิทธิใช้สื่อเพื่อตอบสนองความต้องการของตน
- องค์กรสื่อและเนื้อหาของสื่อที่นำเสนอ นั้น ไม่ควรถูกกำหนดโดยนโยบายแบบรวมศูนย์อำนาจ หรือถูกควบคุมโดยรัฐ
- สื่อควรใช้เพื่อตอบสนองความต้องการของประชาชนกลุ่มเป้าหมายเป็นสำคัญ มิใช่เพื่อตอบสนององค์กรสื่อ นักสื่อสารมืออาชีพ หรือลูกค้าสื่อ

- กลุ่ม องค์กร และชุมชนท้องถิ่น ควรมีสื่อเป็นของตนเอง
- รูปแบบของสื่อที่มีขนาดเล็กและสามารถสื่อสารโต้ตอบกันได้ รวมทั้งเปิดโอกาสให้ประชาชนกลุ่มเป้าหมายมีส่วนร่วมในสื่อ นั้น ย่อมดีกว่าสื่อขนาดใหญ่ที่ใช้การสื่อสารแบบทางเดียว และดำเนินการโดยนักสื่อสารมืออาชีพ
- ความต้องการแท้จริงของสังคมที่สะท้อนผ่านสื่อมวลชนนั้น ไม่สามารถแสดงออกผ่านรัฐ สถาบันหลักในสังคม หรือลูกค้าสื่อคนใดคนหนึ่งได้
- การสื่อสารเป็นสิ่งสำคัญมากกว่าที่จะยอมปล่อยให้ตกอยู่ในมือของนักสื่อสารมืออาชีพเท่านั้น

เมื่อเปรียบเทียบกับข้อค้นพบจากการวิจัยแล้ว พบว่า สอดคล้องกับจากทฤษฎีการเข้ามามีส่วนร่วมในสื่ออย่างเป็นทางการที่ได้อธิบายไว้ได้กล่าวไว้ว่า ประชาชนทุกคน ชนกลุ่มน้อย มีสิทธิในการเข้าถึงสื่อ (สิทธิในการติดต่อสื่อสาร) และมีสิทธิใช้สื่อเพื่อตอบสนองความต้องการของตน ทั้งนี้จากการศึกษาพบว่า รายการสร้างสรรค์จันทบุรีได้มีการประชาสัมพันธ์ให้ผู้ฟังที่เป็นประชาชนทั่วไปเข้าถึงรายการโดยแนะนำเนื้อหา และเสนอแนะรายการ

การศึกษาในประเด็นการดำเนินงานรายการสร้างสรรค์จันทบุรีที่พบว่า รายการได้เปิดโอกาสให้ประชาชนติดตามรับฟังรายการ แจ้งข่าวสาร และแสดงความคิดเห็น รวมทั้งเสนอแนะรายการ และในระยะเวลาทดลอง และระยะดำเนินงานจริงช่วงแรกที่ตัวแทนชาวบ้านเข้ามามีส่วนร่วมในการกำหนดแนวทางการจัดรายการ และกำหนดรูปแบบ และเนื้อหาของรายการ ฯลฯ ซึ่งส่วนหนึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยเรื่อง “การสื่อสารแบบมีส่วนร่วมของประชาชนโดยผ่านรายการวิทยุชุมชน สถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย จังหวัดนครราชสีมา” ของทิวพร แสนเมืองชิน (2543) ที่ผลการวิจัยพบว่า ประชาชนเข้าถึงสื่อในลักษณะติดตามรับฟังด้วยเห็นประโยชน์ของรายการต่อการดำเนินชีวิต การแจ้งข่าวสาร การแสดงความคิดเห็นและการร้องทุกข์ ประชาชนได้เข้าไปมีส่วนร่วมในการผลิตรายการและการวางแผน ส่วนการบริหารจัดการด้วยตนเองของประชาชนในการดำเนินงานรายการวิทยุชุมชนยังไม่สามารถทำได้

จากการศึกษาการดำเนินงานของรายการสร้างสรรค์จันทบุรีที่พบว่า การกำหนดเนื้อหา รายการนั้น ขึ้นอยู่กับผู้ผลิตรายการ ซึ่งผู้ผลิตรายการจะตัดสินใจจากการรับฟังประชาชนด้วยการเข้าพื้นที่เพื่อพูดคุยกับชาวบ้าน ซึ่งสอดคล้องกับการวิธีการดำเนินงานของวิทยุชุมชนในปากีสถาน ซึ่งคณะผู้ผลิตจะเข้าไปผลิตรายการในท้องถิ่นด้วยการพูดคุยกับชาวบ้าน แล้วจะเป็นผู้ตัดสินใจเองว่าข้อมูลใดที่จำเป็นต้องใช้เพื่อนำมาออกอากาศ

จากการศึกษาที่พบว่า ในระยะทดลอง และในระยะดำเนินงานจริงช่วงแรกของรายการสร้างสรรค์จันทบุรีนั้นประชาชนที่เป็นตัวแทนชาวบ้าน ได้เข้ามีส่วนร่วมในการคัดเลือกและกำหนดบทบาทของคณะกรรมการบริหารฯ กำหนดเนื้อหารายการ และรูปแบบรายการ ฯลฯ ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่า การดำเนินงานในระยะดังกล่าวตัวแทนชาวบ้านสามารถเข้าถึง เพื่อร่วมระดมความคิดเห็นในการดำเนินงาน และมีส่วนร่วมในการคิด วางแผนการดำเนินงาน รวมทั้งมีการจัดการด้วยตนเอง ในการกำหนดนโยบายการบริหารและการลงมือผลิตด้วยตนเองส่วนหนึ่ง ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดเรื่องกระบวนการสื่อสารแบบมีส่วนร่วม (Participatory Communication) แต่อย่างไรก็ตามระยะดำเนินงานจริงช่วงสุดท้าย ประชาชนสามารถเข้าถึงสื่อในฐานะผู้ฟังรายการ ไม่ได้มีส่วนร่วมในรายการ และมีส่วนร่วมในการจัดการแต่อย่างใด

ในประเด็นการมีส่วนร่วมดังกล่าวข้างต้นสอดคล้องกับงานวิจัยของ วีรพงษ์ พลนิกรกิจ และคณะ (2545) (ดังกล่าวข้างต้น) ที่พบว่า ประชาชนจังหวัดนครราชสีมาและบุรีรัมย์ ส่วนใหญ่มีส่วนร่วมในวิทยุชุมชนในฐานะผู้รับสารหรือผู้ฟังมากกว่ามีส่วนร่วมในการตัดสินใจเกี่ยวกับการดำเนินงานวิทยุชุมชน มีส่วนร่วมในการวางแผน และกำหนดนโยบาย และการมีส่วนร่วมในฐานะผู้ร่วมผลิตรายการ โดยเฉพาะมีส่วนร่วมในระดับการวางแผนและกำหนดนโยบายซึ่งมีน้อยมาก

นอกจากนี้การดำเนินงานในระยะดำเนินงานจริงช่วงแรก ผลจากการศึกษาที่พบว่า รายการสร้างสรรค์จันทบุรี มีการจัดอบรมผู้สื่อข่าวรายการสร้างสรรค์จันทบุรี โดยได้ดำเนินการประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนที่สนใจสมัครเข้าเป็นผู้สื่อข่าวของรายการ ซึ่งให้เห็นถึงการได้เปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามีส่วนร่วมในระดับหนึ่ง อันสอดคล้องกับสถานี KOOP ที่ได้เปิดโอกาสให้ประชาชนทั่วไปอาสาเข้ามาร่วมทำงานในสถานี เช่น การพิมพ์อักษรเบรล การแปลภาษาสเปน และประเมินผล วิจารณ์ ฯลฯ อย่างไรก็ตามการดำเนินการจัดอบรมของรายการสร้างสรรค์จันทบุรีนั้นได้จัดทำเพียงครั้งเดียว ไม่มีการติดตาม หรือการกระตุ้นอย่างต่อเนื่อง อันเป็นเหตุให้ประชาชนไม่เข้ามีส่วนร่วมในระยะต่อ ๆ มา และการจัดการอบรมเพียงครั้งเดียวดังกล่าวยังทำให้การมีส่วนร่วมไม่ได้ขยายขอบเขตไปยังกลุ่มคนอื่นในชุมชน จึงทำให้ไม่มีการขยายเครือข่ายการมีส่วนร่วมของประชาชน

จากปัญหาในกรณีความไม่พอใจของประชาชนต่อการนำเสนอเนื้อหาเกี่ยวกับความขัดแย้งในเรื่องของการควบคุมราคาค่าโดยสารของรถยนต์รับจ้างไม่ประจำทางซึ่งพบจากการวิจัยว่า ผู้จัดรายการซึ่งเป็นเจ้าหน้าที่สถานีนำเสนอข้อมูลจากหน่วยงานรัฐที่เกี่ยวข้องเพียงด้านเดียว

ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่า รายการสร้างสรรค์จับตุมือยังมีลักษณะของความเป็นสื่อเพื่อประชาสัมพันธ์ของรัฐ ซึ่งขัดแย้งกับแนวคิดเรื่องวิทยุชุมชน ที่ Deloreme (1990 อ้างถึงใน David, 1993) ได้กล่าวไว้ว่า วิทยุชุมชนเป็นสื่อที่ใช้เพื่อการแสดงออกของประชาชน มิใช่เพื่อการแสดงออกของศูนย์กลาง ความเจริญ หรืออำนาจทางการเมือง

ในการนำเสนอรายการสร้างสรรค์จับตุมือในระยะดำเนินงานจริงช่วงแรกจะให้ความสำคัญในการนำเสนอเนื้อหาที่เกี่ยวกับด้านการเกษตรเป็นหลัก และเมื่อมีกรณีขัดแย้งระหว่างภาครัฐกับประชาชน เช่นกรณีการนำเสนอเรื่อง การควบคุมราคาค่าโดยสารของรถยนต์รับจ้างไม่ประจำทาง ซึ่งผู้จัดรายการจะไม่นำเสนอเนื้อหารายการในลักษณะที่เป็นความขัดแย้งดังกล่าว ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิด ของ P.O. Keirstead และ S. Keirstead กล่าวสรุปว่า สำหรับประเทศที่กำลังพัฒนา วิทยุชุมชนเป็นเสมือนตัวเร่งให้เกิดผลการพัฒนาเร็วขึ้น อีกทั้งสนับสนุนหรือรักษาไว้ซึ่งวัฒนธรรม วัตถุประสงค์หลักทั้ง 2 ข้อที่กล่าวมาไม่เป็นพิษเป็นภัยต่อการรวมอำนาจของรัฐ วิทยุชุมชนในประเทศที่กำลังพัฒนาจึงไม่ค่อยมีบทบาทในการแสดงออกของประชาชนที่มีความคิดต่อต้านรัฐบาล

อย่างไรก็ตามเมื่อเปรียบเทียบข้อค้นพบในประเด็นการผลิตรายการ กับการบริหารงานด้านรายการของสถานี KOOP ทำให้พบว่า ในการดำเนินงานด้านรายการนั้น วิทยุชุมชนควรคำนึงถึงประเด็นต่าง ๆ ที่จะนำไปสู่ความเป็นวิทยุชุมชนอย่างแท้จริง โดยอาจนำกรอบการบริหารงานด้านรายการของสถานี KOOP มาพิจารณาประยุกต์ใช้ให้เหมาะสม ดังนี้

- นำเสนอรายการด้านการศึกษา
- นำเสนอรายการของสมาชิกกลุ่มใหม่ๆ ให้มากขึ้น
- นำเสนอรายการที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรมมากกว่าที่เป็นอยู่
- นำเสนอรายการที่ใช้ภาษาอื่นให้มากขึ้น
- เป็นรายการที่ผลิตโดยชุมชนหรือกลุ่มต่างๆในชุมชน
- ให้มีรายการสำหรับเด็กและผลิตโดยเด็กมากขึ้น
- ให้มีรายการสำหรับผู้สูงอายุและผลิตโดยผู้สูงอายุมากขึ้น
- ให้มีรายการสำหรับกลุ่มผู้ด้อยโอกาสและผลิตโดยผู้ด้อยโอกาสมากขึ้น
- ให้มีรายการที่ผลิตโดยนักดนตรีในชุมชนมากขึ้น
- ให้มีรายการจากกลุ่มศาสนา
- นำเสนอรายการในรูปแบบบันเทิงคดีมากขึ้น
- ส่งเสริมการทำงานร่วมกัน

- ประเมินผลรายการ
- พิจารณาสมาชิกเข้าฝึกอบรมการผลิตรายการ โดยคำนึงถึง “ความหลากหลาย”

นอกจากนี้จากการศึกษาที่พบว่า ในระยะดำเนินงานจริงช่วงสุดท้าย มีการแทรกแซงของผู้อำนวยการสถานี แสดงให้เห็นว่านโยบายสถานีต้องการใช้สื่อเพื่อผลประโยชน์ของรัฐ ซึ่งสอดคล้อง David (1993) ที่ได้กล่าวว่า รัฐบาลในหลาย ๆ ประเทศมีความคิดว่าการคงไว้ซึ่งอำนาจนั้น รัฐจะต้องเป็นผู้ควบคุมสื่อในระบบการสื่อสาร ความคิดนี้ได้สร้างข้อจำกัดที่เด่นชัดเกี่ยวกับกระบวนการสื่อสารแบบมีส่วนร่วม คือ การเข้าถึง การมีส่วนร่วม และการจัดการด้วยตนเองของประชาชน ซึ่งเป็นหลักการสำคัญของการดำเนินงานวิทยุชุมชนหรือสื่อชุมชนประเภทอื่น ๆ

ปัญหาสำคัญประการหนึ่งในดำเนินงานรายการสร้างสรรค์จันทร์ คือ ปัญหาด้านงบประมาณ ปัญหาด้านนโยบาย และปัญหาด้านบุคลากร ข้อค้นพบประเด็นปัญหาดังกล่าวสอดคล้องกับงานวิจัยเรื่อง “การมีส่วนร่วมและบทบาทผู้นำชุมชนชาวไทยภูเขาในการจัดการวิทยุชุมชนจังหวัดแม่ฮ่องสอน” ของจิระวรรณ ตันกูรานนท์ และงานวิจัยเรื่อง “แนวทางการพัฒนาวิทยุชุมชนเพื่อตอบสนองความต้องการของชุมชนจังหวัดนครราชสีมา และจังหวัดบุรีรัมย์” ของ วีรพงษ์ พลนิกรกิจ และคณะ ที่พบว่า ปัญหาและอุปสรรคสำคัญในการจัดการวิทยุชุมชน คือ ปัญหาด้านงบประมาณ หรือเรื่องค่าใช้จ่ายในการจัดการ รวมทั้งที่พบเฉพาะในงานวิจัยของ วีรพงษ์ พลนิกรกิจ และคณะ ได้แก่ ปัญหาด้านนโยบาย และปัญหาด้านบุคลากร

ปัญหานำวิจัยที่ 3 : ปัจจัยใดที่นำไปสู่การยุติการดำเนินงานรายการสร้างสรรค์จันทร์

จากการศึกษาที่พบว่า ปัจจัยด้านนโยบายสถานีเป็นปัจจัยหนึ่งนำไปสู่การยุติรายการ กล่าวคือ ผู้อำนวยการสถานีได้ปรับลดวันการออกอากาศ ตามนโยบายของสถานี จาก 7 วัน เหลือเพียง 4 วัน และหลังจากนั้นก็ถูกปรับลดอีก เหลือเพียง 2 วัน ก่อนที่จะยุติการออกอากาศ เพื่อนำเวลาที่ถูกรับลดให้กับรายการอื่นของสถานีนั้น สะท้อนให้เห็นว่า นโยบายของผู้บริหารสถานีเป็นปัจจัยหนึ่งที่ทำให้รายการวิทยุชุมชนได้ยุติการออกอากาศ เพราะวิทยุชุมชนนั้นยังเป็นส่วนหนึ่งของสถานีวิทยุ ซึ่งรัฐเป็นเจ้าของ และมีผู้บริหารสถานีเป็นผู้มีอำนาจสูงสุดในการกำหนดนโยบายของสถานี ทั้งการให้ ปรับลด หรือถอดถอนรายการ

การดำเนินงานของ Baker lake ซึ่งมีพัฒนาการมาจากการที่รัฐ สนับสนุนในด้านต่าง ๆ อาทิ การติดตั้งอุปกรณ์ การจัดอบรมการผลิตรายการ และการบริหารงาน รวมทั้งสนับสนุน

งบประมาณในระยะเริ่มต้น ฯลฯ ต่อมาเมื่อชุมชนสามารถดำเนินงานได้ด้วยตนเองแล้ว รัฐจะถอนตัวออกจากสถานะ และปรับบทบาทเป็นที่ปรึกษาในการให้ความช่วยเหลือ และให้คำแนะนำเมื่อมีปัญหา หรือเมื่อชุมชนต้องการ ซึ่งวิธีการดังกล่าวเป็นรูปแบบหนึ่งที่ กสช. และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องอาจนำมาปรับใช้กับการสนับสนุนการดำเนินงานวิสาหกิจประชาชน

การจัดการของรายการสร้างสรรค์จันทร์ ที่เป็นปัจจัยที่นำไปสู่การยุติรายการ คือ การขาดความรู้และทักษะในด้านการกระจายเสียง ซึ่งทำให้ชาวบ้านไม่สามารถเข้ามามีส่วนร่วมได้อย่างเต็มที่ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Hudson (1977) ที่ได้กล่าวถึงการจัดตั้งสถานีวิทยุชุมชน Baker lake ของชาวเอสกิโม ที่ประชาชนในชุมชนขาดความชำนาญในการใช้เครื่องมือและอุปกรณ์ต่าง ๆ โดยในการดำเนินงานได้มีการจัดฝึกอบรมคนพื้นเมืองให้สามารถปฏิบัติงานได้เสียก่อน โดยที่เจ้าหน้าที่ปฏิบัติงานภาคสนามจาก CBC จะสอนวิธีการปฏิบัติงาน ซึ่งประเด็นดังกล่าวเป็นประเด็นที่วิทยุชุมชนควรตระหนัก และให้ความสำคัญ

การขาดพี่เลี้ยง การดำเนินงานขาดผู้ที่จะมาประสานงานในทุกๆ ด้าน ไม่ว่าจะเป็นการประสานงานกับชาวบ้าน กระตุ้นให้เกิดการมีส่วนร่วม และประสานงานด้านการผลิต จากข้อมูลข้างต้นแสดงให้เห็นว่า ความขาดการประสานงานอย่างใกล้ชิดนั้น เป็นสาเหตุหนึ่งที่จะทำให้ไม่มีการกระตุ้นให้คณะกรรมการบริหารฯ เข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงาน

จากข้อมูลพบว่า การคัดเลือกตัวแทนจากบุคคลที่คณะกรรมการบางส่วนรู้จัก และการขาดการจัดกิจกรรมเพื่อสร้างการมีส่วนร่วมของชาวบ้าน แสดงให้เห็นถึงการขาดการเปิดโอกาสในการมีส่วนร่วมของชาวบ้านอย่างทั่วถึง และการประชาสัมพันธ์น้อยครั้งยังเป็นตัวแปรหนึ่งที่ทำให้ประชาชนไม่ทราบข่าวสารและเข้ามามีส่วนร่วมในรายการน้อย

ปัจจัยด้านงบประมาณเป็นปัจจัยหนึ่งนำไปสู่การยุติการดำเนินงานรายการสร้างสรรค์จันทร์ กล่าวคือ งบประมาณส่วนหนึ่งได้รับการสนับสนุนจากผู้ทดลองจัดรายการ นักวิชาการ สื่อสารมวลชน และจากคณะกรรมการบริหารฯ ซึ่งเป็นที่น่าสังเกตว่า งบประมาณดังกล่าวเป็นงบประมาณที่มีลักษณะของการจัดหา และได้รับการสนับสนุนแบบไม่ต่อเนื่อง อันทำให้การดำเนินงานไม่มีความคล่องตัว และไม่สามารถดำเนินงานได้ในที่สุด ดังนั้นในการดำเนินงานวิทยุชุมชนในด้านงบประมาณ จึงควรมีการจัดหางบประมาณสนับสนุนการดำเนินงานในระยะยาวอย่างต่อเนื่อง

การที่รายการสร้างสรรค์จันทบุรีมิได้เกิดจากความต้องการของชุมชน ซึ่งทำให้ชาวบ้านไม่มีความรู้สึกผูกพัน และความรู้สึกในการเป็นเจ้าของวิถุชุมชน อันเป็นปัจจัยสำคัญประการหนึ่งที่ทำให้เกิดปัญหาอื่นตามมา อาทิ การขาดการประชุม การไม่ดำเนินการขยายโอกาสการมีส่วนร่วมไปยังกลุ่มอื่น ๆ อันเป็นหลักการสำคัญประการหนึ่งในการดำเนินงานวิถุชุมชน ฯลฯ ดังนั้นในการดำเนินงาน วิถุชุมชน หัวใจสำคัญคือ การสร้างความผูกพัน และความรู้สึกร่วมในการเป็นเจ้าของในวิถุชุมชน

ข้อจำกัดในการวิจัย

1. เนื่องจากในช่วงปี พ.ศ. 2540 จังหวัดจันทบุรีประสบปัญหาอุทกภัยอย่างรุนแรง จึงทำให้เอกสารเกี่ยวกับการดำเนินงานวิถุชุมชนรายการสร้างสรรค์จันทบุรีส่วนใหญ่ที่เก็บไว้ที่บ้านพักของผู้จัดรายการสร้างสรรค์จันทบุรีสูญหาย อาทิ บันทึกการประชุมคณะกรรมการบริหารฯ เป็นต้น
2. ผู้วิจัยไม่สามารถติดตามผู้ให้ข้อมูลสำคัญบางท่านได้ ทั้งนี้เกิดจากบุคคลดังกล่าวได้โยกย้ายไปปฏิบัติงานที่จังหวัดอื่น ซึ่งบางส่วนผู้วิจัยได้พยายามติดตามแล้วแต่ก็ไม่พบ

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะสำหรับสถานี

1. สถานีควรมีนโยบายที่ชัดเจนในการส่งเสริมการดำเนินงานวิถุชุมชน โดยการแบ่งปันเวลาออกอากาศและให้อิสระกับประชาชนในการบริหารจัดการรายการด้วยตนเอง ทั้งนี้เนื่องจากการวิจัยพบว่า การที่รายการวิถุชุมชนยังเป็นส่วนหนึ่งของสถานีนั้น ทำให้สถานียังคงมีอำนาจในการลดหรือถอดถอนการออกอากาศรายการวิถุชุมชนได้ อีกทั้งยังเป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาการดำเนินงานวิถุชุมชนไปสู่การพึ่งตนเองของประชาชน ดังจะเห็นได้จากการที่ประชาชนไม่สามารถดำเนินการจัดหาทุนมาใช้ในการดำเนินงานของรายการได้ เนื่องจากขัดต่อระเบียบกฎเกณฑ์ของสถานี
2. สถานีควรมีการจัดการอบรมทักษะในการบริหารงานวิถุชุมชน โดยให้ความรู้เกี่ยวกับแนวคิดของวิถุชุมชนที่แท้จริง รวมทั้งความรู้ และทักษะในด้านการจัดรายการ อย่างไรก็ตามในการเตรียมความพร้อมของประชาชน สถานีควรประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อต่าง ๆ ให้ประชาชนได้เข้าใจหลักการของวิถุชุมชน และเห็นความสำคัญของวิถุชุมชนในฐานะสื่อชุมชน

3. ในระยะแรกของการดำเนินงานวิद्यุชุมชนนั้นสถาบันควรมีบทบาทเป็นที่เลี้ยงที่คอยให้ความรู้ คำแนะนำ และให้การสนับสนุนการดำเนินงานด้านต่าง ๆ อาทิ การสนับสนุนด้านยานพาหนะ และอุปกรณ์เครื่องมือ กระตุ้นให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงานรายการวิद्यุชุมชน รวมทั้งสนับสนุนงบประมาณ
4. เนื่องจากการศึกษาในประเด็นปัจจัยที่นำไปสู่การยุติการดำเนินงานที่พบว่า ปัจจัยด้านงบประมาณเป็นปัจจัยประการหนึ่งที่มีความสำคัญ ดังนั้น สถาบันควรมีให้การสนับสนุนในด้านเงินทุนในการดำเนินงานวิद्यุชุมชนในระยะแรก และสนับสนุนให้ชุมชนรวมกลุ่มเพื่อจัดตั้งกองทุนเพื่อใช้จ่ายในการดำเนินงานวิद्यุชุมชนในระยะยาว
 ในขณะที่เดียวกันในการดำเนินงานนั้น วิद्यุชุมชนควรมีจัดหาเงินทุนสนับสนุนการดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง โดยการจัดกิจกรรมเพื่อหาเงินเข้ากองทุน เช่น การจัดผ้าป่า การแข่งขันกีฬาต่าง ๆ เป็นต้น

ข้อเสนอแนะด้านการดำเนินงาน

1. คณะกรรมการบริหารฯ ควรมาจากการเลือกตั้ง เพื่อเป็นการเปิดโอกาสให้ประชาชนจากทุกกลุ่มมีสิทธิได้รับเลือกตั้ง ที่สำคัญประการหนึ่งคือได้ตัวแทนของประชาชนที่มีความสนใจและพร้อมที่จะทำงานวิद्यุชุมชนอย่างแท้จริง เนื่องจากการศึกษาพบว่า การคัดเลือกคณะกรรมการบริหารฯ มาจากการทาบทาม และจากความรู้จักมักคุ้นของคณะกรรมการด้วยกันเองทำให้ไม่สามารถดำเนินงานได้อย่างต่อเนื่อง
2. ในการดำเนินงานวิद्यุชุมชน ควรจัดให้มีการฝึกอบรมด้านการผลิตรายการและจัดรายการให้กับประชาชนกลุ่มต่าง ๆ โดยเน้นความหลากหลาย และครอบคลุมทุกกลุ่ม ทั้งวัยรุ่น ผู้สูงอายุ และเกษตรกรในท้องถิ่น ฯลฯ เพื่อขยายเครือข่ายมีส่วนร่วม และลดปัญหาการขาดบุคลากรที่จะเข้ามาร่วมผลิตรายการ
3. ในแง่ของโครงสร้างการดำเนินงาน ควรมีการบริหารจัดการที่เป็นระบบ โดยมีการจัดแบ่งบทบาทและหน้าที่ หรือภาระความรับผิดชอบ รวมทั้งกฎระเบียบอย่างชัดเจน เพื่อให้ผู้เข้ามามีส่วนร่วมสามารถปฏิบัติงานได้อย่างคล่องตัว ซึ่งการกำหนดโครงสร้างการดำเนินงานดังกล่าว จะช่วยให้กรรมการมีความรับผิดชอบต่อหน้าที่ของตนและเข้าร่วมกลุ่มประชุมอย่างต่อเนื่อง ตามบทบาทของตน รวมทั้งมีกระบวนการเลือกตั้งกรรมการบริหารฯ ทดแทนผู้ที่ไม่เข้ามามีส่วนร่วมหรือที่หมดวาระฯลฯ

4. ควรมีการสำรวจความต้องการของประชาชนในพื้นที่ออกอากาศต่อการดำเนินงานของวิทยุชุมชนในด้านต่าง ๆ อาทิ ด้านการผลิตรายการ ด้านการประชาสัมพันธ์รายการ ฯลฯ เพื่อให้วิทยุชุมชนสามารถตอบสนองความต้องการของชุมชนได้อย่างแท้จริง
5. ในการดำเนินงานด้านรายการนั้น การนำเสนอรายการควรจะเน้นการมีส่วนร่วมของประชาชน เช่น มีการสื่อสารขณะออกอากาศในรูปแบบการสื่อสารสองทาง (two way communication) โดยมีผู้สื่อข่าวที่เป็นชาวบ้านรายงานมายังรายการ เป็นต้น ดังเช่น รายการสร้างสรรค์จันทร์มี การจัดอบรมผู้สื่อข่าวประจำรายการ เพื่อรายงานข่าวสารที่เกิดในชุมชน และเปิดให้มีการโทรศัพท์เข้ามาร่วมแสดงความคิดเห็น
6. การดำเนินงานวิทยุชุมชนนั้น ปัจจัยด้านบุคคลที่จะเข้ามีส่วนร่วมเป็นปัจจัยสำคัญ ซึ่งผู้ดำเนินงานวิทยุชุมชน ควรมีคุณสมบัติ ดังนี้
 - ควรเป็นผู้ที่มีใจรักในการทำงานเพื่อส่วนรวม
 - ควรเป็นผู้ที่มีความสนใจ เข้าใจ และเห็นความสำคัญของวิทยุชุมชน
 - ส่วนหนึ่งควรเป็นผู้ที่มีทักษะในการบริหารงานวิทยุชุมชน และอีกส่วนหนึ่งควรเป็นผู้มีความรู้ และทักษะในด้านการจัดรายการ
 - ควรเป็นคนในท้องถิ่น

การประมวลคุณสมบัติของผู้ดำเนินงานวิทยุชุมชนเกิดจากข้อค้นพบที่ได้จากการศึกษาจากประเด็นปัญหาในการดำเนินงาน และปัจจัยที่นำไปสู่การยุติรายการสร้างสรรค์จันทร์ อาทิ ปัญหาการขาดความรู้และทักษะด้านวิทยุกระจายเสียง และการขาดการมีส่วนร่วมอย่างจริงจัง ฯลฯ

ข้อเสนอแนะการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษาเปรียบเทียบความแตกต่างในประเด็นโครงสร้างการดำเนินงาน และกระบวนการทำงาน ระหว่างการดำเนินงานวิทยุชุมชนที่ประชาชนเป็นผู้ก่อตั้งกับการดำเนินงานวิทยุชุมชนในสถานีของรัฐ
2. ควรมีการศึกษาถึงรูปแบบและเนื้อหารายการที่นำเสนอในรายการ เพราะจะทำให้ทราบถึงบทบาทของสื่อวิทยุชุมชน
3. ควรมีการศึกษาเจาะลึกในแง่ของการประชาสัมพันธ์ ทั้งกระบวนการ และกลยุทธ์ในการประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงานวิทยุชุมชน
4. ควรมีการศึกษาเจาะลึกในประเด็นการสร้างเครือข่ายการมีส่วนร่วมของประชาชนในการดำเนินงานวิทยุชุมชน

5. เนื่องจากการวิจัยครั้งนี้เป็นการเก็บรวบรวมข้อมูลหลังจากที่รายการสร้างสรรค์จันทบุรียุติการดำเนินงานลงมาเกือบ 6 ปี ทำให้ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เจาะลึก และรายละเอียดจากเอกสารไม่ครบถ้วนสมบูรณ์นัก เนื่องจากการสูญหายและหลงลืมของผู้ให้สัมภาษณ์ ดังนั้น การวิจัยในประเด็นการยุติการดำเนินงานรายการวิทยุชุมชนครั้งต่อไป ควรจะกระทำหลังจากที่รายการวิทยุชุมชนยุติการดำเนินงานลงในเวลาที่ไม่ยาวนานนัก เพื่อประโยชน์ในการเก็บรวบรวมข้อมูลที่ครบถ้วนสมบูรณ์



สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

รายการอ้างอิง

ภาษาไทย

กาญจนา แก้วเทพ. การสื่อสารเพื่อชุมชน : แนวคิดเบื้องต้น. (ม.ป.ท.), 2542.

กาญจนา แก้วเทพ, กำจร หลุยยะพงศ์, รุจิรา สุภาษา และวีรพงษ์ พลนิกรกิจ. สื่อเพื่อชุมชน การประมวลองค์ความรู้. กรุงเทพฯ : สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย, 2543.

คณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, สำนักงาน. แผนการพัฒนาสื่อมวลชน เทคโนโลยีสารสนเทศ และโทรคมนาคม เพื่อการพัฒนาคนและสังคม (พ.ศ.2542-2551).

พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพมหานคร: เม็ดทรายพรินติ้ง, 2542.

จิระวรรณ ตันกูรानันท์. การมีส่วนร่วมและบทบาทผู้นำชุมชนชาวไทยภูเขาในการจัดการวิทยุชุมชนจังหวัดแม่ฮ่องสอน. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2542.

จุมพล รอดคำดี. วิทยุชุมชน เพื่อประชาชน โดยประชาชน ของประชาชน. ใน วิทยุชุมชน การปฏิรูปสื่อเพื่อสังคม. กรุงเทพฯ, 2542.

จำนงค์ พึ่งพงษ์. ผู้ประกาศรายการ สถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย จังหวัดจันทบุรี. สัมภาษณ์, 22 มกราคม 2543.

ทิวาพร แสงเมืองชิน. การสื่อสารแบบมีส่วนร่วมของประชาชนโดยผ่านรายการวิทยุชุมชนสถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทยจังหวัดนครราชสีมา. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. 2543.

ประชาสัมพันธ์, กรม. แผนแม่บท การพัฒนาวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย กรมประชาสัมพันธ์ (พ.ศ. 2542-2544). (ม.ป.ท., ม.ป.ป.).

พิศิษฐ์ ชวาลารวัช. ปฏิรูปสื่อมวลชนท้องถิ่น : ยุทธศาสตร์การมีส่วนร่วมและผลักดันองค์กรปกครองท้องถิ่นให้มีอิสระตามรัฐธรรมนูญ. กรุงเทพฯ: ดับเบิ้ลยูเอ็น พรินติ้ง, 2542.

วีรพงษ์ พลนิกรกิจ และคณะ. แนวทางการพัฒนาวิทยุชุมชนเพื่อตอบสนองความต้องการของชุมชนจังหวัดนครราชสีมา และจังหวัดบุรีรัมย์. กรุงเทพฯ : สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย, 2545.

สุภาพร โพธิ์แก้ว และคณะ. การสื่อสารมวลชนเบื้องต้น. คณะนิเทศศาสตร์ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2541.

สุรินทร์ แปลงประสพโชค. การทดลองจัดวิทยุกระจายเสียงชุมชนสำหรับชุมชนชนบท ในเขตชานเมืองจังหวัดจันทบุรี. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2534.

สุรินทร์ แปลงประสพโชค. ผู้อำนวยการศูนย์ประสานงานมวลชนสัมพันธ์ กรมประชาสัมพันธ์.

สัมพันธ์, 3 พฤศจิกายน 2542.

สัมพันธ์ ภูโพนบูลย์. องค์การและการจัดการ. กรุงเทพฯ: พิทักษ์อักษร, 2540.

เอื้อจิต วิโรจน์ไตรรัตน์. วิทยุกระจายเสียงเพื่อชุมชน (เอกสารประกอบการเสวนาเรื่อง หลักการ
แนวทางการดำเนินการวิทยุชุมชนเพื่อประชาสังคม ในการสัมมนาเชิงปฏิบัติการเรื่อง วิทยุ
ชุมชนเพื่อประชาสังคม จัดโดย สถาบันการเรียนรู้และพัฒนาประชาสังคม เมื่อวันที่ 24-26
กันยายน 2542). (อัดสำเนา).

ภาษาอังกฤษ

Arnaldo, C.A. Radio in Community Development. Unesco Courier Vol.50. 1997.

Brown, J.A., Quaal, W.L. Radio-Television-Cable Management. Fairfield: Quebecor
Printing Book, 1998.

David, M.J.R. The Community Broadcasting Environment in Asia. In V.T.Valbuena (ed),
Mahaweli Community Radio, pp.23-35. Singapore: Parklane Press, 1993.

Dominick, J.R. The Dynamics of Mass Communication. The McGraw-Hill, 1996.

Fraser, C.A. Communicating for Development: Human Change for Survival. London:
I.B.Fauris, 1998.

Hudson, H.E. Community use of radio in the Canadian North. In P.L.Spain; D.T.Jamison;
and E.G.McAnany (eds), Radio for Education and Development : Case Studies,
Bank Staff working Paper No.266 Volume II, pp.383-414. Washington,D.C : The
World Bank, 1977.

Keirstead, P.O., and Keirstead, S. The Many Faces of Community Radio. In
V.T.Valbuena (ed), Mahaweli Community Radio, pp.3-21. Singapore: Parklane
Press, 1993.

KOOP Community Radio Station. <http://www.koop.org>. 1999(update).

Lacy, S., Sohn, A.B. and Wick, J.L. Media Management. New Jersey: Lawrence
Erlbaum Associates, 1993.

McQuail, D. Mass Communication Theory : An Introduction. London: Sage
Publications, 1987.

Servaes, J.; Jacobson, T.L.; and White, S.A. Participatory Communication for Social
Change. London: Sage Publications, 1987.



ภาคผนวก

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

รายชื่อผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

คณะกรรมการบริหารวิเทศสัมพันธ์ ราชการสร้างสรรค์จันทบุรี

1. นายจรูญ บุญยิ่ง
2. นายจำนงค์ ชัยนาพฤกษ์
3. นายฉาย เวชสรรเสริญ
4. นายเผด็จ ลอตา
5. นายบุญยัง คณะธรรมย์
6. นายประเยาว์ วัชรธรรม
7. นายวิศิษฐ์ ไทกุล
8. นายจำนงค์ พึ่งพงษ์
9. นายสุทธิ หอมทอง
10. นายถวัลย์ ธิบประเสริฐ
11. นายเชื้อชาย ทิพย์สมบัติบุญ
12. นางนิตยาภรณ์ หิรัญนิรมล
13. นายสุรินทร์ แปลงประสพโชค
14. รองศาสตราจารย์จุมพล รอดคำดี
15. นายประดิษฐ์ อูราสุข

ผู้บริหารสถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย จังหวัดจันทบุรี ในปี พ.ศ. 2538

1. นายฉายฉาน ให้ศิริกุล
2. นางนิสากร ศักดิ์สง่างวงษ์

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย



ห้องจัดรายการสถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย จังหวัดจันทบุรี



การอบรมผู้สื่อข่าวรายการสร้างสรรค์จันทบุรี



ขั้นตอนการผลิตรายการ รายการสร้างสรรค์จันทบุรี

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

แผนผังรายการพิธีประจำเดือน พฤษภาคม 2558
 สถาบันบูรณาการศึกษาระดับสูง... กรุงเทพมหานคร... 50 กิโลเมตร
 19.15. ... 12.5 กิโลเมตร ...
 ... กรุงเทพมหานคร ...
 โทรศัทพ์... 314-01325986 ... โทรสาร (099) 314-40

วัน	เวลา	ชื่อรายการ	ประเภทรายการ	ลักษณะรายการ เขต, รายการสถิติ	ผู้ผลิต	ผู้ดำเนินการ	
						ชื่อจริง	นาม
จันทร์ - ศุกร์	05.00 - 05.30 น.	แบบฝึกหัด	ความรู้	จดบันทึก	สวท. กทม.	-	-
	05.30 - 06.30 น.	ข่าวบนเสา	ข่าวสาร	"	"	-	-
(จันทร์)	06.30 - 07.00 น.	ศูนย์พัฒนาระบบ	"	เขต	สวท. จ.บ.	-	วิทยุ วิทยุ
	06.30 - 06.45 น.	วิทยุวิทยุวิทยุ	"	"	"	-	-
(อังคาร)	06.45 - 07.00 น.	สารสัมพันธ์ / ข่าววิทยุ	ความรู้	"	ศาลจังหวัด / ข่าววิทยุ	-	-
	06.45 - 07.00 น.	เกษตรบนเสา	"	"	เกษตรจังหวัด	-	-
(พุธ)	06.45 - 07.00 น.	วิทยุวิทยุ	"	"	"	-	-
	06.45 - 07.00 น.	สารสัมพันธ์เพื่อประชาชน	"	"	สำนักงานประชาสัมพันธ์	-	-
(ศุกร์)	06.45 - 07.00 น.	เกษตรบนเสา	ข่าวสาร	"	สวท. กทม.	-	-
	07.00 - 08.30 น.	เกษตรบนเสา / รายการท่องเที่ยวเรา	"	เขต	สวท. จ.บ.	-	-
จันทร์ - ศุกร์	08.30 - 08.45 น.	ข่าวท้องถิ่น / รายการกีฬา	"	"	"	-	-
	08.45 - 08.50 น.	บทความ	"	เขต	"	-	-
(จันทร์)	08.50 - 08.55 น.	5 นาที สด	"	เขต	สวท. จ.บ.	-	-
	08.55 - 09.00 น.	แจ้งข่าว / เรื่องจากสถานี	วิทยุแจ้ง	เขต	สวท. จ.บ.	-	-

วัน	เวลา	ชื่อรายการ	ประเภทรายการ	ลักษณะรายการ แฟ้ม, รายการสด	ผู้ผลิต	ผู้ดำเนินการ
จันทร์ - ศุกร์	09.00 - 00.00 น.	เดิมนำไปเก็บเรื่อง	บันทึก ความรู / บันทึก	ซัก	สว.จป.	สมัคร กวางจันทา
	10.00 - 10.30 น.	มีเก็บเรื่อง		"	"	บรรณา เวทีทอง
	10.30 - 11.00 น.	ดูข้อมูลบันทึก		"	"	สุรชัย ศิลปศักดิ์
	11.00 - 11.30 น.	เรื่องจากสถานี		"	"	-
	11.30 - 12.00 น.	บันทึกเก็บเรื่อง		"	"	วิรัช คำ สิริขันธ์
	12.00 - 12.30 น.	ส่งแฟ้มเก็บเรื่อง		"	"	จำนงค์ สิงหนิง
(หยุดวันจันทร์, พุธ)	12.30 - 13.30 น.	รายงานกลางวัน / ราวีกัก		"	"	นิชากร สักขังกลาง
(จันทร์)	13.30 - 14.00 น.	ดูแฟ้มข่าวงาน	ราชการ	ตามปกติ	สว.กชน.	-
(อังคาร)	13.30 - 14.00 น.	การสื่อสารสัมพันธ์	ความรู้	แฟ้ม	ศูนย์ผลิตรายการ	-
(พุธ)	13.30 - 14.00 น.	ดูข่าวกรมตำรวจไทย		"	การสื่อสารแห่งประเทศไทย	-
(พฤหัสบดี)	13.30 - 14.00 น.	วิทยุประสาธน์		"	ศูนย์ผลิตรายการ	-
(ศุกร์)	13.30 - 14.00 น.	ไฟฟ้าบริหารกรม		"	"	-
จันทร์ - ศุกร์	14.00 - 14.07 น.	ตามพรทิวา	ราชการ	ตามปกติ	กชย.	-
(จันทร์)	14.07 - 14.30 น.	ส่งรายงานกรม / สารคดีของตำรวจ / เพลง	ความรู้	ซัก	สว.กชน.	-
(อังคาร)	14.30 - 15.00 น.	บันทึกสารคดีกรม		แฟ้ม	สว.จป.	-
(พุธ)	"....."	ส่งจากสถานี		แฟ้ม	ศูนย์ผลิตรายการ	-
(พฤหัสบดี)	"....."	กองพิสูจน์ทาง		ซัก	สว.จป.	-
(ศุกร์)	"....."	สารคดีกรม		แฟ้ม	กองพิสูจน์และประชาสัมพันธ์	-

๕๕/๑๑๑ อ.ท่าเรือ นครพนม

๕ ก.ค. ๖๓

สวัสดิ์ดี ท่านที่จัดการสร้างวัดทุกท่าน

รายการนี้เป็นรายการที่ใหม่ไปใหม่ทุกด้าน

ไม่ขาดไม่เกิน การเกษตร การศึกษา และอื่นๆ

ด้วยดีขอเชิญไปศึกษาใหม่ทุกด้าน เพื่องานที่ทางวัดได้

คนดีมีชื่อ คำสั่งใจได้ ๗ ๕๐๕ ๕๐๕ ๕๐๕

ขอในรายการควอดักมีข่าวคนดีคนดีไปเสียเลย

ไม่มาโทษสดเวลาไปมา อธิษฐานว่าไปมา

โดยดี ขอเสนอมากพอสมควร ๕๐๕๕๕๕ ๕๐๕๕๕๕

สวัสดิ์ดี

อ.ท่าเรือ

ชื่อและที่อยู่ผู้ฝาก

๕๕/๑๑๑ อ.ท่าเรือ นครพนม

อ.ท่าเรือ

อ.ท่าเรือ

อ.ท่าเรือ

๕๕๕๕๕๕

ชื่อและที่อยู่ผู้รับ

รายการสร้างวัดอ.ท่าเรือ นครพนม

สถานศึกษาพระครูเจ้าอาวาสวัดท่าเรือ

อ.ท่าเรือ นครพนม

อ.ท่าเรือ นครพนม

๕๕๕๕๕๕

สถาบันวิทยุสื่อสาร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย



8/3 หมู่ 2 ต. ม. รรอก มอช

อ. พะเยา จ. เชียงใหม่ 22 110

23 กรกฎาคม พ.ศ. 2554

เรียน ท่านนายแพทย์ผู้พิทักษ์ และ คณะกรรมการกึ่งเทศบาล

เรียน คณะผู้จัดทำรายงาน การรังสรรค์ชุมชนรอบ

สมเด็จพระนางเจ้ารำไพพรรณี พระอิสริยยศ สมเด็จพระราชินีนาถ

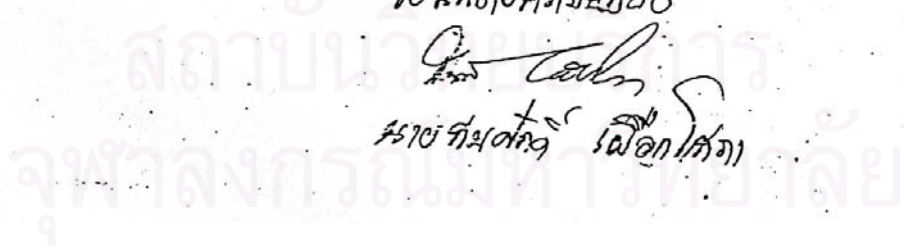
กิติมาศจึง ความก้าวหน้าของชุมชนเมืองจันทน์ ขยายการรังสรรค์ชุมชนรอบ สมเด็จพระนางเจ้ารำไพพรรณี พระอิสริยยศ สมเด็จพระราชินีนาถ

อยู่บ้านเลขที่ ๗๗ หมู่ ๒ ตำบลบ้านใหม่ อำเภอเมืองจันทน์ สมเด็จพระนางเจ้ารำไพพรรณี พระอิสริยยศ สมเด็จพระราชินีนาถ
เลี้ยงกบเขมือบได้ครึ่งปี เลี้ยงกบมาประมาณ 2-3 ปี มีพ่อ 10 ตัว แม่
แต่แม่กบ 1 ตัว และตัวครึ่ง ๑ ตัว เลี้ยงมาหลายรายแล้ว สมเด็จพระนางเจ้ารำไพพรรณี พระอิสริยยศ สมเด็จพระราชินีนาถ
ที่ตัว ๑ ตัวครึ่ง ๑ ตัว ๑ ตัวครึ่ง ๑ ตัว เลี้ยงมาหลายรายแล้ว สมเด็จพระนางเจ้ารำไพพรรณี พระอิสริยยศ สมเด็จพระราชินีนาถ
เลี้ยงกบ ๑ ตัวครึ่ง ๑ ตัว ๑ ตัวครึ่ง ๑ ตัว เลี้ยงมาหลายรายแล้ว สมเด็จพระนางเจ้ารำไพพรรณี พระอิสริยยศ สมเด็จพระราชินีนาถ

ถ้ามีตัวแม่ครึ่ง ๑ ตัว เลี้ยงมาหลายรายแล้ว

ขอแสดงความนับถือ

นาย กิ่งศักดิ์ ใจดี



ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์

นางสาวประภากร ดลกิจ เกิดวันที่ 20 เมษายน พ.ศ. 2515 ที่จังหวัดปราจีนบุรี สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรี (เทคโนโลยีการถ่ายภาพและภาพยนตร์) ในปีการศึกษา 2536 จากสถาบันเทคโนโลยีราชมงคล และเข้าศึกษาต่อในหลักสูตรนิเทศศาสตรมหาบัณฑิต สาขา นิเทศศาสตรพัฒนาการ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ในปีการศึกษา 2541 ปัจจุบันเป็น อาจารย์ประจำคณะเทคโนโลยีสื่อสารมวลชน ศูนย์กลางสถาบันเทคโนโลยีราชมงคล จังหวัด ปทุมธานี



สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย